

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กันยายน 2551-กุมภาพันธ์ 2552

ISSN 0857-6033

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในกัมพูชา:

โอกาสและความท้าทายของนักลงทุนไทย

อำพา แก้วกำกง ธนฉัตร ฐปสม

พรรคกิจประชาชนกับวิถีไปสู่ความเป็นพรรคเดียวในสิงคโปร์ ค.ศ. 1954-1968

วัญญู ใจบริสุทธิ์

รัฐที่ (ยังคง) ขับเคลื่อนการพัฒนา:

พัฒนาการของคำอธิบายและประเด็นในการศึกษาวิจัย

นิธิ เนื่องจำนงค์

การศึกษาสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจใน

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : กรณีศึกษาธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์

นริชพันธ์ เป็นผลดี อัครนันท์ คิตสม สิริภักตร์ ศิริโท

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย

ปรียา โสภณา ชาตรี ศิริสวัสดิ์ สิทธิศักดิ์ คำผา สุวกิจ ศรีปัดดา

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เจ้าของ

วัตถุประสงค์

กำหนดออก

การเผยแพร่

ที่ปรึกษา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

ฝ่ายจัดการ

พิมพ์ที่

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

<http://www.asia.tu.ac.th>

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121

เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในสหสาขาวิชา ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ปีละ 2 ฉบับ (มีนาคม-สิงหาคม และ กันยายน-กุมภาพันธ์)

1) สมาชิกวารสาร

2) จัดส่งคณะ และห้องสมุดในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดหน่วยงาน

รัฐบาล และ ห้องสมุดสถาบันการศึกษาและอุดมศึกษา

ศ. ดร. สุรพล นิติไกรพจน์

ศ. เพ็ชรี สุมิตร

ศ. คณิง ภาไชย

ศ. ดร. จริญญา จันทลักขณา

รศ. ดร. สมชาย ชดตระกูล

ดร. สุวรรณภา โควะวินทวิวัฒน์

ดร. นิภารัตน์ ศรีธเวศ

ศ. ดร. วันเพ็ญ ชัยคำภา

ศ. ดร. สมคิด เลิศไพฑูรย์

ศ. ดร. สุรัชย์ ศิริไกร

ศ. ดร. ศิริลักษณ์ ใจจนกิจอำนาจ

ศ. ดร. สมนึก ตั้งเต็มสิริกุล

ศ. ดร. อำนาจ วงศ์บัณฑิต

รศ. ดร. นริศ ชัยสุตร

รศ. ดร. ไชยวัฒน์ คำชู

รศ. ดร. ดำรงค์ ฐานดี

รศ. ดร. สุรัชย์ ห้วนแก้ว

รศ. ดร. กิตติ ลิ้มสกุล

รศ. ดร. ศิริพร ชัมภลลิขิต

รศ. ดร. มาลินี ดิลกวนิช

รศ.ดร. ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์

รศ. ดร. ชรินทร์ มีโกตี

รศ. ดร. ชรินทร์ ลีนะบรรจง

รศ. ดร. วีรวรรณ วัชรดิลก

รศ. ดร. นิรมล สุธรรมกิจ

รศ. ดร. กำพล รุจิวิทย์

รศ.ดร. ศิริพร วัชวัลคุ

รศ. ดร. นกาดลชาติประเสริฐ

รศ. อรทัย ศรีสันติสุข

รศ. นิพัทธ์ จิตรประสงค์

รศ. ทศนี้อย่าง ทานตวนิช

รศ. ไฉ จามรมาน

รศ. วรินทร์ ววงค์

ผศ. ดร.กิตติ ประเสริฐสุข

ผศ. ดร.คัทลียา เพชรสิงห์

ผศ. ดร. ดวงใจ หล่อธนวนิชย์

ดร. ธัญญาทิพย์ ศรีพนา

ดร. เจริญ เพ็ชรรัตน์

นางจากรุภรณ์ วงศ์บัณฑิต

นางเนตรนภาภรณ์ เพชรฝั่ง

นายพงศ์จักร ฤทธิรงค์

นายเฉลิมพล เขียมภักดี

นายวชิระ รอดรอย

นางสาวรัตนภาภรณ์ เพชรสัมฤทธิ์

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Reader) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ข้อคิดเห็นใดๆ ที่ลงพิมพ์ในวารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาเป็นของผู้เขียน

กองบรรณาธิการวารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในกัมพูชา: โอกาสและความท้าทายของนักลงทุนไทย Cambodia's Gateway in Textile and Clothing industry: Opportunities and Challenges for Thai investors.....1 อำพา แก้วกำกง, ธนณัฐ ฐปสม	1
พรรคกิจประชาชนกับวิถีไปสู่ความเป็นพรรคเดียวในสิงคโปร์ ค.ศ. 1954-1968 The People's Action Party: The way to One Dominant Party in Singapore 1954-1968.33 วทัญญู ใจบริสุทธิ์	33
รัฐที่ (ยังคง) ขยับเคลื่อนการพัฒนา: พัฒนาการของคำอธิบายและประเด็นในการศึกษาวิจัย The (still) Developmental State: Development of concept and future research agenda.....71 นิธิ เนื่องจำนงค์	71
การศึกษาสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : กรณีศึกษาธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ A Study of Business Environments Affecting Business In Laos PDR: A Case Study of Computer Retailing Business101 นริชพันธ์ เป็นผลดี อัครนนท์ คิวดสม สิริภักตร์ ศิริโท	101
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย The Causal Factors that Effect Empowering Rural Communities in Lower Part of Northeastern Thailand.....129 ปรียา ไสภณา ชาตรี ศิริสวัสดิ์ สิทธิศักดิ์ คำมา สุวกิจ ศรีปัดถา	129

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในกัมพูชา:
โอกาสและความท้าทายของนักลงทุนไทย
Cambodia's Gateway in Textile and Clothing industry:
Opportunities and Challenges for Thai investors

อำพา แก้วกำกง *
Ampa Kaewkumkong
ธนณัฐ ฐปสม **
Tananat Roopsom

บทคัดย่อ

นับตั้งแต่องค์การการค้าโลกได้เปิดเสรีทางการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปี 2548 ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมและรูปแบบทางการค้าในแต่ละประเทศเป็นอย่างมาก รวมถึงประเทศไทยด้วยเช่นกัน รัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงและเล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วนพร้อมกับการวางแผนสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป โดยนโยบายหนึ่งคือการกระตุ้นและให้การสนับสนุนการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับการลงทุนอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศกัมพูชาถือเป็นทางออกหนึ่งของรัฐบาลที่จะเป็นกลไกในการปรับตัวของผู้ประกอบการ ตลอดจนทั้งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า และเป็นการรับมือกับสภาวะการเปิดเสรีทางการค้าและการสลายตัวของระบบสิทธิพิเศษทางการค้าตามคำประกาศขององค์การการค้าโลก ซึ่งจะทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยสามารถแข่งขันได้มากขึ้น

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม การลงทุน การย้ายฐานการผลิต ประเทศกัมพูชา
โอกาสและความท้าทาย

* นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** เจ้าหน้าที่วิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

Since the World Trade Organization (WTO) introduced free trade in 2005 including in the textile and clothing industry. It gave a big impact in vast countries including Thailand on industrial change and their trade system. This has made Thai government concerned about the situation which subsequently made policies to resolve the problems and plans for sustainable development in textile sector. Thai government's official policy now is to encourage and support Thai investors to relocate their production sites to neighboring countries. Investment in Cambodia could be a solution for Thai textile entrepreneurs. Moving textile and clothing industry to Cambodia could help Thai investors to take benefits of free-trade market introduced by the WTO. Investment in Cambodia can also help Thai textile and clothing industry to compete with other countries in the same sector.

Keywords: Textile and Clothing Industry, Investment, Relocation, Kingdom of Cambodia, Opportunities and Challenges

บทนำ

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Textile and Clothing Industry) เป็นอุตสาหกรรมที่ตอบสนองต่อหนึ่งในปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจึงเป็นอุตสาหกรรมแรก ๆ ของกระบวนการปฏิบัติอุตสาหกรรม และเป็นอุตสาหกรรมที่มีอุปสงค์และตลาดภายในประเทศรองรับในเบื้องต้น อย่างไรก็ตาม สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor-intensive Industry) จึงมีอัตราการขยายตัวสูงและเติบโตในดีในประเทศที่มีข้อได้เปรียบในด้านแรงงานทั้งค่าแรงและจำนวนแรงงาน รวมทั้งทักษะฝีมือแรงงานที่สามารถฝึกฝนได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม

สำหรับสถานการณ์ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปัจจุบันที่องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ได้เปิดเสรีทางการค้าสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2548 ทำให้การแข่งขันสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในตลาดโลกทวีความรุนแรงมากขึ้น ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเช่นเดียวกัน โดยมีมูลค่าและอัตราการขยายตัวของการส่งออกไปยังตลาดสำคัญลดลง หากแต่ในช่วง 10 เดือนที่ผ่านมา (มกราคม – ตุลาคม 2551) พบว่า ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวโดยรวมของมูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.4 โดยสิ่งทอมีอัตรา

การขยายตัวเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 7.3 และเครื่องนุ่งห่มมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.4 และมีตลาดส่งออกสิ่งทอที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น คือ ตลาดสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร จีน รวมถึงตลาดที่อยู่ในประเทศอาเซียน สำหรับตลาดที่มีอัตราการขยายตัวลดลง คือ ตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งประเภทของสิ่งทอที่มีมูลค่าในการส่งออกสูง ได้แก่ ผ้าฝ้าย เส้นด้าย เส้นใยประดิษฐ์ และเคหะสิ่งทอ ส่วนตลาดเครื่องนุ่งห่มที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น คือ ตลาดญี่ปุ่น ตลาดสหภาพยุโรป และอาเซียน ตามลำดับ โดยตลาดสหรัฐอเมริกามีอัตราการขยายตัวลดลง

กระแสการเปลี่ยนแปลงของการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มนี้ทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวและปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อให้มีผลกระทบต่อกิจการของตนน้อยที่สุด ซึ่งแนวทางการปรับตัวก็มีหลายวิธีการขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของลักษณะเฉพาะแต่ละกิจการ เช่น การลดขนาด การปรับปรุงคุณภาพของสินค้า หรือจะใช้วิธีการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ หรือผู้ประกอบการบางรายอาจเลือกใช้วิธีการย้ายฐานการผลิต ซึ่งก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการขยายการลงทุนไปยังประเทศที่มีปัจจัยเอื้อต่อการลงทุนที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ โดยพิจารณาในเรื่องการได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative advantage) กับประเทศคู่แข่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาที่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างกัมพูชาก็พบว่ามีความศักยภาพด้านปัจจัย

หลายอย่างที่จะสามารถจะพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มให้เติบโตได้ จึงเป็นทางเลือกหรือช่องทางในการปรับตัวของประเทศไทยต่อการย้ายฐานการผลิต แต่อย่างไรก็ตาม การย้ายฐานการผลิตก็จำเป็นที่ผู้ประกอบการจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้น โดยต้องศึกษาสภาพแวดล้อม โอกาส อุปสรรค ฯลฯ ที่จะมีส่วนต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมในภาคหน้าอย่างจริงจัง โดยบทความนี้จะได้นำเสนอภาพรวมสถานการณ์ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย ภายหลังจากเปิดเสรีการค้าสิ่งทอจากกติกาขององค์การการค้าโลก ข้อเสนอแนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการจากสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ โอกาสและอุปสรรคในการย้ายฐานการผลิตไปประเทศกัมพูชา ตลอดจนข้อควรคำนึงถึงหากจะต้องย้ายฐานการผลิตเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้ประกอบการในการศึกษา หรือพิจารณาประกอบหากเลือกที่จะปรับตัวโดยวิธีการย้ายฐานการผลิต

สถานการณ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยถือเป็นแหล่งสร้างรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศเป็นลำดับต้น ๆ มายาวนาน ทั้งยังเป็นแหล่งการจ้างงานและแหล่งสร้างมูลค่าเพิ่มที่สำคัญในโครงสร้างการผลิตของระบบเศรษฐกิจในประเทศไทย โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ณ ราคาคงที่มีมูลค่า 160,459 ล้านบาท

ในปี พ.ศ. 2549 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคอุตสาหกรรมของประเทศ และมีขนาดมูลค่าเพิ่มภาคอุตสาหกรรมใหญ่อยู่ในลำดับ 4 รองจากอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม และอุตสาหกรรมยานยนต์ ตามลำดับ ขณะเดียวกันยังเป็นสาขาการผลิตสำคัญที่มีการจ้างงานสูง และมีดัชนีผลิตภาพแรงงานที่พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ดี เนื่องจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย เป็นอุตสาหกรรมที่เปิดสู่ตลาดต่างประเทศค่อนข้างสูง จึงส่งผลให้ได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจตลอดเรื่อยมา นับตั้งแต่อัตราแลกเปลี่ยนที่แข็งค่าขึ้น หรืออัตราดอกเบี้ยภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้น ราคาน้ำมันดิบที่ผันผวนตลอดเวลา ตลอดจนทั้งปัจจัยความไม่แน่นอนทางการเมือง การก่อนการร้ายภัยสงคราม โรคระบาด ภัยทางธรรมชาติ¹ และสภาพปัจจุบันที่ทุกประเทศกำลังได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจโลก ที่เป็นผลจากวิกฤติทางการเงินในประเทศสหรัฐอเมริกา (Sub-prime) ทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกชะลอตัวลง และไม่สามารถ

¹ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (2550-2554). สมุทรปราการ: อาร์ตแอนด์พาร์ท อีพเดท จำกัด, 2550.

คาดการณ์ได้ว่าวิกฤติดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคที่จะหดตัวลงมากน้อยเพียงใด

สถานการณ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของโลกภายใต้การแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มหลังการเปิดการค้าสิ่งทอเสรี (Quota Free) ที่องค์การการค้าโลกได้เปิดเสรีทางการค้าสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2548 และผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคมโลก โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นในประเทศจีนซึ่งมีศักยภาพการผลิตเป็นอันดับหนึ่งในตลาดโลก ส่งผลให้เกิดการปิดกิจการและการเลิกจ้างงาน ต้นทุนแรงงานที่สูงขึ้น การขาดแคลนแรงงาน รวมทั้งวิกฤติเศรษฐกิจโลก ทำให้จีนประสบภาวะย่ำแย่ลง อย่างไรก็ตามจีนได้พัฒนากลยุทธ์ใหม่ไว้เพื่อรับมือภาวะปัญหาแล้ว² จากสถานการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในแต่ละประเทศต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

สำหรับประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบต่อ การส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเช่นเดียวกัน โดยมีมูลค่าและอัตราการขยายตัว

ของการส่งออกไปยังตลาดสำคัญได้ปรับลดลง กล่าวคือ³

จำนวนโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่ง

ทอ โดยรวมมีอัตราการขยายตัวลดลงเพียงเล็กน้อย ร้อยละ 1.4 ประเภทของอุตสาหกรรมที่มีอัตราการขยายตัวลดลงมากที่สุดคือ โรงงานทอผ้า รองลงมาคือ โรงงานเส้นใย และโรงงานเสื่อผ้าสำเร็จรูป แต่กลับพบว่าโรงงานถักผ้ามีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.6 ซึ่งมีอัตราการขยายตัวมากที่สุดในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

การจ้างงาน หรือจำนวนแรงงาน

โดยรวมมีอัตราการลดลงร้อยละ 1.8 ประเภทของอุตสาหกรรมที่มีอัตราการขยายตัวลดลงของจำนวนแรงงานมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมทอผ้า รองลงมา คือ เสื่อผ้าสำเร็จรูป และจำนวนแรงงานที่มีอัตราการขยายตัวมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมถักผ้า มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.0

การผลิต โดยส่วนใหญ่จะพบว่า การ

ผลิตในประเทศมีอัตราลดลง ประเภทการผลิตที่มีอัตราลดลงมากที่สุด คือ เส้นใย รองลงมา คือ เส้นด้าย เครื่องนุ่งห่ม ตามลำดับ สำหรับผ้าฝ้ายมีอัตราการผลิตเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย คือ ร้อยละ 1.8

² สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. การเผชิญกับวิกฤติอย่างรุนแรงของเครื่องนุ่งห่มจีน. รายงานภาวะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2551).

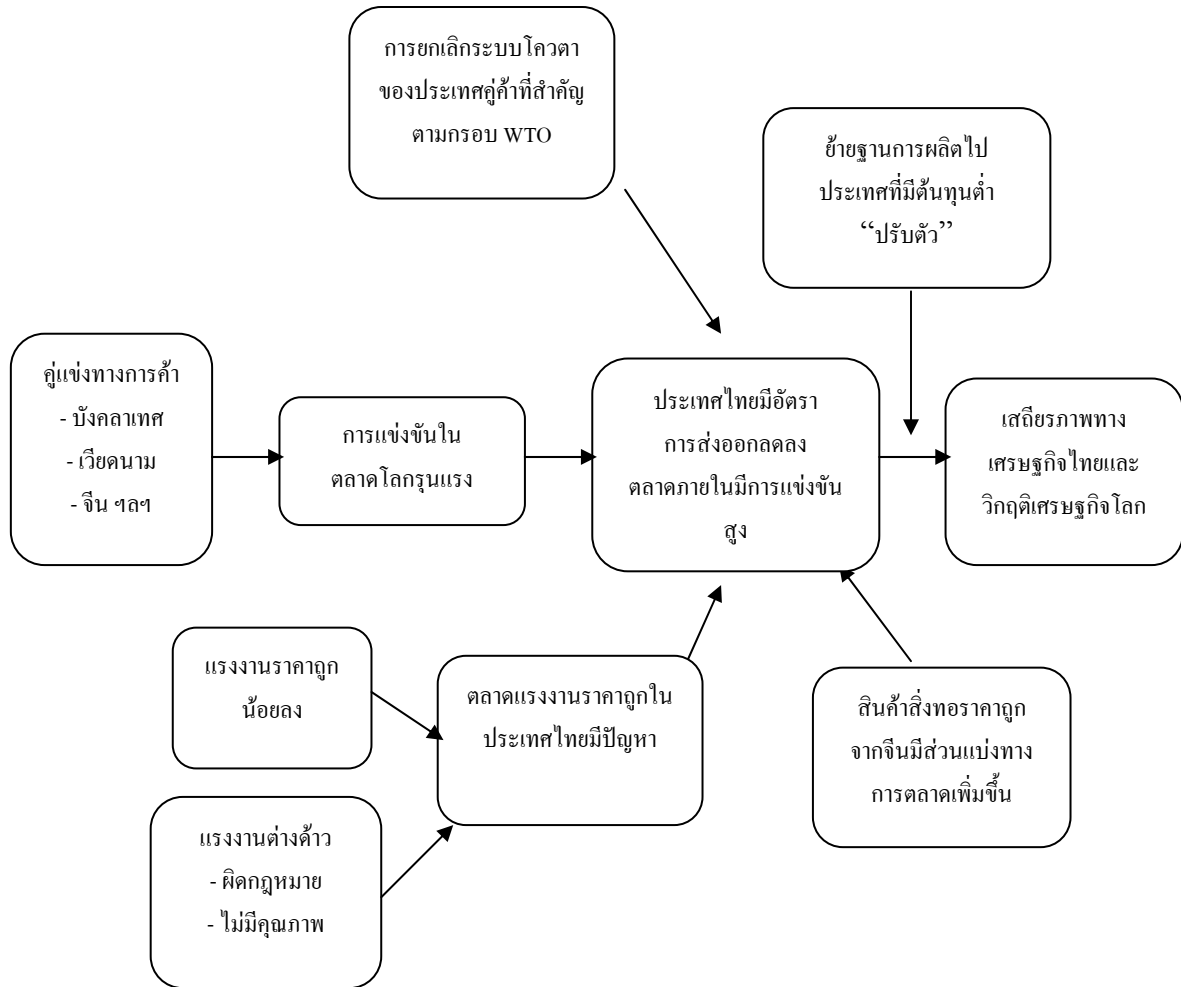
³ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. สิ่งทอไทยภายหลังการค้าเสรี. สถิติสิ่งทอไทย 2550/2551. กรุงเทพฯ: เพอร์เฟค พลัส ดีไซน์ แอนด์พรีนธ์ จำกัด. 2551.

การบริโภค ส่วนใหญ่การบริโภคในประเทศมีอัตราโดยรวมเพิ่มขึ้น โดยเครื่องนุ่งห่มมีอัตราการบริโภคเพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมาคือเส้นใย ผ้าฝ้าย และเส้นด้าย ตามลำดับ

การส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ไทยมีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.0 ประเภทของสิ่งทอที่มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นได้แก่ เคหะสิ่งทอ รองลงมาคือ เส้นด้าย หากแต่มีปริมาณการส่งออกลดลง เส้นใยและผ้าฝ้ายก็มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเช่นกัน หากแต่มีปริมาณการส่งออกลดลง สำหรับเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าการส่งออกลดลงเพียงเล็กน้อย แต่มีปริมาณการส่งออกลดลงร้อยละ 35.5

การนำเข้า มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้น ประเภทของสิ่งทอที่มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้น ได้แก่ เคหะสิ่งทอ รองลงมาคือเครื่องนุ่งห่ม และเส้นด้าย

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า อัตราการขยายตัวในภาคการผลิตมีอัตราการขยายตัวลดลงเพียงเล็กน้อย ภาคการส่งออกมีอัตราการขยายตัวของมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น หากพิจารณาข้อมูลการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของโลกในปี 2549 ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสิ่งทอ 2,877 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ มีสัดส่วนในตลาดโลกร้อยละ 1.3 (ลำดับที่ 12) และเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าการส่งออก 4,257 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ มีสัดส่วนในตลาดโลกร้อยละ 1.4 (ลำดับที่ 12) ซึ่งการส่งออกไทยเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ อาทิเช่น จีน สหภาพยุโรป อินเดีย ที่มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นมาก สถานการณ์อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของโลกและกระทบถึงประเทศไทย ดังได้กล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ตามแผนภาพต่อไปนี้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะไม่ได้เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้จากการส่งออกให้ประเทศอยู่ในลำดับต้น ๆ เหมือนเมื่อหลายปีก่อนที่จะมีการยกเลิกโควตาเป็นการเปิดการค้าเสรี แต่อุตสาหกรรมก็ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศค่อนข้างสูง โดยจากผลิตภัณฑ์มวลรวมสหประชาชาติ ณ ราคาปัจจุบันในปี 2549 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสามารถสร้างรายได้โดยมีมูลค่า 309,181 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติภาคอุตสาหกรรมของประเทศ และมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2548 ร้อยละ 2.8 โดยสาขาสิ่งทอมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.7 และเครื่องนุ่งห่มมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.8 รวมทั้งยังก่อให้เกิดการจ้างงานภายในประเทศและการสร้างรายได้จากการส่งออกให้กับประเทศเป็นมูลค่ามากกว่าสองแสนล้านบาท

แนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

สถานการณ์การค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปัจจุบันอยู่ในสถานะที่มีการแข่งขันกันสูงขึ้นเป็นลำดับนับแต่มีการเปิดการค้าเสรีสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และจากการที่ประเทศผู้เป็นตลาดสำคัญได้มีมาตรการต่าง ๆ เพื่อปกป้องตลาดภายในประเทศของตนและสิทธิประโยชน์ของประชากรในประเทศ กรณีตัวอย่างใน

สหภาพยุโรปที่ได้ออกมาตราการกฎระเบียบทางสิ่งทอ เช่น Eco-products, Eco-Textile, IPPC (ควบคุมเคมีภัณฑ์) เป็นต้น เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พลังงาน ความปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคซึ่งมีผลบังคับใช้แล้วเมื่อเดือนมิถุนายน 2550 ที่ผ่านมา⁴ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบางประเทศในกลุ่มอาเซียน อาทิเช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย กัมพูชา ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทจากที่เป็นประเทศคู่ค้าเป็นประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทยโดยปริยาย จึงมีผลทำให้อุตสาหกรรมของไทยต้องปรับตัวอย่างมาก ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยควรปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ หรือทิศทางการดำเนินอุตสาหกรรมในรูปแบบใหม่ ๆ โดยเฉพาะในตลาดส่งออกอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา และตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นตลาดที่สามารถสร้างข้อกำหนดให้กับตลาดตนเองได้ ตัวอย่างของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ดังเช่น ในกรณีของประเทศเวียดนามที่ทางรัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายมูลค่าการส่งออกในปี พ.ศ. 2553 เป็นมูลค่า 10-12 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือมีอัตราการ

⁴ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตและผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกฎระเบียบของ EU Regulation สำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอ. Textile News By THTI. ฉบับประจำเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2550)

ขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20-30 จากการที่ประเทศเวียดนามมีนโยบายของอุตสาหกรรมที่ชัดเจน

ดังนั้นผู้ส่งออกไทยจะต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นและเพื่อให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ของตนดำเนินต่อไปได้ ภายใต้ภาวะการแข่งขันกันในปัจจุบัน สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอได้มีข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ดังนี้⁵

1. การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ

การนำหลักการบริหารจัดการเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management: SCM) เข้ามาช่วยในการจัดการ ตั้งแต่การสั่งซื้อวัตถุดิบการผลิต การกระจายสินค้า ตลอดจนการบริการหลังการขายเพื่อลดระยะเวลาในกระบวนการผลิตและบริหารจัดการ

2. การศึกษาข้อกำหนดของตลาด

ผู้ประกอบการหรือผู้ส่งออกควรศึกษาข้อกำหนดในแต่ละตลาดว่าเหมือน หรือต่างกันอย่างไร เนื่องจากถ้าในกรณีที่ตลาดส่งออกในหลายๆ ตลาดที่มีข้อกำหนดเหมือนกันก็อาจจะทำให้ลด

ต้นทุนทางด้านการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ของผู้ส่งออกลดลง

3. การพัฒนาตลาด ส่งเสริม

ผู้ประกอบการพัฒนาตลาดเชิงรุก เช่น ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายหรือตัวแทนจำหน่ายสินค้าในต่างประเทศ ส่งเสริมการทำธุรกิจ E-Commerce รวมถึงการหาตลาดใหม่ๆ เพื่อขยายฐานตลาดของลูกค้าให้มีมากขึ้น

4. การปรับบทบาททางธุรกิจ

ผู้ประกอบการควรปรับบทบาท หรือแนวธุรกิจ จากที่เคยผลิตตามคำสั่งซื้อหรือรับจ้างผลิต (Original Equipment Manufacturing: OEM) สู่ออกขายโดยมีการออกแบบสินค้าเอง (Original Design Manufacturing: ODM)

5. การรองรับอุตสาหกรรมในกลุ่มอาเซียน

จากการเชื่อมโยงวัตถุดิบกับบางประเทศในกลุ่มอาเซียนและทำให้ไทยเป็นประเทศคู่ค้าในอุตสาหกรรมสิ่งทอ (ต้นน้ำและกลางน้ำ) และในขณะเดียวกันประเทศคู่ค้านั้นได้ผลิตเครื่องนุ่งห่มโดยใช้สิ่งทอที่นำเข้าจากไทย เช่น เวียดนาม ดังนั้นเพื่อเป็นการรองรับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มของเวียดนามหรืออุตสาหกรรมในประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มอาเซียน อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยควรพัฒนาทางด้านคุณภาพของสิ่งทอ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มของเวียดนามรวมทั้งอุตสาหกรรมในประเทศด้วยเช่นกัน

6. การย้ายฐานการผลิตหรือฐาน

การลงทุน เนื่องจากการค้าสิ่งทอและ

⁵ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. การปรับตัวของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย. สถิติสิ่งทอไทย 2549/2550. กรุงเทพฯ: เพอร์เฟค พลัส ดีไซน์ แอนด์ พรินท์ จำกัด, 2550. หน้า 100-101.

เครื่องนุ่งห่มในปัจจุบันเน้นทางด้านต้นทุนการผลิตที่ต่ำ เช่น ค่าจ้างแรงงาน ซึ่งค่าจ้างแรงงานไทยสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างความได้เปรียบของอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยก็ควรจะมุ่งเน้นที่คุณภาพของสินค้าหรือความประณีตของเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นอีกทางหนึ่งที่ผู้ประกอบการไทยสามารถทำได้ดีในขณะเดียวกันผู้ประกอบการไทยอาจจะมีการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า เพื่อลดอุปสรรคที่เป็นเหตุทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

และในรายงานสถิติสิ่งทอไทย 2550/2551 ทางสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยได้รายงานสถานการณ์สิ่งทอไทยภายหลังการค้าเสรี ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะต่อการปรับตัวของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มดังนี้⁶

1. **การพัฒนาสินค้า:** ปัจจุบันมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของสินค้า ดังนั้นผู้ประกอบการควรพัฒนาปรับปรุงคุณภาพสินค้าและรูปแบบให้มีความทันสมัย รวมถึงพัฒนาปรับปรุงคุณสมบัติพิเศษหรือสิ่งทอเทคนิค (Function and Technical Textile) ซึ่งมีแนวโน้มเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคในตลาดที่สูงขึ้น

⁶ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. **สิ่งทอไทย ภายหลังการค้าเสรี**. สถิติสิ่งทอไทย 2550/2551. กรุงเทพฯ: เพอร์เฟค พลัส ดีไซน์ แอนด์พรินท์ จำกัด, 2551. หน้า 101.

2. **การย้ายฐานการผลิต:** การย้ายฐานการผลิตเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการขยายการลงทุนไปยังประเทศที่มีปัจจัยเอื้อต่อการลงทุนที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ เช่น ประเทศเพื่อนบ้านโดยผู้ที่ย้ายฐานการผลิตจะต้องศึกษาสภาพแวดล้อม โอกาส อุปสรรค ฯลฯ ที่มีผลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมในภายภาคหน้า

3. **การเชื่อมโยงการผลิต:** เป็นการเชื่อมโยงการใช้วัตถุดิบในระหว่างขบวนการผลิตในแต่ละขั้นตอนให้มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน เพื่อให้การจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น ระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management: SCM) การจัดการระบบโลจิสติกส์ (Logistics Management) การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการหรือเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) เพื่อลดต้นทุนและระยะเวลาในการดำเนินการ

4. **นโยบายและกฎระเบียบ:** ผู้ประกอบการหรือผู้ส่งออกควรศึกษานโยบายและกฎระเบียบของตลาดส่งออก เช่น กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศใช้เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม อาทิ สหราชอาณาจักร เยอรมนี สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ตลอดจนกฎระเบียบอื่น ๆ ที่อาจจะเป็นอุปสรรคทางการค้าของผู้ส่งออกได้

5. **การรักษาและขยายตลาด:** ภายใต้สภาวะการณ์ที่มีการแข่งขันสูงในตลาดโลก ผู้ประกอบการควรพัฒนาศักยภาพ

สินค้าและบริการเพื่อรักษาฐานลูกค้าที่มีอยู่เดิม พร้อมทั้งหาช่องทางการค้าใหม่

นอกจากนี้ ในรายงานภาวะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มประจำเดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2551 สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอก็ได้มีข้อเสนอแนะต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในตลาดสหรัฐอเมริกาที่เป็นตลาดหลักสำคัญของไทย และตลาดอื่น ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออก ดังนี้⁷

1. สร้างความสามารถในการปรับตัว ผู้ประกอบการหรือผู้ส่งออกสามารถคาดการณ์แนวโน้มความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ เช่น จากปริมาณของคำสั่งซื้อ ณ ปัจจุบันการเติบโตทางเศรษฐกิจของตลาดต่างประเทศ ตลอดจนข้อจำกัดอื่น ๆ ที่มีผลต่อปริมาณการผลิตในอนาคต ทั้งนี้ ผู้ประกอบการหรือผู้ส่งออกจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือความต้องการของตลาดได้เป็นอย่างดี เช่น หากลูกค้าลดปริมาณคำสั่งซื้อ ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตจะต้องปรับลดปริมาณการผลิต หรือถ้าหากไม่ปรับลด ผู้ผลิตจะต้องหาตลาดใหม่เพื่อกระจายสินค้าไปยังตลาดอื่น ๆ เพิ่มขึ้น

⁷ สถานการณ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เดือน มกราคม-ตุลาคม 2551. รายงานภาวะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม. (ฉบับเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2551) หน้า 16-17.

2. สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เป็นวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอีกวิธีหนึ่ง เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมใหม่หรือสิ่งทอที่มีคุณสมบัติพิเศษ การใช้ชลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปหรือ “EU Flower” มาใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เพื่อสร้างความแตกต่างที่มีอยู่ในตลาด ซึ่งจะนำไปสู่การขยายตลาดที่มีอยู่เดิมประกอบกับหาช่องทางทางการตลาดใหม่ให้กับสินค้า

3. การสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า ในปัจจุบันการให้ความสำคัญกับลูกค้าเป็นวิธีการสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าอีกวิธีหนึ่ง เช่น การส่งมอบสินค้าให้ตรงตามเวลา การผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพและมีมาตรฐาน ซึ่ง ณ ปัจจุบันอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยได้รับการยอมรับจากลูกค้าหรือประเทศผู้นำเข้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

การย้ายฐานการผลิตหรือการแสวงหาแหล่งผลิตใหม่ในประเทศเพื่อนบ้าน

การเคลื่อนย้ายการลงทุนระหว่างประเทศหรือการย้ายฐานการผลิตนับเป็นทางเลือกหนึ่งในการปรับตัวของผู้ประกอบการสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งการตัดสินใจในการย้ายฐานผลิตนี้เกิดจากปัจจัยหลายอย่างทั้งปัจจัยภายในของประเทศที่มีผลมาจากปัญหาเศรษฐกิจทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และปัจจัย

ภายนอกประเทศที่เป็นตัวเร่งให้มีการย้ายฐานการผลิตไปสู่ต่างประเทศ และเป็นทั้งปัจจัยดึงดูดจากประเทศที่รองรับการลงทุน ตัวอย่างของการย้ายฐานการผลิต เช่น กรณีการหาแหล่งผลิตใหม่ของผู้ค้าปลีกในแถบตะวันตก โดยพยายามลดการพึ่งพาหรือการนำเข้าจากประเทศจีน และหาแหล่งผลิตที่ใกล้ประเทศตนเอง เพราะจะได้ส่งของเร็วขึ้นและลดจำนวนซัพพลายเออร์ลงเพื่อที่จะลดความวุ่นวายในการติดต่อซัพพลายเออร์หลาย ๆ เจ้า ประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้ให้ความสนใจเมริกากลางในการใช้เป็นฐานการผลิต รวมทั้งให้แอฟริกาเป็นฐานการผลิตเพราะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษี โดยสหรัฐอเมริกาไม่ต้องเสียภาษีนำเข้าตามข้อตกลง AGOA (African Growth and opportunity Act) หรือการเคลื่อนย้ายการลงทุนไปในประเทศที่เป็นแหล่งตลาดใหม่ของสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน (BRIC) ก็เนื่องจากประเทศเหล่านี้มีประชากรจำนวนมาก และมีการปกครองในระบบปิด เมื่อรัฐบาลของประเทศเหล่านี้เปิดประเทศ ซึ่งจะทำให้มีการลงทุนมีระบบทุนนิยมมากขึ้น และมีการจับจ่ายใช้สอยของกลุ่มประเทศเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการย้ายฐานการผลิตไปประเทศกัมพูชา

การย้ายฐานการผลิตไปประเทศกัมพูชาก็เป็นประเทศหนึ่งที่ถูกประเทศไทยหรือผู้ประกอบการต่างชาติให้ความสนใจ โดยจากการสอบถามความคิดเห็นผู้ประกอบการในการไปลงทุนไทยในประเทศเพื่อนบ้าน⁸ พบว่ามีเงื่อนไขหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ประกอบการที่ต้องการไปลงทุนอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศกัมพูชา ซึ่งมีทั้งปัจจัยดึงดูด (Pull-Factors) ที่ทำให้นักลงทุนไทยเห็นช่องทางและโอกาส ได้แก่ แรงงานราคาถูก การได้รับสิทธิพิเศษทางการค้า ระบบการขนส่ง และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชา รวมทั้งโอกาสการขยายช่องทางการค้าในธุรกิจอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ส่วนปัจจัยผลักดัน (Push-Factors) ได้แก่ ขาดแรงงานภายในประเทศ และความต้องการที่จะรักษาสภาพธุรกิจของตนไว้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยดึงดูด (Pull-Factors)

1.1 ปัจจัยด้านแรงงาน: ประเทศกัมพูชาและประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ จะมีข้อได้เปรียบประเทศไทยในเรื่องค่าแรงถูกที่อัตราเฉลี่ยประมาณ 45 ดอลลาร์สหรัฐ/เดือน⁹ และจำนวนแรงงานมีมากเพียงพอกับความต้องการ

⁸ โครงการส่งเสริมการลงทุนในกัมพูชาและพม่า. รายงานผลการศึกษาการลงทุนไทยในประเทศเพื่อนบ้าน: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป. สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

⁹ DFDL Mekong: Legal & Tax Advisers. Cambodia Legal & Investment Guide (2006 Edition). Wages, page 92. Dirksen Flipse Doran & Le (Cambodia) CO.LTD. 2005.

ดังที่ "พอล โทมัส" ผู้อำนวยการ โฟลว์ พอร์เวิร์ด ดิง กัมพูชา ได้กล่าวไว้ว่า หากอุตสาหกรรมเสื้อผ้า ย้ายฐานไปที่อื่น แรงงาน 300,000 คนจะตกงานทันที โดยไม่ต้องพูดถึงธุรกิจสนับสนุนอื่น ๆ เช่น เหมืองแร่ ที่อาจประสบปัญหาตามไปด้วย¹⁰ ในขณะที่คุณภาพหรือทักษะฝีมือก็อยู่ในระดับที่สามารถฝึกฝนได้เมื่อพิจารณาจากข้อมูลระดับข้อผิดพลาดรู้หนังสือของประชากรกัมพูชา ซึ่งคาดการณ์ได้ว่าสามารถเรียนรู้เทคโนโลยีจากต่างประเทศได้ในระดับหนึ่ง ในขณะที่ปัจจุบันจำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยได้ลดน้อยลง ค่าจ้างแรงงานก็สูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงตามไปด้วย ซึ่งประเทศไทยก็พยายามปรับตัวในเรื่อง

การพัฒนาความเข้มแข็งด้านฝีมือเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก แต่ก็ยังมีการรับจ้างผลิตให้รายใหญ่ (Original Equipment Manufacturing: OEM) ดังนั้นปัจจัยด้านแรงงานจึงสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor-intensive industry) ที่จะเติบโตได้ดีในประเทศที่มีแรงงานราคาถูก แรงงานจึงเป็นปัจจัยผันแปรที่สำคัญ แต่ทั้งนี้ความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบก็เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าด้วย

¹⁰ สร้างงานรายได้ดีเพื่อผู้หญิง ความท้าทายใหม่ กัมพูชา. ประชาชาติธุรกิจ (25 สิงหาคม 2551) ข้อมูลออนไลน์: http://www.matichon.co.th/prachachat/prachachat_detail.php?s_tag=02for06250851&day=2008-08-25§ionid=0205.

ตาราง 1: อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำต่อวันของกลุ่มประเทศ CLMV และประเทศไทยในปี พ.ศ. 2550

อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ (ดอลลาร์สหรัฐฯ/วัน)				
ไทย	กัมพูชา	ลาว	พม่า	เวียดนาม
4.37	1.82	3.81	2.70	2.06

ที่มา: http://wikipedia.org/wiki/List_of_minimum_wages_by_country

ตาราง 2: Cambodia Labor force

Year	Labor force	Rank	Percent Change	Date of Information
2003	6,000,000	56	-	1998 est.
2004	7,000,000	55	16.67 %	2003 est.
2005	7,000,000	54	0.00 %	2003 est.
2006	7,000,000	56	0.00 %	2003 est.
2007	7,000,000	56	0.00 %	2003 est.
2008	7,000,000	58	0.00 %	2003 est.

ที่มา: http://www.indexmundi.com/cambodia/labor_force.html

Notes: Definition: This entry contains the total labor force figure.

Source: CIA World Factbook - Unless otherwise noted, information in this page is accurate as of December 18, 2008

ตาราง 3: อัตราการรู้หนังสือของประชากรในกลุ่มประเทศ CLMV และประเทศไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป (Adult Literacy Rate)

ร้อยละ

ประเทศ	เพศ	1990	1995	2000	2005	2010
กัมพูชา	ชาย	77.7	78.7	80.2	81.7	83.0
	หญิง	48.8	52.2	57.2	62.3	66.7
ลาว	ชาย	65.1	69.4	73.5	-	80.7
	หญิง	38.6	44.4	50.4	-	62.2
พม่า	ชาย	87.4	88.2	88.9	89.6	90.1
	หญิง	74.2	77.6	80.5	82.8	84.8
เวียดนาม	ชาย	94.0	94.2	94.5	94.8	95.0
	หญิง	87.1	89.0	90.7	92.0	93.3
ไทย	ชาย	95.6	96.3	97.2	-	98.1
	หญิง	91.2	92.0	93.9	-	95.9

ที่มา: Asia/Pacific Cultural Centre for UNESCO

Notes: Cambodia Adult Literacy rate refers to 15 - 45 years old

Thailand Adult Literacy rate refers to 15 - 50 years old

1.2 ปัจจัยด้านสิทธิพิเศษทาง

การค้า: การได้รับสิทธิประโยชน์หรือโควตาต่างๆ ก็นับเป็นสิ่งจูงใจสำคัญในลำดับต้นๆ ของนักลงทุนในการพิจารณาเลือกตัดสินใจไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งประเทศกัมพูชาจะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preference: GSP) จากประเทศที่พัฒนาแล้วรวมถึง 32 ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น แคนาดา ออสเตรเลีย จีน และนิวซีแลนด์ เป็นต้น โดยที่ในกรณีของสหภาพยุโรปนั้นกัมพูชาได้รับสิทธิ

พิเศษในการส่งออกโดยไม่จำกัดโควตาและสินค้าอีกด้วย ส่งผลให้กัมพูชาได้รับประโยชน์ในแง่การยกเว้นภาษีนำเข้า ทำให้มีส่วนแบ่งการตลาด และสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าที่ส่งออกมากขึ้น นอกจากนี้กัมพูชายังได้รับสิทธิพิเศษเกี่ยวกับข้อบัญญัติว่าด้วยชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (The Most Favored Nation ; MFN) รวมทั้งสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ได้แก่ สิทธิประโยชน์จาก ASEAN Integration System of Preferences (AISP) 477 รายการ สิทธิประโยชน์จาก ASEAN-6 ได้

GSP จากประเทศญี่ปุ่น 226 รายการ และเกาหลีใต้ 78 รายการ นอกจากนี้ภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรี ASEAN-China ในกรอบข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางการค้าสินค้า ณ กรุงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ประเทศกัมพูชายังได้สิทธิพิเศษเกี่ยวกับโควตาและภาษี สำหรับสินค้าเกษตรรวม 418 รายการอีกด้วย

1.3 ปัจจัยด้านโลจิสติกส์: ประเทศกัมพูชามีเส้นทางทางขนส่งและลำเลียงสินค้าเพื่อส่งออกทั้งทางบกและทางน้ำที่รัฐบาลกำลังเร่งปรับปรุงรวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านอื่น ๆ ด้วย โดยเส้นทางทางบกนั้นกัมพูชามีถนนสายหลัก (National Road) จำนวน 7 สาย ที่ได้รับความช่วยเหลือจากนานาชาติในการปรับปรุงเส้นทางในกัมพูชา เช่น ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) สหประชาชาติ (United Nations: UN) ประเทศญี่ปุ่น และประเทศจีน เป็นต้น โดยคาดว่าเส้นทางสายหลักทั้ง 7 สายจะทำการลาดยางแล้วเสร็จภายในปี 2552 สำหรับประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือปรับปรุงเส้นทางสายรองแก่กัมพูชา 2 สาย คือ เส้นทางหมายเลข 48 และเส้นทางหมายเลข 67 ในส่วนของทางรถไฟ คือเส้นทางสายกรุงพนมเปญ-จังหวัดบันเตียเมียนเจย บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา และเส้นทางสายกรุงพนมเปญ-กรุงสีหนุวิลล์ นอกจากนี้รัฐบาลกัมพูชายังมีโครงการที่จะสร้างเส้นทางสายรถไฟสายใหม่จากจังหวัดกำปงสปีอ ไปยังชายแดนเวียดนาม โดยได้รับการสนับสนุน

เงินทุนจากจีน สำหรับการขนส่งทางน้ำ กัมพูชามีท่าเรือหลักท่าเรือหลักที่ใช้ขนส่งสินค้าของกัมพูชามี 3 แห่ง คือท่าเรือกำบังโสมหรือสีหนุวิลล์ เป็นท่าเรือที่ทันสมัยและใหญ่ที่สุดสามารถรองรับเรือบรรทุกสินค้าขนาด 10,000 ตัน ได้พร้อมกัน 4 ลำ และยังมีท่าเทียบเรือขนาดเล็กสำหรับเรือลำเลียงที่มีขนาดใหญ่ ท่าเรือพนมเปญ และท่าเรือเกาะกง ตั้งอยู่ที่ใกล้จังหวัดตราด เป็นท่าเรือขนส่งสินค้าจากไทยและมาเลเซีย

นอกจากนี้ประเทศไทยก็ได้มีการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ร่วมกับกัมพูชาตามกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกรอบความร่วมมือ ACMECS GMS และ MGC เป็นต้น ซึ่งความร่วมมือทางโลจิสติกส์ระหว่างไทย-กัมพูชา ที่สำคัญสำหรับการขนส่งในอนาคต ได้แก่

1) เส้นทาง R1 โครงการถนนสายกรุงเทพฯ-พนมเปญ-ไฮจิมินต์ซีตี้-วังเตา ในส่วนของไทย คือ จากกรุงเทพฯ-ฉะเชิงเทรา-กบินทร์บุรี-อรัญประเทศ ระยะทางประมาณ 310 กิโลเมตร และกรมทางหลวงได้ก่อสร้างเส้นทางแนวใหม่ จากพนมสารคาม-สระแก้ว ระยะทาง 72 กิโลเมตร ซึ่งสามารถย่นระยะทางจากกรุงเทพฯ-ชายแดนไทย/กัมพูชา ได้ประมาณ 33 กิโลเมตร ในส่วนของกัมพูชา คือ จากปอยเปต-ศรีโสภณ-พนมเปญ-บาเวต (ชายแดนเวียดนาม) ระยะทางประมาณ 570 กิโลเมตร กัมพูชากำลังปรับปรุงช่วงปอยเปต-ศรีโสภณ-เสียมเรียบ โดย

ได้รับเงินกู้จาก ADB ส่วนที่เหลือจากศรีโสภณ-พนมเปญ ได้ปรับปรุงแล้วเสร็จ และเตรียมปรับปรุงช่วงพนมเปญ-สะพานข้ามแม่น้ำโขงเน็กเล็ง ส่วนช่วงเน็กเล็ง-ชายแดนเวียดนามที่บาเวตได้ปรับปรุงแล้วเสร็จ

2) เส้นทาง R10 โครงการถนนเลียบชายฝั่งทะเล ไทย-กัมพูชา-เวียดนาม เส้นทางเริ่มจากจังหวัดตราด (ไทย) - เกาะกง (กัมพูชา) - อำเภอ สแรอัมเบิล - สีหนุวิลล์ - คาเมา (เวียดนาม) เส้นทางกัมพูชา ช่วงจังหวัดเกาะกง-อำเภอ สแรอัมเบิล ระยะทาง 160 กิโลเมตร

3) โครงการก่อสร้างถนนสาย 48 ตราด-เกาะกง-สแรอัมเบิล มีเป้าหมายเพื่อก่อสร้างเส้นทางเศรษฐกิจหลักเชื่อมโยงไทย-กัมพูชา-เวียดนาม สายเลียบชายฝั่งทะเล (Southern Economic Corridor) ภายใต้กรอบ GMS ให้แล้วเสร็จภายในปี 2550 โดยถนนหมายเลข 48 นี้ นับเป็นเส้นทางคมนาคมที่มีความสำคัญกับชาวเกาะกงมาก เพราะเป็นถนนสายเดียวที่ทำให้จังหวัดเกาะกงสามารถเดินทางไปยังพนมเปญได้ด้วยระยะทาง 280 กว่า กิโลเมตร ไปยังสีหนุวิลล์ประมาณ 250 กิโลเมตร และไปยังชายแดนประเทศเวียดนามประมาณ 350 กิโลเมตร ทำให้จังหวัดเกาะกงได้ประโยชน์จากถนนสายนี้อย่างมาก เพราะจะนำไปสู่การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวของทั้ง 3 ประเทศ คือ ไทย กัมพูชา และเวียดนาม ปัจจุบันถนนหมายเลข 48 นี้ได้ดำเนินการแล้วเสร็จ และเปิดใช้เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2551 ที่ผ่านมา

4) เส้นทางถนนสาย 318 (ตราด-คลองใหญ่-หาดเล็ก) ถนนสายนี้เป็นถนนโครงข่ายภาคตะวันออกสู่อินโดจีนจากกรุงเทพฯ-ตราด ประเทศไทย - จังหวัดเกาะกง-กำปงโสม (สีหนุวิลล์) กัมพูชา ถนนสาย 318 เป็นถนนสายสำคัญในการขนส่งสินค้าจากกรุงเทพฯ จังหวัดในภาคตะวันออก รวมทั้งจังหวัดตราด เพื่อนำสินค้าส่งไปยังท่าเรือคลองใหญ่ เพื่อนำขึ้นที่ท่าเรือสีหนุวิลล์ ในประเทศกัมพูชา และขนส่งต่อไปยังเวียดนามตอนใต้ โดยคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี 2553 และจะส่งผลให้การขนส่งสินค้าทางบกจากจังหวัดตราดสู่พนมเปญ ประเทศกัมพูชา เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3 เป็นร้อยละ 30 และลดระยะเวลาในการขนส่งเร็วกว่าทางน้ำ 3 เท่าตัว จะทำให้ขนส่งสินค้าสะดวกขึ้น และมีความรวดเร็ว ลดต้นทุนในการขนส่งสินค้าได้มากขึ้น

เมื่อถนนสาย 48 และถนนหมายเลข 318 หากก่อสร้างแล้วเสร็จสมบูรณ์ คาดว่าจังหวัดตราดจะมีความสำคัญเป็นประตูเข้า-ออกของอินโดจีนอย่างแท้จริง เพราะเส้นทางสาย R10 จะเชื่อมต่อกับเวียดนามได้ตามโครงข่ายสายเอเชียด้วย ในอนาคตเส้นทางสายนี้จะเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจที่สำคัญ

5) โครงการก่อสร้างถนนสาย 67 เส้นทางช่องสะง่า-อันลองเวง-เสียมเรียบ ระยะทาง 167 กิโลเมตร คาดว่าเมื่อถนนแล้วเสร็จในปี 2552 โดยเส้นทางนี้จะสนับสนุนการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวอีสานใต้และเมืองเสียม

เรียบ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจบริเวณเมืองคู่แฝด ศรีสะเกษ-อัลลองเวง

การพัฒนาความร่วมมือทางโลจิสติกส์ระหว่างไทย-กัมพูชาจะเห็นได้ว่ามีข้อดี คือ การคมนาคมไปมาสะดวก การขนส่งสินค้า และการท่องเที่ยวจะงายขึ้น เมื่อการขนส่งสินค้าโดยเฉพาะทางบกสามารถติดต่อค้าขายได้สะดวก และส่งผลดีต่อการส่งออก-นำเข้าสินค้าระหว่างไทย-กัมพูชา แต่อย่างไรก็ตาม พื้นฐานทางถนนไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่จะผลักดันให้เกิดการค้า การลงทุน แต่ต้องมีปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการขนส่งสินค้าข้ามแดน ได้แก่ ความตกลงอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงว่าด้วยการขนส่งสินค้าข้ามแดน (GMS Cross Border Transport Agreement: GMS CBTA) และกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน ซึ่งครอบคลุมกฎเกณฑ์ด้านยานพาหนะ คนประจำพาหนะ เส้นทางขนส่ง กฎระเบียบการจราจร ขนาดและน้ำหนักของยานพาหนะ และภาษีอากร เป็นต้น รวมถึงระบบไอที การบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ ซึ่งยังเป็นอุปสรรคสำคัญอยู่ นอกจากนี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้น เพราะเส้นทางที่เชื่อมโยงกันย่อมเป็นทั้งโอกาสทางการค้า และภัยคุกคามได้ในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะกับจีนตอนใต้ซึ่งเป็นที่รู้จักในนามของโรงงานโลก แหล่งผลิตสินค้าราคาถูก และตลาด

บริโภคขนาดใหญ่ โดยอาจจะกลับกลายเป็นการเปิดประตูให้สินค้าราคาถูกจากจีนเพียงฝ่ายเดียวก็เป็นได้ (Logistic Digest Demo, 2551)

1.4 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจาก

ภาครัฐ: การสนับสนุนจากภาครัฐทั้งจากรัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชาก็นับเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่นักลงทุนแสดงความต้องการอย่างเร่งด่วน ซึ่งเป็นแรงดึงดูดให้ตัดสินใจไปลงทุนในประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน และคู่มือการลงทุนแบบครบวงจร ตลอดจนทั้งการอำนวยความสะดวกทั้งระบบของการลงทุน อาทิ ในกรณีที่เกิดปัญหาหรือมีอุปสรรคระหว่างดำเนินกิจการ ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยการเจรจาในระดับรัฐบาล ก็จะมีความสำเร็จและมีอิทธิพลในการต่อรองมากกว่าการที่นักลงทุนดำเนินการเจรจาเองโดยตรง การสนับสนุนจากภาครัฐจึงเป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดการลงทุนในประเทศกัมพูชาได้เป็นอย่างดี ซึ่งในปัจจุบันก็เป็นสิ่งที่น่ายินดีเมื่อพบว่ารัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนไทยในประเทศเพื่อนบ้านผ่านกระทรวงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (The Board of Investment of Thailand: BOI) ที่มีบทบาทในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนในต่างประเทศ ตลอดจนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชักจูงให้มีการลงทุนในกิจการที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ โดยเฉพาะได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมการลงทุนใน

อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor-intensive industry) มีการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เช่น อุตสาหกรรมแฟชั่น รวมทั้งการส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศโดยการส่งเสริมนักลงทุนไทยไปลงทุนในประเทศเป้าหมาย เช่น จีน พม่า เวียดนาม และกัมพูชา พร้อมทั้งร่วมมือกับพันธมิตรในการขยายตลาด แสวงหาแหล่งวัตถุดิบ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ตัวอย่างของการดำเนินนโยบายดังกล่าวคือการริเริ่มส่งเสริมการลงทุนในประเทศ CLMV อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำคู่มือการลงทุนของแต่ละประเทศ การศึกษาวิเคราะห์ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการลงทุน การสนับสนุนการรวมกลุ่มเครือข่ายของผู้ประกอบการที่สนใจการลงทุน ตลอดจนดำเนินการกิจกรรมนำนักลงทุนที่สนใจไปศึกษาสู่ทางการค้าการลงทุนในประเทศ CLMV ด้วย

สำหรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนของประเทศกัมพูชานั้นก็พบว่า รัฐบาลกัมพูชาให้ความสำคัญกับการลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยได้มีนโยบายส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขระเบียบการลงทุนที่เอื้อต่อนักลงทุนต่างชาติ เช่น การอำนวยความสะดวกและการให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ การอนุญาตให้นักลงทุนโอนเงินตราต่างประเทศได้อย่างเสรีเพื่อจูงใจให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน หรือจะเป็นการให้

สิทธิในการส่งออกเงินทุน ผลกำไรของกิจการ รวมทั้งเร่งปรับปรุงกฎระเบียบให้มีความโปร่งใสและลดขั้นตอนการขอใบอนุญาตประกอบการลงทุนมากขึ้น ซึ่งอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปก็เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในกัมพูชา (Cambodian Investment Board: CIB) โดยที่เสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นสินค้าส่งออกอันดับ 1 ของกัมพูชา คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 80 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของกัมพูชา และในการเปิดเสรีด้านการค้าสิ่งทอตามข้อตกลงการค้าสิ่งทอ (Multifibre Arrangement: NFA) ของ WTO ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2548 ก็คาดว่าจะส่งผลดีต่อการขยายตลาดส่งออกสิ่งทอของกัมพูชาไปยังตลาดใหม่ ๆ นอกเหนือจากตลาดหลัก เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น โดยอาศัยความได้เปรียบของกัมพูชาในด้านค่าจ้างแรงงานระดับต่ำ ทั้งนี้การลงทุนในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปของกัมพูชาในปี พ.ศ. 2547 มีมูลค่ามากถึงร้อยละ 61.5 ของมูลค่าการลงทุนต่างชาติทั้งหมดในกัมพูชา และในปี พ.ศ. 2550 CIB ได้อนุมัติการลงทุนไป 130 โครงการ เมื่อพิจารณาจากจำนวนโครงการแล้วก็พบว่ามีการลงทุนในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจำนวน 39 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 30 ของโครงการที่ได้รับอนุมัติรวม โดยมีมูลค่าเงินลงทุนรวม 45 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งมีนักลงทุนจากจีน กัมพูชา ใต้หวัน เกาหลีใต้ มาเลเซีย ออสเตรเลีย คาซัคสถาน และสหราชอาณาจักร

1.5 ปัจจัยด้านโอกาสและช่องทาง
การค้าการลงทุนอื่น ๆ: นักลงทุนหรือ
 ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจไปลงทุน
 ประเทศกัมพูชา เนื่องจากมองเห็นโอกาสและ
 ช่องทางที่จะต่อยอดหรือขยายผลเพื่อประกอบ
 ธุรกิจอื่น ๆ ได้ด้วย เหตุผลเพราะประเทศกัมพูชา
 ยังอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ อาทิ
 น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ป่าไม้ และแร่ธาตุ ตลอดทั้ง
 สภาพทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการ
 ประกอบธุรกิจหรือมีช่องทางทางการค้าการลงทุนที่
 หลากหลายเพิ่มขึ้น

2. ปัจจัยผลักดัน (Push-Factors)

2.1 ปัจจัยด้านแรงงาน

ภายในประเทศไทย: ปัจจุบันจำนวนแรงงานใน
 อุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปลดน้อยลง

ค่าจ้างแรงงานของไทยก็สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกัมพูชา ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีการพัฒนาความเข้มแข็งด้านฝีมือมากเพียงพอที่จะสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก โดยที่ยังคงเป็นการรับจ้างผลิตให้รายใหญ่ นอกจากนี้งานออกแบบยังเป็นที่สำคัญในกระบวนการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปด้วย ซึ่งนักออกแบบนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะต้องออกแบบผลงานสู่ตลาดเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพราะฉะนั้นปัจจัยด้านแรงงานของประเทศไทยจึงเป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้ประกอบการต้องไปแสวงหาตลาดการผลิตที่มีจำนวนเพียงพอและค่าแรงถูกกว่า

ตาราง 4: จำนวนการจ้างงานและอัตราการเติบโตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทย ระหว่างปี 2546 – 2550 หน่วย : 1,000 คน

หัวข้อ/ปี	2546	2547	2548	2549	2550p
จำนวนรวมการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	34,676	35,711	36,303	36,344	37,122
อัตราการเติบโต (%)	1.2	3.0	1.5	0.1	2.1
จำนวนการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ	1,084	1,077	1,064	1,063	1,057
อัตราการเติบโต (%)	0.1	-0.7	-1.2	-0.1	-0.5
จำนวนการจ้างงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป	842	838	826	835	819
อัตราการเติบโต (%)	0.1	-0.5	-1.4	-0.1	-0.7

ที่มา: สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ ปี 2550/2551

P:

preliminary

2.2 ปัจจัยด้านการรักษาเสถียรภาพ

ทางธุรกิจไว้: จากสถานการณ์ปัญหาของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในภาวะปัจจุบัน อันได้แก่ การเปิดเสรีทางการค้าจากกติกาของ WTO ทำให้การแข่งขันทวีความรุนแรงมากขึ้น ประเทศไทยต้องเผชิญกับการแข่งขันในตลาดโลกอย่างรุนแรง โดยเฉพาะคู่แข่งทางการค้าอย่างจีน และเวียดนาม ทั้งความไม่แน่นอนของราคาน้ำมันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจโลก ตลอดจนปัญหาภายในของประเทศไทยเอง อันได้แก่ ตลาดแรงงานราคาถูกลดน้อยลง จำนวนแรงงานไม่เพียงพอ เพราะคนงานบางส่วนผันตนเองไปประกอบอาชีพอื่น แรงงานส่วนใหญ่จึงเป็นแรงงานต่างด้าว ที่ลักลอบเข้าประเทศแบบผิดกฎหมาย เป็นเหตุให้เกิดการปิดโรงงานไปเป็นจำนวนหนึ่ง ผู้ประกอบการของไทยบางรายจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดให้สามารถรักษาสถานภาพของธุรกิจไว้ได้ และวิธีหนึ่งในการปรับตัวของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ก็คือการย้ายฐานการผลิตไปในประเทศเพื่อนบ้านที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่านั่นเอง ซึ่งประเทศกัมพูชาก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ยังมีโอกาสการลงทุนในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยที่เสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชายังคงมีโอกาสหรือการได้เปรียบของไทยที่จะส่งเสริมให้มีการลงทุนได้

2.3 ปัญหาของอุตสาหกรรมสิ่งทอ

และเครื่องนุ่งห่มไทย: ประเทศไทยประสบปัญหาของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่เป็นปัญหาใหญ่ (ไกรยศ ภัทราวาท, 2548: 188-190) ได้แก่ ปัญหาประสิทธิภาพการผลิตต่ำ อันเนื่องมาจากเครื่องจักรล้าสมัย ขาดแคลนบุคลากรและแรงงานฝีมือ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดการทำวิจัยและพัฒนา (Research and Development) หรือการสร้างนวัตกรรม ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง จากภาวะภาษีนำเข้าวัตถุดิบและอัตราค่าบริการสาธารณูปโภค ปัญหาการตลาดที่ไม่มีตราสินค้า (Brand Name) เป็นของตนเองไม่มีการพัฒนารูปแบบสินค้า และยังขาดการทำตลาดเชิงรุกด้วย ปัญหาความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมและระบบ Supply Chain เพื่อสนองตอบผู้ซื้อได้ทันเวลาและการสร้างความมั่นใจว่าจะสามารถผลิตสินค้าได้ตามคุณภาพที่ต้องการ ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสารที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ยังขาดข้อมูลเชิงลึก และการกระจัดกระจายของข้อมูลในหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านกฎระเบียบและนโยบายการนำเข้าของประเทศคู่ค้า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งที่เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งมลพิษทางดิน น้ำ อากาศ เสียงของเสียที่เป็นของแข็ง ของเสียที่กระจายออกได้ของเสียที่ยากต่อการบำบัด ของเสียที่เป็นอันตรายและของเสียที่มีปริมาณสูง นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านกฎระเบียบของรัฐในด้านพิธีการ

ทาศุลกากร ขั้นตอนการนำเข้าและส่งออก ที่ยุ่งยาก ลำบาก และไม่ชัดเจน รวมทั้งปัญหาการขอคืนอากรล่าช้าซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและเพิ่มต้นทุนการผลิตให้แก่ผู้ประกอบการ

ปัญหาและอุปสรรคต่อความท้าทายของการลงทุนในกัมพูชา

ถึงแม้ว่าจะมีปัจจัยหลายอย่างที่น่าดึงดูดใจให้นักลงทุนไทยสนใจไปลงทุนในประเทศกัมพูชา แต่ก็พบว่ายังมีนักลงทุนส่วนหนึ่งที่ได้เข้าไปลงทุนแล้วและประสบปัญหาหรืออุปสรรคที่บั่นทอนการปฏิบัติงานกระทั่งไม่ต้องการเข้าไปลงทุนอีกหรือหากมองในอีกนัยหนึ่งสิ่งเหล่านี้ก็นับเป็นความท้าทายของนักลงทุนที่จะต้องค้นหากลยุทธ์ในการดำเนินงานและความสามารถในการปรับตัวกับปัญหาต่าง ๆ ที่ประสบ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ ได้แก่ ความเสี่ยงและความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การขาดแคลนข้อมูลต่าง ๆ การใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าการยึดกฎระเบียบ และการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างจริงจังกรณีเกิดปัญหาและอุปสรรค ระหว่างดำเนินกิจการ

1. ปัญหาความเสี่ยงและความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน: ประเทศกัมพูชามีระบบเศรษฐกิจแบบเสรี เปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปลงทุนได้อย่างอิสระ โดยที่รัฐบาลกัมพูชาให้การสนับสนุนการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติอย่างเต็มที่ ซึ่งถึงแม้ว่ากัมพูชาจะเป็นประเทศที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงสุดในกลุ่มประเทศอาเซียน อันเป็นผลมาจากการเพิ่มการส่งออกเสื้อผ้าและสิ่งทอไปยัง

สหรัฐอเมริกาและยุโรป แต่ขณะเดียวกันกัมพูชาก็ยังคงประสบปัญหาเรื่องความเสี่ยงและความปลอดภัยอยู่บ้าง และที่ยังเป็นประเด็นสำคัญของผู้ประกอบการ คือ เรื่องภาพลักษณ์ด้านความรุนแรงและพฤติกรรมการต่อต้านคนไทย จากเหตุการณ์จลาจล เผาสถานทูตไทย ณ กรุงพนมเปญ เมื่อปลายเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2546 และเหตุการณ์ที่ประเทศไทยได้เผชิญปัญหาภาวะความขัดแย้งกับกัมพูชากรณีข้อพิพาทการขึ้นทะเบียนเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกในเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2551 เป็นเหตุให้เกิดความไม่เข้าใจกันอย่างต่อเนื่องมาตลอด ทำให้ส่งผลกระทบต่อถึงภาพลักษณ์ของนักธุรกิจไทยในกัมพูชาด้วย สิ่งเหล่านี้ยังคงเป็นความเสี่ยง ความรู้สึกไม่ปลอดภัย และความคลั่งไคล้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งความขัดแย้งระหว่างประชาชนทั้งสองฝ่ายเรื่องการแบ่งเขตแดนไม่ชัดเจน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการลงทุนอีกเช่นกัน ในขณะที่สถานการณ์ความไม่มั่นคงทางการเมืองในกัมพูชาก็ยังคงทำให้นักลงทุนไทยมีความลังเลที่จะเข้าไปลงทุน เพราะกฎระเบียบต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง และบางพื้นที่ก็มีการบริหารกฎระเบียบเอง ซึ่งเขตพื้นที่บางแห่งเหล่านั้นก็เป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญระหว่างไทยกับกัมพูชา ทำให้มีความเสี่ยงสูงในการค้าขาย และในทางปฏิบัติแล้วบางกรณีรัฐบาลเองก็ยังไม่ให้เสรีภาพกับภาคเอกชนอย่างเต็มที่นัก

2. ปัญหาการขาดแคลนข้อมูล: นักลงทุนหรือผู้ประกอบการไทยยังคงขาดแคลนข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจไปลงทุนใน

ประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะข้อมูลเชิงลึกในด้านต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลที่มีอยู่ปัจจุบันยังไม่สามารถสนองความต้องการโดยตรงได้หรือเป็นข้อมูลที่ยังไม่ครบวงจร ไม่ครอบคลุม และยังไม่ทันสมัยอีกด้วย ประกอบกับแหล่งการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาหรือประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ ยังกระจัดกระจาย ข้ำซ้อน หรือข้อมูลของบางหน่วยงานที่ขัดแย้งไม่ตรงกัน การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข้อมูลก็ยังไม่กว้างขวาง นักลงทุนบางรายยังไม่ทราบว่าจะค้นคว้าแหล่งข้อมูลได้จากที่ใดบ้าง เป็นเหตุให้จำเป็นต้องเดินทางไปสำรวจข้อมูลด้วยตนเอง ในขณะที่กัมพูชาก็ประสบปัญหาเรื่องการบริการข้อมูลแก่นักลงทุนที่สนใจดำเนินธุรกิจ ในกัมพูชาเช่นกัน โดยเฉพาะข้อมูลศึกษาวิเคราะห์ด้านสภาพการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และภาวะการตลาด การค้า เพื่อนำมาเป็นข้อมูลการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากขาดแคลนกำลังคนและทักษะด้านการจัดการข้อมูลสารสนเทศ ทั้งยังขาดงบประมาณที่ยังต้องพึ่งพาจากต่างประเทศเป็นหลัก

3. ปัญหาการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าการถือปฏิบัติตามกฎระเบียบ: ปัญหาในข้อนี้จะเป็นประเด็นเรื่องการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การใช้จ่ายค่าธรรมเนียมพิเศษหรือการใช้จ่ายนอกระบบเพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ต้นทุนประกอบการสูงอย่างไม่สมเหตุผล ซึ่งกัมพูชายังคงประสบปัญหาด้านนี้อยู่มาก โดยเฉพาะในขั้นตอนการขออนุมัติการลงทุนที่ต้องใช้ระยะเวลาอันพอสมควร และ

หากเป็นการลงทุนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ก็จำเป็นต้องรู้จักหรือมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับบุคคลในรัฐบาล หรืออาจจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายพิเศษอื่น ๆ จึงจะช่วยอำนวยความสะดวกให้รวดเร็วขึ้น ระบบการจัดเก็บภาษีก็พบว่ามีความซ้ำซ้อน ไม่ชัดเจน หลายหน่วยงานเรียกเก็บจากนักลงทุนชาวต่างชาติพร้อมกัน การดำเนินธุรกิจก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายนอกระบบเพิ่มเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างสะดวกราบรื่น สินค้าหรือวัตถุดิบที่ส่งออกไปกัมพูชาต้องเสียภาษีนำเข้าและภาษีผ่านแดนให้กับด่านต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนหนึ่งซึ่งบางส่วนมีได้อยู่ในสารบบ ทำให้ต้นทุนสินค้าที่จำหน่ายในกัมพูชาสูงกว่าปกติอยู่มาก อันจะเป็นข้อเสียเปรียบในการแข่งขันด้านราคา

4. ปัญหาการไม่ได้รับความ

ช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยอย่างจริงจัง: ในกรณีที่นักลงทุนเกิดปัญหาหรืออุปสรรคขณะดำเนินการ กลับไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง หรือหากเมื่อมีอุปสรรคใหญ่และปัญหาเร่งด่วนขณะประกอบการก็ไม่มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่จะให้คำปรึกษาได้อย่างทันท่วงที ทำให้นักลงทุนมีความรู้สึกท้อ เพราะปัญหาบางอย่างนักลงทุนไม่สามารถแก้ไขเองได้ จำเป็นต้องมีการเจรจาในระดับรัฐบาลหรือตัวแทนจากภาครัฐ หรือในกรณีที่เมื่ออุปสรรคบางอย่างที่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจเจ้าหน้าที่ภาครัฐคอยช่วยเหลือ สนับสนุน โดยเฉพาะเรื่องการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐของประเทศกัมพูชา เพื่อหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายนอก

ระบบที่เป็นจำนวนเงินค่อนข้างสูง ซึ่งจะช่วยลด
ต้นทุนได้มาก

ในที่นี่ ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น
นั้นได้มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่จำเป็นต้อง
อาศัยความช่วยเหลือจากภาครัฐด้วย ดังแสดง
ในตาราง

ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. ปัญหาความเสี่ยงและความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการเจรจาวิภาคีโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (เช่น กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ) เพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาล ซึ่งต้องดูแลให้มีการยึดถือตามกฎหมายร่วมกันอย่างเคร่งครัด ได้แก่ ข้อตกลงการคุ้มครองการลงทุนจากประเทศไทย ซึ่งบางประเทศได้ร่วมทำข้อตกลงดังกล่าวแล้ว เช่น ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ - รัฐบาลไทยต้องสร้างความเชื่อมั่นหรือมีหลักประกันให้กับนักลงทุนในกรณีเกิดเหตุการณ์ความเสียหายของกิจการที่มีได้เกิดจากสาเหตุของการประกอบการโดยตรงและเกิดเหตุถูกยึดกิจการในประเทศกัมพูชา - นักลงทุนอาจเลือกไปลงทุนในบริเวณเดียวกันหรือนิคมอุตสาหกรรมที่มีระบบความปลอดภัยอย่างเข้มงวดโดยมีรัฐบาลให้การดูแลความปลอดภัยอย่างเข้มงวด
2. ปัญหาการขาดแคลนข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีศูนย์ข้อมูลแบบครบวงจรเพื่อบริการนักลงทุนที่สนใจ (One Stop Service) และมีการเผยแพร่เพื่อให้ให้นักลงทุนเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว เช่น เผยแพร่ข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web site) - ส่งเสริมการศึกษาวิจัยและพัฒนาเชิงลึกเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงหรือค้นหารูปแบบต่าง ๆ ของการลงทุนที่เหมาะสม และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้ทันที - นักลงทุนจำเป็นต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์
3. ปัญหาการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าการถือปฏิบัติตามกฎระเบียบ	<p>นักลงทุนต้องรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อดูแลช่วยเหลือหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน หรือการขอความร่วมมือจากรัฐบาลในลักษณะการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยรัฐบาลสนับสนุนเงินทุนส่วนหนึ่ง เพื่ออำนวยความสะดวกด้านกลไกต่าง ๆ ให้นักลงทุน และสร้างอำนาจการเจรจาต่อรองกรณีประสบปัญหา เช่น สมาคมการค้าการลงทุนไทย – กัมพูชา หรือชุมชนมิตรภาพไทย-กัมพูชา โดยกรรมการต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือทั้งจากทั้งสองประเทศ เป็นต้น</p>
4. ปัญหาการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างจริงจัง กรณีเกิดปัญหาขณะดำเนินกิจการ	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลต้องมีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อทำหน้าที่ติดตามผลและคอยให้การช่วยเหลือนักลงทุนอย่างใกล้ชิดตลอดกระบวนการ โดยต้องเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการทำงานอย่างบูรณาการ และให้มีระบบประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะทำงานเพื่อให้มีข้อมูลย้อนกลับ (feed back) ในการนำมาปรับปรุงพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพ - ภาคเอกชนจะต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อผลักดันให้มีหน่วยงานของภาครัฐที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรง

โอกาสและความท้าทาย

ประเทศกัมพูชามีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในด้านแรงงาน และแหล่งวัตถุดิบ แต่มีข้อจำกัดด้านทุนและเทคโนโลยี การลงทุนของผู้ประกอบการไทยจึงเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย (win-win relationship) คือ ผู้ประกอบการไทยมีเงินทุนและเทคโนโลยี ส่วนกัมพูชามีรายได้เข้าประเทศและประชาชนมีงานทำ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กรอบความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจสร้างความสัมพันธ์โดยถือว่าการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้าน จะช่วยสร้างงานและลดช่องว่างรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคม เกิดการไหลเวียนของสินค้าและการลงทุน ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานผิดกฎหมาย สร้างความมั่นคงและมั่นคงทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างยั่งยืน โดยที่ศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในประเทศกัมพูชา คือ กัมพูชามีโอกาสและช่องทางในการลงทุนอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มอยู่มาก เนื่องจากอุตสาหกรรมดังกล่าวยังคงเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักของกัมพูชา รัฐบาลกัมพูชาเองก็ได้ให้ความสำคัญกับการลงทุนในประเทศเป็นลำดับต้น ๆ โดยได้มีนโยบายส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบการลงทุนที่เอื้อต่อนักลงทุนต่างชาติ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อจูงใจนักลงทุน อันจะส่งผลต่อการสร้างงานให้กับประชาชนตลอดทั้งการเร่งรัดการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย ซึ่งแรงจูงใจ

สำคัญที่ทำให้เกิดการลงทุนในกัมพูชา คือ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยการเข้าเป็นสมาชิกในกรอบความร่วมมือกับนานาประเทศ ทำให้กัมพูชาได้รับความช่วยเหลือต่าง ๆ โดยเฉพาะความช่วยเหลือทางด้านการเงินจากหลายประเทศ และนโยบายสนับสนุนให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งกัมพูชามีความได้เปรียบในด้านแรงงาน และการได้รับสิทธิพิเศษด้านภาษีศุลกากร (GSP) จากกลุ่มประเทศที่เป็นแหล่งตลาดใหญ่ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป แคนาดา ญี่ปุ่น และประเทศอื่น ๆ รวม 32 ประเทศ ซึ่งในกรณีของสหภาพยุโรปนั้น กัมพูชาได้รับสิทธิพิเศษในการส่งออกโดยไม่จำกัดโควตาและสินค้าอีกด้วย ในด้านภาษีนั้นรัฐบาลกัมพูชาเปิดโอกาสให้การลงทุนเพื่อการส่งออกไม่ต้องชำระภาษีหรือเสียภาษีเป็นศูนย์ นอกจากนี้รัฐบาลกัมพูชายังได้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งสายสำคัญหลายสายให้เอื้อต่อการขนส่งสินค้า มากไปกว่านั้นในกัมพูชายังอุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เป็นแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอันจะเป็นช่องทางสำหรับการลงทุนในธุรกิจอื่น ๆ ต่อไป และประการสำคัญกัมพูชายังได้มีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมและเขตเศรษฐกิจพิเศษร่วมบริเวณชายแดนตามข้อตกลงการเป็นเมืองคู่แฝด (Sister Cities) โดยมีทั้งหมด 5 จุด คือ คลองใหญ่-เกาะกง อรัญประเทศ-ปอยเปต โป่งน้ำร้อน-ไพลิน กาบเชิง-ภูมิดำรง และ ภูสิงห์-อัล

ลองเวง โดยเฉพาะในเกาะกึ่งที่น้ำจะเป็นเขตอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป

และถึงแม้ว่าการเปิดเสรีสิ่งทอโลกเมื่อต้นปี 2548 ทำให้สิ่งทอของกัมพูชาต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงโดยเฉพาะจากจีนซึ่งถือเป็นตลาดส่งออกหลัก แต่นักลงทุนส่วนใหญ่ยังคงมีความมั่นใจในอุตสาหกรรมดังกล่าว ประกอบกับสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปประกาศใช้มาตรการการปกป้อง (Safeguard) กับเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่นำเข้าจากจีน ทำให้คาดว่าสินค้าดังกล่าวของกัมพูชาจะยังคงสามารถรักษาส่วนแบ่งตลาดในตลาดหลักเหล่านี้ไว้ได้ต่อไป

ในขณะที่กัมพูชาเต็มไปด้วยโอกาสสำหรับการลงทุนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป แต่ขณะเดียวกันการลงทุนในประเทศกัมพูชาก็ยังพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคอีกมากทั้งในเรื่องความเสี่ยงของการลงทุน เรื่องการขาดแคลนข้อมูล การใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล การเรียกเก็บค่าอำนวยความสะดวก หรือค่าธรรมเนียมพิเศษอื่น ๆ ตลอดจนการดำเนินกิจการ และการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยอย่างจริงจัง โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักลงทุนที่ยังคงบั่นทอนให้นักลงทุนลังเลอยู่ เพราะหวาดระแวงและเกรงว่าจะมีปัญหาใหญ่ที่ไม่สามารถจัดการได้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของนักลงทุนไทยส่วนใหญ่ที่พบทั่วไป ดังนั้นความท้าทายของนักลงทุนไทยก็คือการกล้าเสี่ยง กล้า

ตัดสินใจ ก็จะทำให้โอกาสนำมาเป็นของเรา ดังเช่นสิ่งที่นักลงทุนผู้มีประสบการณ์หรือนักลงทุนที่ประสบความสำเร็จได้กล่าวไว้ ในทุกวิกฤตมักมีโอกาสซ่อนอยู่เสมอ ซึ่งจะเห็นว่าการแข่งขันในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศกัมพูชานั้นประเทศไทยไม่ใช่ผู้บุกเบิกและผู้ลงทุนรายแรกในการใช้โอกาสจากสิทธิพิเศษที่มีอยู่อย่างมากมาย ดังนั้นการแข่งขันกับนักลงทุนเจ้าเดิมที่ได้ดำเนินกิจการอยู่แล้ว และนักลงทุนรายใหม่ที่มีมองเห็นโอกาสและเตรียมที่จะเข้าไปลงทุน สิ่งเหล่านี้ต่างก็เป็นความท้าทายที่รออยู่ทั้งของนักลงทุนและรัฐบาลไทยว่าเราจะร่วมกันดำเนินภารกิจให้สำเร็จลุล่วงโดยอาศัยความได้เปรียบของไทยในทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ อันได้แก่ คน ทุน ระบบการทำงาน และเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีอื่น ๆ

ทั้งนี้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อภาครัฐ คือ รัฐบาลต้องคำนึงถึงความแตกต่างของขนาดธุรกิจ และเข้าใจความต้องการของผู้ประกอบการไทย รวมทั้งควรดำเนินการปรับโครงสร้างภาคการผลิตภายในประเทศก่อน หรือพร้อม ๆ กับการผลักดันเรื่องการย้ายฐานการผลิต เนื่องจากโครงสร้างการผลิตในปัจจุบันทำให้ขีดความสามารถทางการแข่งขันของไทยอ่อนแอ การย้ายฐานการผลิตเพียงประการเดียวจะไม่ช่วยทำให้ภาคการผลิตไทยได้รับพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ทุกฝ่ายจึงควรคำนึงถึงการทำให้นโยบายนี้สามารถดำเนินการได้อย่างเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

บทสรุป

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งที่ใช้แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ดังนั้นเมื่อแรงงานในประเทศไทยมีราคาสูงขึ้น ผู้ประกอบการจึงต้องปรับตัวโดยการย้ายฐานการผลิตไปยังพื้นที่ที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำหรือไม่ก็ย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำ เพื่อที่จะเป็นหลักประกันในด้านการมีศักยภาพในเชิงแข่งขันได้ของกิจการ หากแต่การเข้าไปลงทุนในต่างประเทศที่มีข้อได้เปรียบตามลักษณะของอุตสาหกรรมอย่างเดียวนั้น อาจไม่ใช่ทางออกเสมอไป ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย โดยเฉพาะการเข้าไปลงทุนในประเทศที่มีปัญหา ความโปร่งใสและกลไกของระบบราชการ รวมถึงปัญหาการยอมรับในชุมชนระหว่างประเทศ ซึ่งถือเป็นปัจจัยเสี่ยงของการประกอบการหรือการลงทุน ดังนั้นข้อคิดในเรื่องการมุ่งเน้นประโยชน์ในเชิงเปรียบเทียบ โดยเฉพาะค่าจ้างแรงงานราคาถูกเพียงอย่างเดียว คงไม่ใช่ทางเลือกที่ถือว่าเหมาะสมที่สุด เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อความอยู่รอดและความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป อาทิเช่น การปรับปรุงในด้านคุณภาพและการออกแบบ เพราะการตัดสินใจของผู้ซื้อมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านราคาเพียงอย่างเดียว ได้มีผู้ทำการศึกษาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปของออสเตรเลียให้

ข้อเสนอแนะไว้ว่า อุตสาหกรรมดังกล่าวไม่ควรเน้นประโยชน์ในเชิงเปรียบเทียบแต่ประการเดียว ควรจะให้ความสำคัญต่อประเด็นที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะให้ผลิตภัณฑ์ของตนเองแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดียวกันของผู้ผลิตรายอื่น รวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพและการออกแบบ (Inka Havrila and Pemasiri Gunawardana, 2003: 103-117) นอกจากนี้ ยังมีผู้เสนอยุทธศาสตร์ในการปรับตัวเพื่อคงศักยภาพในการส่งออกเสื้อผ้าและสิ่งทอ โดยรัฐบาลและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมประเภทนี้ จะต้องไม่หวังพึ่งสิทธิพิเศษทางการค้าและการลดอัตราภาษี ศุลกากรแต่เพียงประการเดียว แต่ต้องให้ความสนใจไปที่การลดจุดอ่อนด้านความสามารถในเชิงการแข่งขันที่เป็นปัญหาภายในของแต่ละประเทศด้วย (Denis Audet, 2007: 267-284)

ดังนั้นภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย จำเป็นต้องทบทวนในเรื่องของการปรับเปลี่ยนการผลิตจากการผลิตแบบ OEM ที่ให้มูลค่าเพิ่มในการส่งออกอยู่ในระดับต่ำเพียงประมาณร้อยละ 10-35 เทียบมิได้กับการส่งออกภายใต้เครื่องหมายการค้าของตนเอง (Own Brand Manufacturing: OBM) ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในการส่งออกถึงร้อยละ 50-75 ของมูลค่าสินค้า OBM อันเป็นระบบการผลิตที่กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรปและฮ่องกงใช้อยู่ ซึ่งจะเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จของรายได้จากสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศเหล่านี้ (ไกรยศ ภัทรวาท, 2548: 217) สอดคล้องกับคำ

กล่าวของ รศ.ดร.สมภพ มานะรังสรรค์ ที่ได้แนะนำว่า ทางรอดของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยต้องปรับตัวเพื่อสร้างแบรนด์ของตนเองขึ้น เพราะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยเริ่มดำเนินการมาแล้วกว่า 40 ปี แต่ยังสามารถเพียงรับจ้างผลิต พออยู่ในสถานะเสียเปรียบจะย้ายฐานการผลิตก็ทำไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยก็ยังมีจุดแข็งเช่นกัน ทั้งในเรื่องของฝีมือแรงงานมาตรฐานสินค้า และการส่งมอบได้ตรงตามกำหนดนัดหมาย (ผู้จัดการรายวัน: 27 สิงหาคม 2550) และถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยจะเผชิญกับการแข่งขัน โดยการชิงความได้เปรียบจากประเทศที่มีศักยภาพการผลิตด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่า อาทิเช่น ค่าจ้างแรงงาน วัตถุดิบ การสนับสนุนจากทาง

ภาครัฐ และนอกจากนี้จะต้องเผชิญกับมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศพัฒนาแล้วอย่างสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ที่นำกฎระเบียบ มาตรการมาเป็นเงื่อนไขหรือข้อกำหนดทางการค้า โดยเฉพาะนโยบายและกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งในระยะแรกอาจทำให้ต้นทุนการผลิตในระยะสั้นเพิ่มสูงขึ้น แต่ก็ส่งผลดีต่อการผลิตในระยะยาวที่จะทำให้ต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมลดลง อาจจะเป็นข้อได้เปรียบหรือเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการไทยในปัจจุบันและอนาคตได้ (สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, 2551: 101)

บรรณานุกรม

- นิรมล สุธรรมกิจ. รายงานการวิจัยการลงทุนโดยตรงของออสเตรเลียในประเทศไทย. สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: ปทุมธานี, 2547.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. การเผชิญกับวิกฤติอย่างรุนแรงของเครื่องนุ่งห่มจีน. รายงานภาวะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2551).
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตและผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกฎระเบียบของ EU Regulation สำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอ. Textile News By THTI. ฉบับประจำเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2550)
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. รายงานภาวะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม. ฉบับเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2551.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (2550-2554). สมุทรปราการ: อาร์ต แอนด์พาร์ท อีพเดท จำกัด, 2550.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. สถิติสิ่งทอไทย 2549/2550. เพอร์เฟค พลัส ดีไซน์ แอนด์ พรินท์ จำกัด: กรุงเทพฯ, 2550.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. สถิติสิ่งทอไทย 2550/2551. เพอร์เฟค พลัส ดีไซน์ แอนด์ พรินท์ จำกัด: กรุงเทพฯ, 2551.
- สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. การลงทุนไทยในประเทศเพื่อนบ้าน : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป. โครงการส่งเสริมการลงทุนในกัมพูชาและพม่า, 2550.
- สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รายงานฉบับสมบูรณ์ Country Profile ประเทศกัมพูชา. โครงการส่งเสริมการลงทุนในกัมพูชาและพม่า, 2551.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. การพัฒนาการค้าและอุตสาหกรรมไทยให้เป็นเลิศในภูมิภาค. กรุงเทพฯ: กองกรรมาธิการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2540.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. อุตสาหกรรมสิ่งทอแลเครื่องนุ่งห่ม : การปรับตัวยุคการค้าเสรี ในโครงการ WTO Watch (ฉบับกระแสดวงการค้าโลก). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ, 2548.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร. รายงานภาวะการณ์ลงทุนในประเทศกัมพูชา (เฉพาะส่วนที่ได้รับ การส่งเสริมการลงทุน) 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2550 (อัดสำเนา).
- สำนักยุทธศาสตร์การพาณิชย์. ยุทธศาสตร์การค้าการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน: ไทยจะไปทิศทางใด (เอกสารประกอบการสัมมนา). วันที่ 11 กันยายน 2550.
- Inka Havrila and Pemasiri Gunawardana. Analysing Comparative Advantage and Competitiveness: An Application to Australia's Textile and Clothing Industries. Australian Economic Papers, 2003, vol. 42, issue 1, pages 103-117 [Online]. Available URL: http://econpapers.repec.org/article/blaausecp/v_3A42_3Ay_3A2003_3Ai_3A1_3Ap_3A103-117.htm
- Denis Audet, Smooth as Silk? A First Look at the Post MFA Textiles and Clothing Landscape. Oxford Journal: Journal of International Economic Law Advance Access originally published online on May 10, 2007 (267-284) [Online]. Available URL: <http://jiel.oxfordjournals.org/cgi/content/full/10/2/267>
- The Council for the Development of Cambodia. Cambodia investment Guidebook, Cambodia.pp.85. 2006.
- Kong Chhung. Cambodia Legal & Investment Guide. Didksen Flipse Doran & Le (Cambodia) Co,LTD.2005. Phnom Penh, Cambodia. pp.169. 2006. Logistics Digest. 2551(มิถุนายน). GMS เส้นทางเศรษฐกิจอินโดจีนโอกาสหรือภัยคุกคาม [Online].AvailableURL: http://www.logisticsdigest.com/index.php?option=com_content&task=iew&id=631&Itemid=73.

เว็บไซต์	Cambodian Investment Board: CIB
กรมการค้าต่างประเทศ	< http://www.cambodiainvestment.gov.kh/ >
< http://www.dft.moc.go.th/index.asp?solution=1024 >	Cambodian Ministry of Commerce
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	< http://www.moc.gov.kh/ >
< http://www.dip.go.th/ >	The Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong
กรมศุลกากร < http://www.customs.go.th/ >	Economic Cooperation Strategy
กระทรวงการต่างประเทศ	(ACMECS)< http://www.acmecons.org/ >
< http://www.mfa.go.th/web/37.php >	The World Bank < http://www.worldbank.org/ >
สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ < http://www.thaitextile.org/ >	Wikipedia: The free encyclopedia
สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย	< http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_minimum_wages_by_country >
http://www.thaigarment.org/scripts/index.asp	Yahoo finance: Currencies Center
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ< http://www.depthai.go.th >	www.finance.yahoo.com/currency/convert?amt=1&from=USD&to=THB&submit=Convert
Asia/Pacific Cultural Centre for UNESCO: ACCU < http://www.accu.or.jp/en/ >	

พรรคกิจประชาชนกับวิถีไปสู่ความเป็นพรรคเดียวในสิงคโปร์ ค.ศ. 1954-1968
The People's Action Party: The way to One Dominant Party in Singapore
1954-1968

วาทัญญู ใจบริสุทธิ*
Watunyu Jaiborisudhi

บทคัดย่อ

พรรคกิจประชาชนถือว่าเป็นพรรคการเมืองที่เก่าแก่ที่สุดพรรคหนึ่งของสิงคโปร์ โดยเริ่มการก่อตั้งพรรคตั้งแต่นั้นในปี ค.ศ. 1954 หรืออาจกล่าวได้ว่าพรรคกิจประชาชนจะมีอายุครบ 54 ปีในปี ค.ศ. 2009 นี้ ซึ่งหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. 1968 พรรคกิจประชาชนก็ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งอย่างเบ็ดเสร็จในครั้งนั้นและมีสมาชิกผู้แทนราษฎรจำนวนทั้งหมด 58 ที่นั่ง ส่งผลให้พรรคกิจประชาชนได้ก้าวไปสู่ความเป็นพรรคเดียว (One Dominant Party) ของสิงคโปร์ในที่สุด ดังนั้นวัตถุประสงค์ของบทความชิ้นนี้จึงได้ทำการศึกษาว่าเพราะสาเหตุใด พรรคกิจประชาชนจึงเป็นพรรคการเมืองที่มีอิทธิพลสูงสุดในสิงคโปร์มาอย่างยาวนาน จากผลของการศึกษาได้รับคำตอบว่า แกนนำของพรรคกิจประชาชนนั้นได้ใช้แนวทางการเมืองแบบสัมฤทธิ์ผลนิยม และแนวทางการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ที่แท้จริงของมหาชนจนพรรคกิจประชาชนประสบกับความสำเร็จอย่างดีตลอดมา

คำสำคัญ: พรรคกิจประชาชน ความเป็นพรรคเดียว สิงคโปร์ ค.ศ. 1954-1968

* เจ้าหน้าที่วิจัยประจำสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

The People's Action Party (P.A.P.) is the one of oldest party in Singapore, formed in 1954, Progressing toward it's fifty-four years of existence in 2009. After general election in 1968, P.A.P. having won all fifty-eight seats and became One Dominant Party of Singapore. Thus, the objectives of this article are to study why the P.A.P. has been the most influence party for a long time. And also the result of this article are P.A.P. has to do with the following factors: The P.A.P capable leader used "Pragmatism" as the dominant theme in Politics and P.A.P has been known as fighting for a real public interest.

Keywords: The People's Action Party, One Dominant Party, Singapore, 1954-1968

บทนำ

จากการเลือกตั้งของสิงคโปร์พรรคกิจประชาชน (P.A.P.) ได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกในปี ค.ศ. 1955 ผลปรากฏว่า พรรคกิจประชาชนได้รับเลือกเพียง 3 ที่นั่งในขณะที่พรรคแนวแรงงานโดยการนำของเดวิด มาร์แชล ได้รับเลือกถึง 10 ที่นั่ง แต่ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1959 พรรคกิจประชาชนกลับได้รับเลือกเป็นผู้แทนถึง 43 ที่นั่งจากทั้งหมด 51 ที่นั่ง จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1968 พรรคกิจประชาชนจึงได้รับการเลือกเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรอย่างเบ็ดเสร็จในสภาวรวมทั้งหมด 58 ที่นั่งจนได้ครองความเป็นพรรคการเมืองเดียว (One Dominant Party) จนถึงปัจจุบัน จากความสำคัญทางปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดประเด็นในการศึกษาว่าพรรคกิจประชาชนนั้นใช้กระบวนการและวิธีการอันใดที่ประกอบสร้างให้พรรคกิจประชาชนสามารถก้าวไปสู่สถานะความเป็นพรรคการเมืองเดียวในสิงคโปร์ ส่งผลให้เกิดวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงประเด็นดังกล่าวดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพทางการเมืองของสิงคโปร์ทั่วไปของสิงคโปร์ในช่วงปี ค.ศ. 1954-1968 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกี่ยวข้อง และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการเมืองของสิงคโปร์ซึ่งมีพรรคกิจประชาชนเป็นตัวแสดง (Actor) ที่สำคัญที่สุด

2. เพื่อศึกษาการดำเนินการทางการเมือง รวมถึงปัญหาและอุปสรรคอันรวมถึง

ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้พรรคกิจประชาชนสามารถสร้างและดำรงไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองที่เหนือกว่าพรรคการเมืองอื่นจนพรรคกิจประชาชนได้นำไปสู่ความเป็นพรรคการเมืองเดียวในสิงคโปร์จนถึงในปัจจุบัน

ในส่วนของสมมติฐานของการศึกษานั้นมีสมมติฐานว่าพรรคกิจประชาชนสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นพรรคเดียวในสิงคโปร์ด้วยปัจจัยหลายประการด้วยกัน ดังนี้

1. ความสามารถของผู้นำสายกลาง (Moderates) ของพรรคกิจประชาชน อาทิเช่น ลี กวน-ยู ดร. โต้ะ ชิน ไช และดร. โก๊ะ เสง คิว ที่ยึดหลักสัมฤทธิผลนิยม (Pragmatism) ที่เน้นการปฏิบัติได้จริงมากกว่ายึดติดกับทฤษฎี และอุดมการณ์ รวมไปถึงความสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางต่างๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ ทำให้ยุทธศาสตร์ทั้งทางการเมือง และการบริหารประเทศดำรงในสถานะที่เหนือกว่าคู่แข่งอยู่เสมอ

2. พรรคกิจประชาชนได้สร้างนโยบายที่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสิงคโปร์ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ประกอบกับความสามารถในการผลักดันนโยบายต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมได้เสมอมา ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อพรรคกิจประชาชนจนพรรคกิจประชาชนสามารถสร้างฐานมวลชนขึ้นมา และรักษาฐานมวลชนนั้นได้อย่างเหนียวแน่น

3. พรรคกิจประชาชนยึดหลักความเท่าเทียมของทุกเชื้อชาติ และสร้างความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติในพหุสังคมสิงคโปร์ ทำให้พรรคกิจประชาชนมีฐานมวลชนสนับสนุนจากทุกเชื้อชาติ และเป็นการสร้างเสถียรภาพความสามัคคีในสังคม ส่งผลให้พรรคกิจประชาชนสามารถสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองได้อย่างราบรื่น

บทความชิ้นนี้แบ่งออกเป็นสามส่วน ส่วนแรกเป็นการกล่าวถึง พรรคกิจประชาชนกับวิถีไปสู่ความเป็นพรรคเดียวในช่วงปี ค.ศ. 1954 – 1963 สำหรับส่วนที่สองนั้นจะกล่าวถึงพรรคกิจประชาชนกับวิถีไปสู่ความเป็นพรรคเดียวในช่วงปี ค.ศ. 1963 – 1968 และในส่วนสุดท้ายนั้นจะเป็นส่วนบทสรุปของบทความ

พรรคกิจประชาชนกับวิถีไปสู่ความเป็น

พรรคเดียว ค.ศ. 1954 – 1963

หลังจากการสิ้นสุดลงของสงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษก็ได้กลับมาปกครองสิงคโปร์อีกครั้ง โดยเปลี่ยนสถานะของสิงคโปร์จาก Crown Colony เป็น Separate Crown Colony ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวสิงคโปร์มีส่วนร่วมในการปกครอง ในปี ค.ศ. 1948 และ ปี ค.ศ. 1951 ได้ให้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแก่ผู้มีการศึกษาแบบอังกฤษ อันเป็นคนส่วนน้อยในสิงคโปร์ ส่งผลให้พรรคก้าวหน้า (Progressive Party) ที่มีแกนนำของพรรคอย่าง T. Lay Couk และ C.C. Tan ซึ่งเป็น

พวกนิยมอังกฤษและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอังกฤษเสมอมา¹ ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งสองครั้งนั้น

อย่างไรก็ตามการเปิดโอกาสให้ชาวสิงคโปร์มีส่วนร่วมในการปกครองของรัฐบาลอังกฤษนั้น ในการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรงถือว่าเป็นเพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติทั้งหมดที่ส่วนใหญ่มาจากการเลือกตั้งจากสมาชิกตัวแทนของหอการค้าจีนสิงคโปร์ (The Singapore Chinese Chamber of Commerce: SCCC) และการแต่งตั้งจากรัฐบาลอังกฤษ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1953 รัฐบาลอังกฤษจึงได้แต่งตั้ง เซอร์ จอร์จ เรนเดิล เป็นประธานในการทบทวนร่างรัฐธรรมนูญของอาณานิคมโดยอ้างว่าเพื่อเอกราช และเพื่อการปกครองตนเองของสิงคโปร์

ปฐมบท : การก่อตั้งพรรคกิจประชาชน

การก่อตั้งพรรคกิจประชาชนนั้น มีพื้นฐานมาจากการรวมตัวกันของนักศึกษาชาวมลายาที่ศึกษาอยู่ที่ประเทศอังกฤษ ได้สร้างกลุ่มทางการเมืองที่เรียกว่า มลายันฟอรัม (Malayan Forum) ในปี ค.ศ. 1950 โดยมีแกนนำคือ ลีควน

¹Yeo Kim Wah and Albert Lau, "From Colonialism to Independence, 1945-1965" in *A History of Singapore*, eds Ernest C.T. Chew and Edwin Lee (Singapore : Oxford University Press, 1991), P.122

ยู, ดร.โต๊ะ ชิน ไช, ดร.โก๊ะ เสง ควี เป็นต้น ด้วยการจัดให้มีการสัมมนาระหว่างนักศึกษารวมถึงการจัดทำวารสารที่ชื่อว่าเมอเดกา(Merdeka) เพื่อดำเนินการทางการเมืองในดินแดนมาตุภูมิ จนกระทั่งเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1950 ลี กวน ยู และโก๊ะ เสง ควี ได้เดินทางกลับมาถึงสิงคโปร์ ด้วยความมุ่งหวังที่จะก่อตั้งพรรคการเมืองที่มีจุดประสงค์เพื่อนำมาซึ่งการได้รับเอกราชของสิงคโปร์ ในขณะเดียวกันนั้นกลุ่มมลายันฟอรัมก็ได้ให้ความสำคัญและให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆแก่สหภาพแรงงาน โดยได้สังเกตเห็นว่ามวลชนของสหภาพแรงงานนั้นจะเข้ามาเป็นฐานเสียงที่สำคัญในการสนับสนุนทางการเมืองของกลุ่มมลายันฟอรัมในอนาคต

จากสถานการณ์หลังการสิ้นสุดลงของสงครามโลกครั้งที่ 2 ความไร้เสถียรภาพของเศรษฐกิจ และการเมืองโลกได้สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นอย่างมากมาย อาทิ ปัญหาด้านกรว่างงาน ปัญหาการถดถอยของเศรษฐกิจแบบเมืองท่า ปัญหาที่อยู่อาศัย ประกอบกับกระแสชาตินิยมที่แผ่กระจายไปทั่วโลก ส่งผลต่อแรงผลักดันให้ชาวสิงคโปร์ต้องการการมีส่วนร่วมทางการเมืองและต้องการความเป็นเอกราช ดังนั้นในวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ.1954 พรรคกิจประชาชนจึงได้มีการก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ณ. วิคตอเรียเมโมเรียล ฮอลล์ (Victoria Memorial Hall) โดยมีผู้เข้าประชุมประมาณ 1,500 คน ซึ่งนับว่าเป็นการประชุมทางการเมืองที่มีผู้เข้าร่วมมากที่สุดของสิงคโปร์นับตั้งแต่ ค.ศ.

1948 อันประกอบด้วย ผู้นำสหภาพแรงงาน นายควม นักหนังสือพิมพ์ นักธุรกิจ ฯลฯ โดยในที่ประชุมได้มีมติเลือกให้ ดร.โต๊ะ ชิน ไช เป็นหัวหน้าพรรค และ ลี กวน ยู ได้รับเลือกเป็นเลขาธิการพรรค²

มีข้อสังเกตว่าพรรคกิจประชาชนนั้นเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มทางการเมืองสองกลุ่มที่มีแนวคิด และอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มที่ไม่นิยมความรุนแรงหรือกลุ่มสายกลาง (Moderates) ซึ่งทั้งหมดเป็นนักศึกษา ชาว สิงคโปร์ ที่ได้มีโอกาสไปศึกษาในระดับอุดมศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ และซึมซับแนวคิดทางการเมืองปกครองในระบบประชาธิปไตยตามแบบของอังกฤษ และกลุ่มนิยมคอมมิวนิสต์ (Pro Communists) ในส่วนของกลุ่มคอมมิวนิสต์เป็นกลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาแบบจีน ในท้องถิ่น และต่างก็มีความเชื่อว่าอุดมการณ์คอมมิวนิสต์จะสามารถสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นได้ในสังคมสิงคโปร์

จะเห็นได้ว่ากลุ่มสายกลางนั้นเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดจะก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา แต่กึ่งขาดซึ่งมวลชนแนวร่วม โดยในระยะเวลา 3 – 4 ปีนับจากปี 1950 การสร้างมวลชนขึ้นมาโดยกลุ่มสายกลางเองนั้นกระทำได้ยากยิ่ง ฉะนั้นกลุ่มสายกลางจึงดำเนินการสานสัมพันธ์ และดำเนินการดึงมวลชนสำเร็จรูปมาจากกลุ่มคอมมิวนิสต์ โดยที่กลุ่มคอมมิวนิสต์นั้นมี

² Fong Sip Chee, THE P.A.P. STORY (Singapore : P.A.P. , 1979), p.12

มวลงชนอยู่ใมมือโดยผ่านการควบคุมสภาพและสมาคมต่า ง อาทิ สมาคมต่า งอังกฤษ (ABL), สหพันธ์นักเรียนมัธยมชาวจีนแห่งสิงคโปร์ (SCMSSU), สหพันธ์คนงานร้านค้าและโรงงานแห่งสิงคโปร์ และสหพันธ์ผู้ใช้แรงงาน (GLU) เป็นต้น ซึ่งกลุ่มต่า ง ๆ เหล่านี้ได้ร่วมกันด่าเนินการทางการเมืองกันมาอย่างยาวนานผ่านการชุมนุมกดดันเพื่อใ้รัฐบาลอาณานิคมได้ยอมรับใ้การต่อรองทางผลประโยชน์ของกลุ่มแม้ว่าผลเสียของมวลงชนสำเร็จรูปต่า งกล่าวนั้นจะมีอยู่ซึ่งก็คือแนวทางของกลุ่มสหภาพเหล่านี้มักจะใ้ความรุนแรงใ้การผลักดันตามความต้องการของกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามผลดีต่อพรรคกิจประชาชนในแ่งต่า งกล่าวก็มีอยู่ใ้ไม่้อยซึ่งก็คือการบ่นทอนและลิดรอนเสถียรภาพของรัฐบาลเดวิด มาร์แชล มุขมนตรี (Chief minister) แห่งสิงคโปร์ใ้ในขณะนั้นล

โดยที่การรวมตัวกันระหว่างกลุ่มสายกลาง และกลุ่มคอมมิวนิสต์ใ้พรรคกิจประชาชนนั้นมีลักษณะแบบต่า งตอบทน กล่าวคือ กลุ่มสายกลางนั้นจะได้มวลงชนต่า งกล่าวข้างต้น ส่วนกลุ่มคอมมิวนิสต์ก็ถือว่าการได้เป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่พวกเขามุ่งหวังที่จะได้เคลื่อนไ้หวทางการเมืองผ่านทางรัฐสภาโดยใ้ไม่ต้องเคลื่อนไ้หวทางการเมืองนอกสภาแต่ใ้เพียงอย่างเดี๋ยว หรืออาจจะกล่าวได้ว่ากลุ่มสายกลางนั้นเป็นมันสมองของพรรคใ้การวางยุทธศาสตร์ทางการเมือง ส่วนกลุ่มคอมมิวนิสต์นั้นเป็นเสมือนกับแขนขาด้วยการ

เป็นฐานมวลงชนใ้แก่พรรค โดยเบื้องต้นพรรคกิจประชาชนได้เคลื่อนไ้หวทางการเมืองนอกรัฐสภาและได้รวบรวมความต้องการของประชาชนเพื่อใ้กลุ่มสายกลางวางนโยบายและยุทธศาสตร์ของพรรค ทั้งนี้ก็เพื่อรับมือกับการเลือกตั้งภายใ้รัฐธรรมนูญเรนเดล และเพื่อความร่วมมือใ้การรณรงค์หาเสียงของพรรคกิจประชาชน โดยใ้ในวันที่ 30 มกราคม ณ ที่วิกตอเรีย เมมโมเรียล ฮอลล์ พรรคกิจประชาชนจึงได้ประกาศนโยบายหลักของพรรคอันมีความสำคัญต่า งนี้³

- 1) การต่อสู้เพื่อใ้ได้มาซึ่งรัฐสภาที่มาจากกาเลือกตั้ง และอำนาจอธิปไตยโดยสมบูรณ์
- 2) พรรคต้องเป็นตัวแทนของคนทุกเชื้อชาติ
- 3) ได้เอกราชโดยการรวมกับมลายา
- 4) ผู้ที่มีสิทธิออกเสียงต้องเป็นผู้มีสำนึกใ้ความเป็นมลายาเท่านั้น
- 5) ยกเลิกประกาศภาวะฉุกเฉินที่ลิดรอนสิทธิทางการเมืองของประชาชน
- 6) ออกกฎหมายที่เป็นธรรมแก่แรงงาน
- 7) จัดสร้างที่อยู่อาศัยใ้แก่ผู้มีรายได้น้อย
- 8) ควบคุมตลาดร่วมของมลายา
- 9) ควบคุมภาษีเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ

³ Ibid

การเกิดขึ้นของพรรคกิจประชาชนนั้นมีรากฐานมาจากการรวมตัวของกลุ่มทางการเมืองที่มีแนวคิดแตกต่างกันอย่างชัดเจนสองกลุ่ม ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในพรรคเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแย่งชิงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรค (Central Executive Committee: CEC) ระหว่างสองขั้วการเมือง ซึ่ง CEC นั้นก็คือหัวใจในการบริหารพรรค เพราะ CEC จะเป็นการรวมศูนย์ของอำนาจพรรค ทุก ๆ ด้าน⁴

โดยสรุปการก่อตั้งพรรคกิจประชาชนถึงแม้ว่าจะเห็นถึงเคำกลางของความขัดแย้งภายใน แต่ก็มิใช่ปัจจัยหลายประการที่พอจะทำให้เห็นถึงความเป็นพรรคการเมืองที่จะสามารถก้าวไปสู่ความเป็นพรรคการเมืองที่โดดเด่นในประวัติศาสตร์ทางการเมืองของสิงคโปร์อยู่หลายประการด้วยกันกล่าวคือ

1. ความสามารถของผู้นำในกลุ่มสายกลาง (Moderates) โดยการถือหลักสัมฤทธิ์ผลนิยม (Pragmatism) ยึดถือหลักปฏิบัติจริงมากกว่าอุดมการณ์ เห็นได้จากการประนีประนอมรวมชอมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์เพื่อให้ได้มาซึ่งฐานมวลชนทั้งที่สมาชิกกลุ่มสายกลางนั้นมีแนวคิดที่ไม่เห็นด้วยกับอุดมการณ์คอมมิวนิสต์อย่างยิ่ง

⁴Diane K. Mauzy and R.S. Milne, *Singapore Politics Under the People's Action Party* (London: Routledge, 2002), p.40

2. การสร้างความได้เปรียบให้แก่พรรคเพื่อนำพรรคให้เหนือกว่าพรรคคู่แข่ง

2.1 การรวมฐานเสียงของทั้งผู้มีการศึกษาแบบอังกฤษและผู้มีการศึกษาแบบจีนเข้าไว้ด้วยกัน โดยผู้มีการศึกษาแบบอังกฤษนั้นให้ความนิยมแก่กลุ่มสายกลางมาก เพราะเห็นว่าเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถ ส่วนผู้มีการศึกษาแบบจีนนั้นส่วนใหญ่เป็นคนระดับล่างที่นิยมคอมมิวนิสต์ด้วยความเชื่อที่ว่าอุดมการณ์คอมมิวนิสต์จะช่วยสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคมได้

2.2 กลุ่มคอมมิวนิสต์นั้นมีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายสหภาพต่างๆ นอกจากจะเป็นฐานเสียงที่สำคัญแล้วยังเป็นแนวร่วมที่สามารถใช้มวลชนเคลื่อนไหวได้ทั้งบนดินและใต้ดิน

3. การสร้างนโยบายที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน เห็นได้จากการเน้นถึงความเป็นเอกราชอันสอดคล้องกับกระแสชาตินิยม และนโยบายทางเศรษฐกิจสังคมที่ตอบสนองต่อชาวสิงคโปร์ในขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นนโยบายสวัสดิการ สังคม และแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการเคหะ ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายที่สร้างความนิยมได้เป็นอย่างมากแก่พรรคกิจประชาชน

4. การใช้ยุทธศาสตร์ความเท่าเทียมกันในพหุสังคม โดยแสดงเจตจำนงในการที่จะเชื่อมโยงความห่างเหินระหว่างเชื้อชาติเข้าหากัน

การเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับเรนเดล

ในปี ค.ศ. 1953 รัฐบาลอังกฤษได้แต่งตั้ง เซอร์ จอร์จ เรนเดล เป็นประธานในการทบทวนรัฐธรรมนูญของอาณานิคมในการที่สิงคโปร์จะต้องเป็นเอกราชโดยที่อำนาจปกครองจะต้องไม่ตกอยู่ใต้การครอบงำของคอมมิวนิสต์ซึ่งดันร่างจากคณะกรรมการภายใต้การควบคุมของเรนเดลก็จะพัฒนาไปสู่การเป็นรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้ในปี ค.ศ. 1955 ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวถึงแม้จะเปิดโอกาสให้ชาวสิงคโปร์ได้มีสิทธิในการเลือกผู้แทนเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังคงมีสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งอยู่ในสภาจำนวนไม่น้อย อีกทั้งผู้ที่มีสิทธิในการเลือกตั้งก็เป็นเพียงแค่บางส่วนจากประชากรทั้งหมดที่สมควรจะมีสิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้งเท่านั้นที่สำคัญอำนาจของมุขมนตรีซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนสิงคโปร์นั้นยังคงต้องอยู่ใต้อำนาจของผู้ว่าการสิงคโปร์ที่มาจากการแต่งตั้งโดยรัฐบาลอังกฤษอยู่นั่นเอง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้พรรคกิจประชาชนจึงส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งเพียง 4 คน โดยอ้างว่ารัฐธรรมนูญฉบับเรนเดลนั้นมีความไม่เป็นประชาธิปไตย แต่แท้ที่จริงแล้วน่าจะมาจากสาเหตุที่ว่าพรรคกิจประชาชนนั้นเพิ่งจะก่อตั้งขึ้นมาประมาณ 4 เดือนเท่านั้น ทำให้ความพร้อมทั้งการหาเสียง และการนำเสนอนโยบายยังไม่สามารถเข้าไปถึงประชาชนที่มีสิทธิในการเลือกตั้งทั้งหมดได้ ประกอบกับสาขาของพรรคนั้นเพิ่งจะก่อตั้งได้เพียง 4 สาขาเท่านั้น ซึ่งพรรค

กิจประชาชนก็ได้ส่งผู้รับสมัครเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับเรนเดลในวันที่ 2 เมษายน ปี ค.ศ. 1954 เพียง 4 คน ใน 4 เขตเลือกตั้ง อันได้แก่ ลี กวน ยู ในเขต Tanjong Pagar, ก๊อ ชิว ชิว ในเขต Punggol Tampines, เดวัน แนนร์ ในเขต FerrerPark, ลิม ชิน เสียง ในเขต Bukit Timah⁵

โดยการเลือกตั้งครั้งนั้นพรรคกิจประชาชนได้รับเลือกตั้งในสภาทั้งหมด 3 ที่นั่ง มีแต่เพียง เดวัน แนนร์ ในเขต Ferrer Park เท่านั้นที่ไม่ได้รับเลือกตั้ง ในส่วนพรรคการเมืองอื่นที่ส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งนั้นมีจำนวนสมาชิกในสภาดังนี้ พรรคแนวแรงงาน (Labor Front Party) ได้ 10 ที่นั่ง พรรคก้าวหน้า (Progressive Party) ได้ 4 ที่นั่ง พรรคสิงคโปร์อัมโน (S.U.M.N.O.) พรรคประชาธิปไตย (Democratic Party) ได้ 2 ที่นั่ง และผู้สมัครอิสระได้ 3 ที่นั่ง⁶ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าระบบพรรคการเมืองของสิงคโปร์ในขณะนั้นเป็นลักษณะแบบหลายพรรค (Multi Party System) ที่ไม่มีพรรคการเมืองใดมีคะแนนนิยมเหนือกว่าพรรคอื่นมากนัก ส่งผลให้พรรคแนวแรงงาน ได้ร่วมกับพรรคสิงคโปร์อัมโนจัดตั้งรัฐบาลผสมภายใต้การนำของเดวิด มาร์แชล ผู้ดำรงตำแหน่ง

⁵Fong Sip Chee, THE P.A.P. STORY (Singapore : P.A.P. , 1979), p.12

⁶R.S. Milne and Diane K. Mauzy, Singapore The Legacy Of Lee Kuan Yew (San Francisco : West view Press, 1990) , p.48

มุขมนตรีแห่งสิงคโปร์ โดยที่รัฐบาลชุดนี้มีจุดประสงค์หลักที่เป็นสัญญาประชาคมก็คือ การนำสิงคโปร์ให้มีรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยโดยเร็ว และปกครองบริหารกิจการภายในประเทศอย่างสมบูรณ์ ซึ่งพรรคกิจประชาชนที่มีสถานะเป็นพรรคฝ่ายค้านในขณะนั้นจึงได้มีการวางยุทธศาสตร์ทางการเมืองจากกลุ่มสายกลางของพรรคโดยการนำของ ลี กวน ยู ออกมาเป็นยุทธศาสตร์ 2 ประการที่สำคัญ กล่าวคือ การเมืองแบบในรูปแบบและการเมืองนอกรูปแบบ

1. ยุทธศาสตร์การเมืองในรูปแบบประกอบด้วย การดำเนินการผ่านทางรัฐสภา และการชุมนุมเพื่อสร้างแนวร่วมทางการเมือง

1.1 การดำเนินการผ่านทางรัฐสภา โดยใช้การอภิปรายผ่านกลุ่มสายกลางที่มีวาทศิลป์ เช่น ลี กวน ยู และ โก๊ะ ชิว ซัว

1.2 การชุมนุมเพื่อสร้างแนวร่วมทางการเมือง การชุมนุมทางการเมืองนั้นนอกจากจะเป็นการสร้างแนวร่วมให้แก่พรรคกิจประชาชนโดยการนำเสนอนโยบายต่าง ๆ รวมถึงวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหาของสิงคโปร์แล้ว ยังเป็นการชุมนุมโดยสงบกดดันให้รัฐบาลเร่งการเจรจาเรื่องเอกราชและรัฐธรรมนูญโดยเร็ว

2. ยุทธศาสตร์การเมืองนอกรูปแบบด้วยการใช้ฝูงชนจลาจลผ่านทางเครือข่ายของกลุ่มคอมมิวนิสต์ ซึ่งสามารถควบคุมสภาพต่างๆ ในสิงคโปร์ได้ เนื่องจากกลุ่มคอมมิวนิสต์ล้วนแต่เป็นผู้นำของสหภาพต่าง ๆ อาจกล่าวได้

ว่ากลุ่มคอมมิวนิสต์ในพรรคกิจประชาชนนั้นสามารถควบคุมสหภาพต่างๆ ในสิงคโปร์ได้ส่วนใหญ่ ประกอบกับพวกนี้ยังมีสายสัมพันธ์อันดีกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งมาลายา (MCP)

จากยุทธศาสตร์ทั้งสองประการของพรรคกิจประชาชนเป็นปัจจัยกดดันที่สำคัญให้รัฐบาลเดวิด มาร์แชล ต้องเร่งหาหนทางเพื่อที่จะเจรจาเรื่องเอกราชต่อรัฐบาลอังกฤษ เพราะรัฐบาลถูกกดดันโดยผ่านทั้งทางในสภาและนอกสภา ประกอบกับความขัดแย้งระหว่างมุขมนตรี เดวิด มาร์แชล กับผู้ว่าการเซอร์โรเบิร์ต แบลด อันเนื่องมาจากการถูกยับยั้งการแต่งตั้งรัฐมนตรีช่วย 4 ตำแหน่งยังผลให้เดวิด มาร์แชล ต้องเร่งเดินทางไปเจรจาเรื่องเอกราชครั้งแรก (First Merdeka Talk) ที่ลอนดอนในวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 1956 อย่างไรก็ตามการเจรจาเรื่องความเป็นเอกราช และสิทธิเพื่อการปกครองตนเองของสิงคโปร์นั้นมิอันที่ดั่งล้มเหลวลงด้วยเหตุที่รัฐบาลอังกฤษยังคงไม่ยอมยกเลิกความรับผิดชอบเกี่ยวกับความมั่นคงภายในประเทศของสิงคโปร์⁷

นอกจากนี้การกดดันนอกสภาที่มีทั้งการชุมนุม นัดหยุดงาน และการก่อจลาจลยังส่งผลให้เดวิด มาร์แชล ต้องประกาศลาออกจากการเป็นมุขมนตรีของสิงคโปร์ ทำให้รัฐสภาต้องสรรหามุขมนตรีคนใหม่ซึ่ง ได้แก่ นายลิม ยู ฮอด

⁷Diane K. Mauzy and R.S. Milne, *Singapore Politics Under the People's Action Party*, p.15

จากพรรคแนวแรงงาน เช่นเดียวกับ มาร์แชล โดยลิม ยู ฮอด ก็ต้องเผชิญกับยุทธศาสตร์การเมืองทั้งใน และนอกกรอบแบบของพรรคกิจประชาชนอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามการชุมนุมในวันที่ 11 ตุลาคม ค.ศ. 1956 ที่เกิดจากสหภาพแรงงานกับสหภาพนักเรียนมัธยมจีน (SCMSSU) ก็ถูกรัฐบาลลิม ยู ฮอด ควบคุมเอาไว้ได้⁸

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลพรรคแนวแรงงานนั้นกลับถูกยุทธศาสตร์การเมืองนอกระบบของพรรคกิจประชาชนกดดันอย่างรุนแรง ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า พรรคแนวแรงงานที่มีผู้นำอย่างเดวิด มาร์แชล หรือ ลิม ยู ฮอด นั้นเป็นพรรคที่มีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเน้นเสรีภาพ อิสระภาพ ความเท่าเทียมและไม่นิยมความรุนแรง ยิ่งไปกว่านั้นพรรคแนวแรงงานยังมีแนวทางที่ต้องการจะกำจัดคอมมิวนิสต์ให้หมดไปจากสิงคโปร์ โดยไม่มีแนวทางที่ระงับการเข้าถึงทรัพยากรของคนยากจนมารับประกอบกับการสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก ทั้งที่คนสิงคโปร์ส่วนใหญ่ยังคงต้องการที่จะเรียนหนังสือจากภาษาของกลุ่มเชื้อชาติตน อีกทั้งในสังคมของคนระดับล่างของสิงคโปร์ในขณะนั้นต่างก็นิยมในอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ เพราะเห็นว่าคอมมิวนิสต์จะสร้างความเป็นธรรมให้แก่คนยากจนได้ เช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าพรรคแนว

แรงงานจึงเป็นแค่พรรคแรงงานแต่เพียงแค่นั้นเท่านั้น ด้วยเหตุที่ว่าสหภาพ และสหภาพแรงงานต่าง ๆ นั้นได้ถูกกลุ่มคอมมิวนิสต์ในพรรคกิจประชาชนคุมเอาไว้ได้ทั้งหมดนั่นเอง ยังผลให้พรรคแนวแรงงานนั้นสามารถดำรงอยู่ได้เพียง 4 ปีเท่านั้นหลังจากการได้เป็นรัฐบาล

อย่างไรก็ตามเมื่อหันกลับมาจนถึงการเจรจาอันเกี่ยวกับเอกราช หรือการเจรจาเพื่อสิทธิในการปกครองตนเองของสิงคโปร์ ซึ่งปมปัญหาดังกล่าวก็ได้ประสบกับความสำเร็จในการเจรจาในวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1958 ส่งผลให้สิงคโปร์ได้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่มีความเป็นประชาธิปไตย อันรวมถึงสิทธิในการปกครองและจัดการกิจการภายในประเทศโดยสมบูรณ์ ส่วนในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการป้องกันประเทศของสิงคโปร์นั้นยังคงอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลอังกฤษอยู่เหมือนเดิม หลังจากการมีรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวของสิงคโปร์รัฐบาลสิงคโปร์จึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นในวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1959⁹

จากแนวทางของรัฐธรรมนูญฉบับปี 1958 นั้นจะเห็นได้ว่าการที่รัฐธรรมนูญได้ระบุถึงความเป็นผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งโดยมาจากผู้ถือกำเนิดในสิงคโปร์ และผู้ที่อยู่อาศัยในสิงคโปร์ไม่ต่ำกว่า 8 ปี ทำให้ผู้มีสิทธิลงคะแนน

⁹Pang Cheng Lian , Singapore's People's Action Party, (Singapore : Oxford University Press, 1971), P.6

⁸Fong Sip Chee, op. cit, p.46

เสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่กลายเป็นผู้มีการศึกษาตามแบบจีน ตรงประเด็นนี้ถือว่าเป็นความได้เปรียบของพรรคกิจประชาชนอย่างยิ่งที่มีฐานเสียงแบบสองขา กล่าวคือ กลุ่มชาวสิงคโปร์ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงนั้นก็นิยมชมชอบคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถจากกลุ่มสายกลาง อาทิ ลี กวน ยู ดร. เต๊ะ ชิน ไช และ ดร. โก๊ะ เสง ควี เป็นต้น ส่วนกลุ่มผู้ใช้แรงงานและคนระดับล่างก็จะเป็นแนวร่วมสนับสนุนของกลุ่มคอมมิวนิสต์

นอกจากนี้หลังจากการชุมนุมและจลาจลในวันที่ 11 ตุลาคม ค.ศ. 1956 จนกระทั่งถึงการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1959 จะเห็นได้ว่าการจลาจลในสิงคโปร์ที่เกิดขึ้นจากสภาพต่างๆ นั้นไม่มีการเกิดขึ้นอีกเลย สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นนั้นก็มาจากการที่พรรคกิจประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคอมมิวนิสต์ได้ดำเนินการกดดันให้เกิดการเจรจาเกี่ยวกับเอกราช หรือการเจรจาเพื่อสิทธิในการปกครองตนเองของสิงคโปร์ได้บรรลุซึ่งเป้าหมายเรียบร้อยแล้ว แต่อย่างไรก็ตามพรรคการเมืองที่มีพื้นฐานมาจากสองขั้วอำนาจที่แตกต่างกันในแง่ของอุดมการณ์อย่างสิ้นเชิงเช่นนี้ย่อมจะมีปัญหาในด้านความเป็นเอกภาพของภายในพรรคอย่างแน่นอน

ปัญหาการเมืองภายในพรรคกิจประชาชน

ถึงแม้ว่าการใช้ประโยชน์จากสภาพที่เป็นแนวร่วมของกลุ่มคอมมิวนิสต์ภายในพรรคกิจประชาชนจะเป็นประโยชน์ต่อพรรคทั้ง

ทางด้านมวลชนสำเร็จรูปและการใช้วิถีทางการเมืองนอกระบบ แต่ด้วยความแตกต่างกันทางแนวคิดของทั้งกลุ่มคอมมิวนิสต์และกลุ่มสายกลางได้ทำให้ความขัดแย้งระหว่างทั้งสองกลุ่มเกิดขึ้นเสมอมาซึ่งพอจะยกตัวอย่างของแนวคิดที่ขัดแย้งกันออกมาเป็นเชิงนโยบายได้ดังนี้คือ

1. การได้เอกราชโดยการรวมประเทศกับมลายานั้นเป็นประเด็นที่ฝ่ายสายกลางยืนยันว่าจำเป็นอย่างยิ่งเพราะสิงคโปร์นั้นไม่มีทรัพยากรมากพอที่จะสามารถพัฒนาประเทศอย่างโดดเดี่ยวได้ จึงจำเป็นต้องพึ่งพาการรวมประเทศกับมลายาในการอยู่รอด ส่วนของกลุ่มคอมมิวนิสต์ภายในพรรคกิจประชาชนนั้นจะมีแนวทางที่ไม่ต้องการให้สิงคโปร์รวมเข้ากับมลายาเพราะจะต้องเผชิญกับการปราบปรามแนวร่วมคอมมิวนิสต์ที่ย่อมจะมีศักยภาพยิ่งขึ้นกว่าเดิม

2. นโยบายด้านสังคมและเศรษฐกิจ ที่ทีมเศรษฐกิจของกลุ่มสายกลางโดยการนำของ ดร. โก๊ะ เสง ควี ที่มองว่าเศรษฐกิจแบบเมืองท่า (Entrepot trade) นั้นไม่ใช่สิ่งที่สิงคโปร์จะพึ่งพาไปได้ตลอด ซึ่งเห็นได้จากการถดถอยของการค้าแบบเมืองท่าในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังนั้นสิงคโปร์จึงต้องสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจอันจะส่งผลไปถึงอัตราการว่างงานที่เพิ่มขึ้นของแรงงาน ในส่วนแนวทางของกลุ่มคอมมิวนิสต์นั้นก็ยืนยันถึงการที่จะต้องคุ้มครอง

อุตสาหกรรมภายใน รวมถึงการประกันสิทธิและสวัสดิการของแรงงานสิงคโปร์

ถึงแม้ว่านโยบายที่ออกมานั้นโดยภาพรวมจะเป็นการประนีประนอมกันทางแนวคิดของทั้งสองกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามทั้งฝ่ายกลุ่มสายกลาง และกลุ่มคอมมิวนิสต์นั้นต่างก็พยายามที่จะคุมอำนาจในการบริหารพรรค โดยใช้เวทีของกรรมการบริหารพรรค (Central Executive Committee: CEC) ในการประลองกำลังทางการเมืองภายในพรรคนั่นเอง ประกอบกับตำแหน่ง CEC ทั้ง 12 ตำแหน่ง คือ ตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้งจากสมาชิกของพรรคทุกคน ซึ่งแน่นอนว่าสมาชิกของพรรคกิจประชาชนนั้นส่วนใหญ่เป็นพรรคพวกของกลุ่มคอมมิวนิสต์ ถึงแม้ว่าในช่วงก่อตั้งพรรคปี ค.ศ. 1954 กลุ่มคอมมิวนิสต์นั้นให้คำมั่นว่าจะไม่เกี่ยวข้องและแทรกแซง CEC แต่อย่างไรก็ตามพอมมาถึงการประชุมพรรคครั้งที่สองในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1956 กลุ่มคอมมิวนิสต์ก็กลับเปลี่ยนแนวทางโดยหันมาให้ความสำคัญกับ CEC ซึ่งในขณะนั้น ลี กวน ยู มีความจำเป็นจะต้องเดินทางเพื่อเจรจาเรื่องเอกราชของสิงคโปร์กับรัฐบาลอังกฤษ ซึ่งเป็นสาเหตุให้กลุ่มสายกลางขาดผู้ดำเนินการแก้เกมส์ทางการเมืองของกลุ่มไปอันส่งผลกระทบต่อ การเลือกตั้ง CEC ชุดที่ 4 ซึ่งกลุ่มคอมมิวนิสต์ต่างก็ได้รับเลือกเป็นกรรมการของ CEC ทั้งหมด 12 ตำแหน่ง¹⁰

ดังนั้นพรรคกิจประชาชนจึงต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มคอมมิวนิสต์อย่างสิ้นเชิง แต่อย่างไรก็ตามผลจากการดำเนินการทางการเมืองแบบนอกกรอบแบบก็ได้ทำให้แกนนำของกลุ่มคอมมิวนิสต์ภายในพรรคกิจประชาชนทั้งหมดต้องถูกจับกุมและคุมขังภายใต้กฎหมายความมั่นคงภายใน (Internal Security Act: ISA) โดยการสั่งการของมุขมนตรี ลิม ยู ฮอด เช่นนี้จึงเป็นเหตุให้ตำแหน่งกรรมการบริหารพรรค (CEC) ทั้ง 12 ตำแหน่งของพรรคกิจประชาชนนั้นว่างลง ตรงจุดนี้ได้ถือว่าเป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้กลุ่มสายกลางยึดตำแหน่ง CEC ทั้งหมดกลับคืนมาอยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มสายกลางอีกครั้งหนึ่ง

การเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1959

ในการเลือกตั้งวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1959 อันเป็นการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1958 ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนั้นมีพรรคการเมืองทั้งหมด 13 พรรคเสนอตัวเข้ามาเป็นผู้แทนของประชาชน ในส่วนผลของการเลือกตั้งครั้งนี้พรรคกิจประชาชนก็ได้รับการเลือกตั้งทั้งหมด 43 ที่นั่ง พรรค Singapore People's Alliance ได้รับเลือก 4 ที่นั่ง และพรรคสิงคโปร์อัมโน (S.U.M.N.O.) ได้เลือก 3 ที่นั่ง และผู้สมัครอิสระได้รับเลือก 1 ที่นั่ง จากจำนวนสมาชิกผู้แทนทั้งหมด 51 ที่นั่ง เช่นนี้ รัฐสิงคโปร์จึงสถาปนา ยงดี เปอตวน เนการา บิน อิชัค เชื้อ

¹⁰Fong Sip Chee, op. cit., p.45

สลายมลายูเป็นประมุขของรัฐคนแรกและแต่งตั้งลี กวน ยู เลขาธิการพรรคกิจประชาชน เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของสิงคโปร์¹¹ จากชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1959 ของพรรคกิจประชาชนนั้นเกิดขึ้นมาจากปัจจัยหลายประการที่ทำให้พรรคกิจประชาชนมีความได้เปรียบพรรคการเมืองคู่แข่ง เพื่อให้ภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นจึงได้วิเคราะห์ถึงลักษณะด้อยของพรรคการเมืองอื่นที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. พรรคพันธมิตรประชาชนสิงคโปร์ (Singapore People's Alliance : SPA) พรรคการเมืองนี้ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1958 โดยการนำของ ลิม ยู ฮวด อดีตมุขมนตรีแห่งสิงคโปร์ อันเป็นแกนนำของกลุ่มการเมืองที่มาจากพรรคแนวแรงงานที่ได้ยุบเลิกไป พรรคนี้จึงเติบโตขึ้นได้จากฐานเสียงเดิมของพรรคแนวแรงงาน ซึ่งพรรค SPA นี้มีจุดอ่อนหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการขาดมวชนแนวร่วมที่มั่นคง ปัญหาการทุจริตของรัฐบาลพรรคแนวแรงงาน การส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนเฉพาะภาษาอังกฤษ ตลอดจนความขัดแย้งกับกลุ่มสหภาพ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้พรรค SPA สูญเสียผู้สนับสนุนทั้งผู้ที่มีการศึกษาทั้งแบบจีนและอังกฤษ

2. พรรคสิงคโปร์อัมโน (S.U.M.N.O.) พรรคสิงคโปร์อัมโนเป็นสาขาของพรรคอัมโนในมาเลเซีย แนวทางของพรรคนี้จึงยึดแนวทางเพื่อ

ภูมิภาคหรือเพื่อต้องการรักษาผลประโยชน์ของเชื้อชาติมาเลย์ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ดังนั้นพรรค SUMNO จึงเป็นพรรคการเมืองในลักษณะตัวแทนของเชื้อชาติมาเลย์ซึ่งมีประมาณ 15% มีชาวจีนประมาณ 75% และมีชาวอินเดียประมาณ 7% ทำให้ฐานเสียงสนับสนุนของพรรคการเมืองพรรคนี้จึงเป็นฐานเสียงจากประชาชนส่วนน้อย ประกอบกับลักษณะของพรรคการเมืองในสิงคโปร์นั้นมีลักษณะที่เรียกว่าพรรคหลากหลายเชื้อชาติ (Multiracial Party) ทำให้ทุกพรรคการเมืองต่างมีฐานเสียงชาวมาเลย์สนับสนุนอยู่แล้ว เช่นนี้จึงเป็นการบั่นทอนฐานเสียงของพรรค S.U.M.N.O. เองไปในตัว

3. พรรคสังคมนิยมเสรี (Liberal Socialist Party) พรรคนี้เป็นพรรคการเมืองที่เกิดจากการรวมตัวของพรรคก้าวหน้า (Progressive Party) กับพรรคประชาธิปไตย (Democratic Party) ทำให้ฐานเสียงสำคัญของพรรคนี้ที่มีมาจากกลุ่มผู้ได้รับการศึกษาแบบอังกฤษ และการสนับสนุนของสมาคมหอการค้าจีนสิงคโปร์ (The Singapore Chinese Chamber of Commerce : SCCC) ซึ่งเป็นฐานเสียงจากกลุ่มผู้มีการศึกษาแบบอังกฤษ ทำให้พรรคสังคมนิยมเสรีถูกดึงความนิยมไปสู่กลุ่มสายกลางของพรรคกิจประชาชน ประกอบกับสมาชิกในพรรคสังคมนิยมเสรีนั้นมีลักษณะแบบอนุรักษนิยมที่สนับสนุนจักรวรรดินิยมอังกฤษเรื่อยมา ทำให้ภาพลักษณ์ของสมาชิกพรรคถูกมองว่าเป็นทาส

¹¹Ibid, p.71

ของเจ้าอาณานิคมยังผลพรรคสังคมนิยมเสรีไม่ได้รับเลือกตั้ง แม้แต่ที่เดียวในการเลือกตั้งในครั้งนี้

ประกอบกับในขณะนั้นพรรคกิจประชาชนได้ขยายสาขาของพรรคครอบคลุมทุกเขตเลือกตั้งทั้งหมด 51 เขต ทำให้พรรคกิจประชาชนได้เปรียบพรรคการเมืองคู่แข่งอย่างมากไม่ว่าเป็นฐานมวลชนที่ประกอบไปด้วยคนทุกเชื้อชาติ การมีเครือข่ายสหภาพต่าง ๆ คอยสนับสนุน และการมีมวลชนจากทั้งผู้ที่มีการศึกษาแบบอังกฤษ และผู้มีการศึกษาแบบจีน (ผู้สนับสนุนกลุ่มสายกลางและกลุ่มคอมมิวนิสต์ตามลำดับ) ทำให้พรรคกิจประชาชนมีแนวร่วมที่เหนือกว่าพรรคการเมืองอื่นทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง

นอกจากนั้นนโยบายของพรรคกิจประชาชนก็เป็นส่วนสำคัญในการได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายด้านสวัสดิการ นโยบายด้านแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการเคหะ ซึ่งเป็นนโยบายที่ตรงกับความต้องการของประชาชน และตรงกับปัญหาของสิงคโปร์ในขณะนั้นมากที่สุด ด้วยเหตุเพราะสิงคโปร์ในช่วงหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นมีการเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้จำนวนของที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอกับจำนวนประชากร อีกทั้งที่อยู่อาศัยเหล่านั้นส่วนมากก็เป็นลักษณะของชุมชนแออัดเสียเป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้ก่อนหน้านี้อังกฤษจะได้จัดให้มีองค์การ Singapore Improvement Trust's

performance (SIT) เพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยในสิงคโปร์ แต่อย่างไรก็ตามโครงการนี้ก็เป็โครงการที่ไม่อาจประสบความสำเร็จได้ ทำให้พรรคการเมืองอื่นไม่อาจคิดว่านโยบายด้านการเคหะของสิงคโปร์จะเป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้¹²

ยิ่งไปกว่านั้นความสามารถของกลุ่มผู้นำในสายกลางของพรรคกิจประชาชนก็เป็นสิ่งที่มองข้ามไปไม่ได้เพราะได้ดำเนินการทางการเมืองตามหลักสัมฤทธิ์ผลนิยม (Pragmatism) เน้นผลของการกระทำและละไว้ซึ่งอุดมการณ์เพื่อผลักดันนโยบายที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ดังจะเห็นได้จากการที่กลุ่มสายกลางยอมประนีประนอมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ เพื่อจะได้ฐานเสียงสนับสนุนจากกลุ่มผู้มีการศึกษาแบบจีน และเครือข่ายของสหภาพ เช่นนี้ถ้าหากกลุ่มสายกลางยังยึดติดกับอุดมการณ์ตามแนวทางเสรีประชาธิปไตยตามแบบมลายันฟอร์ม พรรคกิจประชาชนก็คงจะเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กที่มีฐานเสียงเฉพาะผู้ที่มีการศึกษาจากอังกฤษอย่างแน่นอน

พรรคกิจประชาชนกับการเมืองในระยะการต่อสู้เพื่อรวมกับมลายา

จากการที่กลุ่มสายกลางของพรรคกิจประชาชนสามารถควบคุมการเมืองทั้งในพรรคและในการบริหารประเทศเอาไว้ได้ เช่นนี้การผลักดันเป้าหมายของรัฐบาล หรืออาจจะเรียกว่า

¹²Jan S.T. Quah, "Public Housing" In *Government and Politics of Singapore*, p.239

เป็นนโยบายที่มีการเปลี่ยนแปลงจากนโยบายเดิมของพรรคกิจประชาชนที่มีมาตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งในปี ค.ศ. 1954 นั้นมีความแตกต่างจากนโยบายดั้งเดิมอยู่หลายประการอันมีประเด็นที่สำคัญกล่าวคือ¹³

1. การเป็นเอกราชโดยการรวมกับมลายา
2. การพัฒนาอุตสาหกรรมและตั้งคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development Board: EDB)
3. การยกเลิกการปกครองแบบเทศบาล
4. การจัดสร้างโรงเรียนอาชีวะปรับปรุงการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในมหาวิทยาลัยมลายา และมหาวิทยาลัยนันทยาง
5. การสร้างโรงเรียนเพิ่มและการปฏิรูปการศึกษา
6. การผลักดันการรวมของสหภาพต่าง ๆ และให้มีการเคลื่อนไหวอย่างเข้มแข็ง
7. การผลักดันนโยบายการเคหะอย่างป็นรูปธรรม
8. การให้สิทธิพิเศษแก่ชาวมาเลย์สนับสนุนการเรียนภาษาและวัฒนธรรมมาเลย์บนนโยบายใหม่ที่ทำให้เห็นถึงลักษณะสัมฤทธิ์ผลนิยมของกลุ่มสายกลางอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางที่จะเป็นเอกราชโดย

การรวมกับมลายา ถึงแม้ว่าจะเป็นนโยบายดั้งเดิมของพรรคก็ตามแต่ก็มีนโยบายที่ถูกต้องผลักดันเพื่อประโยชน์ของความสามัคคีของสิงคโปร์กับมลายาก็คือในข้อที่ 8. ที่ให้สิทธิพิเศษแก่ชาวมาเลย์ โดยสนับสนุนการเรียนภาษาและวัฒนธรรมมาเลย์ ซึ่งแนวทางดังกล่าวถือได้ว่าเป็นแนวทางที่กลุ่มสายกลางนำเสนอออกมาทั้งที่ไม่เคยมีแนวคิดเช่นนี้มาก่อน แสดงให้เห็นถึงว่าพรรคกิจประชาชนได้ผลักดันนโยบายดังกล่าวเพื่อผลประโยชน์ในการที่สิงคโปร์จะรวมกับมลายาโดยแท้

นอกจากนั้นนโยบายด้านเศรษฐกิจของสิงคโปร์ยังถูกปรับเปลี่ยนจากเดิมเพราะสิงคโปร์นั้นจะพึ่งพาการค้าแบบเมืองท่าเพียงอย่างเดียวคงเป็นไปได้ เช่นนี้กลุ่มสายกลางจึงผลักดัน Economic Development Board (EDB) เพื่อส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งแตกต่างจากนโยบายแบบคุ้มครองในปี ค.ศ. 1954 อย่างสิ้นเชิง และในข้อ 6. คือการผลักดันให้สหภาพต่าง ๆ รวมตัวกันและให้มีการเคลื่อนไหวอย่างเข้มแข็ง ซึ่งโดยแท้จริงแล้วนโยบายดังกล่าวก็เป็นวาระซ่อนเร้นของกลุ่มสายกลางที่ต้องการจะควบคุมสหภาพต่าง ๆ เอาไว้ให้ได้ทั้งหมดนั่นเอง

การผลักดันนโยบายของพรรคกิจประชาชน

1. นโยบายการเคหะ เป็นนโยบายที่พรรคกิจประชาชนใช้เป็นประเด็นธงในการหาเสียงเลือกตั้งเสมอมา ด้วยเหตุจากการที่พรรคได้สำรวจโดยใช้เครือข่ายของกลุ่มคอมมิวนิสต์

¹³Fong Sip Chee, op. cit. , p.82

ลงพื้นที่เพื่อสำรวจความต้องการของประชาชน ปรากฏว่าคนส่วนใหญ่ในนั้นต้องการที่อยู่อาศัย และต้องการปรับปรุงที่อยู่อาศัยมากที่สุด ซึ่งพรรคกิจประชาชนก็ได้มีคำขวัญของนโยบายการเคหะว่า “A Realistic Housing Policy” หรือนโยบายการเคหะที่เป็นจริงซึ่งเมื่อพรรคกิจประชาชนได้เข้ามาเป็นรัฐบาลจึงได้ก่อตั้งคณะกรรมการพัฒนาการเคหะ (Housing Development Board: HDB) ในปี ค.ศ. 1959 นั้นเอง¹⁴

นอกจากนี้การเคหะของ HDB ยังกำหนดให้มีทั้งชาวจีน มาเลย์ อินเดียอยู่ร่วมกัน อันเป็นการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างเชื้อชาติต่าง ๆ ไปในตัว ประกอบกับการมีศูนย์ชุมชน (Community Center) ที่เปรียบเสมือนกับหูตาของรัฐบาลในการสอดส่องดูแลการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์และสร้างกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคี ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกีฬา การร่วมกันเล่นดนตรีและเล่นดนตรีต่าง ๆ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นนโยบายการเคหะไม่ได้มีเพียงแต่อาคารที่อยู่อาศัยเท่านั้น ยังมีการสร้างอาคารพาณิชย์ ธนาคาร โรงเรียน สถานพยาบาล รวมไปถึงสาธารณูปโภคต่าง ๆ ทำให้ผู้มีรายได้น้อยนั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยในช่วงปี 1960 – 1965 HDB ได้สร้างที่อยู่

อาศัยทั้งหมด 54,430 ยูนิต¹⁵ จึงอาจกล่าวได้ว่านโยบายการเคหะนั้นคือสิ่งที่ประชาชนสัมผัสได้ ดังนั้นพรรคกิจประชาชนจึงใช้นโยบายการเคหะเป็นนโยบายหลักในการหาเสียงที่เหนือกว่าพรรคการเมืองคู่แข่งอย่างปฏิเสธไม่ได้

2. การสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ สืบเนื่องมาจากการถดถอยของเศรษฐกิจเมืองท่า (Entrepot Trade) ทำให้สิงคโปร์มีการว่างงานในอัตราที่สูง เช่นนี้ทีมเศรษฐกิจของพรรคกิจประชาชนโดยการนำของ ดร. โก๊ะ เสง คิว จึงเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเริ่มจากการออกกฎหมายยกเว้นหรือลดภาษีให้แก่อุตสาหกรรมที่เข้ามาลงทุนในสิงคโปร์ และการก่อตั้งคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development Board: EDB) เพื่อสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศโดยมีโครงการแผนห้าปี (The Five Year Plan, 1961 – 1964) ซึ่งมีเป้าหมายที่ต้องการเปลี่ยนเศรษฐกิจแบบเมืองท่าเป็นเศรษฐกิจอุตสาหกรรม¹⁶ ส่งผลให้ช่วงเวลา 5 ปี คือ ตั้งแต่ปี 1960 – 1965 สิงคโปร์มี G.D.P. ถึง 5.9% และทำให้อัตราการว่างงานของสิงคโปร์ลดลง

¹⁵Ibid, p. 241

¹⁶Shee Poon Kim, “The Evolution of the Political System” in *Government and Politics of Singapore*, p.19

¹⁴Jan S.T. Quah, “Public Housing” In *Government and Politics of Singapore*, p.239

อย่างรวดเร็วจนในช่วงต้นของปี 1970 สิงคโปร์มีอัตราการว่างงานเท่ากับศูนย์¹⁷

3. การใช้การศึกษาในการเชื่อมโยงทางเชื้อชาติ ในช่วงก่อนปี 1959 นั้นการศึกษาของสิงคโปร์แบ่งแยกกันไปตามเชื้อชาติและภาษาไม่มีโรงเรียนที่รวมกันของทุกเชื้อชาติ ไม่เพียงเท่านั้นแต่ละเชื้อชาติต่างก็มีแบบเรียนของตนเองเรียนประวัติศาสตร์แต่เฉพาะเชื้อชาติของตนเองเท่านั้น แต่หลังจากพรรคกิจประชาชนเข้ามาบริหารประเทศก็ได้ปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาของชาติให้เป็นระบบเดียวกันและปรับปรุงเนื้อหาของแบบเรียนมาตรฐานเพื่อให้ทุกเชื้อชาติมีแบบเรียนที่ร่วมกัน รวมไปถึงจัดให้มีนโยบายการเรียนภาษาโดยการเน้นภาษาอังกฤษ และภาษาของแต่ละเชื้อชาติเอาไว้ อย่างไรก็ตามผู้นำของพรรคกิจประชาชนมีเป้าหมายสำคัญคือการจะได้รับเอกราชโดยการรวมกับมลายา ทำให้เกิดมีการเรียนการสอนภาษามาเลย์สำหรับเชื้อชาติอื่นอย่างเข้มงวด เช่นนี้จึงถือว่าเป็นการใช้ภาษา และการศึกษาเป็นสื่อในความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติ ทั้งยังเป็นการจัดการให้ความแตกต่างของระบบการศึกษาที่มีแบบจีน แบบอังกฤษ แบบมาเลย์ แบบอินเดีย ที่เคยเป็นปัญหาสร้างความเห็นห่างในสังคมสิงคโปร์ให้พัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้น

4. การผลักดันให้สหภาพแรงงานเกิดการรวมตัวกัน ซึ่งตรงประเด็นนี้กลุ่มสายกลางของพรรคกิจประชาชน อ้างว่าเพื่อที่จะส่งเสริมการเคลื่อนไหวของสหภาพ แต่แท้จริงแล้วกลุ่มสายกลางทราบดีว่าสหภาพนั้นเป็นตัวการสำคัญในการปั่นป่วนเสถียรภาพของรัฐบาล ถ้าสามารถคุมสหภาพได้ก็เท่ากับเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่การบริหารประเทศเป็นอย่างมาก กลุ่มสายกลางจึงก่อตั้งสหภาพแรงงานแห่งชาติ (National Trade Union Congress : NTUC) ขึ้นมาเพื่อรวบรวมและควบคุมสหภาพแรงงานต่าง ๆ เอาไว้ โดย NTUC นั้นจะขึ้นตรงกับพรรคกิจประชาชน (สายกลาง) และถ้าหากสหภาพใดไม่ขึ้นทะเบียนกับ NTUC รัฐบาลก็จะใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน (Internal Security Act : ISA) เข้าจับกุมหัวหน้าหรือประธานของสหภาพนั้น ๆ ในข้อหาที่มีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งมลายา ส่งผลให้การนัดหยุดงานในสิงคโปร์ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว¹⁸ เช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มสายกลางของพรรคได้ใช้ NTUC และ ISA เข้ายึดฐานสนับสนุนจากสหภาพแรงงานของกลุ่มคอมมิวนิสต์มาเป็นแนวร่วมของกลุ่มตนเองก็ว่าได้

¹⁸ Stanley S. Bedlington, *Malaysia and Singapore the Building of New States* (New York : Cornell University Press, 1978), P.224

¹⁷ Amina Tyabji, "The Economy" In *Government and Politics of Singapore*, p.28

จะเห็นได้ว่ากลุ่มสายกลางในพรรคกิจประชาชนได้สร้างนโยบายให้เป็นจริงตามต้องการของประชาชน ซึ่งได้สร้างความนิยมแก่กลุ่มเป็นอย่างมาก เช่นนี้จึงกล่าวได้ว่ากลุ่มสายกลางได้สร้างฐานมวลชนของตนเองขึ้นมาจากความสามารถ และการยอมรับว่าปัญหาของสิงคโปร์มีอยู่จริง รวมไปถึงได้ดำเนินการแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างจริงจัง นอกจากนี้การใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน (ISA) จัดการกับผู้มีความผิดคอมมิวนิสต์ ประกอบกับการสร้างสหภาพแรงงานแห่งชาติ (NTUC) เพื่อควบคุมสหภาพแรงงาน และการใช้นโยบายเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ผู้มีรายได้น้อยไม่ว่าจะเป็นนโยบายด้านสุขภาพ นโยบายสวัสดิการ นโยบายแรงงาน และนโยบายการเคหะ เป็นต้น ทำให้คนยากจนรู้สึกที่พวกเขาที่มีพื้นที่มีใช้กลุ่มอุดมการณ์คอมมิวนิสต์เท่านั้น อันส่งผลไปถึงจำนวนผู้ที่สนับสนุนคอมมิวนิสต์ และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งมลายาอันมีจำนวนลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง

การแยกตัวของกลุ่มคอมมิวนิสต์ภายในพรรคกิจประชาชน

หลังจากที่รัฐบาลพรรคกิจประชาชนภายใต้การนำของ ลี กวน ยู ซึ่งได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้บริหารและปกครองสิงคโปร์ สิ่งแรกที่รัฐบาลจากกลุ่มสายกลางดำเนินการก็คือ การเรียกร้องให้รัฐบาลอังกฤษปล่อยตัวผู้ก่อการจลาจลในช่วงปี ค.ศ. 1957 ซึ่ง

ในจำนวนนั้นเป็นแกนนำของกลุ่มคอมมิวนิสต์ภายในพรรคกิจประชาชนเอง อาทิเช่น ลิม ชิน เสียง, เดวิน แนนท์ และฟอง สวี ชวน เป็นต้น จนกระทั่งรัฐบาลอังกฤษปล่อยตัวบุคคลเหล่านี้ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1959 ถึงแม้ว่ากลุ่มสายกลางจะทราบดีว่าผู้นำของกลุ่มคอมมิวนิสต์นั้นจะสร้างปัญหาให้แก่พรรคกิจประชาชนอย่างแน่นอน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มสายกลางของพรรคได้วางหมากทางการเมืองเพื่อจัดการกับกลุ่มคอมมิวนิสต์เอาไว้ 2 ประการด้วยกันก็คือ การควบคุมพรรคและควบคุมสหภาพโดยจะชี้ให้เห็นดังนี้

1. ควบคุมพรรค โดยกลุ่มสายกลางได้รับบทเรียนจากการที่ถูกกลุ่มคอมมิวนิสต์ครอบครองตำแหน่งกรรมการบริหารพรรค (CEC) ไว้ทั้งหมด กลุ่มสายกลางจึงใช้โอกาสในช่วงที่ควบคุม CEC ไว้แล้วจึงแก้กฎระเบียบของพรรคกิจประชาชนอันว่าด้วย CEC ซึ่งข้อบกพร่องของการเลือกสรร CEC ก็คือการเลือกมาจากสมาชิกของพรรคทั้งหมดในทุกครั้งที่มีการประชุมพรรค ซึ่งถ้าหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคอมมิวนิสต์ต้องลงคะแนนเสียงในฝั่งตรงข้ามกับกลุ่มสายกลางแน่นอน ทำให้ ลี กวน ยู และพวกจึงแก้ระบบการเลือกสรร CEC โดยแต่งตั้งสมาชิกรัฐสภา 500 คนที่คัดสรรมาจากกลุ่มสายกลางของพรรคแล้วใช้สมาชิกรัฐสภาทั้ง 500 คนเลือกสรร CEC ทั้ง 12 ที่

นั่งทุกครั้งที่มีการประชุมพรรค¹⁹ เช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มสายกลางในพรรคกิจประชาชนสามารถควบคุม CEC ไว้ได้อย่างเบ็ดเสร็จ

2. ควบคุมสหภาพ ในระยะช่วงปฐมวัยของพรรคกิจประชาชนนั้นกลุ่มสายกลางใช้แผนการเมืองนอกระบบต่าง ๆ อาทิเช่น การนัดหยุดงาน ก่อจลาจล บั่นป่วนเสถียรภาพของรัฐบาลพรรคแนวแรงงานโดยผ่านกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่มีสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับสหภาพต่าง ๆ เช่นนี้กลุ่มสายกลางจึงได้ก่อตั้งสหภาพแรงงานแห่งชาติ (NTUC) เพื่อควบคุมสหภาพแรงงานเข้ามาแทนที่การควบคุมจากกลุ่มคอมมิวนิสต์

จากการควบคุมทั้งสองประการทำให้กลุ่มคอมมิวนิสต์นั้นมีความไม่พอใจต่อกลุ่มสายกลางเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะถูกกีดกันไม่ให้มีส่วนร่วมในการบริหารพรรคอย่างสิ้นเชิงแล้ว ยังถูกการจำกัดอิทธิพลของกลุ่มที่มีอยู่ในสหภาพต่าง ๆ ทำให้สถานการณ์ระหว่างกลุ่มสายกลางและกลุ่มคอมมิวนิสต์นั้นอยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้ายลง หลังจากนั้นกรรมการบริหารพรรค (CEC) ชุดใหม่จึงได้มีมติขับ ลิม ซิน เสียง และพวกอีก 13 คน ออกจากพรรค²⁰ จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ ลิม ซิน เสียง และพวกได้หันไปก่อตั้งพรรคแนวร่วม

สังคมนิยม (Barisan Socialis) ซึ่งพรรคนี้ก็มีแนวทางในการต่อต้านจักรวรรดินิยมพร้อมกับพยายามโค่นล้มรัฐบาลพรรคกิจประชาชนซึ่งรวมไปถึงต่อต้านการรวมกับมลายา โดยใช้ยุทธศาสตร์การเมืองทั้งในรูปแบบและนอก รูปแบบเหมือนกับที่พรรคกิจประชาชนได้เคยใช้มาก่อน

การรวมเป็นสหพันธรัฐมาเลเซีย

หลังจากการแยกตัวของกลุ่มคอมมิวนิสต์ของพรรคกิจประชาชนทำให้ทั้งมลายาและอังกฤษไม่ไว้วางใจในสถานการณ์ที่เป็น การครอบงำโดยคอมมิวนิสต์จากพรรคแนวร่วมสังคมนิยม (Barisan Socialis) ด้วยเกรงว่าภัยคอมมิวนิสต์จะขยายอิทธิพลเข้ามาบ่อนทำลายเสถียรภาพในด้านต่าง ๆ ภายในมลายา ดังนั้นการเจรจาเรื่องการรวมเป็นสหพันธรัฐมาเลเซียระหว่าง ลี กวน ยู กับ ตงกู อับดุล ราห์มาน จึงได้ถูกเร่งให้มีขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1961 อันมีสาระสำคัญดังนี้²¹

- 1) สิงคโปร์ยังมีเสรีในด้านการศึกษา
- 2) สิงคโปร์ยังคงมีงบประมาณอย่างเสรี
- 3) สิงคโปร์ยังมีอิสระในด้านแรงงาน
- 4) สิงคโปร์ยังคงเป็นเมืองท่าเสรี
- 5) สิงคโปร์จะมีที่นั่งในสภาสหพันธรัฐ 15

ที่นั่ง

¹⁹Daine K. Mauzy and R.S. Milne, op. cit., P41

²⁰Fong Sip Chee, op. cit., P.100

²¹Pang Cheng Lian, op. cit., P.16

ซึ่งการตกลงดังกล่าวก็ผ่านไปได้อย่างดี แต่พรรคแนวร่วมสังคมนิยมก็คัดค้านการรวมกับมลายาอย่างรุนแรงโดยการก่อการจลาจลและสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ขึ้นในสิงคโปร์ แต่อย่างไรก็ตามในวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 1962 รัฐบาลพรรคกิจประชาชนก็ได้จัดให้มีการลงประชามติในการรวมกับมลายา ซึ่งมีหัวข้อให้เลือก 3 หัวข้อ คือ (1) รวมแบบ A (2) รวมแบบ B (3) รวมแบบ C ซึ่งทุกหัวข้อคือการรวมกับมลายาทุกข้อ แสดงให้เห็นถึงกลการเมืองที่เหนือชั้นของกลุ่มสายกลางที่ฉกฉวยโอกาสที่สำคัญเอาไว้ โดยที่ผลของประชามติคือ²²

รวมแบบ A	397,626	เสียง	(71%)
รวมแบบ B	9,422	เสียง	(1.7%)
รวมแบบ C	7,911	เสียง	(1.4%)
ไม่โหวต	144,077	เสียง	(25%)

จากผลของประชามติดังกล่าวทำให้สิงคโปร์นั้นสามารถรวมกับมลายาได้สำเร็จ ประกอบกับในต้นปี ค.ศ. 1963 อินโดนีเซียได้ประกาศนโยบายเผชิญหน้ากับมลายาและสิงคโปร์เพื่อคัดค้านการรวมเป็นสหพันธรัฐมาเลเซีย โดยอินโดนีเซียได้มีการส่งหน่วยก่อวินาศกรรมเข้ามาปฏิบัติการในสิงคโปร์ ดังนั้น ลี กวน ยู จึงถือโอกาสนั้นประกาศใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน (ISA) ดำเนินการควบคุมตัว ลิม ชิน เสียง กับแกนนำภายในพรรคแนวร่วมสังคมนิยมและกลุ่มสหภาพ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ก็

คือกลุ่มต่อต้านการรวมเป็นสหพันธรัฐเป็นจำนวนร้อยกว่าคน นับว่าเป็นการปราบปรามฝ่ายคอมมิวนิสต์ครั้งใหญ่ที่ทำให้ทั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งมลายาและกลุ่มคอมมิวนิสต์ในสิงคโปร์ได้รับความกระทบกระเทือน ส่งผลให้พรรคแนวร่วมสังคมนิยมอ่อนแอลงเป็นอย่างมาก

จนกระทั่งถึงวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 1963 มลายา สิงคโปร์ ซาราวัก ซาบาห์ ได้รวมตัวกันเป็นสหพันธรัฐมาเลเซีย และเป็นการสิ้นสุดสถานะความเป็น Crown Colony ภายใต้รัฐบาลอังกฤษของสิงคโปร์ซึ่งนับว่าเป็นก้าวที่สำคัญอย่างยิ่งของทั้งสิงคโปร์และพรรคกิจประชาชนที่จะดำเนินแนวทางอย่างไรบนดินแดนที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับปัญหาพหุพันธ์และความเข้มแข็งของอุดมการณ์ภูมิบุตรอย่างมลายา

พรรคกิจประชาชนกับวิถีไปสู่ความเป็น

พรรคเดียว ค.ศ. 1963 – 1968

ในช่วงปี ค.ศ. 1963 – 1968 เป็นช่วงเวลาที่ถือว่ามี การเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองของสิงคโปร์สูงเป็นอย่างมาก ด้วยระยะเวลาเพียง 6 ปี เท่านั้นแต่สถานะของสิงคโปร์ได้เปลี่ยนแปลงจากรัฐภายใต้อาณานิคมของอังกฤษไปสู่การเป็นสหพันธรัฐมาเลเซีย และเป็นประเทศเอกราชในปี ค.ศ. 1965 จากสถานการณ์ในห้วงเวลาดังกล่าว ถือได้ว่าสิงคโปร์นั้นอยู่ภายใต้การขับเคลื่อนของพรรคกิจประชาชนโดยแท้จริง และในห้วงเวลานี้เองถือได้

²²Ibid , p.123

ว่าเป็นบททดสอบอันสำคัญในวิถีทางที่จะก้าวไปสู่ความเป็นพรรคเดียว (One Dominant Party) ของพรรคกิจประชาชนอย่างแท้จริง

พรรคกิจประชาชนกับการเมืองภายในสหพันธรัฐมาเลเซีย

หลังจากการสถาปนาสหพันธรัฐมาเลเซียใน ค.ศ. 1963 นั้น ชาวมาเลย์มีร้อยละ 40 ของประชาชนทั้งหมด ชาวจีนมีถึงร้อยละ 43 ชาวอินเดียนร้อยละ 9 ชาวพื้นเมืองบอร์เนียว และชนชาติอื่น ๆ อีกร้อยละ 8²³ ซึ่งจะเห็นได้ว่าชาวจีนกลายเป็นประชากรส่วนใหญ่ในสหพันธรัฐมาเลเซีย ถึงแม้ว่าจะมีสัญญาสุภาพบุรุษระหว่าง ลี กวน ยู กับตันกู อับดุล ราห์มาน ว่าพรรคกิจประชาชนและชาวจีนสิงคโปร์จะไม่ขยายอิทธิพลทางการเมืองมาสู่มาเลย์ ทั้งยังต้องยอมรับสัดส่วนของสภาผู้แทนแห่งสหพันธรัฐมาเลเซียเพียง 15 ที่นั่งจากทั้งหมด 159 ที่นั่ง²⁴ แต่อย่างไรก็ตามผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนความขัดแย้งจากประเด็นเรื่องเชื้อชาติก็ได้เป็นปมประเด็นที่อาจนำไปสู่ความแตกแยกของสหพันธรัฐมาเลเซียได้ทุกเวลา

²³ซี แมรี เทรินบูล, ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน, แปลโดย ประกายทอง สิริสุข (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 443

²⁴Fong Sip Chee, op.cit., P.145

การเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 21 กันยายน ค.ศ. 1963

การเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. 1963 เกิดขึ้นจากการที่ ลี กวน ยู ได้ยุบสภาลงเมื่อวันที่ 4 กันยายน 1963 โดยจะประกาศรับผู้ลงสมัครเลือกตั้งถึงวันที่ 12 กันยายน และกำหนดวันลงคะแนนในวันที่ 21 กันยายน 1963²⁵ สาเหตุที่ ลี กวน ยู รีบประกาศยุบสภาก็เป็นเพราะความได้เปรียบทางยุทธศาสตร์การเมืองที่พรรคกิจประชาชนริบฉวยโอกาสอันสำคัญนี้เอาไว้ก็คือ

1. การที่ผู้นำพรรคแนวร่วมสังคมนิยม ถูกจับกุม ซึ่งลิม ชิน เสียง และสมาชิกของพรรคจำนวนมากถูกจับกุมพร้อมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์อีกกว่าร้อยคน ในการจลาจลในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1963 เช่นนี้จึงเป็นการบั่นทอนศักยภาพของพรรคแนวร่วมสังคมนิยมลงเป็นอย่างมาก

2. การกำหนดวันรับสมัครจนถึงวันลงคะแนนเสียงเพียง 9 วัน คือ วันที่ 12 กันยายน ถึงวันที่ 21 กันยายน ด้วยระยะเวลาอันสั้น ทำให้พรรคการเมืองอื่นต่างไม่มีเวลาในการหาเสียงเลือกตั้ง ประกอบกับรัฐบาลพรรคกิจประชาชนได้ว่าจ้างให้โรงพิมพ์ทั้งหมดพิมพ์เอกสารและโปสเตอร์ของทางราชการและพรรคกิจประชาชน ส่งผลให้พรรคการเมืองอื่นไม่สามารถหาโรงพิมพ์ที่จะว่าจ้างในการพิมพ์โปสเตอร์หาเสียงได้

²⁵Ibid

การยุบสภาในครั้งนี้ถือว่าเป็นขั้นเชิงทางการเมืองที่ช่วงชิงความได้เปรียบในการสร้างความมั่นคงให้กับพรรคกิจประชาชนและเสถียรภาพของสิงคโปร์จากภัยคอมมิวนิสต์ ซึ่งวันเลือกตั้งในวันที่ 12 กันยายน ค.ศ. 1963 มีพรรคการเมืองลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมด 8 พรรค และเป็นผู้สมัครอิสระ 16 คน ส่วนผลของการเลือกตั้งในครั้งนี้ก็เป็นไปตามที่ทุกฝ่ายคาดการณ์เอาไว้ซึ่งก็คือ พรรคกิจประชาชนได้รับเลือก 37 ที่นั่ง พรรคแนวร่วมสังคมนิยมได้รับเลือก 13 ที่นั่ง และพรรค United People's Party ได้รับเลือก 1 ที่นั่ง²⁶

แต่หลักใหญ่ใจความของชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนี้ก็คือ การที่พรรคกิจประชาชนได้สร้างฐานมวลชนสนับสนุนขึ้นมาเป็นของพรรคเองเป็นผลสำเร็จ โดยไม่ต้องพึ่งพามวลชนของกลุ่มคอมมิวนิสต์ต่อไป ทั้งนี้เป็นเพราะผลที่มาจากความสามารถของกลุ่มผู้นำภายในพรรคในการดำเนินการและผลักดันนโยบายจนสามารถแก้ปัญหาของสิงคโปร์ได้ในระดับที่ประชาชนส่วนใหญ่พึงพอใจ ซึ่งลักษณะของระบบทางการเมืองของสิงคโปร์ในขณะนั้นเป็นลักษณะของการเมืองแบบสองพรรค (Two Party System) กล่าวคือ มีรัฐบาลพรรคกิจประชาชนซึ่งมีที่นั่งในสภา 37 ที่นั่ง และพรรคฝ่ายตรงข้ามคือ พรรคแนวร่วมสังคมนิยมซึ่งมีที่นั่งในสภา 13 ที่นั่ง โดยที่มีพรรคการเมืองขนาดเล็ก คือ พรรค

United People's Party ที่มีเพียง 1 ที่นั่งในสภาเช่นนี้จึงเป็นการขับเคี่ยวทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองทั้งสองพรรคที่มีเสียงสนับสนุนไม่แตกต่างกันมากนัก

ความขัดแย้งทางการเมืองของพรรคกิจประชาชนภายในสหพันธรัฐมาเลเซีย

การเริ่มต้นทางการเมืองของพรรคกิจประชาชนในสหพันธรัฐมาเลเซีย ก็คือการได้แต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งมาเลเซีย ซึ่งสิงคโปร์ได้รับสัดส่วนในสภา 15 ที่นั่ง โดยที่ 15 ที่นั่งนี้ต้องนำมาจัดสรรตามอัตราส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนของสิงคโปร์เอง ดังนี้ คือ พรรคกิจประชาชนได้รับที่นั่งในสภาผู้แทนของสิงคโปร์ 37 ที่นั่ง ก็จะได้รับที่นั่งในสภาผู้แทนของสหพันธรัฐมาเลเซีย 12 ที่นั่ง ส่วนพรรคแนวร่วมสังคมนิยมได้รับที่นั่งในสภาผู้แทนของสิงคโปร์ 13 ที่นั่ง จะได้ที่นั่งในสภาของสหพันธรัฐมาเลเซีย 3 ที่นั่ง ซึ่งเมื่อเทียบจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของสหพันธรัฐที่มีทั้งหมด 159 ที่นั่ง²⁷ นั้นก็ถือว่าเป็นจำนวนที่น้อยมาก จนอาจเรียกว่าสิงคโปร์แทบจะไม่มีสิทธิในการออกเสียงในสภาสหพันธรัฐเลย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่พรรคกิจประชาชนพยายามจะผลักดันให้มลายา และสิงคโปร์เป็นตลาดร่วมกัน ถูกปฏิเสธจากเสียงของสภาแห่งสหพันธรัฐด้วยมาเลเซียที่พิจารณา

²⁶ bid, p.135-138

²⁷ Ibid, p.145

ดูแล้วว่าเป็นการเสียเปรียบสิงคโปร์เป็นอย่างมากเพราะสิงคโปร์นั้นได้ดูแลการค้าของมลายา มาตลอด ประกอบกับอุตสาหกรรมการลงทุนของมลายาก็กังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าสิงคโปร์จะมีจำนวนเสียงในสภาแห่งสหพันธรัฐที่เทียบไม่ได้กับมลายา แต่ยุทธศาสตร์การเมืองของพรรคกิจประชาชนก็มีใช้ยุทธศาสตร์ในสภาเป็นหลักด้วยการต่อสู้กับพรรคพันธมิตร (Alliance) อันประกอบไปด้วยพรรคอัมโน (UMNO) พรรค Malay Chinese Association (MCA) และพรรค Malayan Indian Congress (MIC) เป็นสิ่งที่ยากลำบาก

ฉะนั้น พรรคกิจประชาชนจึงใช้ยุทธศาสตร์โดยการแยกพรรค MCA ออกจากพรรคพันธมิตร แล้วใช้ความเป็นจีนของตนในการนำเสนอ เพื่อเป็นตัวแทนของชาวจีนในสหพันธรัฐมาเลเซียแทนที่พรรค MCA โดยการชูนโยบายมาเลเซีย มาเลเซีย (Malaysian Malaysia) หรือมาเลเซียของชาวมาเลเซียทั้งหมด²⁸ ทั้งนี้เพื่อยกสถานะของชาวจีนในการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อหาแนวร่วมชาวจีนในมลายา หลังจากนั้นพรรคกิจประชาชนก็ได้เริ่มดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในชุมชนชาวจีนมลายา ไม่ว่าจะเป็นการปราศรัยหาเสียง การเข้าพบปะชาวจีนในชุมชน การร่วมกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ

²⁸Diane K. Mauzy and R. S. Milne, *Singapore Politics under the People's Action Party* (London : Routledge, 2002) P.22

ซึ่งตรงจุดนี้การชูนโยบาย “มาเลเซียของชาวมาเลเซีย” ของพรรคกิจประชาชนอันมุ่งหมายที่สร้างความเท่าเทียมกันของทุกเชื้อชาติในสหพันธรัฐมาเลเซีย

นอกจากที่พรรคกิจประชาชนเคยมีสัญญาว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองในมลายาแล้ว การที่พรรคกิจประชาชนจะเข้ามาเป็นตัวแทนของชาวจีนในมลายานั้นเป็นสิ่งที่พรรคพันธมิตรนั้นจะยอมไม่ได้ ด้วยสายสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างพรรค UMNO กับพรรค MCA ที่มาจากการที่พรรค MCA มาช่วยพยุงฐานะทางการเงินของพรรค UMNO ในช่วงปี ค.ศ. 1950 ซึ่งความขัดแย้งระหว่างพรรคกิจประชาชนกับพรรคพันธมิตรยังคงดำเนินต่อไป จนกระทั่งพรรคกิจประชาชนได้ประกาศส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งไปในมลายาในวันที่ 25 เมษายน ค.ศ. 1964 โดยพรรคกิจประชาชนส่งผู้สมัครทั้งหมด 9 เขต แต่ผลการเลือกตั้งนั้นปรากฏว่ามีเพียง เดวัน เนร์ เท่านั้นที่ได้รับเลือกในเขต BangSar หลังจากความล้มเหลวในการเลือกตั้งครั้งนั้นพรรคกิจประชาชนก็ได้ยุบสาขาของพรรคทั้งหมดในมลายาลง²⁹

ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะนอกจากพรรคพันธมิตรได้ฉีกกำลังกันในการหาเสียงเลือกตั้งแล้ว ประกอบกับการที่พรรค MCA ประกอบไปด้วยเศรษฐกิจจีนผู้มั่งคั่งที่คอยช่วยเหลือชาวจีนที่ยากจนมาเป็นเวลานาน ประกอบกับพรรคกิจ

²⁹Pang Cheng Lian, op.cit.p. 19

ประชาชนเองนั้นไม่เข้าใจจารีตทางการเมืองของมลายาในหัวเวลานั้นที่ว่า ชาวจีนนั้นกุมอำนาจทางเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับสิทธิพิเศษของภูมิบุตรในมลายาเช่นนี้ การที่พรรคกิจประชาชนมองข้ามประเด็นนี้จึงทำให้ยุทธศาสตร์การเป็นตัวแทนของชาวจีนมลายาล้มเหลวลงและเมื่อมองย้อนกลับไปในตอนเริ่มรวมเป็นสหพันธรัฐมาเลเซียแล้วนั้น กลุ่มผู้นำในพรรคกิจประชาชนน่าจะมองเห็นจำนวนชาวจีนที่มีจำนวนมากกว่าชาวมาเลย์ จึงได้ผลักดันยุทธศาสตร์การเป็นตัวแทนชาวจีนออกมาเพื่อหวังอำนาจทางการเมืองที่มีศักยภาพในสหพันธรัฐ

ถึงแม้ว่ากระแสความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาตินั้นเริ่มขยายตัวกว้างขึ้นทุกที แต่พรรคกิจประชาชนก็ยังผลักดันองค์กรที่ชื่อว่าองค์กรเพื่อความเป็นเอกภาพของมาเลเซีย (The Malaysia Solidarity Convention: MSC) ขึ้นมาเพื่อสร้างกระแสสนับสนุนแนวทางความเท่าเทียมของทุกเชื้อชาติในมาเลเซีย โดยที่ทั้งชาวจีนและชาวมาเลย์ต่างใช้สื่อต่าง ๆ ในการโจมตีกันระหว่างเชื้อชาติ ส่งผลให้การสนทนาระหว่างเชื้อชาติกลับกลายมาเป็นชนวนของความขัดแย้งที่ยากแก่การประนีประนอม

จากสถานการณ์เช่นนี้จึงทำให้เกิดความเกลียดชังระหว่างชาวจีนและชาวมาเลย์แพร่กระจายไปทั่วสหพันธรัฐ จนกระทั่งในวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ. 1964 ในงานเฉลิมฉลองของศาลดาโมฮัมหมัด ขบวนแห่ได้มาถึงสะพาน

Kalang จึงเกิดการปะทะกันขึ้นระหว่างชาวจีนกับชาวมาเลย์ จนทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง 4 คน บาดเจ็บประมาณ 120 คน นอกจากนี้การจลาจลยังขยายไปถึงวันที่ 2 สิงหาคม ในท้ายสุดเหตุการณ์ครั้งนี้ มีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 23 คน บาดเจ็บ 454 คน³⁰

โดยที่หลังจากการจลาจลครั้งนี้รัฐบาลสิงคโปร์ก็ออกมายืนยันว่า การจลาจลครั้งนี้เกิดจากกลุ่มผู้ไม่หวังดี ต้องการที่จะทำลายความน่าเชื่อถือของรัฐบาล โดยรัฐบาลได้อ้างถึงประวัติศาสตร์ของสิงคโปร์ที่ไม่เคยมีความขัดแย้งเรื่องเชื้อชาติมาเป็นเหตุผล แต่อย่างไรก็ตามหลังจากสิ้นสุดการจลาจลครั้งนี้รัฐบาลสิงคโปร์ก็ได้ประกาศให้มีวาระแห่งชาติเพื่อทบทวนความสมานฉันท์ของความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติในสิงคโปร์ ซึ่งในขณะเดียวกันนั้นรัฐบาลแห่งสหพันธรัฐมาเลเซียก็ได้ทบทวนถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ และความขัดแย้งกับรัฐบาลสิงคโปร์เช่นกัน

จากความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างพรรคกิจประชาชนและพรรคพันธมิตรนั้น มีเหตุผลสำคัญมาจากความขัดแย้งด้านเชื้อชาติที่พรรคกิจประชาชนใช้เดินเกมส์ทางการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นตัวแทนชาวจีนในสหพันธรัฐมาเลเซีย แต่ด้วยโครงสร้างและบริบททางสังคมของมลายานั้นแตกต่างจากสิงคโปร์ซึ่งมลายาประกอบด้วยชาวมาเลย์ที่มีจำนวน

³⁰Ibid, p.20

มากกว่าชาวจีนทั้งยังมีสิทธิพิเศษจากความเป็น
ภูมิบุตรโดยในขณะนั้นทั้งสองฝ่ายต่างยอมรับว่า
ชาวมลายีนั้นควบคุมการเมืองส่วนชาวจีน
ควบคุมเศรษฐกิจ

ส่วนในสิงคโปร์นั้นชาวมลายีนับเป็นคน
ส่วนน้อย ทั้งยังไม่ได้มีสิทธิพิเศษแบบชาว
มาเลย์มลายา สิงคโปร์จึงดำเนินความเท่าเทียม
ระหว่างเชื้อชาติอยู่ได้ ประกอบกับผู้นำของทั้ง
สองพรรคยังมีแนวทางที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง
กล่าวคือ ผู้นำพรรค UMNO ดำเนินการแบบค่อย
เป็นค่อยไปผสมผสานจารีตประเพณีกับความ
ทันสมัย ส่วนผู้นำพรรคกิจประชาชนนั้น
ดำเนินการแบบปฏิวัติคือ การเปลี่ยนแปลงอย่าง
รวดเร็วเพื่อให้เป็นตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ จาก
บริบทสังคมที่ต่างกันกับแนวทางของผู้นำที่
ต่างกัน จึงทำให้ยุทธศาสตร์ของพรรคกิจ
ประชาชนต้องล้มเหลวลง ซึ่งยุทธศาสตร์ของ
พรรคกิจประชาชนนี้เองที่ได้นำไปสู่การแยกตัว
ของสิงคโปร์จากสหพันธรัฐมาเลเซียนั่นเอง

การแยกตัวออกจากสหพันธรัฐมาเลเซียและ เอกราชของสิงคโปร์

สืบเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้ง
อย่างรุนแรงระหว่างรัฐบาลกลางของสหพันธรัฐ
กับรัฐบาลพรรคกิจประชาชนของสิงคโปร์ ส่งผล
ให้รัฐบาลกลางแห่งสหพันธรัฐมาเลเซียได้
ดำเนินการทบทวนถึงแนวทางบนความสัมพันธ์
กับรัฐบาลสิงคโปร์ ซึ่งหลังจาก ตนกู อับดุลห์
ราห์มาน กลับจากการประชุม Commonwealth

ตนกู อับดุลห์ ราห์มาน ก็ได้เรียกประชุมรัฐบาล
แห่งสหพันธรัฐอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งบรรดาผู้เข้าร่วม
ประชุมนั้นก็ต่างมีมติเป็นเอกฉันท์ ซึ่งก็คือ การ
ให้สิงคโปร์แยกตัวออกไปจากสหพันธรัฐ
มาเลเซีย หลังจากนั้นการทำสนธิสัญญาระหว่าง
หัวหน้าพรรคทั้งสองคือ ดร.โต๊ะ ชิน ไช และตนกู
อับดุลห์ ราห์มาน ก็ได้มีการลงนามในการ
แยกตัวออกจากสหพันธรัฐของสิงคโปร์ และ
บรรดาคณะผู้บริหารของสิงคโปร์ก็ได้ลงนามใน
สนธิสัญญาดังกล่าวในวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ.
1965 จนในวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1965
สิงคโปร์ก็ได้เป็นประเทศเอกราช โดยมี
ประธานาธิบดีคนแรก คือ นายอินเจ๊ะ ยูซุฟ บิน
อิชัค และมีนายกรัฐมนตรีคือ นายลี กวน ยู³¹

พรรคกิจประชาชนกับการเมืองภายหลังการ ได้รับเอกราช

หลังจากการแยกตัวของสิงคโปร์จาก
สหพันธรัฐมาเลเซียหลายฝ่ายต่างก็ประเมินกัน
ว่าสิงคโปร์ไม่สามารถจะอยู่รอดได้ด้วยเหตุที่
สิงคโปร์นั้นมีขนาดที่เล็กมาก อีกทั้งทรัพยากรที่
มีอยู่ก็ไม่สามารถสนับสนุนศักยภาพของประเทศ
ได้ ยิ่งไปกว่านั้นสิงคโปร์ยังต้องอยู่ท่ามกลาง
ประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นอิสลาม คือ มาเลเซีย
และอินโดนีเซีย เมื่อสิงคโปร์ตกอยู่ในสภาวะที่
คับขันเช่นนี้กลุ่มผู้นำของสิงคโปร์ไม่ว่าจะเป็น
นาย ลี กวน ยู ดร. โต๊ะ ชิน ไช ดร. โก๊ะ เสง คี
และเอส ราชารานาม จึงได้ร่วมกันศึกษาหา

³¹Fong Sip Chee, op cit., p.167

หนทางที่จะประคับประคองสิงคโปร์ให้คงเสถียรภาพอยู่ได้ ด้วยการสร้างแนวคิดการเมืองเพื่อความอยู่รอด (Politics of Survival) ขึ้นมาเพื่อมุ่งสร้างสิงคโปร์ให้เป็นสังคมที่แข็งแกร่ง (Rugged Society)³²

ความอ่อนแอของพรรคการเมืองคู่แข่ง

จากในช่วงต้นทศวรรษที่ 1950 สิงคโปร์ มีระบบการเมืองแบบหลายพรรค จนมาถึงช่วงกลางทศวรรษที่ 1960 ที่ถึงแม้ว่าสิงคโปร์จะมีพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อย แต่พรรคการเมืองอื่น ๆ ดังกล่าวกลับไม่ค่อยมีบทบาทและอิทธิพลในทางการเมืองของสิงคโปร์มากนัก อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะอ่อนแอลงเรื่อย ๆ คงจะมีแต่พรรคการเมืองเพียงแค่สองพรรคเท่านั้นที่ถือว่ามียุทธศาสตร์ทางการเมืองของสิงคโปร์ ซึ่งก็คือพรรคกิจประชาชน (People's Action Party) กับพรรคแนวร่วมสังคมนิยม (Barisan Socialist) เท่านั้น เช่นนี้จึงกล่าวได้ว่าระบบการเมืองในช่วงกลางทศวรรษ 1960 ของสิงคโปร์นั้นเป็นระบบการเมืองแบบที่มีพรรคการเมืองสองพรรค (Two Party System)

อย่างไรก็ตามพรรคแนวร่วมสังคมนิยมในขณะนั้นเองก็มีความอ่อนแอลงเป็นอย่างมากสืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการที่มวลชนผู้สนับสนุนได้ถูกพรรคกิจ

ประชาชนช่วงชิงไปด้วยนโยบายต่าง ๆ ส่วนสหภาพที่เคยเป็นแนวร่วมสำคัญก็ถูกสลายให้ไปพร้อมกับสหภาพแรงงานแห่งชาติ (NTUC) ของพรรคกิจประชาชนและเงินสนับสนุนของพรรคก็ถูกอายัดด้วยกฎหมายความมั่นคงภายใน (ISA) หรือจะเป็นในกรณีที่ดีสุดหัวหน้าพรรคคือ นาย ลิม ชิน เสี่ยงกับแกนนำพรรคจำนวนมากถูกจับกุมในปี ค.ศ.1963 เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกรก่อการร้ายทำให้ ดร.ลี เซียว โช หัวหน้าพรรคในขณะนั้นทำการบริหารพรรคด้วยความยากลำบาก

ประกอบกับหลังจากการสลายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียทำให้ทั้งพรรคแนวร่วมสังคมนิยม และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งมาลายา (MCP) อ่อนแอลง โดยพรรคแนวร่วมสังคมนิยมนั้นมียุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคที่ต้องเปลี่ยนไปเล่นการเมืองนอกสภาเนื่องจาก ดร.ลี เซียว โช ทราบดีว่าที่นั่งในสภาของพรรคนั้นไม่สามารถต่อรองอันใดกับรัฐบาลได้เลย ซึ่งในปี ค.ศ. 1966 นั้นเองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคแนวร่วมสังคมนิยมจึงได้มีมติลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด

หลังจากปลายปี ค.ศ.1966 เป็นต้นมาพรรคแนวร่วมสังคมนิยม จึงใช้ยุทธศาสตร์การเมืองนอกสภา และใช้ยุทธศาสตร์การเมืองนอกแบบไม่ว่าจะเป็นการปลุกระดมมวลชน การนัดหยุดงานและลอบวางเพลิงสถานที่ราชการ โดยมีการเคลื่อนไหวหลายครั้งแต่เป็น

³² R.S. Milne and Diane K. Mauzy, op. cit., p.62

เพราะแนวร่วมและผู้สนับสนุนพรรคเองนั้นลดจำนวนลงเป็นอย่างมาก จากเดิมที่เคยระดมมวลชนมาประท้วงชุมนุมได้หลายพันแต่การเมืองนอกสภาหลังปี ค.ศ. 1960 นั้นมีผู้มาร่วมชุมนุมมากที่สุดก็คือการนั่งประท้วงที่หน้าเรือนจำ Changi ในวันที่ 13 มิถุนายน ค.ศ. 1967 โดยมีจำนวนผู้ชุมนุมเพียงแค่ 317 คน³³

ในการชุมนุมทุกครั้งของพรรคแนวร่วมสังคมนิยมก็จะถูกรัฐบาลใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน (ISA) เข้าจัดการ และกวาดล้างได้ทุกครั้งอย่างไม่ยากเย็นแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแออย่างมากของพรรคแนวร่วมสังคมนิยม แต่ในขณะที่เดียวกันนั้นพรรคกิจประชาชนกลับมีความเข้มแข็งขึ้นเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะสามารถควบคุมการเมืองนอกระบบของพรรคแนวร่วมสังคมนิยมได้แล้วยังสามารถควบคุมสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างเบ็ดเสร็จยิ่งกว่าเดิม โดยพรรคกิจประชาชนสามารถชนะเลือกตั้งซ่อมในเขตที่ผู้แทนของพรรคแนวร่วมสังคมนิยมได้ลาออกไป ซึ่งพรรคกิจประชาชนก็ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั้ง 14 เขตนั้น³⁴ ทำให้พรรคมีจำนวน ส.ส.ทั้งหมด 51 ที่นั่ง เช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การเมืองในสิงคโปร์ก็ได้เริ่มปรากฏเค้าโครงของการเมืองที่มีระบบพรรคการเมืองแบบโดดเด่นเพียงพรรคเดียว (One Dominant Party System) ขึ้น

รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1967

ในปี ค.ศ. 1966 หลังจากสิงคโปร์ได้รับเอกราชมาแล้วหนึ่งปี รัฐบาลพรรคกิจประชาชนจึงได้ตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อให้เชื้อชาติต่าง ๆ มีสิทธิและโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ผ่านมติความเห็นชอบจากรัฐสภาแห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์ในปี ค.ศ. 1967 ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1967 นั้นมีสาระสำคัญดังนี้คือ³⁵

1. ความเท่าเทียมกันของทุกเชื้อชาติ โดยรัฐต้องไม่เลือกปฏิบัติทั้งยังต้องคุ้มครองสิทธิของชนส่วนน้อย

2. สภาจะประกอบด้วยสมาชิกผู้แทนราษฎรทั้งหมด 58 คน โดยเลือกมาจากแต่ละเขต นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกของรัฐสภา ซึ่งจะมีการเลือกตั้งขึ้นทุก ๆ 5 ปี ประมุขของรัฐ คือ ประธานาธิบดี

3. ระบบศาลจัดให้มีอิสระภายใต้คณะกรรมการศาลฎีกา

4. สิงคโปร์ คือประเทศเสรีที่ยอมรับในทุกศาสนา

5. ให้สิทธิพิเศษแก่ชาวมลายูในฐานะภุมินบุตร โดยให้สิทธิพิเศษทางการศึกษา

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถือว่าเป็นแม่บทแห่งความเท่าเทียมระหว่างเชื้อชาติของสิงคโปร์ คือ ยุทธศาสตร์หลักหนึ่งของพรรคกิจประชาชน

³³ Fong Sip Chee, op. cit., p.187

³⁴ Pang Cheng Lian, op. cit., p.22

³⁵ Stanley S. bedlington, op. cit., p.225- 226

ในการเมืองเพื่อความอยู่รอด ทั้งนี้ก็เป็นเพราะถ้าหากพลังสังคมที่มีเชื้อชาติแตกต่างกันนั้นขาดซึ่งความสามัคคีปรองดอง นั่นคือการบั่นทอนเสถียรภาพทางสังคม และไม่มีทางที่ความอยู่รอดทางการเมืองและเศรษฐกิจนั้นจะเป็นไปได้ ดังนั้นการสร้างเชื่อมโยงเพื่อความสัมพันธ์ต้องเกิดจากรากฐานของสังคมที่เท่าเทียมกันเสียก่อน มิเช่นนั้นความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติก็จะเชื่อมโยงเข้าหากันไม่ได้

ปัจจัยที่ทำให้พรรคกิจประชาชนสามารถรักษาอำนาจทางการเมืองเอาไว้ได้

1. การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเชื้อชาติ

ถึงแม้ว่าพรรคกิจประชาชนจะมีแนวทางความเท่าเทียมของเชื้อชาติตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรคมาแล้ว แต่บรรดาผู้นำพรรคต่างมีความเห็นว่า การเชื่อมโยงระหว่างเชื้อชาตินั้นคือ รากฐานของเสถียรภาพทางสังคมอันสำคัญต่อการเมืองเพื่อความอยู่รอด (Politics of Survival) ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดของชาติ พรรคกิจประชาชนจึงต้องผลักดันให้ความเชื่อมโยงระหว่างเชื้อชาติกลายเป็นการบูรณาการระหว่างเชื้อชาติ เพื่อสร้างความสามัคคีและเสถียรภาพของสังคม โดยพรรคกิจประชาชนได้ดำเนินการตามแนวทางต่าง ๆ ดังนี้

1. การร่างรัฐธรรมนูญโดยถือความเท่าเทียมระหว่างเชื้อชาติเป็นหลัก ซึ่งเกิดจากการผลักดันของพรรคกิจประชาชน เพื่อให้รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายแม่บทที่มีใช้เพียงที่

จะรับรองสิทธิความเท่าเทียมของทุกเชื้อชาติเท่านั้น

2. หลังจากพรรคกิจประชาชนเป็นรัฐบาลก็ได้ดำเนินการรวมโรงเรียนที่สอนภาษาต่างๆ ที่มีวิธีการเรียนการสอนที่แตกต่างกันให้เข้ามาในระบบการเรียนระบบเดียวกัน และส่งเสริมให้มีการเรียนภาษาอังกฤษให้มากขึ้น จนในปี ค.ศ.1966 ก็ได้เริ่มแนวทางการเรียนและโรงเรียน 2 ภาษาขึ้น โดยให้มีการเรียนภาษาอังกฤษเป็นหลัก และให้มีการเรียนภาษาจีนกลาง มาเลย์ และทมิฬ ตามเชื้อชาติของนักเรียน³⁶ เช่นนี้ จึงเรียกได้ว่าพรรคกิจประชาชนได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสะพานในการเชื่อมโยงระหว่างเชื้อชาติทำให้คนแต่ละเชื้อชาติมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นและมีความเข้าใจระหว่างกันมากยิ่งขึ้น

3. การใช้นโยบายการเคหะในการเชื่อมโยงระหว่างเชื้อชาติ โดยคณะกรรมการการเคหะ (Housing and Development Board: HDB) ได้ดำเนินการสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้ปานกลาง และมีรายได้น้อย ยิ่งไปกว่านั้นยังดำเนินการให้ที่อยู่อาศัยแต่ละแห่งประกอบไปด้วยทุกเชื้อชาติ อยู่รวมกัน โดยจะไปตามอัตราส่วน³⁷ เช่นนี้จึงเป็นการสร้างให้แต่ละเชื้อ

³⁶ Raj Vasil, *Asianising Singapore* (Singapore : Heinemann,1995), p.56

³⁷ Diane K. Mauzy and R.S. Milne, op. cit., p.91

ชาติมีความใกล้เคียงกันมากขึ้น จากเดิมที่แต่ละเชื้อชาติจะอยู่แยกกันไปตามย่านที่อยู่อาศัยของเชื้อชาตินั้น ๆ

4. การจัดให้มีกิจกรรมระหว่างเชื้อชาติ โดยรัฐบาลจะจัดให้มีการแข่งกีฬา การเล่นดนตรี งานรื่นเริง เทศกาลต่าง ๆ และสันทนาการ เพื่อให้แต่ละเชื้อชาติในชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นการสลายอุปสรรคในด้านความแตกต่างระหว่างกันของแต่ละเชื้อชาติ

5. การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำ ซึ่งผู้นำของสิงคโปร์คือ ลี กวน ยู เช่นเมื่อสื่อมวลชนต่างชาติกล่าวว่าเขาเป็นคนจีน แต่ลี กวน ยู จะปฏิเสธทันทีและตอบกลับไปว่าเขาคือชาวสิงคโปร์³⁸ นอกจากนั้นเมื่อกลุ่มผู้นำของพรรคกิจประชาชนมีการปราศรัย ทุกครั้งจะเน้นย้ำถึงความ เป็นชาวสิงคโปร์ ไม่ใช่ชาวจีน ชาวมาเลย์ ชาวอินเดีย เช่นนี้ถือว่าเป็นการปลูกฝังให้คนแต่ละเชื้อชาติซึมซับถึงความรู้สึกเป็นชาติสิงคโปร์ร่วมกัน

2. การสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองของพรรคกิจประชาชน

ถึงแม้ว่าสิงคโปร์จะเป็นประเทศในระบบประชาธิปไตยแต่การบริหารปกครองภายใต้รัฐบาลพรรคกิจประชาชนนั้นได้เน้นถึง

³⁸Alex Josey, Lee Kuan Yew (Singapore: Time books International, 1980), p.319

การรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด โดยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดของกลุ่มผู้นำภายในพรรคที่เป็นแบบสัมฤทธิ์ผลนิยม (Pragmatism) กล่าวคือพวกผู้นำของพรรคกิจประชาชนนั้นมองว่าระบบเสรีประชาธิปไตยแบบตะวันตกไม่สามารถนำมาใช้กับสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่จะต้องเน้นความอยู่รอดของชาติ ถ้าหากปล่อยให้มีความเป็นเสรีมากเกินไปจะเป็นการบั่นทอนเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลอันเกี่ยวโยงไปถึงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และเกี่ยวโยงไปถึงความอยู่รอดของสิงคโปร์ เช่นนี้รัฐบาลพรรคกิจประชาชนจึงใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน (Internal Security Act : ISA) ในการเข้าจัดการกับคู่แข่งและศัตรูทางการเมืองอย่างเด็ดขาด

โดยในช่วงแรกรัฐบาลพรรคกิจประชาชนได้ใช้กฎหมายความมั่นคงภายในนี้ปราบปรามกลุ่มคอมมิวนิสต์ และสหภาพต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กฎหมายความมั่นคงภายในจับกุมอดีตหัวหน้าพรรคแนวร่วมสังคมนิยม คือ ลิม ชิน เสียง และพรรคพวก รวมไปถึงการอายัดเงินบริจาคของพรรคแนวร่วมสังคมนิยม ทำให้พรรคการเมืองนี้อ่อนแอลงเป็นอย่างมากจนต้องหันกลับไปเล่นการเมืองนอกสภา ซึ่งภายหลังรัฐบาลพรรคกิจประชาชนก็ได้ใช้กฎหมายความมั่นคงภายในนี้จัดการกับพรรคการเมืองคู่แข่งอื่น ๆ หรือใช้กับผู้ที่มีความเห็นตรงข้ามกับรัฐบาล โดยใช้วิธีการเข้าไปอายัดบัญชีเงินฝาก หรือใช้กำลังเจ้าหน้าที่เข้าไปใช้

อำนาจจับกุม ส่วนในกรณีของสื่อมวลชนที่เสนอข่าวโจมตีนโยบายของรัฐบาล รัฐบาลพรรคกิจประชาชนก็จะใช้กฎหมายความมั่นคงภายในเข้าไปตรวจสอบและปิดหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นลง แต่ในทางกลับกันพรรคกิจประชาชนก็จะใช้สื่อมวลชนในเครือข่ายของพรรคทั้งโทรทัศน์วิทยุ และหนังสือพิมพ์ในการประชาสัมพันธ์นโยบายและโครงการของรัฐบาลเพื่อสร้างความนิยมให้แก่พรรคอย่างต่อเนื่องและได้ผล

นอกจากนี้ต้องไม่ลืมว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคกิจประชาชน (สายกลาง) สามารถสร้างฐานมวลชนขึ้นมาได้โดยสามารถดึงผู้เอนเอียงไปทางคอมมิวนิสต์ให้มาเป็นแนวร่วม คือนโยบายที่พรรคสามารถทำให้เป็นความจริงได้ ประกอบกับพรรคกิจประชาชนยังได้จัดตั้งองค์กรขึ้นมาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างการสนับสนุนทางการเมืองและการควบคุมมวลชนให้แก่พรรคอันได้แก่

National Trade Union Congress (NUTC) โดยองค์กรนี้ได้จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1961 มีจุดประสงค์ที่แท้จริงเพื่อควบคุมสหภาพต่าง ๆ ที่เคยเป็นฐานสนับสนุนให้กับกลุ่มคอมมิวนิสต์และพรรคแนวร่วมสังคมนิยม ด้วยการให้มาขึ้นทะเบียนกับ NUTC ถ้าสหภาพใดไม่มาลงทะเบียน รัฐบาลก็จะใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน (ISA) เข้าจัดการ ทำให้สหภาพส่วนใหญ่ถูกควบคุมโดยสหภาพงานแห่งชาติ ซึ่งขึ้นตรงกับพรรคกิจประชาชน

Citizens' Consultative Committees (CCC) ได้ก่อตั้งขึ้นมาในปี ค.ศ. 1965 โดยจัดให้เลือกตั้งจากชุมชนแต่ละชุมชน โดยมีจุดประสงค์หลักคือเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนสิงคโปร์ เพื่อส่งข้อมูล และข้อเสนอแนะความต้องการของประชาชนต่อรัฐบาล และเพื่อนำนโยบายและโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบ

จะเห็นได้ว่า CCC เป็นองค์กรที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชนและเพื่อให้รัฐได้ทราบถึงความต้องการของประชาชนเพื่อที่จะได้จัดทำโครงการและนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการนั้น ช่วงหลังจากปี ค.ศ. 1965 ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์พรรคกิจประชาชนเริ่มก้าวขึ้นมาคุมอำนาจทางการเมืองไว้ได้ทั้งหมดและใช้อำนาจรัฐเข้าควบคุมพรรคการเมือง กลุ่มการเมืองฝั่งตรงข้ามไม่ให้เกิดการดำเนินการทางการเมืองได้อย่างเสรี ทำให้พรรคและกลุ่มการเมืองอื่นอ่อนแอลงเรื่อย ๆ ในขณะที่พรรคกิจประชาชนมีความเข้มแข็งขึ้นอย่างมากจากการขยายฐานมวลชน ด้วยการใช้อำนาจอย่าง NUTC และ CCC ในการควบคุมและตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมถึงสร้างนโยบายขึ้นมาแล้วสามารถผลักดันอย่างเป็นรูปธรรม

3 การสร้างและผลักดันนโยบายให้เป็น รูปธรรมของพรรคกิจประชาชน

3.1 ด้านสังคม

ในด้านของการศึกษานั้น นอกจากรัฐบาลพรรคกิจประชาชนจะจัดให้มีการศึกษาที่เป็นระบบการศึกษาแห่งชาติ และการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงเชื้อชาติต่าง ๆ ในสังคมแล้ว การใช้การศึกษาเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจหลักในการพัฒนาประเทศที่ไม่มีทรัพยากรอย่างสิงคโปร์ ในช่วงต้น ค.ศ. 1960 รัฐบาลพรรคกิจประชาชนได้ผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่นนี้รัฐบาลจึงได้เร่งสร้างวิทยาลัยเทคนิค และอาชีวศึกษาหลายแห่งด้วยกัน ในปี ค.ศ. 1966 คือที่ Pasir, Panjang, Geilang, Serei และ Jurong³⁹

นอกจากนี้ รัฐบาลพรรคกิจประชาชนยังจัดให้มีระบบการศึกษาที่เข้มงวดเป็นระบบที่เรียกว่า “ระบบการคัดเลือก” โดยที่ผู้ที่เข้าไปเรียนในมหาวิทยาลัยได้คือส่วนน้อยมาก หรือต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถจริง ๆ ถ้าความสามารถไม่ถึงต้องไปเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคและอาชีวศึกษา ที่รัฐบาลได้สร้างรองรับเอาไว้จำนวนมาก ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลพรรคกิจประชาชนนั้นจะใช้งบประมาณกว่า 20 % ของงบประมาณทั้งหมดมาเป็นงบประมาณที่ใช้ใน

การศึกษาชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญทางการศึกษาของรัฐบาล

ในส่วนของนโยบายการเคหะที่ถือว่าเป็นนโยบายที่พรรคกิจประชาชนได้ผลักดันจนเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการบรรเทาความเสี่ยงของพรรคและการสร้างฐานมวลชนของพรรค โดยคณะกรรมการพัฒนาการเคหะ (Housing Development Board : HDB) ได้สร้างแฟลตได้อย่างรวดเร็วทันต่อความต้องการประชาชน โดยในช่วงปี 1960 – 1965 รัฐบาลได้สร้างแฟลตไปทั้งหมด 54,430 ยูนิตเฉลี่ย 9,072 ยูนิต ต่อปี และในปี ค.ศ. 1966 – 1970 ได้สร้างแฟลตไปทั้งหมด 66,239 ยูนิตเฉลี่ย 13,248 ยูนิต ต่อปี⁴⁰ ยิ่งไปกว่านั้นการเคหะยังเป็นโครงการที่ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะนอกจากอาคารที่อยู่อาศัยแล้วยังมีส่วนสาธารณะ โรงเรียน โรงพยาบาล ไปรษณีย์ โรงภาพยนตร์ ห้างสรรพสินค้า ศาลาประชาคม และลานสันทนาการ

นอกจากพรรคกิจประชาชนจะพัฒนาทั้งการศึกษาและการเคหะได้เป็นอย่างดีแล้ว พรรคกิจประชาชนยังผลักดันโครงการที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนอีกมาก อาทิเช่น การพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นถนนและระบบขนส่งมวลชน โดยมีการพัฒนาองค์กร

³⁹ S. Gopinathan, “Education” in *Government and Politics of Singapore*, p.218

⁴⁰ Jon S.T. Quan, “Public Housing” in *Government and Politics of Singapore*, p.241

ขนส่งมวลชนสิงคโปร์ (Singapore Traction Company : STC) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และได้มีนโยบายที่จะสร้างรถไฟฟ้า (Mass Rapid Transit : MRT) ในอนาคต นอกจากนี้พรรคกิจประชาชนยังได้ปรับทัศนียภาพของสิงคโปร์ ด้วยการปลูกต้นไม้สร้างเมืองให้เป็นเมืองในสวนเพื่อสภาพแวดล้อมที่ดี ในส่วนของสวัสดิการประชาชนพรรคกิจประชาชนได้จัดให้มีการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแก่ผู้มีรายได้น้อย จัดให้มีบ้านพักดูแลแก่ผู้สูงอายุ เห็นได้ว่าพรรคกิจประชาชนได้สร้างนโยบายทางสังคมและคุณภาพชีวิตให้กลายเป็นความจริง ทั้งเป็นโครงการสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อรองรับการขยายตัวของประเทศในอนาคต เช่นนี้จึงทำให้พรรคประชาชนสามารถครองความนิยมและรักษาของฐานมวลชนเอาไว้ได้อย่างเหนียวแน่นเสมอมา

3.2 ด้านเศรษฐกิจ

ปัญหาสำคัญอีกประการของสิงคโปร์ก็คือ ปัญหาการว่างงานและปัญหาการถดถอยของเศรษฐกิจเมืองท่า ด้วยวิสัยทัศน์ของ ดร.โก๊ะเสง ควี ได้จัดให้มีคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development Board : EDB) เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและการลงทุนหลังจากแผนห้าปี (Five Year Plan) 1961 – 1964 ที่มี GDP ถึง 5.9 % แต่ในมุมมองของดร.โก๊ะเสง ควี ได้มีทัศนะว่าช่วงนั้นสิงคโปร์เองยังมี

ความไม่มั่นคงทางการเมืองสักเท่าไร แต่หลังจากการได้รับเอกราชในปี ค.ศ.1965 ความมั่นคงการเมืองเริ่มอยู่ในระดับที่ดีขึ้นจึงเป็นโอกาสที่ดีในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจัง⁴¹ โดยเริ่มจากการพัฒนาศักยภาพของสาธารณูปโภค และโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นสนามบินพาณิชย์ท่าเรือ ธนาคาร เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังจัดให้องค์การรัฐวิสาหกิจที่สนับสนุนการลงทุนหลายองค์กร อาทิ Development Bank of Singapore (DBS), The National Productivity Board (NPB), The International Trading Co. (INTRACO) และองค์กรที่สำคัญคือ Jurong Town Company⁴²

ซึ่งโครงการจูงนี้เกิดขึ้นจากสิงคโปร์ขาดพื้นที่ในการสร้างโรงงานอุตสาหกรรม แต่เพื่อรองรับการลงทุน โครงการนี้รัฐบาลจึงได้ถมหนองน้ำแล้วพัฒนาเป็นโครงการเมืองจูง ภายใต้การบริหารของ Jurong Town company (JTC) โดยโครงการนี้จะมีโรงงานทุกขนาดพร้อมสาธารณูปโภคเพื่อให้นักลงทุนเข้ามาประกอบกิจการได้ทันที หรือหากนักลงทุนต้องการเงินกู้เพื่อประกอบหรือขยายกิจการ รัฐบาลก็จะจัดให้มีแหล่งเงินกู้จากธนาคาร DBS และถ้านักลงทุน

⁴¹ Alex Josey, op. cit., p.332

⁴² Shee Poon Kim, "The Evolution of The Political System" in *Government and Politics of Singapore*, p.19

ต้องการที่ปรึกษาด้านการส่งออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศกลุ่มคอมมิวนิสต์ด้วยแล้ว รัฐบาลก็จะให้ติดต่อประสานกับ INTRACO ให้ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายในการลดหย่อนภาษีในการลงทุนและอุตสาหกรรมส่งผลให้ สิงคโปร์เป็นที่ดึงดูดแก่การลงทุนของนักลงทุนต่างชาติเป็นอย่างดี

อีกทั้ง สิงคโปร์เองก็เน้นพัฒนา อุตสาหกรรมเพื่อส่งออก(Export Promotion) เพื่อเป็นก้าวต่อไปในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็เป็นไปอย่างผู้นำในพรรคกิจประชาชนได้วางแผนเอาไว้ ถึงแม้ว่าในปี ค.ศ. 1967 กองทัพอังกฤษได้ถอนกำลังทหารจาก สิงคโปร์ทำให้สิงคโปร์มี GNP ที่ลดลง 20 % และมีคนตกงานถึง 30,000 ตำแหน่ง แต่อย่างไรก็ดีด้วยความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมก็ได้ช่วยพยุงเศรษฐกิจของสิงคโปร์เอาไว้⁴³ โดยในช่วงปี ค.ศ. 1966 – 1972 สิงคโปร์มี GDP เฉลี่ยถึง 12.9 %⁴⁴ และมีอัตราการว่างงานเท่ากับศูนย์ในปี ค.ศ. 1970⁴⁵

3.3 ด้านการต่างประเทศ

เนื่องจากสิงคโปร์นั้นเป็นประเทศขนาดเล็ก ผู้นำของสิงคโปร์ที่ยึดถือตามหลักสัมฤทธิ์นิยม (Pragmatism) และใช้แนวคิดการเมืองเพื่อ

ความอยู่รอด (Politics of Survival) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้หลักการดังกล่าว โดยการดำเนินการระหว่างประเทศแบบไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด อันยึดถือผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก

ซึ่งการเป็นประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของ สิงคโปร์นั้นมีเป้าหมายหลักก็คือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการค้า โดยสิงคโปร์จะมีความสัมพันธ์ทางการค้าทั้งค้าขายโลกเสรี และค้าขายคอมมิวนิสต์ไปพร้อมกัน ไม่ว่าจะเป็นรัสเซีย จีน อินเดียเซีย⁴⁶ ที่เป็นเช่นนี้สิงคโปร์ก็ได้อ้างเรื่องความอยู่รอดของประเทศอันเป็นเหตุผลที่สำคัญ เหนือกว่าอุดมการณ์ทางการเมืองใด ๆ จากแนวคิดเช่นนี้ทำให้สิงคโปร์มีเครือข่ายความร่วมมือทางการค้าที่เหนือกว่าประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค อาทิเช่นในกรณีที่ไทยไม่ยอมขายข้าวให้กับเวียดนามเหนือ แต่สิงคโปร์ก็ได้เข้ามาเป็นคนกลาง โดยการซื้อข้าวจากไทยแล้วไปขายให้กับเวียดนามเหนือ ซึ่งเป็นการสร้างกำไรให้กับ สิงคโปร์เป็นอย่างมาก เช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า สิงคโปร์ได้ใช้หลักสัมฤทธิ์นิยม และแนวคิดการเมืองเรื่องความอยู่รอดในการฉวยโอกาสที่ได้ออกไปและใช้โอกาสนั้นให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

ส่วนในด้านความมั่นคงนั้น สิงคโปร์มีกองกำลังทหารอยู่เพียงไม่มากทำให้ยุทธศาสตร์

⁴³R.S. Milne and Diane K. Mauzy, op. cit., p.63-64

⁴⁴Amina Tyabji, "The Economy" in *Government and Politics of Singapore*, P.28

⁴⁵Ibid, p.34

⁴⁶Chan Heng Chee, *Singapore the Politics of Survival 1965 – 1967* (Singapore : Oxford University Press, 1971), p.42

ความมั่นคงของสิงคโปร์ก็คือการเข้ามาอำนาจเข้ามาถ่วงดุล แต่เมื่อในปี ค.ศ.1967 อังกฤษนั้นจะถอนกองทัพออกจากสิงคโปร์ ทำให้สิงคโปร์ต้องหาพันธมิตรใหม่เข้ามาคุ้มครองความมั่นคงของประเทศ โดยที่สิงคโปร์นั้นมีเป้าหมายไปที่สหรัฐอเมริกา ด้วยการเริ่มที่จะสนับสนุนอเมริกาในการทำสงครามกับประเศเวียดนามและในเดือนมีนาคม ค.ศ.1966 Willam Bundy ผู้ช่วยรัฐมนตรีกลาโหมในตะวันออกไกล ได้มาเยือนสิงคโปร์และมาเลเซีย และได้เจรจากับ ลี กวน ยู ในประเด็นเรื่องเวียดนามและการขอใช้สิงคโปร์เป็นที่พักรบของทหารอเมริกัน ซึ่งการเจรจาก็ได้ประสบความสำเร็จ ทำให้ในวันที่ 5 เมษายน ค.ศ.1966 ทหารอเมริกันก็ได้เข้าสู่สิงคโปร์เป็นครั้งแรก⁴⁷ เช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลพรรคกิจประชาชนก็สามารถใช้การเจรจาเพื่อรักษาความมั่นคงให้กับสิงคโปร์เอาไว้ได้ ประกอบกับกับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ ASEAN ในปี ค.ศ.1967 นั้นสิงคโปร์ก็มุ่งหมายที่จะใช้เวทีบนกรอบของ ASEAN ผสมผสานกับการนำมหาอำนาจเข้ามาต่อรอง และถ่วงดุลทางการเมืองในเวทีระหว่างประเทศเสมอมา

การเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 13 เมษายน ค.ศ. 1968

หลังจากที่พรรคกิจประชาชนได้เข้ามาบริหารประเทศ ก็ได้แก้ปัญหาหนี้การของสิงคโปร์ให้หมดสิ้นไป หรือบรรเทาปัญหา

เหล่านั้นลงไม่ว่าจะเป็นปัญหาการว่างงาน ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาด้านคุณภาพชีวิต ปัญหาด้านการศึกษา ฯลฯ ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำและพรรคกิจประชาชนเป็นอย่างมาก ในการเลือกตั้งครั้งนี้จึงเปรียบเสมือนกับการวัดกระแสความไว้วางใจของประชาชนสิงคโปร์อีกครั้ง หลังจากพรรคกิจประชาชนประสบความสำเร็จจากการเลือกตั้งซ่อมครั้งที่ผ่านมาอย่างเบ็ดเสร็จ โดยในวันรับสมัครตัวแทนเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งนั้น มีพรรคการเมืองทั้งหมด 4 พรรค ส่งผู้สมัครลง อันได้แก่ พรรคกิจประชาชน (P.A.P.) พรรค Pertubuhan Kebangsann Melayu Singapore (PKMS) ซึ่งก็คือพรรคสิงคโปร์อัมโนเดิมนั่นเอง พรรค Singapore Indian congress พรรค Worker Party และพรรค Singapore Chinese Party ส่วนพรรคแนวร่วมสังคมนิยม (Barisan Socialist) นั้นประกาศไม่ส่งตัวแทนลงสมัครรับเลือกตั้งด้วยยึดยุทธศาสตร์นโยบายการเมืองแบบนอกกรอบแบบนอกสภา ในส่วนของผลการเลือกในวันที่ 13 เมษายน ค.ศ. 1968 นั้นปรากฏว่าพรรคกิจประชาชน ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 58 ที่นั่ง และคิดเป็น 82 % ของจากการลงคะแนนทั้งหมด⁴⁸ สภาวะการเช่นนี้จึงนับว่าเป็นก้าวแรกที่พรรคกิจ

⁴⁸R.S. Milne and Diane K. Mauzy, op. cit., p.65

⁴⁷Chan Heng Chee, op. cit., p.45

ประชาชนได้พัฒนาไปสู่ความเป็นพรรคการเมืองที่มีความโดดเด่นพรรคเดียว (One Dominant Party System) ในสิงคโปร์

บทสรุป

บนความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการเมืองของสิงคโปร์ในปัจจุบันซึ่งก้าวข้ามพ้นสภาวะอันไร้เสถียรภาพในช่วงหลังจากการสิ้นสุดลงของสงครามโลกครั้งที่ 2 จวบจนถึงการแยกตัวของสิงคโปร์ออกจากสหพันธรัฐมาเลเซียในปี ค.ศ.1965 บนความสำเร็จดังกล่าวคงมีปัจจัยที่จะปฏิเสธถึงบทบาท และความสามารถของกลุ่มผู้นำภายในพรรคกิจประชาชน (People's Action Party: P.A.P) ที่ยึดหลักสัมฤทธิ์ผลนิยม (Pragmatism) ในการดำเนินการทางการเมือง ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรคในปี ค.ศ.1954 เป็นต้นมา

หรืออาจจะกล่าวได้ว่าความสามารถของผู้นำแบบสัมฤทธิ์ผลนิยมนั้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินกุศโลบาย โดยเน้นถึงการปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับปัญหาพร้อมทั้งสามารถปรับเปลี่ยนแนวทาง และวิธีการได้เสมอเพื่อความสำเร็จในเป้าหมายต่างๆ โดยไม่ยึดติดกับทฤษฎีและอุดมการณ์ไม่ว่าจะเป็นวิสัยทัศน์ในการเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงระหว่างเชื้อชาติ จนกระทั่งสิงคโปร์ได้ก้าวไปถึงการบูรณาการระหว่างเชื้อชาติ ประกอบกับการผลักดันนโยบายต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งทำให้ประชาชนต่างก็มีความเชื่อมั่นในพรรคกิจประชาชนเป็นอย่างมาก รวมไปถึงการสร้าง

ความเข้มแข็งให้แก่พรรคโดยการลดทอนให้พรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามอ่อนแอลงเรื่อยๆ จนพรรคกิจประชาชนสามารถกุมอำนาจทางการเมืองของสิงคโปร์ไว้ได้อย่างเบ็ดเสร็จ ส่งผลให้ระบบพรรคการเมืองของสิงคโปร์ได้กลายเป็นระบบการเมืองที่มีพรรคการเมืองโดดเด่นเพียงพรรคเดียว (One Dominant Party System) นับตั้งแต่หลังจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. 1968 จนถึงปัจจุบัน

ถึงแม้ว่าในการเลือกตั้งบางครั้งจะมีพรรคการเมืองอื่นมีที่นั่งในสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นแต่พรรคการเมืองเหล่านั้นก็มีสถานะเป็นเพียงพรรคเล็กพรรคน้อยที่หลาย ๆ พรรครวมกันแล้วยังมีที่นั่งในสภาไม่ถึงครึ่งหนึ่งของพรรคกิจประชาชน นอกจากนี้ พรรคกิจประชาชน ยังสืบทอดอำนาจของผู้นำพรรคและผู้นำทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยหลังจากลี กวน ยู ลงจากตำแหน่งไปแล้ว ก็ได้ผลักดันให้โก๊ะ จ๊ก ตง อดีตผู้บริหารบริษัท Naptune Orient รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีหลายกระทรวงขึ้นมาเป็นเลขาธิการกิจประชาชน และนายกรัฐมนตรีแทนลี กวน ยู จนในปัจจุบันเลขาธิการพรรคกิจประชาชน และนายกรัฐมนตรีของสิงคโปร์ก็คือ พลจัตวา ลี เซียน หลง ผู้เป็นบุตรชายของ ลี กวน ยู นั่นเอง

บรรณานุกรม

- โคริน เฟื่องเกษม . การพัฒนาเศรษฐกิจและ
การเมืองสิงคโปร์. กรุงเทพมหานคร :
โครงการจัดพิมพ์ คบไฟ, 2542.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช . ประชาธิปไตย สังคมนิยม
คอมมิวนิสต์ กับ การเมืองไทย .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ พี เณ ศ ,
2519.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช . อุดมการณ์ทางการเมือง .
กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, 2517.
- เทรินบูล ,ซี แมรี ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์
และบรูไน . แปลโดย ทองสุก เกตุ
โรจน์. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.
- หยุด แสงอุทัย . พรรคการเมือง . พิมพ์ครั้งที่ 4 .
กรุงเทพมหานคร : ดวงกลม, 2517.
- ไรอัน, เอน เจ. การสร้างชาติมาเลเซียและ
สิงคโปร์ . แปลโดย ประกายทอง สิริ
สุข. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ออสบอร์น, มินตัน . เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
สังเขปประวัติศาสตร์ . แปลโดย มัทนา
เกษมกล. บรรณาธิการแปล . พิมพ์ครั้งที่
ที่ 8 . กรุงเทพมหานคร : โจ. เอส. ฟริน
ดิงเฮาส์, 2544.
- ฮอลล์, ดี.จี. อี. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ . แปลโดย วรคุณุพา สนิทวงศ์
ณ. อยุธยา และคณะ . บรรณาธิการ
โดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ .
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการ
ตำราสังคมศาสตร์, 2522.
- ฮันนิงตัน, ซามูเอล . พรรคกับเสถียรภาพ
ทางการเมือง . แปลโดย ปรัชญา
เวสารัชช. กรุงเทพมหานคร : บพิการ
พิมพ์, 2527.

Books

- Bedlington, Stayley S . Malaysia and
Singapore The Building of New
States . New York : Cornell
University Press, 1978.
- Chang Heng Chee . Singapore The Politics
of Survival 1965-1967. Singapore :
Oxford University Press, 1971.
- Chew, Ernest C.T., and Lee, Edwin. Editor.
A History of Singapore . Singapore
: Oxford University Press, 1991.
- Drysdale, John . Singapore Struggle For
Success. Singapore : Singapore
National Printer, 1984.

- Fong Sip Chee . The P.A.P. Story . Singapore : PA.P., 1970.
- Josey, Alex. Lee Kuan Yew. Singapore : Times Book International, 1980.
- Mauzy, Diane K., and Milne, R.S. Singapore Politics under the Peoples Action Party. London : Routledge, 2002.
- Milne, R.S., and Mauzy, Diane K. Singapore The Legacy of Lee Kuan Yew. San Francisco : Westview Press, 1990.
- Osborne, Milton. Singapore and Malaysia. New York: Cornell University Press, 1964.
- Pang Cheng Llan. Singapore's People's Action Party. Singapore : Oxford University Press, 1971.
- Quah, S.T. Jon, Chan Heng Chee, and Seah Chee Meow. Editor. Government and Politics of Singapore. 2rd ed. Singapore : Oxford University Press, 1971.
- Raj Vasil. Asianising Singapore. Singapore : Heinemann Asia, 1995.

**รัฐที่ (ยังคง) ขยับเคลื่อนการพัฒนา:
พัฒนาการของคำอธิบายและประเด็นในการศึกษาวิจัย***
The (still) Developmental State:
Development of concept and future research agenda

นิธิ เนื่องจำนงค์**

Nithi Nuangjamnong

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ทบทวนพัฒนาการของแนวคิดรัฐที่ขยับเคลื่อนการพัฒนาตลอดช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา จากจุดเริ่มต้นที่แนวคิดดังกล่าวได้ก้าวขึ้นมาท้าทายแนวคิดกระแสหลัก จนได้รับการยอมรับและมีสถานะในเชิงกระบวนทัศน์ ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจในประเทศที่เคยได้ชื่อว่าเป็นรัฐที่ขยับเคลื่อนการพัฒนามล่มสลาย จากกระแสของวิกฤตต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤตการณ์ทางการเงินในปีค.ศ. 1997 แนวคิดดังกล่าวกลับถูกวิพากษ์วิจารณ์ จนดูเหมือนว่าแทบสูญสิ้นพลังการอธิบาย จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ผู้เขียนชี้ว่าแนวคิดรัฐที่ขยับเคลื่อนการพัฒนายังไม่หายไปจากโลกวิชาการ ในช่วงที่ผ่านมาจะเห็นถึงความสนใจในแวดวงวิชาการที่มีมากขึ้นต่อแนวคิดรัฐที่ขยับเคลื่อนการพัฒนาในรูปแบบใหม่ ท่ามกลางกระแสข้อถกเถียงทางวิชาการในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นข้อถกเถียงเรื่องโลกาภิวัตน์-รัฐชาติ หรือข้อถกเถียงเรื่องทิศทางการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจการเมือง ดูเหมือนว่า การกลับมาอีกครั้งของแนวคิดรัฐที่ขยับเคลื่อนการพัฒนา จะสามารถสร้างคุณูปการให้กับกระแสข้อถกเถียงดังกล่าวไม่มากนักน้อย โดยการนำเสนอมุมมองที่สดใหม่ และกรณีศึกษาในเชิงประจักษ์ใหม่ๆ

คำสำคัญ : รัฐที่ขยับเคลื่อนการพัฒนา รัฐที่ขยับเคลื่อนการพัฒนาแบบใหม่ ระบบเศรษฐกิจการเมือง เอเชียตะวันออกเฉียง

* ผู้เขียนขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู ที่ให้แนวคิดและคำแนะนำที่มีประโยชน์เกี่ยวกับแนวคิดดังกล่าว อย่างไรก็ตามหากมีข้อบกพร่องอันใดในบทความชิ้นนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

** อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Abstract

This article reviews the development of the Developmental State concept over the last two decades. From its very beginning as the revisionist coming to challenge the neoclassical mainstream, it then achieved something close to paradigmatic status. Until recently, however, it appears to have been buried under the collapsing economies in many so-called East Asian developmental states as results of a series of economic crises, especially the 1997 financial crisis. Against this backdrop, I argue that the concept of the Developmental State was not totally discarded in the academic world. The past few years have seen a resurgence of academic interests in the new forms of developmental state. Amidst the broader contemporary theoretical battles such as the state versus globalization debate and convergence versus divergence of political economy, it seems that the resurgence of the developmental state can more or less contribute to these debates by offering a fresh view and new empirical case studies.

Key words: developmental state, neo-developmental state, East Asian political economy

I. ความนำ

นับตั้งแต่ที่แนวคิดเรื่องรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา (developmental state)¹ ได้ปรากฏตัวขึ้นครั้งแรกในโลกวิชาการจากการนำเสนอของชาร์ลเมอร์ส จอห์นสัน (Chalmers Johnson) นักเศรษฐศาสตร์การเมืองผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่นในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980² แนวคิดดังกล่าวได้มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง อันเกิดจากการก่อตัวของข้อถกเถียงทั้งในหมู่นักประวัติศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์ นักสังคมวิทยา และผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออก รวมถึงการประยุกต์แนวคิดดังกล่าวในการศึกษาระบบเศรษฐกิจการเมืองในเอเชียตะวันออกและภูมิภาคอื่นๆ อย่างกว้างขวาง ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ต่อเนื่องมายังต้นทศวรรษที่ 1990 อันเป็นช่วงเวลาที่ประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกได้ก้าวเข้าสู่สถานะของการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หรือกระทั่งประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้า ดูเหมือนว่าแนวคิดดังกล่าวจะได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าสามารถอธิบายความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศในเอเชีย

ตะวันออกได้อย่างน่าเชื่อถือ และทำให้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ได้กลายเป็น “ตัวแบบ” การพัฒนาเศรษฐกิจสำหรับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม กระแสของความเปลี่ยนแปลงที่ถาโถมเข้ามายังประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออก นับตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจฟองสบู่แตกและความชะงักงันทางเศรษฐกิจในญี่ปุ่น การเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยทั้งในเกาหลีใต้และไต้หวัน วิกฤตเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียดได้ และเกาหลีใต้ อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ และการขยายตัวของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ได้ทำให้ความสามารถในการอธิบายของแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเริ่มถูกตั้งคำถามอย่างหนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1997 ซึ่งหลายฝ่ายมองว่าสาเหตุสำคัญของวิกฤตเศรษฐกิจเกิดขึ้นมาจากตัวแบบการพัฒนาแบบเอเชียตะวันออกนั้นเอง ดังนั้นวิกฤตเศรษฐกิจจึงถูกมองว่าเป็นสัญญาณของ “การล่มสลายของตัวแบบการพัฒนาแบบเอเชียตะวันออก” และ “ชัยชนะของตัวแบบทุนนิยมแบบตะวันตก” ดังที่อลัน กรีนสแปน (Alan Greenspan) ประธานธนาคารกลางของสหรัฐอเมริกาในขณะนั้นตั้งข้อสังเกตว่า “วิกฤตเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกจะเป็นตัวเร่งให้ทั่วโลกมุ่งไปสู่ตัวแบบทุนนิยมตลาดเสรีแบบตะวันตก”³ และ

¹ ผู้เขียนใช้คำแปลที่เสนอโดยไชยวัฒน์ คำชู คูในไชยวัฒน์ คำชู, *ระบบเศรษฐกิจการเมืองญี่ปุ่น: ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง* (กรุงเทพฯ: โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น, 2550), หน้า 37-38.

² ดู Chalmers Johnson, *MITI and the Japanese miracle* (Stanford: Stanford University Press, 1982).

³ David Sanger, “Greenspan sees Asian crisis moving world to western capitalism”, *New York*

ภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) รวมทั้งประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ได้ผลักดันให้ประเทศต่างๆ ที่ขอรับความช่วยเหลือทางการเงินให้ดำเนินการปฏิรูปตามแนวทางเสรีนิยมใหม่ขนาดใหญ่

ภายใต้บริบทดังกล่าวแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาจะยังคงไว้ซึ่งพลังในการอธิบายระบบเศรษฐกิจการเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น เดิม หรือ จักถูกกลืนโดยทฤษฎี convergence ที่เชื่อว่าระบบเศรษฐกิจการเมืองของประเทศต่างๆ จะโน้มเอียงไปสู่รูปแบบเดียวกัน นั่นคือ รัฐแบบ “เสรีนิยมใหม่” ที่การพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลไกตลาด⁴ ซึ่งนี่เป็นประเด็นคำถามหลักที่บทความชิ้นนี้ต้องการที่จะตอบ ในการนี้ผู้เขียนวางโครงสร้างของบทความออกเป็นสี่ส่วน ในส่วนต่อจากนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา รวมทั้งบริบทที่แนวคิดดังกล่าวก่อตัวขึ้น จากนั้นผู้เขียนจะกล่าวถึงข้อถกเถียงต่างๆ ที่มีเกี่ยวกับแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา และพัฒนาการของแนวคิดดังกล่าวท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนแปลง

ไป ในส่วนสุดท้ายจะเป็นการวิเคราะห์ถึงสถานะของแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาท่ามกลางบริบทข้อถกเถียงในปัจจุบัน และประเด็นในการศึกษาวิจัยที่สามารถใช้ประโยชน์จากแนวคิดดังกล่าวได้

ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอในบทความนี้คือ ท่ามกลางบริบทของโลกาภิวัตน์แบบเสรีนิยมใหม่ และข้อถกเถียงระหว่างนักทฤษฎี convergence และ divergence เราสามารถนำเอาแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา กลับเข้ามาสู่การถกเถียงอีกครั้งหนึ่ง ในบริบทปัจจุบัน เราสามารถขยายขอบเขตของการศึกษาวิจัยในบทบาทของรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาให้ครอบคลุมกรณีศึกษาใหม่ๆ ที่งานดั้งเดิมยังไม่ได้ทำการศึกษา ในทำนองเดียวกัน เราสามารถศึกษาถึง “การปรับตัว” และ “การใช้ประโยชน์” จากกระแสโลกาภิวัตน์ของรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา ซึ่งจะทำให้เห็นภาพและมุมมองใหม่ๆ ของระบบเศรษฐกิจการเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นอย่างดี ในแง่นี้จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนายังคงมีคุณูปการสำคัญในการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Times (13 February 1998), cited in Robert Wade, *Governing the market* (2004 paperback edition), (Princeton: Princeton University Press, 2004), p. xxiii.

⁴ ดูข้อถกเถียงของทฤษฎี convergence ได้ในไชยวัฒน์ คำชู, *อ้างแล้ว*, บทนำ.

II. รัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา: นิยามและบริบทของการก่อกำเนิด

ในการพิจารณาถึงนิยาม หรือ องค์ประกอบสำคัญของแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อน

การพัฒนา ผู้เขียนจะอาศัยงานสำคัญของนักวิชาการสามท่านได้แก่งานของชาร์ลเมอร์ส จอห์นสัน ในการวิเคราะห์บทบาทของกระทรวงการค้าระหว่างประเทศ และอุตสาหกรรม (Ministry of International Trade and Industry: MITI) ของญี่ปุ่น งานของอลิซ อัมสเดน (Alice Amsden) ที่วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ และงานของรอเบิร์ต เอช. เวด (Robert H. Wade) ที่วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจของไต้หวัน งานทั้งสามชิ้นนี้ นับได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของงานในกลุ่มแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาในยุคแรก และนับเป็นจุดตั้งต้นที่สำคัญของงานในยุคต่อมา

ในงานของจอห์นสัน ซึ่งมองระบบเศรษฐกิจการเมืองญี่ปุ่นว่าเป็น “ทุนนิยมที่รัฐเข้าขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ” (capitalist developmental state) ภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว หากแยกการพิจารณาที่คำสำคัญทั้งสาม เราจะเห็นถึงองค์ประกอบสำคัญสามประการของรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา ได้แก่ ประการแรก “รัฐ” (state) ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือเป็นระบบการเมืองที่ “นักการเมืองครองอำนาจแต่ข้าราชการปกครอง” (politicians reign and the bureaucrats rules) โดยข้าราชการหรือเทคโนแครต โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อยู่ในหน่วยงานราชการนำ (pilot agency) จะมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ องค์ประกอบที่สองคือ “การพัฒนา” (developmental) โดยจอห์นสันชี้ว่ารัฐเป็นผู้นำ

การขับเคลื่อนอุตสาหกรรม เป็นผู้กำหนดเป้าหมายทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเป็นผู้ที่ชี้ทิศทางทางการพัฒนาประเทศว่าอุตสาหกรรมใดเป็นเป้าหมายของการพัฒนา และองค์ประกอบประการที่สามคือ “ทุนนิยม” (capitalist) กล่าวคือแม้ว่ารัฐจะทำการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจ แต่ยังคงยึดถือและเคารพในหลักการเรื่องการปกป้องสิทธิในทรัพย์สิน และระบบตลาด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการแทรกแซงของรัฐสอดคล้องกับตลาด (market-conforming)⁵

ในงานที่เกิดขึ้นหลังจากงานของจอห์นสัน ไม่ว่าจะเป็งานของรอเบิร์ต เอช. เวด ในการวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจของไต้หวัน หรืออลิซ อัมสเดน ในการวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ แม้ว่าจุดมุ่งเน้นจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง หรืออาจมีการใช้คำสำคัญที่แตกต่างกันออกไป แต่จะเห็นได้ว่างานเหล่านี้ค่อนข้างสนับสนุนข้อเสนอของจอห์นสัน และมีความคล้ายคลึงกันหลายประการในองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเอเชียตะวันออกยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ในงานของอัมสเดน ได้ชี้ชัดเจนว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจเกาหลีใต้ขยายตัวอย่างรวดเร็วไม่ใช่ “การทำให้ราคาของปัจจัยการผลิตเป็นไปตามกลไกที่ถูกต้อง” (getting prices right) ดังที่งาน

⁵ Johnson, *MITI and the Japanese miracle*, pp. 19 and 305-320.

วิชาการก่อนหน้านั้นในสำนักนีโอคลาสสิกได้ทำการวิเคราะห์ไว้ หากแต่เกิดจากการที่รัฐเข้าไปแทรกแซงทำให้ “กลไกราคาบิดเบือน” (getting prices wrong) กล่าวคือ รัฐบาลได้ทำการตัดสินใจแทนตลาดว่าเอกชนควรจะผลิตสินค้าอะไร เมื่อไร และในปริมาณเท่าใดผ่านนโยบายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้เงินอุดหนุน (subsidy) กับอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ หรือการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ต่ำกว่าอัตราตลาดสำหรับเอกชนที่ลงทุนในอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ เป็นต้น⁶

ในแง่นี้หากพิจารณาจากลักษณะการแทรกแซงของรัฐเข้าไปในระบบเศรษฐกิจจะพบว่า รัฐไม่เพียงแต่แทรกแซงเท่านั้น หากแต่ยัง “กำหนดเงื่อนไข” หรือเกณฑ์ที่เอกชนจะเข้ารับการลงทุนจากรัฐ ในงานของอัมสเดน นอกเหนือจากการชี้ให้เห็นถึงลักษณะการแทรกแซงของรัฐแล้ว ยังชี้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีได้เกิดขึ้นภายใต้บริบทของการเป็น “ประเทศอุตสาหกรรมตามหลัง” (late industrializer) กล่าวคือ การพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีได้เกิดขึ้นภายหลังการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ “หัวใจสำคัญ” ของการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วของเกาหลีได้คือ “การเรียนรู้” ในวิธีการพัฒนาอุตสาหกรรมจากประเทศที่เคยพัฒนา

มาแล้ว ภายใต้บริบทดังกล่าวทำให้ “การแทรกแซงของรัฐ” เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะการแทรกแซงผ่าน “การอุดหนุน” ซึ่งอัมสเดนชี้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของการพัฒนาตามหลัง (late industrialization)⁷

ในงานของเวด ซึ่งมุ่งศึกษา “นโยบายอุตสาหกรรม” ของไต้หวัน ได้เสนอทฤษฎีที่เรียกว่า “ทฤษฎีการบริหารจัดการตลาด” (governed market theory) ทฤษฎีดังกล่าวชี้ว่า การสั่งสมทุนเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยนโยบายอุตสาหกรรมของรัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การลงทุนในบางภาคอุตสาหกรรมสำคัญมีมากกว่าภาคเศรษฐกิจอื่นๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือรัฐมีบทบาทในการ “บริหารจัดการ” กระบวนการจัดสรรทรัพยากรเพื่อถ่ายโอนทรัพยากรจาก “ภาคการผลิตที่ขาดผลิตภาพ” ไปสู่ “ภาคการผลิตที่มีผลิตภาพ” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ ลักษณะการจัดสรรทรัพยากรในรัฐแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจผ่านนโยบายอุตสาหกรรม จึงแตกต่างจากรัฐอื่นๆ ที่กลไกตลาดมีบทบาทสำคัญในการจัดสรรทรัพยากร⁸ ทั้งนี้รากฐานเชิงสถาบันที่สำคัญที่ทำให้รัฐใน

⁶ Alice Amsden, *Asia's next giant: South Korea and late industrialization* (Oxford: Oxford University Press, 1989), pp. 143-144.

⁷ Amsden, *Asia's next giant*, pp. 143-144.

⁸ Robert Wade, *Governing the market: Economic theory and the role of government in East Asian industrialization* (Princeton: Princeton University Press, 1990), pp. 27-29.

ได้หันสามารถ “บริหารจัดการตลาด” ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือระบบการเมืองแบบภาคีรัฐและสังคม และอำนาจนิยม รวมถึงระบบราชการที่มีความเป็นอิสระในระดับที่สามารถวางแผน และขับเคลื่อนการจัดสรรทรัพยากรของประเทศไปในภาคเศรษฐกิจที่เป็นผลประโยชน์ระยะยาวของประเทศ⁹

หากพิจารณาถึงภาพรวมของงานทั้งสามชิ้น จะพบว่าแม้ว่าจุดมุ่งเน้นจะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่จะเห็นได้ว่าข้อเสนอของงานทั้งสามชิ้นค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือการชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของรัฐในการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของ การพัฒนา เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วในประเทศแถบเอเชียตะวันออก และความล้มเหลวของการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจเกิดขึ้นมาจากความเป็นอิสระของสถาบันรัฐจากแรงกดดันของกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งทำให้รัฐสามารถขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ในระยะยาวของประเทศ มากกว่าที่จะเอื้อประโยชน์ระยะสั้นให้กับกลุ่มผลประโยชน์

งานทั้งสามชิ้นนี้เกิดขึ้นภายใต้บริบทของข้อถกเถียงทางวิชาการที่สำคัญสองประการด้วยกัน ได้แก่ข้อถกเถียงเรื่องการพัฒนาประเทศโลกที่สาม และข้อถกเถียงเรื่องบทบาทของรัฐ¹⁰

⁹ Ibid, pp. 27-29.

¹⁰ Richard Stubbs, “What ever happened to the East Asian developmental state? The unfolding

ในข้อถกเถียงแรกเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเริ่มตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นักวิชาการในกลุ่มโครงสร้างนิยม (structuralist) มองว่าการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจของรัฐเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อตัดขาดจาก “สายเชื่อมโยงกับยุคอาณานิคม” ซึ่งมักจะผูกไว้กับกลไกตลาด และเพื่อสร้างเงื่อนไขสำหรับการพัฒนา¹¹ จากข้อเสนอดังกล่าวได้พัฒนากลายเป็นนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า (import-substitution industrialization: ISI) ในขณะที่แนวการอธิบายของกลุ่มโครงสร้างนิยมในอีกกระแสหนึ่ง ในชื่อของทฤษฎีพึ่งพา (dependency theory) มองว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโลกที่สาม ตามแนวทางแบบตะวันตกที่นำระบบเศรษฐกิจของประเทศเข้าไปผูกพันกับระบบเศรษฐกิจโลก จะทำให้เกิด “การพัฒนาของการด้อยพัฒนา” (development of underdevelopment) ในประเทศโลกที่สาม เนื่องจากประเทศเหล่านี้จะต้องพึ่งพาเงินทุนและตลาดในประเทศที่พัฒนาแล้ว¹²

debate”, *The Pacific Review* 22:1 (March 2009), pp. 3-4.

¹¹ Gustav Ranis, “The evolution of development thinking: Theory and policy”, Discussion paper No. 886, Economic Growth Center, Yale University, May 2004, p. 4.

¹² ดู Andre Gunder Frank, “The development of underdevelopment”, *Monthly Review* 1966.

แนวคิดดังกล่าวซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศกลุ่มละตินอเมริกาได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก โดยเฉพาะจากนักเศรษฐศาสตร์การพัฒนาสายนีโอคลาสสิก นักวิชาการกลุ่มนี้มักยกกรณีตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เปลี่ยนจากการดำเนินนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าเป็นการดำเนินนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (export-oriented industrialization: EOI)¹³ ข้อถกเถียงสำคัญของนักวิชาการกลุ่มนี้คือการเปิดรับเอากระแสการแข่งขันในตลาดโลก และการยกเลิกนโยบายที่เปี่ยมเบนตลาดเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการพัฒนา¹⁴

¹³ ช่วงเวลาที่ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดำเนินนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้านั้นค่อนข้างสั้นกว่าประเทศในกลุ่มละตินอเมริกา ในขณะที่ประเทศกลุ่มละตินอเมริกาดำเนินนโยบาย ISI มาหลายสิบปี ตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง เรื่อยมาถึงช่วงทศวรรษที่ 1970 หรือกระทั่ง 1980 กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ ดำเนินนโยบาย ISI เพียงแค่ไม่ถึงสิบปี (2 ปีในกรณีของสิงคโปร์ 4 ปีในกรณีของไต้หวัน และราว 10 ปีในกรณีของเกาหลีใต้) ดู Mark Thompson, "Late industrialisers, late democratisers: Developmental states in the Asia-Pacific", *Third World Quarterly* 17:4 (1996), p. 631.

¹⁴ ดู Anne O. Krueger, *Foreign trade regimes and economic development: Liberalization attempts and consequences* (New York: National Bureau of Economic Research, 1978); Bela Balassa,

ตัวอย่างสำคัญของงานในกลุ่มนี้คือ การศึกษาร่วมกันของนักวิชาการมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และสถาบันเพื่อการพัฒนาเกาหลี (Korean Development Institute) จำนวน 9 คน ถึงการพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ ซึ่งได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ปัจจัยสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้คือการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล จากการปกป้องตลาดไปสู่การเปิดเสรีระบบเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ระหว่างประเทศ หรือการค้าระหว่างประเทศ¹⁵ ในทำนองเดียวกัน แอนน์ โอ ครูเกอร์ (Anne O. Krueger) ได้ชี้ว่าในช่วงแรกที่เกาหลีใต้ใช้มาตรการปกป้องตลาดภายใน การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ และการส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า การขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างเชื่องช้า จนกระทั่งในช่วงทศวรรษที่ 1960 ที่รัฐบาลเริ่มลดการปกป้องตลาดภายใน และการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ รวมถึงเปลี่ยนนโยบายอุตสาหกรรมไปมุ่งเน้นการสนับสนุนอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ทำให้

Development strategies in semi-industrializing economies (Baltimore: John Hopkins University Press, 1982).

¹⁵ Edward Mason et al., *The economic and social modernization of the Republic of Korea* (Cambridge, Massachusetts: Council on East Asian Study, Harvard University, 1980), p. 471.

เศรษฐกิจเกาหลีได้ขยายตัวในอัตราที่มากกว่าประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ¹⁶

ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 ต่อเนื่องมาจนถึงต้นทศวรรษที่ 1980 ดูเหมือนว่าแนวคำอธิบายแบบนี้โอคลาสสิกจะกลายเป็นกระแสหลัก งานของจอห์นสันที่ออกสู่โลกวิชาการในปีค.ศ. 1982 จึงก้าวขึ้นมาท้าทายคำอธิบายแบบนี้โอคลาสสิกโดยตรง ด้วยเหตุนี้งานในกลุ่มรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาจึงได้ชื่อว่าเป็น “ลัทธิแก้” (revisionist) สเตฟาน แฮกการ์ด (Stephan Haggard) ชี้ว่าเป้าประสงค์ของงานของจอห์นสันนั้นชัดเจนว่าเป็นแบบลัทธิแก้ กล่าวคือจอห์นสันต้องการลบล้างข้อเสนอของนักเศรษฐศาสตร์ที่ทำการวิเคราะห์สาเหตุของการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจญี่ปุ่น โดยมุ่งเน้นแต่เพียงปัจจัยทางเศรษฐกิจ และต้องการชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของรัฐบาลในการแทรกแซงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ¹⁷ อย่างไรก็ตามงานที่ดูเหมือนจะทำลายแนวการอธิบายแบบนี้โอคลาสสิกมากที่สุดดูจะเป็นงานของอัมสเดน ที่ชี้ให้เห็นถึงว่าสาเหตุของการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจเกาหลีได้เกิด

จากการที่รัฐ “ตั้งใจบิดเบือนกลไกราคา” ไม่ใช่ “การทำให้กลไกตลาด หรือปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างถูกต้อง” ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ซึ่งประเทศในเอเชียตะวันออกได้ก้าวเข้าสู่สถานะของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ดูเหมือนว่าแนวการอธิบายแบบนี้รัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาจะได้รับความยอมรับในวงกว้างมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวของการประยุกต์แนวคิดแบบรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาในการศึกษาประเทศต่างๆ และการที่ธนาคารโลกได้แสดงท่าทีที่ค่อนข้างจะยอมรับบทบาทของรัฐในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น¹⁸ อียานาตุล อิสลาม และอนิส เซาคูรี (Iyanatul Islam and Anis Chowdhury) ตั้งข้อสังเกตว่างานชิ้นดังกล่าวของธนาคารโลกเปรียบเสมือนกับ “ผสมผสานระหว่างรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนากับแนวคิด

¹⁶ Anne O. Krueger, *The developmental role of the foreign sector and aid* (Cambridge, Massachusetts: Council on East Asian Study, Harvard University, 1982), pp. 212-217.

¹⁷ Stephan Haggard and Euisung Kim, “The sources of East Asia’s economic growth”, *Access Asia Review* 1:1 (Summer 1997), p. 66.

¹⁸ ในผลการศึกษาเรื่องมหัศจรรย์ทางเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออก ที่รัฐบาลญี่ปุ่นสนับสนุนเงินทุนให้กับธนาคารโลกในการศึกษา รายงานดังกล่าวได้ข้อสรุปถึงปัจจัยของความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งค่อนข้างประนีประนอมระหว่างแนวคิดแบบนี้โอคลาสสิกและแบบรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาว่า ประการแรก การทำให้ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างถูกต้อง ประการที่สอง การส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก ประการที่สาม การปล่อยสินเชื่อสำหรับภาคการผลิตเพื่อการส่งออกและการวิจัยและพัฒนา ดู World Bank, *The East Asian miracle: Economic growth and public policy* (Washington D.C.: The World Bank, 1993), p. 5.

แบบนี้โอคลาสสิก" (developmental state and the neo-classical synthesis)¹⁹

บริบทข้อถกเถียงที่สำคัญอีกประการหนึ่งนั้นคือข้อถกเถียงเรื่องบทบาทของรัฐในโลกวิชาการด้านสังคมศาสตร์ในฝั่งตะวันตกยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ดังที่สเตปีเฟน ดี. คราสเนอร์ (Stephen D. Krasner) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า "คำว่ารัฐแทบจะหายไปจากโลกวิชาการ" แม้กระทั่งนักรัฐศาสตร์กลับให้ความสำคัญกับการศึกษากลุ่มผลประโยชน์ การพัฒนาทางการเมือง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ฯลฯ ยกเว้น "รัฐ"²⁰ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การศึกษารัฐไม่เป็นที่สนใจในโลกวิชาการในขณะนั้น นอกเหนือจากอิทธิพลของแนวการศึกษาแบบพฤติกรรมศาสตร์แล้ว ก็คือการที่แนวทฤษฎีแบบพหุนิยม และแบบมาร์กซิส ซึ่งเป็นแนวการศึกษาที่ค่อนข้างทรงอิทธิพลมากกว่าแนวอื่นๆ ค่อนข้างลดทอนบทบาทของรัฐ ดังที่ไม่เคิลมานน์ (Michael Mann) ตั้งข้อสังเกตว่าการศึกษารัฐตามแนวทางพหุนิยมมักจะมองว่ารัฐ "ไม่มีอำนาจที่เป็นอิสระ" (no autonomous power) และไม่ได้เป็น "ตัวแสดง" เนื่องจากถูก

ควบคุมโดยพรรคการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์²¹ ในขณะที่การศึกษารัฐตามแนวทางมาร์กซิสมักจะ "ลดทอนรัฐว่าเป็นเพียงความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางเศรษฐกิจ" และมองว่ารัฐถูกกำหนดจากการต่อสู้ทางชนชั้นระหว่างชนชั้นนายทุน และผู้ใช้แรงงาน²²

อย่างไรก็ตามดังที่คราสเนอร์ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 ต่อเนื่องมายังต้นทศวรรษที่ 1980 นักสังคมศาสตร์เริ่มให้ความสำคัญกับการศึกษารัฐมากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องระดับความเป็นอิสระของรัฐในการผลักดันนโยบายตามความชอบของตน และประเด็นเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสิ่งแวดล้อม²³ กระแสความสนใจในการศึกษารัฐจะขึ้นถึงจุดสูงสุดจากงานที่มีชื่อว่า "Bringing the state back in"²⁴ ซึ่งริชาร์ด สต๊อบบส์ (Richard Stubbs) ชี้ว่านักวิชาการหลายคนที่ยอมรับความลงในหนังสือเล่มนี้ ดังเช่นปีเตอร์ อีแวนส์ (Peter Evans) และอลิซ อัมสเดน ในภายหลังได้ให้ความสนใจในการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจ

¹⁹ Iyanatul Islam and Anis Chowdhury, *The political economy of East Asia: Post-crisis debates* (Oxford: Oxford University Press, 2000), p. 21.

²⁰ Stephen D. Krasner, "Approaches to the state: Alternative conceptions and historical dynamics", *Comparative Politics* 16:2 (January 1984), p. 223.

²¹ Michael Mann, *The sources of social power Vol. II.: The rise of classes and nation-states, 1760-1914* (Cambridge: Cambridge University Press, 1993), p. 47.

²² Ibid, pp. 44-45.

²³ Krasner, "Approaches to the state", p. 224.

²⁴ ดู Peter Evans, Dietrich Rueschemeyer and Theda Skocpol (eds.), *Bringing the state back in* (Cambridge: Cambridge University Press, 1985).

ของเอเชียตะวันออกอย่างมาก²⁵ เนื่องจากงานในกลุ่มรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาชี้ให้เห็นถึงความเป็นอิสระของระบบราชการในการขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาวของประเทศ ด้วยเหตุนี้การเกิดขึ้นของงานของนักวิชาการในกลุ่มนี้ จึงส่งผลทำให้เกิดความตื่นตัวในการศึกษาบทบาทของรัฐมากยิ่งขึ้น

III. วิวาทะรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา

การที่แนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น นอกจากจะดึงดูดให้นักวิชาการประยุกต์แนวคิดดังกล่าวในกรณีศึกษาต่างๆ มากขึ้นแล้ว ยังก่อให้เกิดข้อถกเถียงในวงกว้างในหมู่นักวิชาการสาขาต่างๆ มากขึ้นเช่นกัน นอกเหนือจากการโต้แย้งจากนักเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิกซึ่งเป็นแนวคำอธิบายกระแสหลักแล้ว นักวิชาการในสาขาอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นสังคมวิทยา นักประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออก นักรัฐศาสตร์ นักวิชาการกระแสมาร์กซิสต์ นักวิชาการด้านเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ยังเข้าร่วมวิวาทะกับนักวิชาการกลุ่มรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาอีกด้วย ในภาพรวมเราสามารถจำแนกวิวาทะหรือข้อถกเถียงสำคัญๆ ที่มีต่อแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาได้เป็นสี่กลุ่มย่อยๆ ได้แก่ 1) ข้อถกเถียงที่ตั้งคำถามต่อที่มาของ “ความเป็นอิสระของรัฐ” และชี้ให้เห็นถึงบทบาทของตัวแสดงในภาคสังคม 2) ข้อถกเถียงที่วิพากษ์

งานที่ศึกษาว่ารัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาว่าขาดรากฐานทางประวัติศาสตร์ 3) ข้อถกเถียงที่ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลภายนอกประเทศที่มีต่อความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ 4) ข้อถกเถียงที่มุ่งเน้นประเด็นอื่นๆ เช่น การตั้งคำถามต่อบทบาทนำของระบบราชการ การชี้ให้เห็นถึงบทบาทการแทรกแซงของรัฐนอกเหนือจากภาคเศรษฐกิจที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา หรือการชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่เป็นเงื่อนไขของการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นต้น

ข้อถกเถียงกลุ่มแรกซึ่งค่อนข้างเห็นได้มากที่สุด มักจะเป็นข้อถกเถียงที่เกิดจากนักสังคมวิทยา และนักรัฐศาสตร์ที่ศึกษาบทบาทของตัวแสดงในสังคม งานซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นที่รู้จักมากที่สุดในกลุ่มนี้คืองานของปีเตอร์ อีแวนส์ นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน อีแวนส์ซึ่งตั้งคำถามต่อที่มาของความเข้มแข็งของรัฐ พบว่ารัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา นอกจากจะต้องการ “ความเป็นอิสระโดยเปรียบเทียบ” (relative autonomy) จากตัวแสดงในสังคมแล้ว ยังต้องมีมิติของการเกี่ยวโยง และมีความสัมพันธ์ที่ฝังลึก (embeddedness) กับตัวแสดงในสังคมด้วยเพื่อช่วยให้กับขับเคลื่อนนโยบายเป็นไปอย่างประสบความสำเร็จ²⁶ อย่างไรก็ตามอีแวนส์ชี้เพิ่มเติมว่ารัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนานั้นไม่ได้คงอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง หากแต่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตเกิดขึ้น

²⁵ Stubbs, “What ever happened to the East Asian developmental state?”, p. 4.

²⁶ ดู Peter Evans, *Embedded autonomy: State and industrial transformation* (Princeton: Princeton University Press, 1995).

อย่างต่อเนื่อง ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้น จากความสำเร็จของการพัฒนานั้นเอง กล่าวคือ การที่ภาครัฐมี “ความเป็นอิสระที่ฝังราก” (embedded autonomy) แม้จะทำให้เกิดความ ร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน ซึ่งทำให้การ ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศเป็นไปในทิศทาง เดียวกัน แต่ยิ่งภาคธุรกิจเอกชนขยายตัวมากขึ้น อันเนื่องมาจากผลของการพัฒนา ภาคเอกชนยิ่ง พึ่งพารัฐน้อยลง และส่งผลตามมาทำให้ความเป็น อิสระของรัฐลดน้อยลงตามลำดับ²⁷

นอกจากงานของอีแวนส์แล้วยังมีงาน ของนักวิชาการคนอื่น ๆ เช่นงานของคิมอินมี (Kim Eun Mee) ที่ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งในตัวเองของ รัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเกาหลีใต้ ซึ่งผลจากการ พัฒนาที่นำโดยรัฐ กลับทำให้อิทธิพลและความ เป็นอิสระของรัฐลดลง แต่กลับทำให้อิทธิพลของ ภาคเอกชนมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้คิมอินมีจึง ชี้ให้เห็นถึงพลวัตของรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา เกาหลีใต้ที่เปลี่ยนแปลงจากรัฐที่ขับเคลื่อนการ พัฒนาแบบครอบคลุม ไปสู่รัฐที่ขับเคลื่อนการ พัฒนาแบบจำกัด²⁸ ในทำนองเดียวกันคาร์ล เจ.

ฟิลด์ส์ (Karl J. Fields) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบการ พัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้และไต้หวันได้ชี้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและเอกชนในสองประเทศ นี้เปลี่ยนแปลงอย่างมีพลวัตจากความสัมพันธ์แบบ พึ่งพา กลายเป็นความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยน ผลประโยชน์หรือการพึ่งพาระหว่างกัน²⁹

ในงานที่ศึกษาาระบบเศรษฐกิจ การเมืองญี่ปุ่นก็เช่นกัน งานในยุคหลังจอร์จฮันสันได้ วิพากษ์วิจารณ์งานในกลุ่มรัฐที่ขับเคลื่อนการ พัฒนา โดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง “ความเป็น อิสระของรัฐ” โดยชี้ให้เห็นถึงบทบาทของตัวแสดง อื่นๆ โดยเฉพาะภาคเอกชน รวมถึงให้น้ำหนักกับ ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ใน ฐานะตัวแปรสำคัญเบื้องหลังการขับเคลื่อน นโยบายเศรษฐกิจ มุนซุงอิน และราเชมี ปราสาท (Moon Chung-In and Rashemi Prasadi) ได้ เรียกงานกลุ่มนี้ว่าเป็น “ลัทธิแก้” (revisionists)³⁰ งานที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่งานของมิชิโอะ มุ รามัตสึ และเอลลิส คราสส์ (Michio Muramatsu and Ellis Krauss) ที่ชี้ว่าโครงสร้างการกำหนด นโยบายของญี่ปุ่นเป็นแบบ “พหุนิยมที่ถูกจัดวาง รูปแบบ” (patterned pluralism) ซึ่งความสัมพันธ์

²⁷ Peter Evans, “Predatory, developmental and other apparatuses: A comparative political economy perspective on the Third World state”, *Sociological Forum* 4:4 (December 1989), p. 575.

²⁸ Eun Mee Kim, *Big business, strong state: Collusion and conflict in South Korean economic development, 1960-1990* (Albany: State University of New York Press, 1997), pp. 4-6.

²⁹ Karl J. Fields, *Enterprise and the state in Korea and Taiwan* (Ithaca: Cornell University Press, 1995), p. 102.

³⁰ Chung-In Moon and Rashemi Prasadi, “Beyond the developmental state: Networks, politics and institutions”, *Governance: International Journal of Administration* 7:4 (October 1994), p. 367.

ระหว่างตัวแสดงต่างๆ ในสายนโยบายอนุรักษนิยม หรือโฮชู ฮอนริว (conservative policy line หรือ *hoshu honryu* ในภาษาญี่ปุ่น) อันได้แก่พรรคการเมือง ระบบราชการ และกลุ่มผลประโยชน์ เป็นไปอย่างมีรูปแบบ และมีสายสัมพันธ์อย่างแน่นหนา³¹ งานของแดเนียล โอกิโมโตะ (Daniel Okimoto) ที่ได้ประยุกต์แนวคิดเรื่องเครือข่ายนโยบายในการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองญี่ปุ่น โดยมองว่านโยบายเศรษฐกิจไม่ได้เกิดจากการวางแผนล่วงหน้าของระบบราชการ หากแต่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบราชการและภาคเอกชน ผ่านทางองค์กรชั้นกลาง (intermediate organization)³² หรืองานของเคนท์ คาลเดอร์ (Kent Calder) ที่ชี้ว่าระบบเศรษฐกิจการเมืองญี่ปุ่นเป็นแบบ “ทุนนิยมยุทธศาสตร์” (strategic capitalism) ซึ่งขับเคลื่อนโดยสถาบันภาคเอกชนไม่ว่าจะเป็นธนาคาร และกลุ่มอุตสาหกรรม โดยมีภาครัฐเป็นตัวสนับสนุนเท่านั้น³³ เป็นต้น

ข้อถกเถียงในกลุ่มที่สองมุ่งเน้นตั้งคำถามต่อ “ที่มา” หรือจุดเริ่มต้นของรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา นักวิชาการในกลุ่มนี้ซึ่งมักเป็นนักประวัติศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามักวิจารณ์ว่าคำอธิบายแบบรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนามักจะขาดมิติทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากมักมองประหนึ่งว่าความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเพียงปรากฏการณ์ในยุคหลังสงครามโลกเท่านั้น ตัวอย่างของนักวิชาการในกลุ่มนี้ อาทิ อตุล โคห์ลี (Atul Kohli) ซึ่งชี้ว่ารากฐานความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของเกาหลีใต้ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากญี่ปุ่น ที่เคยเข้ามายึดครองเกาหลีเป็นอาณานิคม (ระหว่างปีค.ศ. 1910-1945) ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะโครงสร้างรัฐแบบรวมศูนย์ รูปแบบการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและเอกชน³⁴ ในทำนองเดียวกันบรูซ คัมมิงส์ (Bruce Cumings) นัก

³¹ Michio Muramatsu and Ellis Krauss, “The conservative policy line and the development of patterned pluralism”, in Kozo Yamamura and Yasukichi Yasuba (eds.), *The political economy of Japan, Vol. I.* (Stanford: Stanford University Press, 1987), p. 537-538.

³² Daniel Okimoto, *Between MITI and market: Japanese industrial policy for high technology* (Stanford: Stanford University Press, 1989).

³³ Kent Calder, *Strategic capitalism: Private business and public purpose in Japan's industrial*

finance (Princeton: Princeton University Press, 1993), p. 16.

³⁴ Atul Kohli, “Where do high growth political economies come from? The Japanese lineage of Korea's ‘developmental state’”, in Meredith Woo-Cumings (ed.), *The developmental state* (Ithaca: Cornell University Press, 1999), p. 133. และบทที่หนึ่งของ Atul Kohli, *State-directed development: Political power and industrialization in the global periphery* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004).

ประวัติศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาชาวอเมริกันได้ชี้ว่า ในการศึกษาการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ จำเป็นต้องอาศัยมิติทางด้านเวลาที่ยาวนานกว่า การพิจารณาเพียงแค่ช่วงหลังสงคราม และเสนอให้พิจารณาช่วงก่อนหน้านั้น นั่นคือช่วงเวลาเกาหลีและไต้หวันตกอยู่ใต้อาณานิคมของญี่ปุ่น พร้อมทั้งชี้ว่าญี่ปุ่นในฐานะเจ้าอาณานิคมได้แสดงให้เห็นถึงตัวแบบการพัฒนาที่น่าโดยรัฐ ซึ่งต่อมาทั้งเกาหลีใต้และไต้หวันได้ดำเนินตามตัวแบบดังกล่าว³⁵

ข้อถกเถียงในกลุ่มที่สามมีจุดร่วมที่สำคัญคือการมองว่ารัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนานั้น ไม่ได้เกิดขึ้นในสภาวะสุญญากาศ หากแต่เกิดขึ้นจากบริบทหรืออิทธิพลภายนอกประเทศที่เกื้อหนุน ดังเช่นข้อเสนอของสเตฟาน แสกการ์ด ที่ชี้ว่าในการตัดสินใจของรัฐบาลเกาหลีใต้ที่จะเปลี่ยนจากการดำเนินนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นการสนับสนุนอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกนั้น อิทธิพลของอเมริกานับเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้รัฐบาลเกาหลีใต้ตัดสินใจในทิศทางดังกล่าว แสกการ์ดได้ขยายความว่าในช่วงปลายทศวรรษที่ 1950 ต่อเนื่องมายังต้นทศวรรษที่

³⁵ Bruce Cumings, "The origins and development of the Northeast Asian political economy: Industrial sectors, product cycles and political consequences", *International Organization* 38:1 (Winter 1984), p. 2 and 11.

1960 รัฐบาลอเมริกาที่ต้องการลดเงินช่วยเหลือให้กับรัฐบาลเกาหลีใต้ พยายามชักจูงให้รัฐบาลเกาหลีใต้เปลี่ยนมาดำเนินนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเพื่อแสวงหาแหล่งรายได้ที่จะชดเชยกับเงินช่วยเหลือที่ลดลงของอเมริกา³⁶ ชินวูกฮี (Shin Wookhee) ผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศชาวเกาหลีใต้ขยายความถึงความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐกับเกาหลีใต้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วว่า ภายใต้บริบทสงครามเย็น และความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐและเกาหลีใต้เป็น

แบบ "อุปถัมภ์" (patron-client relationship) และการที่รัฐบาลเกาหลีใต้ได้รับการรับรองด้านความมั่นคงจากสหรัฐ ทำให้สามารถพัฒนา "ศักยภาพและความเป็นอิสระภายในประเทศ" ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ³⁷

บรูซ คัมมิงส์มองบทบาทของอเมริกาที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองว่าเปรียบเสมือน "มหาอำนาจนำ" (hegemon) และบทบาท

³⁶ Stephen Haggard, *Pathways from the periphery: The politics of growth in the newly industrializing countries* (Ithaca: Cornell University Press, 1990), p. 74.

³⁷ Shin Wookhee, *Security, economic growth and the state: Dynamics of patron-client state relations in Northeast Asia*, Ph.D. dissertation, Faculty of the Graduate School, Yale University, 1992.

ดังกล่าวของอเมริกาเกือบหนุ่ต่อการเกิดขึ้นของรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมาก ในกรณีของญี่ปุ่น การที่อเมริกาลดอิทธิพลของทหาร และไซบัตสึ (zaibatsu) หรือกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ รวมถึงลดบทบาทของกุ่มแรงงานและฝ่ายซ้าย แต่ยังคงให้บทบาทกับระบบราชการทำให้ รัฐญี่ปุ่นมี “ความเป็นอิสระโดยเปรียบเทียบ” (relative autonomy) อย่างมาก หรืออาจกล่าวได้ว่า มากกว่าในช่วงก่อนสงครามโลก ซึ่งทหารและไซบัตสึค่อนข้างมีบทบาทเท่าเทียมกับระบบราชการ³⁸ ในกรณีของเกาหลีใต้และไต้หวัน นอกเหนือจากอิทธิพลของอเมริกาที่ส่งผลต่อการจัดโครงสร้างระบบการเมืองในประเทศแล้ว คัมมิงส์ยังชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของญี่ปุ่นที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอีกด้วย อิทธิพลดังกล่าวของญี่ปุ่น นอกจากเกิดจากรากฐานของการที่ญี่ปุ่นเคยเป็นเจ้าอาณานิคมปกครองเกาหลีและไต้หวันในช่วงก่อนสงครามโลกแล้ว ยังเกิดจากการที่ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนและเทคนิค พร้อมทั้งย้ายฐานการลงทุนมายังทั้งสองประเทศในช่วงหลังสงคราม (เนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตในญี่ปุ่นที่สูงขึ้น) ด้วยเหตุนี้คัมมิงส์จึงชี้ว่าทั้งไต้หวันและเกาหลีใต้ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ “สองมหาอำนาจนำ” (dual hegemony) แต่ภายใต้สภาวะดังกล่าวกลับเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว³⁹

³⁸ Cumings, “The origins and development of the Northeast Asian political economy”, p. 21.

³⁹ Ibid, pp. 32-35.

ในขณะที่ซุงเอน วู (Jung-En Woo) มองว่าบริบทของสงครามเย็นเอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้อย่างมาก สิ่งนี้แสดงให้เห็นจากเหตุการณ์สำคัญสองเหตุการณ์ ได้แก่ การสานสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างเกาหลีใต้และญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1965 โดยมีสหรัฐเป็นตัวกลาง (เพื่อต้องการมอบภาวะด้านการฟื้นฟูเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ให้กับญี่ปุ่น) ซึ่งผลของการสานสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้เกาหลีใต้ได้รับเงินชดเชยจากญี่ปุ่น พร้อมทั้งความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค เช่น การสร้างโรงถลุงเหล็กที่โปฮัง (หรือในชื่อปัจจุบันคือ POSCO ซึ่งเป็นหนึ่งในบริษัทผลิตเหล็กชั้นนำของโลก) เหตุการณ์สำคัญต่อมาคือการที่เกาหลีใต้เข้าร่วมในสงครามเวียดนาม ซึ่งกระตุ้นการขยายตัวของแจบออล (chaebol) หรือกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ในเกาหลีใต้ เนื่องจากผลพลอยได้จากการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าของเกาหลีใต้ในสงครามเวียดนาม⁴⁰

ข้อ ถ ก เ ย ย ง ก ลุ ม ส ด ท ำ ย นั้ น วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาจากมุมมองต่างๆ ที่สำคัญได้แก่ งานของนักรัฐศาสตร์ที่มองว่านักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแค่การครองอำนาจเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการปกครองอีกด้วย ในกรณีศึกษาประเทศเกาหลีใต้ ฮาห์มซึงด๊ก และแอล. คริสโตเฟอร์ ไพลน์ (Sung-Deuk Hahm and L. Christopher Plein) ได้

⁴⁰ Jung-En Woo, *Race to the swift: State and finance in Korean industrialization* (New York: Columbia University Press, 1991), p. 85 and 95-96.

ชี้ให้เห็นถึงบทบาทนำของประธานาธิบดีเกาหลีใต้ ในการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนา โดยเฉพาะ ในช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและเคมีภัณฑ์ (Heavy and Chemical Industries: HCI) ที่ คณะกรรมการวางแผนเศรษฐกิจ (Economic Planning Board: EPB) ซึ่งเชื่อกันว่าเป็น หน่วยงานราชการนำและมีบทบาทเสมือนกับ MITI ในญี่ปุ่น แทบจะไม่มีบทบาทใดๆ ทั้งสิ้น เนื่องจาก อำนาจการตัดสินใจรวมศูนย์อยู่ที่ประธานาธิบดี⁴¹

ในกรณีของญี่ปุ่นที่.เจ. เพมเพล (T.J. Pempel) ได้ชี้ให้เห็นถึงพลวัตของระบบเศรษฐกิจ การเมืองญี่ปุ่น ที่โครงสร้างสามเหลี่ยมเหล็ก (iron triangle) ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของบรรษัท ญี่ปุ่น (Japan Inc.) เริ่มคลายตัวออกในช่วง ทศวรรษที่ 1970 จนกระทั่งในช่วงทศวรรษที่ 1990 ระบบเศรษฐกิจการเมืองญี่ปุ่นได้เกิด “การ เปลี่ยนแปลงในระบอบ (regime shift)⁴² นอกจากนี้ยังมีงานของออเรเลีย จอร์จ มัลแกน (Aurelia George Mulgan) ที่ชี้ให้เห็นว่าบทบาท

⁴¹ Sung-Deuk Hahm and L. Christopher Plein, “Institution and technological development in Korea: The role of the presidency”, *Comparative Politics*, 28:1 (October 1995), p. 61. and Sung Deuk Hahm and L. Christopher Plein, *After development: Transformation of the Korean presidency and bureaucracy* (Washington D.C.: Georgetown University Press, 1997).

⁴² T.J. Pempel, *Regime Shift: Comparative Dynamic of Japanese Political Economy* (Ithaca: Cornell University Press, 1999).

การแทรกแซงของรัฐไม่ได้จำกัดแค่ “ภาคเศรษฐกิจ ที่นำการพัฒนา” (developmental sectors) หากแต่ยังรวมไปถึง “ภาคเศรษฐกิจที่ไม่ได้นำไปสู่ การพัฒนาการประเทศ” (non-developmental sectors) เช่นภาคเกษตรอีกด้วย⁴³ เป็นต้น

นอกเหนือจากข้อถกเถียงเหล่านี้ แนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนายังถูก วิพากษ์วิจารณ์ในอีกหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นใน เชิงคุณค่าที่หลายคนมองว่าแนวคิดรัฐที่ ขับเคลื่อนการพัฒนาเชื่อมโยงกับการปกครอง แบบเผด็จการอำนาจนิยม หรือการตั้งข้อสังเกต ในเรื่องความสามารถในการ “ลอกเลียนแบบ” หรือ “ประยุกต์ใช้” ตัวแบบรัฐที่ขับเคลื่อนการ พัฒนาในประเทศด้อยพัฒนา หรือประเทศที่ กำลังพัฒนาอื่นๆ⁴⁴ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามข้อถกเถียงที่ดูจะ สั่นคลอนความน่าเชื่อถือของแนวทฤษฎีอธิบาย แบบรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนามากที่สุด มาจาก แนวทฤษฎีอธิบายกระแสหลักดั้งเดิม นั่นคือแนวนี้ โศคลาสสิก การกลับมาของแนวนี้โศคลาสสิก ซึ่ง ในครั้งนี้ปรากฏตัวในรูปแบบของเสรีนิยมใหม่นี้ เกิดขึ้นภายหลังจากวิกฤตระลอกต่างๆ ที่เข้ามา

⁴³ ดู Aurelia George Mulgan, “Japan’s interventionist state: Bringing agricultural back in”, *Japanese Journal of Political Science* 6:1 (2005): 29-61.

⁴⁴ ดู Ziya Onis, “The logic of the developmental state”, *Comparative Politics* 24:1 (October 1991), pp. 120-123.

กระทบประเทศต่างๆในเอเชียตะวันออก ที่สำคัญได้แก่เศรษฐกิจฟองสบู่แตก และทศวรรษที่สูญเปล่าในญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษที่ 1990 และวิกฤตการณ์ทางการเงินในปีค.ศ. 1997 ในส่วนของวิกฤตเศรษฐกิจในปีค.ศ. 1997 นั้นจะเห็นได้ว่านักวิชาการสำนักเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ต่างออกมาชี้ว่ามีสาเหตุมาจากปัญหาของตัวแบบการพัฒนาเอเชียตะวันออกที่รัฐเข้าไปแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจ

ในการศึกษา “วาทกรรม” เรื่องสาเหตุของวิกฤตเศรษฐกิจที่น่าเสนอโดยกระทรวงการคลังสหรัฐฯ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ รวมทั้งประธานาธิบดีคิมแดจุง (Kim Dae-Jung) แห่งเกาหลีใต้ รอดนีย์ บรูซ ฮอลล์ (Rodney Bruce Hall) ชี้ว่า ตัวแสดงทั้งสามมีจุดร่วมกันในการวิเคราะห์สาเหตุของวิกฤต กล่าวคือทั้งสามมักจะชี้ว่าตัวแบบการพัฒนาแบบเอเชียเป็นที่มาของการคอร์รัปชัน และการเอื้อพวกพ้อง (cronyism) ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของวิกฤตเศรษฐกิจ⁴⁵ วาทกรรมเรื่องทุนนิยมอุปถัมภ์ และคอร์รัปชันไม่ได้เพียงจำกัดเฉพาะแวดวงผู้กำหนดนโยบาย และวิชาการเท่านั้น หากแต่ยังขยายไปสู่สาธารณชนอีกด้วย คิมซุนฮุก และชินโดฮูล (Kim Sunhyuk and Shin Doh

Chull) ชี้ว่า สาธารณชนเชื่อว่าวิกฤตเศรษฐกิจมาจากปัจจัยภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการคอร์รัปชันที่เกิดจากเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและแจบอล⁴⁶ รอเบิร์ต เวดชี้ว่าสิ่งที่น่าสนใจในวิกฤตเศรษฐกิจประการหนึ่งก็คือผลของวิกฤตได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงจิตวิทยาแบบเกสตัลท์ (gestalt shift) ในหมู่คนทั่วไปจากเดิมที่เคยเชื่อมั่นใน “มหัศจรรย์เศรษฐกิจเอเชีย” (miracle Asia) กลายเป็นมองเส้นทางการพัฒนาที่ผ่านมาว่าเป็น “ระบบอุปถัมภ์แบบเอเชีย” (crony Asia)⁴⁷

ตัวอย่างของงานวิชาการที่เกิดขึ้นในช่วงหลังวิกฤตที่ตีความสาเหตุของ “มหัศจรรย์” และ “วิกฤต” ทางเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกใหม่ภายใต้คำอธิบายเรื่อง “การเอื้อพวกพ้องและการคอร์รัปชัน” คืองานของเดวิด กัง (David Kang) ในงานที่มีชื่อว่า *Crony Capitalism* กังชี้ว่ามหัศจรรย์ทางเศรษฐกิจในเกาหลีใต้ไม่ได้เกิดจากรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา แต่เกิดจาก “ธนาภิการเมือง” (money politics) หรือ “ทุนนิยมอุปถัมภ์” (crony capitalism) ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ การเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและ

⁴⁵ Rodney Bruce Hall, “The Discursive Demolition of the Asian Development Model”, *International Studies Quarterly*, 47 (2003), p. 71.

⁴⁶ Sunhyuk Kim and Doh Chull Shin, *Economic Crisis and Dual Transition in Korea: A Case Study in Comparative Perspective* (Seoul: Seoul National University Press, 2004), p. 14 and 58.

⁴⁷ Robert Wade, “From ‘miracle’ to ‘cronyism’: Explaining the great Asian slump”, *Cambridge Journal of Economics* 22 (1998), p. 703.

กันระหว่างรัฐและเอกชน โดยรัฐเชื้อประโยชน์กับเอกชนด้วยนโยบาย ในขณะที่เอกชนให้เงินสนับสนุนทางการเมืองแก่รัฐบาล การเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยได้ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและเอกชน ไปในทิศทางที่เอกชนสามารถใช้จ่ายเงินในการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (rent-seeking) และส่งอิทธิพลต่อทิศทางนโยบายมากยิ่งขึ้น และนี่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในค.ศ. 1997⁴⁸

นอกจากนี้นักวิชาการจำนวนมากได้ชี้ให้เห็นถึงการล่มสลายของรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา และการเกิดขึ้นของรัฐในรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบแองโกลแซกซอน นั่นคือรัฐแบบเสรีนิยมใหม่ (neoliberal state) หรือรัฐที่กำกับกฎเกณฑ์ (regulatory state) โดยเฉพาะในกรณีของเกาหลีใต้ที่ประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจ และรับเอาแนวทางการปฏิรูประบบเสรีนิยมใหม่ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ตัวอย่างงานลักษณะดังกล่าว อาทิ อีซูกจอง และฮันแทจุน (Lee Sook-Jong and Han Taejoon) ซึ่งว่าวิกฤตและ

⁴⁸ ดู David C. Kang, *Crony Capitalism: Corruption and Development in South Korea and the Philippines* (Cambridge: Cambridge University Press, 2002); David C. Kang, "Bad Loans to Good Friends: Money Politics and the Developmental State of South Korea", *International Organization*, 56:1 (Winter 2002): 177-207.

การปฏิรูปทำให้เกิดการล่มสลายของ "บริษัทประเทศเกาหลีใต้" (Korea Inc.) และการเปิดกว้างของระบบเศรษฐกิจการเมืองเกาหลีใต้ต่อทุนต่างชาติ⁴⁹ งานของมูน ชุงอิน และรยูซางยอง (Moon Chung-In and Rhyu Sang-Young) ที่ชี้ว่าวิกฤตเศรษฐกิจสะท้อนถึงจุดจบที่ใกล้เข้ามาถึงของทุนนิยมแบบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และชัยชนะของทุนนิยมแบบแองโกล-อเมริกัน และชี้ว่าทุนนิยมแบบเอเชียกำลังมีความโน้มเอียงที่จะมีลักษณะเดียว (convergence) กับทุนนิยมแบบตะวันตก⁵⁰ งานของคานิชกา ชัยยาสุริยะ (Kanishka Jayasuriya) ที่ตั้งข้อสังเกตว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังวิกฤตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงเกาหลีใต้ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงจากรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่รัฐที่กำกับดูแลกฎเกณฑ์ (regulatory state) ในลักษณะที่ว่า บทบาทของรัฐเปลี่ยนแปลงจากการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจโดยตรงเป็นการกำกับดูแลกฎระเบียบ

⁴⁹ ดู Sook-Jong Lee and Taejoon Han, "The demise of 'Korea Inc.': Paradigm shift in Korea's developmental state", *Journal of Contemporary Asia* 36:3 (2006): 305-324.

⁵⁰ Chung-In Moon and Sang-Young Rhyu, "The state, structural rigidity, and the end of Asian capitalism: A Comparative study of Japan and South Korea", in Richard Robinson, Mark Beeson, Kanishka Jayasuriya and Hyuk-Rae Kim (eds.), *Politics and markets in the wake of the Asian crisis* (London: Routledge, 2000), pp. 97-98.

ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อให้กลไกตลาดทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด⁵¹ รวมถึงงานของเอียน พีรี (Iain Pirie) ที่ชี้ว่าวิกฤตเศรษฐกิจได้ทำให้เกิด “รัฐแบบใหม่” ขึ้นในเกาหลีใต้ นั่นคือรัฐเสรีนิยมใหม่⁵²

จากข้อวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าว นักวิชาการในกลุ่มรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาได้ออกมาตอบโต้ในหลายประเด็นดังต่อไปนี้ ในประเด็นเรื่องการให้ความสำคัญแต่บทบาทของระบบราชการ และการละเลยบทบาทของตัวแสดงในภาคสังคม โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจเอกชนนั้น ชาร์ลเมอร์ จอห์นสันได้ชี้แจงว่า เขา (จอห์นสัน) ไม่เคยระบุว่ารัฐเป็นองค์ประกอบเดียวที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ⁵³ และนักวิชาการส่วนมากที่วิจารณ์เขาว่าละเลยบทบาทของภาคเอกชนนั้นมักจะอาศัยข้อมูลจากเหตุการณ์ในปัจจุบัน แล้ววิจารณ์งานของจอห์นสันที่วิเคราะห์เหตุการณ์ระหว่างปีค.ศ.

1925-1975⁵⁴ นอกจากนี้จอห์นสันยังชี้ว่ารัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนานั้นไม่ได้เป็นสิ่งที่หยุดนิ่งไม่มีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชนในญี่ปุ่นในช่วงเวลาที่เขาศึกษานั้น (ค.ศ. 1925-1975) เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตจากช่วงที่ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการควบคุมตลาดระหว่างปีค.ศ. 1931-1940 ได้เปลี่ยนเป็นช่วงที่ภาครัฐได้เข้ามาควบคุมระหว่างปีค.ศ. 1940-1952 ก่อนที่จะก้าวเข้าสู่ช่วงที่ภาครัฐและภาคเอกชนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันภายหลังปีค.ศ. 1952⁵⁵

นอกจากนี้ จอห์นสันยังได้ออกมาได้แย้ง นักวิชาการแนวเสรีนิยมใหม่ที่มองว่าสาเหตุของวิกฤตเศรษฐกิจเกิดจากรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาที่เป็นที่มาของ “ระบบอุปถัมภ์” ว่าคำอธิบายดังกล่าวนั้นกล่าวเกินจริงและไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในเอเชียตะวันออก จอห์นสันชี้ว่าในเอเชียตะวันออกนั้นทุกประเทศไม่ได้ใช้ตัวแบบการพัฒนาแบบเดียวกันทั้งหมด และคำอธิบายว่าด้วยระบบอุปถัมภ์นั้นไม่อาจอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นได้ จอห์นสันชี้ว่าสาเหตุของวิกฤตในประเทศไทย อินโดนีเซีย หรือกระทั่งเกาหลีใต้เกิดจากการขาด “หน่วยงานราชการนำ” ที่ทำหน้าที่กำกับหรือควบคุมการไหลเวียนของเงินตราระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกรณีของเกาหลีใต้ที่ได้ยุบหน่วยงานราชการนำ นั่นคือคณะกรรมการ

⁵¹ ดู Kanishka Jayasuriya, “Beyond institutional fetishism: From the developmental to the regulatory state”, *New Political Economy* 10:3 (September 2005): 381-387.

⁵² ดู Iain Pirie, “The new Korean state”, *New Political Economy* 10:1 (March 2005): 25-42; Iain Pirie, *Korean developmental state: From dirigisme to neoliberalism* (London: Routledge, 2007).

⁵³ Chalmers Johnson, “The developmental state: Odyssey of a concept”, in Meredith Woo-Cumings (ed.), *The developmental state* (Ithaca: Cornell University Press, 1999), p. 34.

⁵⁴ Ibid, p. 56.

⁵⁵ Ibid, p. 57.

วางแผนเศรษฐกิจ มากกว่าที่จะเกิดจากการคอร์รัปชันจากระบบอุปถัมภ์⁵⁶ ในทำนองเดียวกันลินดา ไวส์ (Linda Weiss) ได้ตั้งข้อสังเกตไปในทิศทางเดียวกันว่าในหมู่ประเทศที่เกิดวิกฤตมีเพียงเกาหลีใต้ประเทศเดียวเท่านั้นที่กล่าวได้ว่าเป็นรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา และสาเหตุที่เกาหลีใต้ประสบกับวิกฤตนั้นไม่ได้เกิดจากตัวแบบรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา หากแต่เกิดจากการที่เกาหลีใต้พยายามละทิ้งตัวแบบรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาและรับเอาแนวคิดและการปฏิรูปแบบเสรีนิยมใหม่เข้ามาใช้⁵⁷

สำหรับรอเบิร์ต เวด สาเหตุของวิกฤตเศรษฐกิจไม่ได้มาจากตัวแบบการพัฒนาแบบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หากแต่เกิดขึ้นจากตลาดทุนระหว่างประเทศ และรัฐบาลของประเทศที่เป็นศูนย์กลางของตลาดทุนระหว่างประเทศ โดยเวดเปรียบเทียบวิกฤตเศรษฐกิจว่าเป็นเหมือนกงล้อขนาดใหญ่ ที่มีล้อขนาดเล็กอยู่ภายใน (wheels within wheels) โดยล้อขนาดใหญ่ที่อยู่นอกนั้นเปรียบเสมือนระบบการเงินระหว่างประเทศ และล้อขนาดเล็กที่อยู่ภายในคือวิกฤต

เศรษฐกิจในเอเชีย วิกฤตที่เกิดขึ้นในเอเชียอยู่ภายใต้พลวัตของระบบการเงินระหว่างประเทศ และเป็นเพียงเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแทบจะทั่วภูมิภาคทั่วโลก⁵⁸ อย่างไรก็ตามเวดไม่ได้ปฏิเสธถึงปัจจัยภายในประเทศที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นของวิกฤตเศรษฐกิจ ในบทนำของหนังสือ *Governing the market* ที่เขียนขึ้นใหม่ในฉบับที่ตีพิมพ์ในปีค.ศ. 2003 เวดชี้ว่าสาเหตุหนึ่งของวิกฤตคือความล้มเหลวของรัฐในการกำกับกรไหลเวียนของเงินทุนระหว่างประเทศที่เข้ามาภายในประเทศ ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้รัฐล้มเหลวในการกำกับคือการเรียกร้องของภาคเอกชนให้รัฐผ่อนคลายกฎระเบียบการกักเงินจากต่างประเทศ⁵⁹

นอกจากนี้เวดยังได้ยกกรณีได้หวั่นขึ้นมาชี้ว่า การที่ได้หวั่นรอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจ และบทบาทของรัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพได้แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าบทบาทการแทรกแซงของรัฐจะลดลงมากกว่าในอดีต แต่บทบาทของรัฐในได้หวั่นมีความคล้ายคลึงกับตัวแบบรัฐที่ขับเคลื่อนการ

⁵⁶ Chalmers Johnson, "Economic crisis in East Asia: The clash of capitalisms", *Cambridge Journal of Economic* 22 (1998), pp. 654-655.

⁵⁷ Linda Weiss, *The myth of the powerless state* (Ithaca: Cornell University Press, 1998), pp. xiii-xiv.; Linda Weiss, "State power and the Asian crisis", *New Political Economy* 4:3 (1999), pp. 322-325.

⁵⁸ Robert Wade, "Wheels within wheels: Rethinking the Asian crisis and the Asian model", *Annual Review of Political Science* 3 (2000), p. 87 and 106-107.

⁵⁹ Robert Wade, *Governing the market: Economic theory and the role of government in East Asian industrialization*, 2003 edition with new introduction. (Princeton: Princeton University Press, 2003), pp. xxx-xxxi.

พัฒนา มากกว่าตัวแบบรัฐตลาดเสรีนิยมแบบ
แองโกล-อเมริกัน (Anglo-American liberal
market state)⁶⁰ ในทำนองเดียวกันในการศึกษา
การพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีก้าวหน้าใน
ไต้หวัน อลิซ อัมสเดน และวันเหวิน ชู (Alice
Amsden and Wan-Wen Chu) ซึ่งว่ารัฐยังคงมี
บทบาทสำคัญในการยกระดับอุตสาหกรรมใน
ไต้หวัน โดยรัฐทำหน้าที่คัดสรรอุตสาหกรรม
เป้าหมาย และกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับ
อุตสาหกรรมดังกล่าว ผ่านทางมาตรการต่างๆ
เช่น การสนับสนุนการผลิตเพื่อทดแทนการ
นำเข้าในสินค้าเทคโนโลยี การสนับสนุนเงินทุน
วิจัยและพัฒนา ทั้งการให้โดยตรงและสนับสนุน
ภาคเอกชน การเชิญภาคเอกชนเข้าร่วมใน
กระบวนการพัฒนาเทคโนโลยี และถ่ายโอน
เทคโนโลยี เป็นต้น ในภาพรวมอัมสเดน และชูที่
ว่าบทบาทดังกล่าวของรัฐไต้หวันอาจเรียกได้ว่า
เป็น “รัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาใหม่” (neo-
developmental state)⁶¹

ในกรณีของเกาหลีใต้ ซึ่งดูเหมือนว่า
จะเป็นประเทศที่ปรับเปลี่ยนนโยบายตาม
แนวทางของเสรีนิยมใหม่มากที่สุด ทั้งในช่วง
ก่อนวิกฤตและภายหลังจากวิกฤต อีกทั้งผู้
กำหนดนโยบาย และสาธารณชนภายในประเทศ

ยังมีมุมมองว่าสาเหตุของวิกฤตเกิดจากสาย
สัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและธุรกิจ (*jeongkyung
yuchak*) แต่ดูเหมือนว่าในกระบวนการปฏิรูป
หลังวิกฤตจะเกิดความขัดแย้งกันในตัวเอง
(paradox) ขึ้นมา กล่าวคือในขณะที่การปฏิรูปมี
เป้าประสงค์ในการลดอิทธิพลของรัฐในการ
แทรกแซงระบบเศรษฐกิจ และให้ระบบเศรษฐกิจ
เป็นไปตามกลไกตลาด แต่กระบวนการปฏิรูป
กลับทำให้รัฐมีบทบาทเข้มแข็งมากขึ้น และเข้า
ไปแทรกแซงในระบบตลาดมากขึ้นเพื่อ
วัตถุประสงค์ของการปฏิรูป⁶² หรือดังที่ลินดา ไวลส์
ตั้งข้อสังเกตไว้คือ วิกฤตเศรษฐกิจกลายเป็นตัว

⁶² See Wongi Choe, “The legacies of developmental state and postcrisis financial reform in Korea”, paper presented at the Seventh Korean-Thai Political Scientists’ Dialogue, October 19, 2007, Phuket; David Hundt, “A legitimate paradox: Neoliberal reform and the return of the state in Korea”, *The Journal of Development Studies*, 41:2 (February 2005): 242-260; Bum-Soo Chon, Erick Duschene, and Sunhyuk Kim, “Transformation of the South Korean state: Structural changes of the state after the 1997 financial crisis”, EPRI Working Paper Series No. 2004-2. (May 2004); Sunhyuk Kim. “Politics of economic recovery in South Korea: A comparative perspective”, *Pacific Focus*, 17:1 (Spring 2002): 29-45; Kap-Young Jeong and Yeon-Ho Lee, “Convergence or divergence?: The South Korean state after the Asian financial crisis, *Global Economic Review* 30:3 (2001), p. 67.

⁶⁰ Ibid, p. xl.

⁶¹ Alice Amsden and Wan-Wen Chu, *Beyond late development: Taiwan’s upgrading policies* (Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2003), p. 103 and 168-169.

ผลักดันให้ “รัฐกลับเข้ามามีบทบาทสำคัญอีกครั้ง” (bringing state back in) นั่นเอง⁶³

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดดังที่จูดิธ เชอร์รี่ (Judith Cherry) ชี้ให้เห็นคือการตั้งคณะกรรมการกำกับกิจการการเงิน (Financial Supervisory Commission: FSC) ขึ้นมากำกับดูแลการปฏิรูปภาคการเงินและการบริหารงานภาคเอกชน ซึ่งเชอร์รี่ตั้งข้อสังเกตว่าบทบาทของ FSC คล้ายกับบทบาทของคณะกรรมการวางแผนเศรษฐกิจ (Economic Planning Board: EPB) ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการนำที่มีบทบาทสำคัญในช่วงสมัยประธานาธิบดีปักจุงฮี (Park Chung-Hee) ในการกำกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาค รวมถึงแทรกแซงในระดับจุลภาค ในแง่ที่ว่า FSC สามารถกดดันให้ธนาคารปล่อยสินเชื่อให้กับบริษัทที่ทำตามนโยบายรัฐ หรือดปล่อยสินเชื่อให้กับบริษัทที่ไม่ทำตามนโยบายรัฐได้⁶⁴

หากพิจารณาในแง่ของนโยบายอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าบทบาทของรัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง นับเป็น

ปัจจัยสำคัญในการก้าวกระโดดทางอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้เช่นเดียวกับไต้หวัน โดยอาน ฮยอนจู และมา ไจ (Ahn Hyeon-Ju and Mah Jai S.) ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของรัฐในลักษณะต่างๆ ได้แก่ การกำหนดอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงเป็นเป้าหมายของการพัฒนา การให้เงินอุดหนุนโดยตรง การช่วยเหลือด้านเงินทุน การให้มาตรการจูงใจทางภาษี การตั้งสถาบันวิจัยของรัฐเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ และมาตรการอื่นๆ เช่น การยกเว้นการเกณฑ์ทหารสำหรับนักวิจัย เป็นต้น⁶⁵ จากบทบาทในลักษณะดังกล่าวทำให้นักวิชาการให้คุณลักษณะของรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเกาหลีใต้ในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังเช่นที่ จูยอง โจแอน โช (Juyeong Joanne Cho) ซึ่งศึกษาบทบาทของรัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ให้คำจำกัดความแก่รัฐเกาหลีใต้ว่าเป็น “รัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาอิเล็กทรอนิกส์” (e-developmental state)⁶⁶ หรือที่จิตendra อุททัม (Jitendra Uttam) เรียกเกาหลีใต้ว่าเป็นรัฐขับเคลื่อนวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (techno-

⁶³ Linda Weiss, “Guiding globalization in East Asia: New roles for old developmental state”, in Linda Weiss (ed.), *States in the global economy: Bringing domestic institutions back in* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), p. 256.

⁶⁴ Judith Cherry, “Big deal or big disappointment? The continuing evolution of the South Korean developmental state”, *The Pacific Review*, 18:3 (September 2005), p. 341.

⁶⁵ Hyeon-Ju Ahn and Jai S. Mah, “Development of technology-intensive industries in Korea”, *Journal of Contemporary Asia* 37:3 (August 2007), pp. 367-368.

⁶⁶ Juyeong Joanne Cho, “The e-developmental state and the rise of e-commerce in Korea”, Paper presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association 2003, Philadelphia, August 28-31 2003.

scientific state)⁶⁷ หรือโจเซฟ หว่อง (Joseph Wong) ซึ่งวิเคราะห์บทบาทของรัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพ ได้เรียกเกาหลีใต้ว่าเป็น “รัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนายุคหลังอุตสาหกรรม” (postindustrial developmental state)⁶⁸ เป็นต้น

ในภาพรวม งานที่ศึกษาบทบาทของรัฐในการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจ นับตั้งแต่ยุคหลังวิกฤตเศรษฐกิจเป็นต้นมาเริ่มที่จะยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบทบาทและการทำงานของรัฐ อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่ารัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาจะถึง “จุดจบ” และระบบเศรษฐกิจการเมืองในเอเชียตะวันออกจะเป็นไปในลักษณะเดียวกับระบบเศรษฐกิจการเมืองในตะวันตก ลักษณะของระบบเศรษฐกิจการเมืองของเอเชียตะวันออกใน

ปัจจุบันสะท้อนให้เห็นเป็นอย่างดีจากข้อสังเกตของคิมยุนแท (Kim Yun Tae) ในงานที่วิเคราะห์รัฐเกาหลีใต้ในช่วงหลังวิกฤตว่า “รัฐเกาหลีใต้ไม่เพียงรัฐเสรีนิยม และรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาแบบเดิม หากแต่เป็นรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาซึ่งมีความยืดหยุ่นมากขึ้น”⁶⁹

IV. รัฐที่ (ยังคง) ขับเคลื่อนการพัฒนา: ความท้าทาย บริบทข้อถกเถียงในปัจจุบัน และประเด็นการวิจัยในอนาคต

ในขณะที่แนวคำอธิบายแบบรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาพยายามตีกรอบเพื่อให้ได้รับการยอมรับในแวดวงวิชาการ ปฏิเสธไม่ได้ว่าพัฒนาการและแนวโน้มทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา ได้สร้างความท้าทายอย่างมากให้กับแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา และอาจกล่าวได้ว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แนวคิดดังกล่าวถูกโจมตีอย่างมาก เราสามารถสรุปแนวโน้มที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก การพัฒนาประชาธิปไตย โดยเฉพาะในประเทศที่เคยเป็นเผด็จการอำนาจนิยมดังเช่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน และการปฏิรูปการเมืองในประเทศที่เป็นประชาธิปไตยอยู่แล้วดังเช่น ญี่ปุ่น แม้ว่านักวิชาการในกลุ่มรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา

⁶⁷ Jitendra Uttam, “Korea’s new techno-scientific state: Mapping a strategic change in the ‘developmental state’”, *China Report* 42:3 (2006), p. 267.

⁶⁸ Joseph Wong, “From learning to creating: Biotechnology and the postindustrial developmental state in Korea”, *Journal of East Asian Studies* 4 (2004): 491-517. และดูการวิเคราะห์บทบาทของรัฐไต้หวันในการผลักดันอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพได้ใน Joseph Wong, “Re-making the developmental state in Taiwan: The challenges of biotechnology”, *International Political Science Review* 26:2 (2006): 169-191.

⁶⁹ Yun Tae Kim, “DJnomics and the transformation of the developmental state”, *Journal of Contemporary Asia* 35:4 (2005), p. 475.

ดังเช่น จอห์นสันจะชี้ว่าเผด็จการอำนาจนิยมไม่จำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงกับรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา⁷⁰ นอกจากนี้หากพิจารณาถึงประสบการณ์ในหลากหลายประเทศ โดยเฉพาะในละตินอเมริกาที่เป็นเผด็จการอำนาจนิยมภายใต้ระบบราชการ (bureaucratic authoritarianism) จะพบว่าความเป็นเผด็จการไม่จำเป็นต้องเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จของการพัฒนา หรือกระทั่งก่อให้เกิด “ความเป็นอิสระของรัฐ” (state autonomy) ในการขับเคลื่อนนโยบายพัฒนาประเทศในระยะยาวแต่อย่างใด⁷¹ แต่ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าเผด็จการอำนาจนิยม โดยเฉพาะในเกาหลีใต้ และได้หวั่นเป็นหนึ่งในปัจจัยที่เกื้อหนุนให้รัฐทำการแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำให้ระบบราชการสามารถเป็นอิสระจากแรงกดดันของกลุ่มผลประโยชน์รวมทั้งสามารถใช้อำนาจในการควบคุมทรัพยากร และจูงใจเชิงบังคับให้ภาคธุรกิจดำเนินการตามแนวนโยบายของรัฐได้

ในกรณีของญี่ปุ่น แม้ว่าจะมีพื้นฐานโดยดั้งเดิมที่เป็นประชาธิปไตยอยู่แล้ว แต่ในช่วงทศวรรษที่ 1990 เราจะเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบางประการ ทั้งจากการสิ้นสุดของ “ระบบ 1955” จากการพ่ายแพ้ของพรรคเสรีนิยมประชาธิปไตยในปี ค.ศ. 1993 และการปฏิรูปการเมืองที่ตามมา การล่มสลายของระบบ 1955

⁷⁰ Johnson, “The developmental state”, p. 52.

⁷¹ Onis, “The logic of developmental state”, p. 114.

ได้นำไปสู่การปฏิรูประบบการเลือกตั้ง และการเกิดขึ้นของระบบ “การเมืองของรัฐบาลผสม (coalition politics)”⁷² ผลของการปฏิรูปในช่วงเวลาดังกล่าวเวร์ลด์ แอล. เคอร์ติส (Gerald L. Curtis) ผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่นชาวอเมริกันชี้ว่าทำให้ “ความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ” (informal coordination) ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของระบบ 1955 อ่อนแอลง⁷³ ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าผลของความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษที่ 1990 นำจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงตามมาในการความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่างๆ ภายในรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาไม่มากนัก

ในกรณีของไต้หวันและเกาหลีใต้ ผลของการพัฒนาประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1980 ได้ส่งผลต่อโครงสร้างการทำงานของรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ ยู-ชาน วู (Yu-Shan Wu) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยแห่งชาติไต้หวันตั้งข้อสังเกตว่าหลังการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยพรรคฝ่ายค้านมีบทบาทมากขึ้นจากเดิมที่รัฐบาลไต้หวันอยู่ภายใต้การปกครอง

⁷² ดู Aurelia George Mulgan, “The dynamics of coalition politics in Japan”, *Asia-Pacific Review* 7:2 (2000): 66-85.

⁷³ Gerald L. Curtis, “Institutional change and political reform: Back to basics”, APEC Study Center, Columbia Business School discussion paper No. 33. September 2004, p. 2.

ของพรรคก๊กมินตั๋ง ในขณะที่หลายครั้งระบบราชการถูกขัดขวางจากสภาหยวน (Legislative Yuan) ทำให้หลายครั้งรัฐบาลอยู่ในสถานะที่เป็นอัมพาตและไม่อาจตัดสินใจได้⁷⁴ ในกรณีของเกาหลีใต้การปฏิรูปการเมืองในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ส่งผลในการจำกัดอำนาจของประธานาธิบดีอย่างมาก ในขณะที่บทบาทของรัฐสภาในการถ่วงดุลการทำงานของรัฐบาลมีมากขึ้นเป็นลำดับ เช่นเดียวกับบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ รวมทั้งองค์กรภาคประชาชน⁷⁵

อย่างไรก็ตามดังที่โจเซฟ ห่วงตั้งข้อสังเกตไว้ว่า แม้ว่าประชาธิปไตยจะเป็นหนึ่งในแรงกดดันภายในรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาในปัจจุบัน แต่ไม่จำเป็นว่าประชาธิปไตยต้องเป็นสิ่งที่เข้ากันไม่ได้กับรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา หากแต่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย รัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับโครงสร้างเชิงสถาบันใหม่ และความสัมพันธ์

ระหว่างตัวแสดงแบบใหม่⁷⁶ ในทำนองเดียวกัน อีฮยอนโฮ (Lee Yeon-Ho) ชี้ว่าในรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาแบบใหม่ (neo-developmental state) สิ่งที่สำคัญเป็นอันดับแรกไม่ใช่การคำนึงถึง “ความเป็นอิสระของรัฐ” หากแต่ต้องคำนึงถึงบทบาทของรัฐในการสร้างทุนนิยมรูปแบบใหม่ และประชาธิปไตย⁷⁷

ประการที่สอง กระแสโลกาภิวัตน์แบบเสรีนิยมใหม่ ซึ่งส่งผลทำให้ “เครื่องมือในเชิงนโยบาย” ในการแทรกแซงเข้าไปในระบบเศรษฐกิจมีข้อจำกัดมากขึ้น จากการที่รัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเอเชียตะวันออกส่วนมากมีระดับการพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศค่อนข้างมาก ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ค่อนข้างอ่อนไหวต่อแรงกดดันจากภายนอก นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา แรงกดดันดังกล่าว ทั้งในระดับทวิภาคี โดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกา และระดับพหุภาคี จากข้อตกลงทั่วไปเกี่ยวกับภาษีศุลกากรและการค้า หรือแกตต์ (General Agreement on Tariff and Trade) ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นองค์การการค้าโลก (World Trade Organization) ได้ทำให้เครื่องมือในเชิงนโยบายหลายตัว ไม่ว่าจะ

⁷⁴ Yu-Shan Wu, “Taiwan’s developmental state: After the economic and political turmoil”, *Asian survey* 47:6 (2007), pp. 983-984.

⁷⁵ คูการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการทำงานและพลวัตภายในรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเกาหลีใต้ได้ ไชยวัฒน์ คำชู และนิธิ เื่องจ๋านงค์, “พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและกลุ่มผลประโยชน์ในรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา: ศึกษากรณีญี่ปุ่นและเกาหลีใต้”, กำลังตีพิมพ์.

⁷⁶ Joseph Wong, “The adaptive developmental state in East Asia”, *Journal of East Asian Studies* 4 (2004), p. 356.

⁷⁷ Yeon-Ho Lee, “Development, capitalism and the state in East Asia”, *Korea Observer* 29:2 (Summer 1998), p. 363.

การปกป้องทางการค้าด้วยกำแพงภาษี และด้วยมาตรการอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษี หรือการแทรกแซงที่อาจส่งผลในการบิดเบือนกลไกตลาด ดำเนินการได้อย่างมีข้อจำกัดมากขึ้น

ในภาพรวมเราอาจกล่าวได้ว่ารัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาในปัจจุบันต้องขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้ระเบียบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศในยุคที่ฟิลิป แชรร์นี (Philip Cerny) เรียกว่า “เสรีนิยมใหม่ที่ถูกตรึง” (embedded neoliberalism)⁷⁸ ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญคือ การที่ทางเลือกเชิงนโยบายของรัฐ ที่ต้องการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ถูกจำกัดให้ดำเนินไปในแนวทางเสรีนิยมใหม่ ทั้งการเปิดเสรีทางการค้า การปฏิรูปสถาบันการเงิน

⁷⁸ การให้คุณลักษณะกับระเบียบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศในลักษณะดังกล่าวของชรร์นีสะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงจากเดิมซึ่งจอห์น จี. รัจจีให้คุณลักษณะกับระเบียบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองว่าเป็นแบบ “เสรีนิยมที่ถูกตรึง” ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ แม้ว่ารัฐ (ในโลกเสรีประชาธิปไตย) จะยอมรับแนวคิดเสรีนิยมในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นั่นคือ หลักการเรื่องการค้าเสรี ภายใต้ระเบียบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ แต่รัฐเหล่านี้ยังมีพื้นที่เชิงนโยบายในการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจภายในประเทศเพื่อรักษาเสถียรภาพทางสังคม ดู John G. Ruggie, “International regimes, transactions and change: Embedded liberalism in the postwar economic order”, *International Organization* 36:2 (Spring 1982): 379-415.

การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น⁷⁹ จากแรงกดดันในลักษณะดังกล่าวของระบบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ประกอบกับการที่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกส่วนมากมีระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ค่อนข้างมาก และไม่ได้รับ “ความได้เปรียบจากการเป็นประเทศอุตสาหกรรมตามหลัง” อีกต่อไป ส่งผลโดยตรงต่อ “วิธีการแทรกแซง” ในระบบเศรษฐกิจของรัฐอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนายอมรับเอาในแนวนโยบายแบบเสรีนิยมใหม่ โดยเฉพาะการเปิดเสรีทางการค้า ไม่จำเป็นว่าจะหมายถึง “การหมดบทบาทของรัฐ” แต่อย่างไรก็ดี ดังที่หลายฝ่ายได้ชี้ให้เห็นแล้วในกรณีของเกาหลีใต้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นประเทศที่เปิดรับต่อกระแสเสรีนิยมใหม่มากกว่าประเทศที่ถูกเรียกว่าเป็นรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างอื่น จนกระทั่งมีการตั้งข้อสังเกตว่า เกาหลีใต้ในช่วงกว่าทศวรรษหลังวิกฤตนั้น เปรียบเสมือนกับ “ห้องทดลองสำหรับแนวทางเสรีนิยมใหม่” (laboratory for neoliberalism)⁸⁰ การดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่

⁷⁹ Philip Cerny, “Embedding neoliberalism: The evolution of a hegemonic paradigm”, *The Journal of International Trade and Diplomacy* 2:1 (Spring 2008), p. 2.

⁸⁰ Yong-Chool Ha and Wang-Hwi Lee, “The politics of economic reform in South Korea: Crony capitalism after ten years”, *Asian Survey* 47:6 (2007), p. 913.

ไม่ได้หมายถึงบทบาทของรัฐที่จะลดลงแต่อย่างใด หากแต่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของรัฐที่เปลี่ยนแปลงมากกว่า งานเหล่านี้เป็นสิ่งที่สนับสนุนได้เป็นอย่างดีถึงการคงอยู่ของรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา

ท่ามกลางความท้าทายข้างต้น การศึกษาระบบเศรษฐกิจการเมืองภายใต้แนวทางรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาจึงไม่อาจหยุดนิ่ง และจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ลินดา โลว์ (Linda Low) ได้เสนอว่าในการศึกษารัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาแบบใหม่ มีข้อควรคำนึงถึงสามประการ ได้แก่ ประการแรก “การพัฒนาแบบใหม่” ไม่จำเป็นต้องมีขอบเขตเฉพาะประเด็นเรื่องเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว หากแต่รวมถึงประเด็นทางเศรษฐกิจการเมือง และสังคมด้วยเช่นกัน ดังเช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือสวัสดิการทางสังคม ประการที่สอง ในปัจจุบันนี้รัฐที่ขับเคลื่อนพัฒนาก้าวเข้าสู่ขั้นตอนการพัฒนาที่แตกต่างไปจากเดิมที่อยู่บนพื้นฐานของ “ประเทศอุตสาหกรรมตามหลัง” ปัจจุบันโครงสร้างเศรษฐกิจได้เปลี่ยนไป และมีระดับการพัฒนาที่มากขึ้น ประการที่สาม รัฐที่ขับเคลื่อนพัฒนาในปัจจุบันมีบทบาทที่จะต้องตอบสนองในสองลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือในด้านหนึ่งต้องดำเนินตามแนวโน้มนโยบายเสรีนิยมใหม่ตามแรงกดดันของระเบียบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ แต่ในอีกด้านหนึ่งยังคงต้องเข้าไปแทรกแซงเพื่อปกป้องภาคเศรษฐกิจต่างๆ

ภายในประเทศ ตามแรงกดดันของกลุ่มผลประโยชน์ และภาคประชาสังคมภายใน⁸¹

ผู้เขียนเชื่อว่าแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนามีประโยชน์อย่างมากในการศึกษาระบบเศรษฐกิจการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่ามกลางบริบทข้อถกเถียงทางวิชาการที่สำคัญในปัจจุบันสองข้อถกเถียงนั้นคือข้อถกเถียงระหว่างคำอธิบายที่เชื่อในอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความเข้มแข็ง และจะทำให้บทบาทของรัฐชาติลดลงจนถึงกับหมดไป (hyper-globalists) กับคำอธิบายที่ไม่เชื่อในอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ และมองว่ารัฐชาติยังคงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (global skeptics)⁸² และข้อถกเถียงระหว่างทฤษฎี convergence ที่เชื่อว่าระบบเศรษฐกิจการเมืองของประเทศต่างๆ จะมีรูปแบบที่คล้ายกัน นั่นคือระบบทุนนิยมแบบแองโกล-อเมริกัน และทฤษฎี non-convergence หรือ divergence ที่เชื่อในความหลากหลายของระบบเศรษฐกิจการเมืองใน

⁸¹ Linda Low, “Introduction and Overview”, in Linda Low (ed.), *Developmental states: Relevancy, redundancy, or reconfiguration?* (New York: Nova Science Publishers, 2004), p. 6.

⁸² ดูรายละเอียดของข้อถกเถียงดังกล่าวได้ใน David Held and Anthony McGrew, *Globalization/ anti-globalization* (Cambridge: Polity Press, 2002).

ประเทศต่างๆ ซึ่งมีคุณลักษณะเชิงสถาบัน และ พัฒนาการเชิงประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน⁸³

ในส่วนของข้อถกเถียงในประเด็น เรื่องโลกาภิวัตน์และรัฐชาตินั้น เราสามารถใช้ แนวทางการศึกษาแบบรัฐที่ขับเคลื่อนการ พัฒนามาทำการศึกษาอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีต่อ “การปรับตัว” ของรัฐที่ขับเคลื่อน การพัฒนา โดยอาจทดสอบว่า “บทบาทของรัฐ ในด้านใดที่ลดลง และบทบาทของรัฐในด้านใดที่ อาจเพิ่มขึ้น และรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนามี แนวทางในการ “รับมือ” หรือ “บริหารจัดการ” กับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างไร ในการนี้เราสามารถขยายขอบเขตของการศึกษาให้กว้าง กว่าแนวการศึกษาแบบเดิมที่มุ่งเน้นศึกษาแต่ นโยบายอุตสาหกรรม หรือ “ภาคเศรษฐกิจที่เป็น เป้าหมายของการพัฒนา” (developmental sector) โดยอาจทำการศึกษานโยบายการค้า ซึ่ง จะครอบคลุมทั้งมิติของการปรับตัวทั้งภายใน และภายนอก

ในการศึกษาตามแนวทางดังกล่าว จะสามารถทำให้เห็นมิติที่หลุดพ้นจากตรรกะ “แพ้-ชนะ” (zero-sum logic) ที่มองโลกาภิวัตน์ และรัฐชาติเป็นสิ่งที่ขัดแย้งหรือคู่ตรงข้าม โดย สามารถมองว่าทั้งสองฝ่ายส่งผลซึ่งกันและกัน ซึ่งในแง่นี้จะสอดคล้องกับแนวการอธิบายที่มอง ว่าโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบ ของรัฐ (transformationists) ที่แม้ว่าในด้านหนึ่ง

จะยอมรับว่าโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจเป็น กระบวนการที่ซับซ้อน ไม่แน่นอน และเป็นปัจจัย ที่จำกัดทางเลือกเชิงนโยบาย หรือส่งผลให้รัฐ ชาติปรับเปลี่ยนทิศทาง แต่ในอีกด้านหนึ่งยังคง มองว่ารัฐชาติยังมีความสำคัญในการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจภายในเขตแดนของตน⁸⁴

ในส่วนของข้อถกเถียงเรื่องทิศทาง ของการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจการเมืองของ ประเทศต่างๆ นั้น แนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการ พัฒนาสามารถช่วยพัฒนาข้อถกเถียงดังกล่าวได้ ไม่มากก็น้อย กล่าวคือ ผลจากการศึกษา บทบาทของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจในบริบท ปัจจุบัน จะทำให้เห็นถึงนัยของความ เปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องของระบบ เศรษฐกิจการเมืองท่ามกลางแรงกดดันในหลาย ระดับ รวมไปถึงลักษณะการปรับตัวของระบบ เศรษฐกิจการเมือง หากพิจารณาโดยผิวเผิน แม้ว่าแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาดูเหมือน จะสอดคล้องกับทฤษฎี non-convergence หรือ แนวคิดที่เชื่อในความหลากหลายของระบบทุน นิยม (varieties of capitalism) แต่การศึกษา การปรับตัวของระบบเศรษฐกิจการเมืองอาจทำ ให้เห็นถึงพลวัตที่ซับซ้อนมากขึ้นภายในประเทศ ของการปะทะสังสรรค์ระหว่างกระแสที่ส่งผลทำ ให้ระบบเศรษฐกิจการเมืองปรับตัวไปในทิศทาง เดียวกัน และกระแสที่ต่อต้านการปรับตัว ซึ่ง การศึกษาเปรียบเทียบในหลากหลายกรณี

⁸³ คุรายละเอียดของข้อถกเถียงดังกล่าวได้ในไชยวัฒน์ คำชู, อ้วนแล้ว, บทนำ.

⁸⁴ Held and McGrew, *Globalization/anti-globalization*, pp. 126-127.

อาจจะยังทำให้เห็นถึงแนวโน้ม หรือปัจจัยบางประการที่สามารถช่วยพัฒนาคำอธิบายให้หนักแน่นมากขึ้นได้

V. บทสรุป: รัฐที่ (ยังคง) ขับเคลื่อนการพัฒนา

แนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา นับตั้งแต่ปรากฏต่อโลกวิชาการในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 ได้ผ่านวัฏจักรของการเป็นฝ่ายทดสอบ และได้ถูกทดสอบมาอย่างหนัก จากแรกเริ่มที่เป็นเพียง “ลัทธิแก้” ที่ก้าวขึ้นมาเป็นผู้ท้าทายแนวคิดอื่นๆ ที่เป็นกระแสหลักในขณะนั้น จนกระทั่งได้รับการยอมรับในวงกว้างและอาจกล่าวได้ว่ากลายเป็น “กระแสหลัก” ในการศึกษา ระบบเศรษฐกิจเมืองเอเชียตะวันออก และกลายเป็นฝ่ายถูกท้าทายจาก “ลัทธิแก้” อื่นๆ ดังเช่นทฤษฎีหรือคำอธิบายในทางสังคมศาสตร์อื่นๆ ซึ่งยากที่จะหาทฤษฎีใดที่มีความสมบูรณ์ อยู่เหนือกาลและเทศะ ความเปลี่ยนแปลง นานัปการ ทั้งภายในและภายนอกที่เกิดขึ้นกับประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา ได้ส่งผลทำให้ แนวคิดดังกล่าวถูกท้าทายอย่างหนัก จนกระทั่งมีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่มองว่ารัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเป็นแนวคิดที่ “ตายแล้ว” และไม่สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบันอีกต่อไป เป็นที่น่าสนใจว่าแนวคิดหรือทฤษฎีที่ท้าทายแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาจนเกือบทำให้ไม่มีที่ยืนในแวดวงวิชาการ นั่นคือแนวคิดนีโอคลาสสิก ที่กลับมาปรากฏตัวในรูปแบบของ

เสรีนิยมใหม่ ซึ่งนี่อาจยังเป็นการตอกย้ำ “ลัทธิธรรม” ในโลกวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะถูกโจมตีอย่างหนัก แต่ความสนใจในแนวคิดดังกล่าว ยังคงไม่หมดไป และท่ามกลางกระแสข้อถกเถียงทางวิชาการในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นข้อถกเถียงเรื่องโลกาภิวัตน์-รัฐชาติ หรือข้อถกเถียงเรื่องทิศทางการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจการเมือง ดูเหมือนว่า ความสนใจในแนวคิดรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาจะทวีมากขึ้น จากบทบาทของรัฐที่ไม่ได้ลดลงในกระบวนการปฏิรูปตามแนวทางเสรีนิยมใหม่ และจากสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากวิกฤตเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศทุนนิยมตลาดเสรีแบบแองโกล-แซกซอน น่าจะยิ่งทำให้การศึกษาที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจกลับมาเป็นที่สนใจมากขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

ในภาพรวมจึงอาจกล่าวได้ว่า รัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนาจึงยังเป็นแนวคิดหรือทฤษฎีที่ยังไม่ตาย และพร้อมที่จะกลับมาอีกครั้งในรูปแบบใหม่ หากพิจารณาจากแนวโน้มในปัจจุบัน การศึกษาวิจัยตามแนวทางของรัฐที่ขับเคลื่อนพัฒนาน่าจะสร้างคุณูปการไม่มากนักน้อยต่อโลกวิชาการ ในสาขาการเมืองเปรียบเทียบ การพัฒนา และเอเชียตะวันออกศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการเปิดพรมแดนในการศึกษาดูด้วยมุมมองใหม่ๆ ซึ่งจะเป็นการช่วยต่อยอดข้อถกเถียงที่มีอยู่ในปัจจุบันดังที่นักวิชาการในกลุ่มรัฐที่ขับเคลื่อนการพัฒนา (เดิม) เคยประสบความสำเร็จมาแล้วในอดีต

การศึกษาสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจใน
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : กรณีศึกษาธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์
A Study of Business Environments Affecting Business In Laos PDR :
A Case Study of Computer Retailing Business

นริชพันธ์ เป็นผลดี *

Naritchaphan Penpondee

อัคนันท์ คิดสม **

Akaranant Kidsom

สิริภักตร์ ศิริโท **

Siripak Siritho

บทคัดย่อ

ในบทความนี้เป็นการศึกษาความได้เปรียบทางการแข่งขัน จากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ที่มีผลกระทบต่อประกอบการธุรกิจ ตลอดจนการวิเคราะห์ถึงศักยภาพของผู้ประกอบการไทยสำหรับธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(สปป.ลาว)

สภาพแวดล้อมระดับมหภาคในสปป.ลาว ผู้ประกอบการไทยมีความได้เปรียบทางการลงทุน ทั้งด้านเศรษฐกิจ เมื่อเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นในภูมิภาค ด้านสังคมวัฒนธรรม ที่มีความคล้ายคลึงและสามารถเข้าใจสื่อสารกันได้ รวมไปถึงลาวมีความเชื่อมั่นว่าสินค้าไทย เป็นสินค้าที่ดีมีคุณภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ในเรื่องกฎหมายที่สปป.ลาวห้ามนักลงทุนต่างชาติทำธุรกิจค้าปลีก รวมทั้งด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการและมีราคาแพง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำหรับการเข้าไปลงทุนในสปป.ลาว

* นักศึกษาปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

** อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

สำหรับสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยในระดับประเทศ โดยสรุปนั้นมีความได้เปรียบในด้านปัจจัยด้านการผลิต ที่ประเทศไทยมีเทคโนโลยีและบุคลากรที่สามารถรองรับในอุตสาหกรรมได้ และปัจจัยด้านความต้องการ ก็ว่าในปัจจุบันมีผู้ใช้งานคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาวมีเพิ่มขึ้นอย่างมาก อีกทั้งรัฐบาลลาวมีการส่งเสริมและการพัฒนาด้านเทคโนโลยีของประเทศ แต่พบว่าข้อด้อยที่สำคัญสำหรับการแข่งขันในระดับประเทศของอุตสาหกรรมนี้ คือเรื่องของอุตสาหกรรมสนับสนุนที่มีราคาแพง ส่งผลทำให้ตลาดถูกจำกัดเฉพาะที่มีรายได้สูงเท่านั้น

นอกจากนั้นสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันภายในอุตสาหกรรม สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจ ในสปป.ลาว นั้นพบว่า ผู้ประกอบการมีอำนาจในการต่อรองผู้ซื้อและผู้ขายสูง และคู่แข่งในอุตสาหกรรมมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับความต้องการคอมพิวเตอร์ของผู้บริโภค ถึงกระนั้น การเข้ามาของคู่แข่งรายใหม่ และสินค้าทดแทน ถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในอุตสาหกรรมสำหรับผู้ลงทุน

ดังนั้น จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ใน สปป. ลาว แสดงให้เห็นว่าศักยภาพในการเข้าสู่ธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับผู้ประกอบการไทย โดยภาพรวมมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน และสามารถสร้างผลตอบแทนที่คุ้มค่าให้กับการลงทุนได้ ถ้านักลงทุนสามารถหาวิธีที่เหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นของธุรกิจได้

คำสำคัญ : สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ, การค้าการลงทุนในประเทศลาว, ความได้เปรียบทางการแข่งขัน, ธุรกิจคอมพิวเตอร์

Abstract

This article is a detailed study of competitive advantages from business environments affecting a computer business in Lao People's Democratic Republic (Lao PDR). The study considered the following issues.

The macro environments study in Lao PDR showed that Thai investors have competitive advantages in economic investment compared with other developing countries of the region. In term of language and culture, they are similar and could be used to directly communicate with Thai people. Furthermore, there is certain amount of confidence in quality of Thai goods .However, the threats for retail computer business are the regulation to reserve the retail business for Laos people only and the information technology infrastructure is still lacking and expensive.

The competitive environments of Lao PDR have competitive advantages for Thai investors. The Thai have both proficiency in technology and section human resource to support computer business. Moreover, the demands at present have been increasing for consumer section ales and the government promotion for technology development. However, the main weaknesses are the lack of supporting industries and high – price. So the market is limited for wealthy people only.

The competitive environments of the industries investors have competitive advantages in negotiative power of buyers and suppliers and the lack of industry competitor compared with the demand from consumer. Even so, potential new entrants and substitute product are the threats for Thai investors.

Therefore, the result of this study for business environments in Lao PDR show that Thai investor for computer business have good competitive advantages. Together with potentially good return of investment. Provided that, investor avoid potential limitations and threats that can occur in computer business.

Keywords: Business Environments, Trade and Investment in Lao People's Democratic Republic, Competitive Advantages, Computer Retailing Business

แรงจูงใจสำคัญของการลงทุนประกอบธุรกิจ จำหน่ายคอมพิวเตอร์ ในสปป.ลาว

ปัจจุบันสปป.ลาวนั้น เป็นประเทศที่กำลังเริ่มต้นในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงมีความต้องการจะนำเทคโนโลยีเข้าไปใช้เพื่อพัฒนาด้านต่างๆ ส่งผลให้มีความต้องการสินค้าเทคโนโลยีอยู่ในระดับที่เพิ่มสูงขึ้นจากเดิม จึงถือได้ว่าสปป.ลาวเป็นตลาดใหม่ที่น่าสนใจ ในการทำธุรกิจทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) โดยธุรกิจที่มีความน่าสนใจธุรกิจหนึ่งคือธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ เห็นได้จากอัตราการใช้คอมพิวเตอร์ในประเทศลาวมีอัตราการใช้เพิ่มสูงขึ้น จากร้อยละ 0.7 ในปี 2000 เป็นร้อยละ 1.69 ในปี 2005 และมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคิดเป็นร้อยละ 1.7 ของจำนวนประชากร¹ แม้ว่าอัตราการใช้คอมพิวเตอร์ในสปป.ลาว มีอัตราที่ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศไทย แต่ในทางกลับกันแสดงให้เห็นว่าสปป.ลาวเป็นตลาดใหม่ที่มีคู่แข่งช้าน้อย ทำให้การเข้าสู่ตลาดเป็นไปได้ง่าย และทักษะความรู้ความชำนาญในเรื่องของคอมพิวเตอร์ของผู้ประกอบการไทย ส่งผลให้สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจได้

สำหรับแรงจูงใจในการลงทุนในสปป.ลาว นั้นมีแนวโน้มที่ดี จากดัชนีชี้วัดของประเทศซึ่งบ่งบอกว่าประเทศลาวมีศักยภาพ คือ ดัชนีชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจต่างๆ ได้แก่ อัตราการเพิ่มของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP Growth) เป็นร้อยละ 7.5-7.8 มีมูลค่าการส่งออกปี 2006 เป็น 878 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกปี 2006 เป็นร้อยละ 92.71 มูลค่าการนำเข้าปี 2006 เป็น 931 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าปี 2006 เป็นร้อยละ 35.77² และนอกจากนั้น ผู้ประกอบการไทยยังมีความได้เปรียบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมซึ่งสปป.ลาวมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยมาก อีกทั้งในด้านของภาษา และทัศนคติที่มีต่อสินค้าไทยซึ่งปัจจัยต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้ประเทศไทยมีความได้เปรียบกว่าประเทศอื่นๆที่เข้าไปลงทุนในสปป.ลาว

จากเหตุผลดังกล่าว สปป.ลาวจึงเป็นประเทศที่มีความน่าสนใจ เป็นอย่างยิ่ง สำหรับการเป็นตลาดใหม่ในการจำหน่ายคอมพิวเตอร์ของผู้ประกอบการไทย สำหรับในหัวข้อถัดไปจะเป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีผลต่อการเข้าไปประกอบธุรกิจในสปป.ลาว

[1] "user penetration rates worldwide and for developed and developing regions, between 1997 and 2007" (2007). International Telecommunication Union, <http://www.itu.int/ITU-D/ict/statistics/maps.html>

[2] "Country Profile สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว"(2550).กรมส่งเสริมการส่งออก, [http:// www.depthai.go.th](http://www.depthai.go.th)

การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจสำหรับ ธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ใน สปป.ลาว

การลงทุนทำธุรกิจระหว่างประเทศ มีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ และความแตกต่างนั้นมีผลต่อการประกอบธุรกิจ จึงมีความจำเป็นมากที่ผู้ประกอบการจะต้องศึกษาให้เข้าใจในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของประเทศเป้าหมายที่จะเข้าไปลงทุน ดังนั้นในบทความนี้จึงเป็นการศึกษาข้อมูลในการประกอบธุรกิจในสปป.ลาว เพื่อนำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสำหรับธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ซึ่ง ประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมระดับมหภาค ของสปป.ลาว

1.1 ด้านการเมือง กฎหมาย และนโยบายภาครัฐของ สปป.ลาว (Political)

สภาพแวดล้อมทางด้านการเมืองและกฎหมายของสปป.ลาวที่มีผลกระทบต่อประกอบธุรกิจ มีประเด็นสำคัญได้ดังนี้

- การเมืองและรูปแบบการปกครอง ประเทศลาวปกครองระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์โดยพรรคการเมืองเดียว คือ พรรคประชาชนปฏิวัติลาว เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการบริหารและออกกฎหมาย นโยบายที่สำคัญของรัฐบาลมุ่งเน้นในด้านการพัฒนาความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ โดยในการประชุมสมัชชาพรรคฯ

ครั้งที่ 8³ เมื่อเดือนมีนาคม 2549 มีนโยบายจากภาครัฐของสปป.ลาว สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอยึดถือปฏิบัติ ว่าในปี2553 ต้องพ้นจากสถานะภาพเป็นประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด ต้องมีความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจต้องขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และประชาชนต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากปัจจุบัน 3 เท่าตัว นอกจากนี้ ต้องมุ่งสร้างเสริมความสัมพันธ์แบบรอบด้านกับทุกประเทศโดยไม่แบ่งแยกลัทธิอุดมการณ์เพื่อขอรับการสนับสนุนและความช่วยเหลือ ในการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมาย

เนื่องจากการกำหนดกฎหมายทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับรัฐบาล ดังนั้นในการทำธุรกิจในสปป.ลาว จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อกำหนดของรัฐบาล อย่างเคร่งครัดเพราะรัฐบาลถือเป็นผู้มีสิทธิขาดในการกำหนดกฎหมายและข้อบังคับต่างๆสำหรับการประกอบธุรกิจ

- นโยบายความร่วมมือทางการค้าการลงทุน

สปป.ลาวในปัจจุบันมีการเปิดประเทศเป็นเสรีทางการค้ามากขึ้น สำหรับความร่วมมือในด้านของการค้าการลงทุน รัฐบาลไทย และลาว มีนโยบายความร่วมมือและส่งเสริมร่วมกัน

[3] การประชุมสมัชชาพรรคฯ ครั้งที่ 8 เป็นการประชุมของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว เพื่อกำหนดนโยบายและเป้าหมายการพัฒนาประเทศ

โดยมีการกำหนดนโยบายแผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าของไทย-ลาว ดังนี้

ก) จัดให้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีเจ้าหน้าที่อาวุโส และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ เพื่อทบทวนติดตามการดำเนินงานความร่วมมือ และจัดทำความร่วมมือใหม่ ๆ

ข) ผลักดันการอำนวยความสะดวกทางการค้า การท่องเที่ยว และร่วมมือในการลงทุนในโครงการ Contract Farming

ค) การตั้งโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตร และการพัฒนาพื้นที่ เพื่อการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพานมิตรภาพไทย-ลาว พัฒนาเมืองอุดมไชย และเส้นทางหมายเลข 9 จากสะพานมิตรภาพ 2 เข้าไปในแขวงสะหวันนะเขต

ง) ทั้งสองฝ่ายจะร่วมกันแก้ไขปัญหาการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดน รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบด้านศุลกากร

ซึ่งผลจากนโยบายความร่วมมือ ทำให้การลงทุนทำธุรกิจและการค้ามีความสะดวกมากยิ่งขึ้นแต่ถึงกระนั้น สปป.ลาว ก็ยังคงมีข้อจำกัดสำหรับอุตสาหกรรมบางอย่างที่มีผลกระทบต่อรัฐบาล เช่น อุตสาหกรรมเหมืองแร่ รัฐบาลจะควบคุมและดำเนินการเอง

- ข้อกำหนดและกฎหมาย

รัฐบาลลาวมีการส่งเสริมให้ผู้ลงทุนต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจ เพื่อให้มีการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ โดยมีการออกกฎหมาย คือ *กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนของต่างประเทศ (Law on the*

*Promotion of Foreign Investment 2004)*⁴ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีผลในการคุ้มครองนักลงทุนต่างชาติและเชื้อประโยชน์ในการลงทุนรวมทั้งการให้สิทธิพิเศษทางการค้า สำหรับรูปแบบการลงทุนทางตรงตรงของต่างประเทศ (FDI) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ธุรกิจร่วมตามสัญญา (Business Cooperation by Contract) คือการร่วมทำธุรกิจกันระหว่างนิติบุคคลลงทุนภายในลาวกับต่างประเทศ โดยไม่ได้ก่อตั้งนิติบุคคลใหม่ในลาว

2. วิสาหกิจร่วมทุนระหว่างนักลงทุนต่างประเทศกับนักลงทุนภายใน (Joint Venture between Foreign and Domestic Investor) ซึ่งอัตราส่วนของนักลงทุนต่างประเทศต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของทุนจดทะเบียนทั้งหมด นักลงทุนต่างประเทศสามารถลงทุนในธุรกิจขายปลีกได้โดยทุนจดทะเบียนต้องไม่ต่ำกว่า 50,000 เหรียญสหรัฐ โดยที่สัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติในประเภท ธุรกิจขายปลีก นั้นรูปแบบการลงทุนประเภทนี้ได้กำหนดสัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างประเทศไว้ตั้งแต่ ร้อยละ 30 - 100

3. วิสาหกิจลงทุนต่างประเทศ 100 % (100 % Foreign-Owned Enterprise) เป็นวิสาหกิจของต่างประเทศที่ลงทุนฝ่ายเดียว เฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบการลงทุนในประเภทที่ 3 ที่เป็นการลงทุนของนักลงทุนต่างประเทศฝ่าย

[4] แหล่งที่มา : "Law on the Promotion of Foreign Investment", <http://www.invest.laopdr.org/>

เดียว 100 % สำหรับนักลงทุนไทยซึ่งลงทุนในธุรกิจด้านคอมพิวเตอร์ในระดับการลงทุนขนาดใหญ่ซึ่งได้รับการอนุมัติจาก DDFI แล้ว เช่น บริษัท Inter Hitech Center Co.Ltd ลงทุนในกิจการ Computer Service จำนวนเงินลงทุน 162,400 เหรียญสหรัฐ บริษัท Pubpla Holding Computer Lao Co.Ltd ลงทุนในกิจการ Computer Installing Center, Computer Technology Service, Software Training Center จำนวนเงินลงทุน 120,000 เหรียญสหรัฐ และ Global Sourcing (Laos) Co.Ltd ลงทุนในกิจการพัฒนาสร้างระบบ Program Software Lao Script และบริการหลังการขาย จำนวนเงินลงทุน 8,000,000 เหรียญสหรัฐ ฯลฯ

ในส่วนของนครหลวงเวียงจันทน์ มีการส่งเสริมในธุรกิจสำคัญคือการแปรรูปสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมเบา และธุรกิจท่องเที่ยว และมีการกำหนดเขตการส่งเสริมการลงทุนเพื่อลดอัตราภาษี และสำหรับนครหลวงเวียงจันทน์ ถือว่าอยู่ในเขตการส่งเสริมการลงทุนพื้นที่เขต 3 คือพื้นที่มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานครบครัน มีการยกเว้นภาษีกำไรเป็นเวลา 2 ปี และเสียภาษีในอัตราร้อยละ 10 ในอีก 2 ปีถัดมา

สำหรับกฎหมายของธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาว มีประเด็นสำคัญของกฎหมายในเรื่องของข้อกำหนดห้ามให้นักธุรกิจต่างชาตินักลงทุนในธุรกิจค้าปลีกซึ่งสงวนไว้สำหรับประชาชนลาว มีข้อความดังนี้ “ สาขาที่รัฐบาล

ลาวห้ามนักลงทุนต่างชาติลงทุน โดยสงวนไว้สำหรับนักลงทุนลาว ได้แก่ การบริการด้านการทำบัญชี การบริการการท่องเที่ยว ขยายปลีก และทำป่าไม้⁵ เนื่องจากธุรกิจขายปลีกที่สงวนไว้สำหรับคนลาว ซึ่งหมายถึง กิจการขายปลีกขนาดเล็ก หรือร้านอาหารขนาดเล็ก ซึ่งรัฐบาลลาวสงวนไว้ให้ประชาชนของตน ดังนั้นสำหรับธุรกิจจำหน่าย(ค้าปลีก)คอมพิวเตอร์ในประเทศลาว ผู้ประกอบการจึงต้องระมัดระวังในข้อกำหนดนี้แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลคำแนะนำของสำนักงานส่งเสริมการค้าไทยในเวียงจันทน์ (Thai Trade Center Vientiane) ได้ให้คำแนะนำถึงเรื่องดังกล่าวว่า ผู้ประกอบการที่เป็นชาวต่างชาติที่ต้องการเข้าไปทำธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก อาจอาศัยชื่อของคนท้องถิ่นจดทะเบียนบริษัทให้เป็นเจ้าของทะเบียนวิสาหกิจ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ตั้งแต่การหาคนที่ไว้เนื้อเชื่อใจได้ การจดทะเบียนสมรสกับชาวลาว หรือการใช้ชื่อลูกจ้างที่เป็นชาวลาวเป็นเจ้าของทะเบียนวิสาหกิจ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าไปดำเนินธุรกิจค้าปลีกในประเทศลาวได้

1.2 ด้านเศรษฐกิจ (Economic)

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการพิจารณา

[5] แหล่งที่มา : สำนักความร่วมมือการค้าและการลงทุน กรมการค้าต่างประเทศ (มีนาคม 2551)

การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ และสิ่งที่บ่งชี้ว่าประเทศนั้นมีสถานะเศรษฐกิจดีหรือไม่นั้นสามารถพิจารณาได้จากดัชนีชี้วัดด้านเศรษฐกิจต่างๆภายในประเทศ ผลการศึกษา ด้านเศรษฐกิจของสปป.ลาว ได้มีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6⁶ ซึ่งจัดทำขึ้นตั้งแต่ปี 2548-2553 เป็นแผนที่รัฐบาลกำหนดโดยมีเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของสปป.ลาว

นอกจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจแล้ว ในปัจจุบันสปป.ลาวมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดี เห็นได้จาก ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ

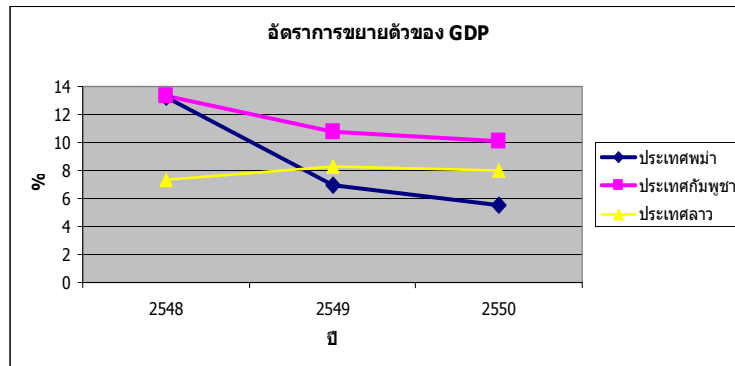
- GDP ภาวะเศรษฐกิจลาวในปี 2550 ขยายตัวร้อยละ 8.0 ชะลอลงจากปีก่อนซึ่งขยายตัวร้อยละ 8.3 แต่ยังสูงกว่าอัตราการขยายตัวเฉลี่ย ของลาวระหว่างปี 2545-49 ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 6.8

- ดุลการค้าในปี 2547 ประเทศลาวขาดดุลการค้า 230.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2550 ประเทศลาวขาดดุลการค้าลดลง เหลือ 53.41 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมีอัตราการลดลง 76.82 % แสดงให้เห็นได้ว่าสปป.ลาวมีการส่งออกเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมมาก

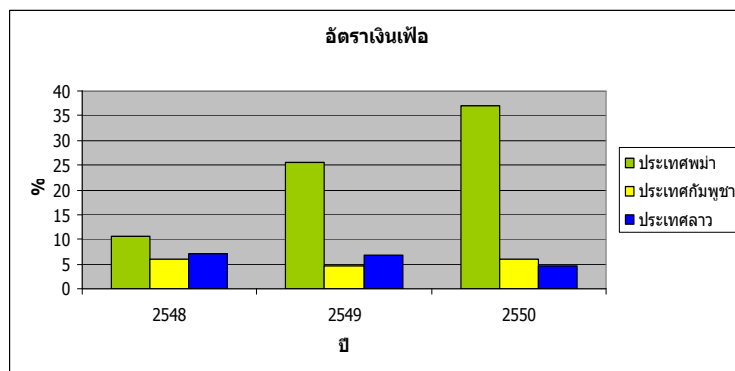
- อัตราเงินเฟ้ออยู่ที่ร้อยละ 4.5 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมา

ดังนั้นแนวโน้มด้านเศรษฐกิจของสปป.ลาวไปในทางที่ดีใกล้เคียงกับที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจได้กำหนดเป้าหมายไว้โดย GDP Growth ในปี 2550 เป็น 8.0 เปอร์เซ็นต์จากที่ตั้งเป้าหมายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ 7.5 เปอร์เซ็นต์ และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาที่มีพื้นที่ติดกับประเทศไทยทั้ง พม่าและกัมพูชา ถือว่ามีแนวโน้มทางเศรษฐกิจที่ดีที่สุดรวมทั้งสาเหตุจากที่สปป.ลาวเริ่มมีการเปิดประเทศให้นักลงทุนเข้าไปมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น เป็นผลทำให้แนวโน้มทางเศรษฐกิจที่มาจากการค้าและการลงทุนมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงขึ้น และมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

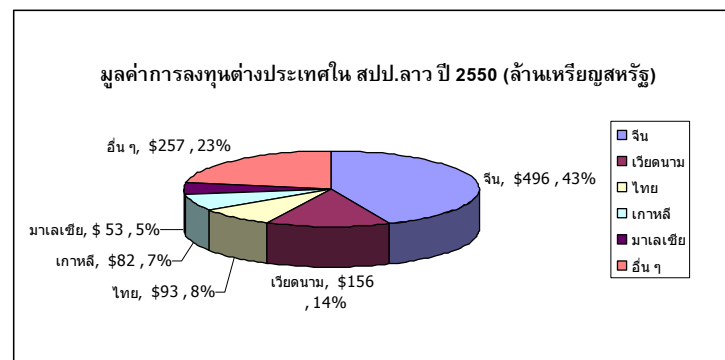
[6] ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจของ สปป.ลาว ในภาคผนวก ก

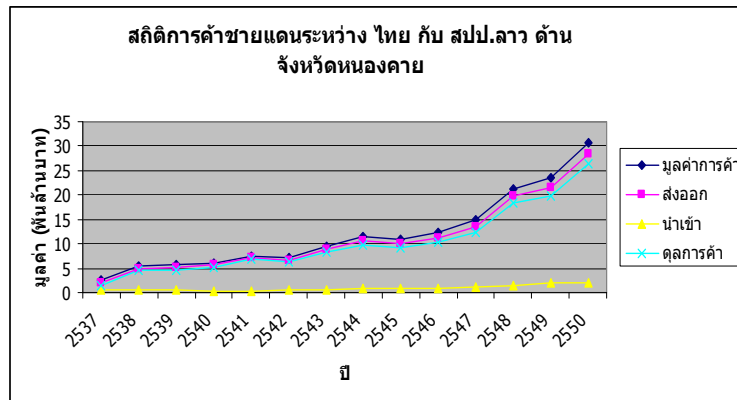
รูปที่ 1 อัตราการขยายตัวของ GDP ปี 2548-2550 โดยเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาที่มี รายแดนติดกับประเทศไทยในภูมิภาคเดียวกัน

รูปที่ 2 อัตราเงินเฟ้อ ปี 2548-2550 โดยเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเดียวกัน
ที่มา : รูปที่ 1 และ รูปที่ 2 สำนักงานส่งเสริมการลงทุนแห่งประเทศไทย (BOI) <http://www.boi.go.th>

รูปที่ 3 อัตราส่วนการลงทุนทำธุรกิจของประเทศสำคัญ 5 แรกในปี 2550
ที่มา : สำนักความร่วมมือการค้าและการลงทุน กรมการค้าต่างประเทศ (มีนาคม 2551)

รูปที่ 4 สถิติการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนของไทยไปสปป.ลาว

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย โดยความร่วมมือจากด่านศุลกากรหนองคายและบึงกาฬ

1.3 สังคมและวัฒนธรรม (Social)

สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ต้องมีการศึกษา และทำความเข้าใจ วัฒนธรรมของประเทศเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ว่า สินค้าหรือบริการนั้นสามารถทำธุรกิจได้ โดยไม่ขัดกับหลักวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผลการศึกษาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของสปป.ลาวสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

- ภาษา ภาษาลาวเป็นภาษาที่มีความคล้ายคลึงกับภาษาไทยมาก คนไทยสามารถเข้าใจในภาษาลาวสามารถสื่อสารซึ่งกันและกันได้ ภาษาจึงไม่ใช่ปัญหาสำหรับนักธุรกิจไทย

- ศาสนา ในสปป.ลาว ร้อยละ 75 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 16-17 นับถือผี ที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์ประมาณ 100,000 คน และอิสลาม ประมาณ 300 คนศาสนาของประชากรส่วนใหญ่คือพุทธซึ่งเป็นศาสนาเดียวกันกับ

ประเทศไทยทำให้ข้อห้ามหรือข้อปฏิบัติทางด้านวัฒนธรรมมีความคล้ายคลึงกันกับประเทศไทย

- ค่านิยมและทัศนคติ ของคนลาวที่มีต่อประเทศไทย จากการสัมภาษณ์ชาวลาวในด้านสินค้าที่ลาวมีทัศนคติต่อไทย คือ สินค้าไทยเป็นสินค้าที่ดีมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับสำหรับลาว สินค้าของประเทศไทยจึงสามารถส่งออกสู่สปป.ลาวได้อย่างต่อเนื่องสำหรับในมุมมองของสินค้าประเภทคอมพิวเตอร์ซึ่งแหล่งกำเนิดสินค้าโดยส่วนใหญ่เป็นแบรนด์สินค้าจากต่างประเทศไม่ได้มีการผลิตขึ้นในประเทศไทย สำหรับในส่วนของคุณลักษณะทั่วไปของสินค้าจึงไม่มีความแตกต่างจากประเทศอื่น แต่ในเรื่องของคุณภาพในการให้บริการ เช่นมีการรับประกันสินค้า และเรื่องของราคาที่สามารถสื่อสารต่อรองกันได้ จึงเป็นผลให้ชาวลาวมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าคอมพิวเตอร์ที่มาจากไทย

ดังนั้นในด้านของสังคมวัฒนธรรมของคนลาวที่มีความคล้ายคลึงกับคนไทย และทัศนคติที่ดีที่มีต่อสินค้าจากประเทศไทย ทำให้ในการประกอบธุรกิจมีความได้เปรียบกว่าเมื่อเทียบกับนักลงทุนชาติอื่นๆ

1.4 เทคโนโลยี (Technology)

สภาพแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยีนั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจด้านอื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเช่น การเมืองกฎหมาย สังคม วัฒนธรรม และ สภาพะทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่กำหนดการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีของประเทศ สำหรับปัจจัยที่เป็นตัวชี้วัดความเจริญทางเทคโนโลยีของสปป.ลาว คือ

- เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ประเทศลาวมีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 0.27 มีหมายเลขโทรศัพท์ 1.327 และโทรศัพท์เคลื่อนที่ 1.935 ต่อประชากร 100 คน (ปี2550) และนอกจากนั้นได้มีการเปิดให้บริการระบบ 3จี ตั้งแต่ปี 2551 โดยรัฐวิสาหกิจประสมบริษัท ลาวเทเลคอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด (Lao Telecommunications Co. Ltd.) ซึ่งระบบ3จีจะใช้ถ่ายทอดสดการแข่งขันซีเกมส์ให้กับประชาชนในประเทศได้รับชม

- ระบบอินเทอร์เน็ต(Internet) ประเทศลาวมีการใช้ Internet ที่ 0.27 ต่อประชากร 100 คน มี Bandwidth ที่เวียงจันทน์ 100 Mbps มีจำนวน Website ทั้งภาษาอังกฤษและ ภาษา

อื่นๆมากกว่า 100 Website (ปี2550) สำหรับการให้บริการอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันนี้มีทั้งระบบ Dialup และระบบ ADSL ความเร็วที่ให้บริการโดยทั่วไปมีตั้งแต่ 256, 512 Kbps และ 1Mbps อัตราค่าบริการรายเดือนประมาณ 800 - 5,000 บาท⁷ โดยข้อมูลอ้างอิงจาก บริษัท ลาวเทเลคอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด

- การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน มีสนามบิน 3 แห่งคือ Wattay International Airport ที่เวียงจันทน์, Luang Prabang International Airport, Pakse International Airport ประเทศลาวไม่มีท่าเรือเนื่องจากเป็นประเทศที่ไม่ติดทะเล และถนนรวมระยะทางประมาณ 32,624 กิโลเมตร

สำหรับในนครหลวงเวียงจันทน์ มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการคมนาคม โทรคมนาคม น้ำประปา ไฟฟ้า ที่เป็นพื้นฐานให้เกิดความก้าวหน้าด้านการค้า การพาณิชย์ และอุตสาหกรรม โดยนครหลวงเวียงจันทน์ มีสถานีอนามัย 68 แห่ง มีไฟฟ้า 488 ตำบล น้ำประปา 203 ตำบล และมีการสร้างถนน 497 ตำบล ในจำนวนตำบลทั้งหมด 499 ตำบลในเวียงจันทน์ ถือได้ว่าเป็นแขวงที่เจริญที่สุดในประเทศลาว ในด้านเทคโนโลยีรัฐบาลลาวมีการส่งเสริมในการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และการส่งเสริมการศึกษาทางด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีแม้จะยังไม่เทียบเท่ากับในประเทศไทย แต่ก็ถือได้ว่าการ

พัฒนาระบบในระบบโครงสร้างพื้นฐานสำหรับ มีข้อจำกัดเรื่องอัตราค่าบริการในการใช้งาน
 ในเขตนครหลวงเวียงจันทน์ก็เพียงพอที่จะรองรับ อินเทอร์เน็ตเมื่อเทียบกับรายได้ของประชากร
 การใช้งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้ ลาวโดยเฉลี่ยแล้วถือว่าสูงก็ตาม
 งานคอมพิวเตอร์รวมทั้งอินเทอร์เน็ตได้ ถึงแม้จะ

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมระดับมหภาคโดยใช้ PEST Analysis

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมหภาคโดยใช้ PEST Analysis

สภาพแวดล้อมระดับมหภาคของธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาว โดยใช้ PEST Analysis	
Political การเมือง และ กฎหมาย	รัฐบาลลาวมีการให้สิทธิพิเศษและการคุ้มครองทางการลงทุนสำหรับ นักลงทุนต่างชาติ อีกทั้งได้กำหนดรูปแบบการลงทุนไว้ถึง 3 แบบสำหรับ นักลงทุนต่างชาติ แต่ด้วยข้อจำกัดของกฎหมายที่รัฐบาลลาวได้กำหนด กฎหมายสำหรับอาชีพที่สงวนไว้เฉพาะประชาชนชาวลาวที่นักลงทุน ต่างชาติต้องพิจารณา คือกฎหมายของสปป.ลาวไม่อนุญาตให้นักลงทุน ต่างชาติทำธุรกิจค้าปลีกได้ จึงเป็นอุปสรรคในการกำหนดวิธีการนำ ธุรกิจเข้าสู่ประเทศ (Mode of Entry) สำหรับธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการชาวต่างชาติที่ต้องการทำธุรกิจค้าปลีก ขนาดเล็ก อาจอาศัยชื่อของคนท้องถิ่นจดทะเบียนบริษัทให้เป็นเจ้าของ ทะเบียน ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าไปดำเนินธุรกิจ ค้าปลีกในประเทศลาวได้
Economics เศรษฐกิจ	ด้านเศรษฐกิจของ สปป.ลาว ถือได้ว่าการเจริญเติบโตได้ดีที่สุดเมื่อ เทียบกับประเทศกำลังพัฒนาที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันและมีพรมแดนติด กับประเทศไทย คือ พม่า ลาว และกัมพูชา ดังนั้น สปป.ลาวจึงถือได้ว่า เมื่อวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจมีความเหมาะสมในการลงทุนมากที่สุด

สภาพแวดล้อมระดับมหภาคของธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาว โดยใช้ PEST Analysis	
Social สังคม และ วัฒนธรรม	<p>ด้านสังคมและวัฒนธรรมในส่วนของประเทศไทยนั้นมีความได้เปรียบในเรื่องนี้ คือ ในส่วนของภาษาที่คนลาวและคนไทยสามารถสื่อสารเข้าใจกันได้ เมื่อเทียบกับประเทศที่เข้ามาลงทุนอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกันทางด้านของภาษา นอกจากนี้ไทยยังมีความคล้ายคลึงกันกับลาวทางวัฒนธรรมทางสังคม และวัฒนธรรมทางศาสนา ทำให้ไทยเข้าใจถึงข้อกำหนดทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวด้วย จึงเป็นส่วนดีที่ทำให้สินค้าของไทยที่นำเข้าไปไม่ผิดหลักทางสังคมวัฒนธรรมของลาวในส่วนของค่านิยมและทัศนคติคนลาวนิยมใช้สินค้าของไทยมากเนื่องจากมีความเชื่อมั่นในเรื่องของคุณภาพและการบริการ สำหรับคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นจากต่างประเทศและไทยนำเข้ามาเป็นผู้แทนจำหน่ายนั้น ชาวลาวยังนิยมซื้อคอมพิวเตอร์จากประเทศไทย โดยเชื่อว่าคอมพิวเตอร์ของไทยมีคุณภาพดี มีการรับประกัน และมีการบริการที่ดี</p>
Technology เทคโนโลยี	<p>ด้านเทคโนโลยีและระบบสาธารณูปโภคสำหรับในเมืองหลวงถือว่าเพียงพอสำหรับรองรับในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้งานคอมพิวเตอร์รวมทั้งอินเทอร์เน็ตได้ แต่ในขณะเดียวกันอัตราค่าบริการในการให้บริการด้านอินเทอร์เน็ตที่มีราคาสูง เนื่องจากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ตลาดของธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์มีขนาดจำกัด กลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่จึงมีเฉพาะที่เป็น นักเรียน อาจารย์ องค์กรของรัฐ นักธุรกิจ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้มีรายได้สูงในลาว แต่ไม่แพร่หลายในกลุ่มของผู้ใช้งานทั่วไปเหมือนในประเทศไทย</p>

2. การวิเคราะห์สภาวะการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมระดับประเทศของธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาว

เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ปัจจัยทั้ง 4 ในทฤษฎี Diamond Model ซึ่งเป็นทฤษฎีความได้เปรียบทางการแข่งขันระหว่างประเทศ (Competitive Advantage of Nations) ของ Michael E. Porter ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยด้านการผลิต (Factor Condition)

ปัจจัยที่พิจารณาความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการ สำหรับในสปป.ลาวนั้น

- ระบบสาธารณูปโภคโครงสร้างพื้นฐาน แม้ไม่จะสามารถครอบคลุมในทุกพื้นที่ของสปป.ลาวได้ทั้งหมด แต่เฉพาะในเขตพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ เมื่อเปรียบเทียบกับแขวงอื่นๆถือว่าระบบสาธารณูปโภคครบถ้วนกว่าของแขวงอื่นๆจึงเหมาะกับการเข้าไปประกอบธุรกิจมากที่สุด

- ด้านของเงินทุนหรือสถาบันการเงิน นั้นมีสถาบันการเงินของไทย เปิดบริการอยู่ในสปป.ลาว ถึง 5 บริษัทคือธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารทหารไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นนักธุรกิจไทยจึงมีความสะดวกในการทำธุรกรรมการค้าได้ง่าย

- ทักษะความชำนาญในสปป.ลาว โดยภาพรวมในด้านการศึกษาของประชาชนลาว ยังมีอัตราส่วนที่น้อย ที่สามารถอ่านออกเขียนได้ มี

ประมาณร้อยละ 56 ของจำนวนประชากรลาว แต่จากการสัมภาษณ์ประชากรในพื้นที่ของเขตนครเวียงจันทน์นั้นประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้และการศึกษา ในสำหรับการจำหน่ายสินค้าคอมพิวเตอร์ ซึ่งต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในระดับใช้งานและแก้ไขปัญหาได้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการจำหน่ายคอมพิวเตอร์ภายในนครเวียงจันทน์ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญงานภายในประเทศ

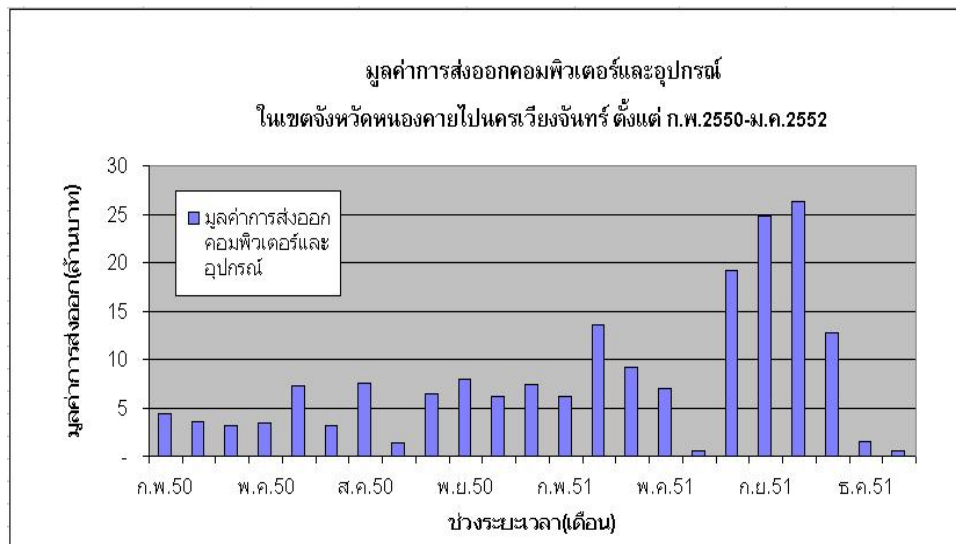
2.2 ปัจจัยด้านความต้องการ (Demand Condition)

ในด้านปัจจัยความต้องการของสินค้าไทยมูลค่าทางการค้าของไทยกับลาวมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติการค้าของระหว่างประเทศไทยกับสปป.ลาว นั้นทั้งการค้าชายแดน และการค้าผ่านแดนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ในส่วนของการค้าผ่านแดนนั้นมูลค่าทั้งขาเข้าและขาออกมีอัตราใกล้เคียงกันที่มูลค่า 16,000 ล้านบาท (มกราคม ปี 2552) และมีแนวโน้มของมูลค่าการค้าผ่านแดนเพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนั้น การค้าชายแดนประเทศไทย ได้เปรียบดุลการค้ากับ สปป.ลาว ตั้งแต่ปี 2538 ที่ได้ดุลการค้าจากผลต่างมูลค่าการส่งออกเทียบกับมูลค่าการนำเข้าในเป็น 3 เท่า จนถึงในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 13 เท่า และได้ดุลการค้าถึง 26,394 ล้านบาท ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงมาก แสดงให้เห็นว่าสินค้า

ของไทยได้รับการยอมรับจากสปป.ลาว และมีความต้องการสินค้าของไทย

สำหรับในส่วนของคอมพิวเตอร์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากข้อมูล มูลค่าการส่งออกสินค้าคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ของไทยไปสู่สปป.ลาวมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น ดังเห็นได้จากมูลค่าการส่งออกสินค้าคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ของไทยจากหนองคายไปนครเวียงจันทน์ จากข้อมูล

ตั้งแต่ กุมภาพันธ์ ปี 2550 จนถึงเดือน มกราคม 2552 นั้นมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นมูลค่าการส่งออกประมาณ 5 ล้านบาทในเดือนกุมภาพันธ์ 2550 จนถึงเดือนตุลาคม 2551 มูลค่าการส่งออกประมาณ 26 ล้านบาทแสดงให้เห็นว่าสินค้าคอมพิวเตอร์เป็นสินค้าที่คนลาวมีความต้องการในการใช้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

รูปที่ 5 มูลค่าการส่งออกคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ จากจังหวัดหนองคายไปเวียงจันทน์
ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย โดยความร่วมมือจากด่านศุลกากรหนองคาย

2.3 อุตสาหกรรมสนับสนุน (supporting industries)

การบ่งชี้ถึงความแข็งแกร่งของธุรกิจนั้น วัดจากความแข็งแกร่งของอุตสาหกรรมสนับสนุน โดยธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์นั้น อุตสาหกรรมสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ การ

ให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ร้านอินเทอร์เน็ต สถาบันสอนคอมพิวเตอร์และโปรแกรม ร้านขายโปรแกรม จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้งานคอมพิวเตอร์ที่เป็นคนลาว ส่วนใหญ่ใช้งานในเรื่องการหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและการทำงานโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับงาน ดังนั้น

สำหรับการให้บริการ Broadband Internet ในปัจจุบัน สำหรับการให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในสปป.ลาว การใช้งานโดยทั่วไปความเร็วอยู่ที่ประมาณ 256 Kbps ถึง 1 Mbps ในรูปแบบของ Dial Up และแบบ ADSL และในเรื่องของราคาที่มีอัตราค่าบริการประมาณ 800-5,000 บาทต่อเดือน ถ้าเทียบกับรายได้เฉลี่ยโดยทั่วไปของประชากรลาวถือว่าสูง ทำให้การใช้งานคอมพิวเตอร์กระจายสู่การใช้งานทั่วไปได้น้อย ส่วนใหญ่จะใช้คอมพิวเตอร์ในศูนย์ราชการและสถานศึกษา

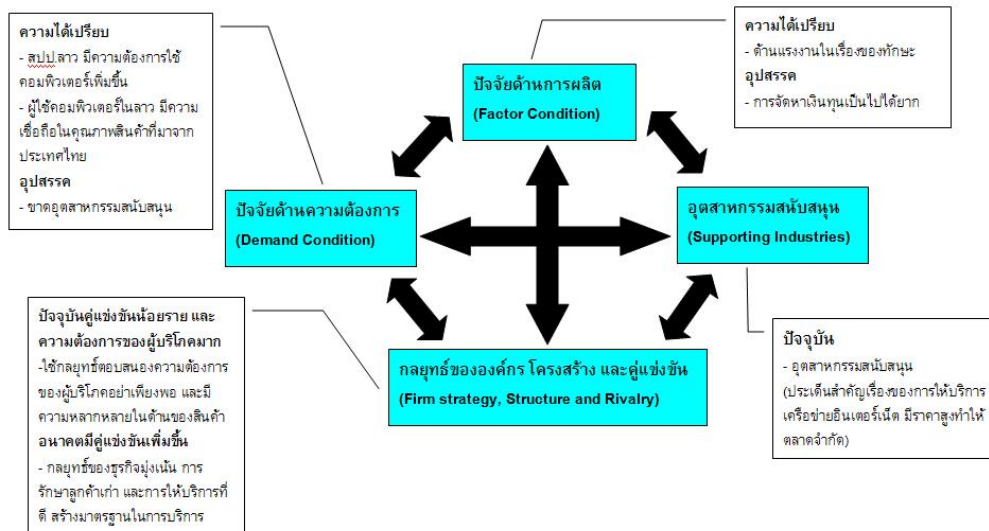
ดังนั้น สำหรับในอุตสาหกรรมสนับสนุนที่กล่าวข้างต้น ยังไม่สามารถสร้างความแข็งแกร่งให้กับธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ใน สปป.ลาว ได้แต่ในอนาคตรัฐบาลลาวมีนโยบายส่งเสริมด้านการศึกษาสำหรับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น และส่งเสริมให้มีการแข่งขันสำหรับอุตสาหกรรมการให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ก็จะเป็นอุตสาหกรรมที่ช่วยในการสนับสนุนธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ได้

2.4 กลยุทธ์ขององค์กร โครงสร้างและคู่แข่ง (Firm Strategy, Structure and Rivalry)

เป็นปัจจัยที่บ่งชี้ถึงการบริหารจัดการรวมทั้งกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และศึกษาถึงความแข็งแกร่งของคู่แข่ง สำหรับธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในปัจจุบันมีการแข่งขันไม่สูงมากภายในประเทศเนื่องจากมีร้านจำหน่ายคอมพิวเตอร์จำนวนน้อย อีกทั้งคู่แข่งที่เป็นผู้ประกอบการในประเทศไทยจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการไทยโดยส่วนใหญ่การขายจะอยู่ในลักษณะค้าส่ง การสั่งซื้อจากลาวจะเป็นการสั่งซื้อเพื่อนำไปจำหน่ายต่อภายในประเทศ และใน สปป.ลาวมีความต้องการในการใช้คอมพิวเตอร์เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นกลยุทธ์ในการแข่งขันสำหรับผู้ประกอบการ คือให้มีสินค้าตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างเพียงพอ

สำหรับในอนาคตถ้ามีคู่แข่งเพิ่มเติมกลยุทธ์คือเน้นรักษาลูกค้าเก่า และสร้างมาตรฐานในการบริการให้เหนือกว่าคู่แข่งไม่ว่าจะเป็นด้านการบริการส่ง การรับประกันสินค้าและบริการซ่อม

สรุปแผนภาพการวิเคราะห์สภาวะการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมระดับประเทศของธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาวโดยใช้ Diamond Model

รูปที่ 6 สภาวะการแข่งขันของอุตสาหกรรมระดับประเทศในธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาว

3.การวิเคราะห์สภาวะการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมของธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาว

การศึกษาสภาพแวดล้อมภายในอุตสาหกรรมนั้นในการศึกษานี้ เป็นการเป็นการวิเคราะห์ความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจคอมพิวเตอร์โดยใช้แรงทั้ง 5 ของ Michael E. Porter

3.1 คู่แข่งขันรายใหม่ (Potential Entrants)

ในธุรกิจคอมพิวเตอร์ในประเทศลาว การเข้าสู่ตลาดของคู่แข่งรายใหม่มีโอกาสเข้าสู่ตลาดได้นั้น จากการศึกษาธุรกิจคอมพิวเตอร์เป็นธุรกิจที่ใช้เงินทุนหมุนเวียนสูงเนื่องจาก วงจร

ชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle) ของคอมพิวเตอร์ในแต่ละรุ่นสั้นมาก และใช้ความเชี่ยวชาญด้านเทคนิคเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการเข้ามาของผู้แข่งขันรายใหม่ โดยแบ่งการพิจารณาดังนี้

- คู่แข่งขันภายในประเทศลาวเอง จากการศึกษาก็ได้ว่าประเทศลาวเป็นประเทศที่กำลังเริ่มมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ทำให้ยังขาดในเรื่องของบุคลากรและผู้ชำนาญการ และเงินทุน ซึ่งทำให้การลงทุนในธุรกิจด้านเทคโนโลยี ของผู้ประกอบการลาว ยังคงมีจำนวนน้อย

- คู่แข่งขันจากประเทศไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นคู่แข่งที่มีศักยภาพมากที่สุด ทั้ง

ทางด้านเงินทุน และ ความสามารถเฉพาะด้าน
ของบุคคล

- คู่แข่งขันจากประเทศอื่น จาก
การศึกษาประเทศที่มีศักยภาพในการลงทุนคือ
ประเทศจีน ซึ่งสามารถผลิตสินค้าที่มีต้นทุนที่ต่ำ
อุปกรณ์ต่างๆจึงมีราคาถูก อีกทั้งในปัจจุบัน ด้าน
การขนส่งก็ไม่ใช่อุปสรรคอีกต่อไปเนื่องจากมี
การพัฒนาเส้นทางหมายเลข 13 หรือ เส้นทาง
R-3 A ทำให้การคมนาคมขนส่งจากจีนมาลาว
ซึ่งมีพรมแดนติดต่อกัน สะดวกและรวดเร็วกว่า
ในอดีตในการขนส่งสินค้าจากชายแดนจีน
โดยตรง (มณฑลหนูนหนัน) มายังนครหลวง
เวียงจันทน์แต่สินค้าจีนเองก็มีข้อจำกัดทางด้าน
คุณภาพ และทัศนคติความไว้วางใจในคุณภาพ
สินค้าของลาวที่มีต่อจีน ถ้าในอนาคตสินค้าจีนมี
การพัฒนาปรับปรุงด้านคุณภาพ ก็จะช่วยส่งผลให้
จีนเป็นคู่แข่งรายใหม่ที่สำคัญในอุตสาหกรรม
ได้

ดังนั้นในอนาคตการแข่งขันใน
อุตสาหกรรมนี้จะเพิ่มมากขึ้น เนื่องจาก
ผู้ประกอบการเล็งเห็นโอกาสที่จะสร้าง
ผลประโยชน์และกำไรโดยพยายามพัฒนาแก้ไข
ข้อบกพร่องต่างๆ ทั้งยังมีนโยบายสนับสนุนด้าน
การพัฒนาเทคโนโลยี รัฐบาลจึงมีการส่งเสริม
และสนับสนุน ในเรื่องของภาษีสำหรับ
ผู้ประกอบการ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากธุรกิจ
คอมพิวเตอร์ มีวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์
(Product Life Cycle) ในแต่ละรุ่นสั้นมาก จึง
ต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนสูง อีกทั้งในการดำเนิน

ธุรกิจจำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ
ด้านเทคนิคเฉพาะด้าน ซึ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่
เป็นตัวกำหนดการเข้ามาของผู้แข่งขันรายใหม่

3.2 อำนาจในการต่อรองผู้ซื้อ (Power of Buyers)

ในช่วงที่ 2-3 ปีที่ผ่านมาสปป.ลาว มี
ความต้องการคอมพิวเตอร์เพิ่มสูงขึ้น และผู้ซื้อ
ส่วนใหญ่เป็นการซื้อไปใช้ส่วนบุคคล สำหรับการ
ซื้อในปริมาณที่มากจะเกิดขึ้นจากองค์กรของรัฐ
และสถานศึกษาแต่ความถี่ในการซื้อจะเกิดขึ้น
ตามงบประมาณของโครงการซึ่งไม่บ่อยครั้ง

ดังนั้นอำนาจในการต่อรองของ
ผู้ประกอบการต่อผู้ซื้อ จึงขึ้นอยู่กับปริมาณการ
สั่งซื้อ และความต้องการสินค้าคอมพิวเตอร์ใน
ขณะนั้น และเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้
อำนาจการต่อรองต่อผู้ซื้อสูงเนื่องจากมี
คู่แข่งในตลาดน้อยแต่ความต้องการของตลาดมี
เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นผู้ประกอบการจึงมีความ
ได้เปรียบกว่าผู้ซื้อและไม่ต้องแข่งขันกันในเรื่อง
ของการตัดราคา

3.3 อำนาจในการต่อรองผู้ขาย (Power of Suppliers)

ในส่วนของแหล่งที่มาของคอมพิวเตอร์
ที่ขายใน สปป.ลาว นั้นมาจากประเทศไทย โดย
ผู้ประกอบการไทยในหนองคาย เป็นผู้จัดหา
คอมพิวเตอร์เพื่อขายส่งไปให้ผู้ประกอบการใน
สปป.ลาว เนื่องจากผู้ประกอบการไทยนั้นมี
จำนวนมากส่งผลให้ในตลาดของผู้ขาย
(Supplier) มีการแข่งขันสูง ประกอบกับใน

ผู้ประกอบการภายในประเทศไทย ไม่มีการรวมกลุ่มกันทำให้ไม่สามารถสร้างอำนาจต่อรองกับผู้ประกอบการของลาวได้ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้อำนาจในการต่อรองต่อผู้ขายสูง

3.4 การทดแทนสินค้าและบริการ (Substitutes Product or Service)

คอมพิวเตอร์เป็นสินค้าที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะตัวและมีการใช้เทคโนโลยีสูงในการผลิตมีคุณสมบัติการทำงานหลากหลาย แต่ในลักษณะการใช้งานของผู้บริโภคจะเป็นการใช้งานเฉพาะอย่าง เช่นการใช้งานอินเทอร์เน็ต ใช้เป็นฟังก์ชันในการคำนวณ ใช้ในฟังก์ชันเพื่อความบันเทิง เมื่อเป็นสินค้าที่มีลักษณะการทำงานเฉพาะและต้องมีฟังก์ชันหลากหลาย ดังนั้นสินค้าทดแทนคอมพิวเตอร์จึงมีน้อย แต่คอมพิวเตอร์แต่ละรุ่นมีวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle) สั้นมากระยะเวลาของการพัฒนาเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว

ดังนั้นในอนาคตอาจมีสินค้าทดแทนเกิดขึ้น ที่พัฒนาเทคโนโลยีให้มีลักษณะการทำงานได้ใกล้เคียงกับคอมพิวเตอร์ เช่น Pocket PC และ PDA และในปัจจุบันสินค้านี้ดังกล่าวได้ซึ่งประเทศลาวมีการนำเข้ามาจากประเทศจีนซึ่งมีราคาต่ำมาก

3.5 คู่แข่งในอุตสาหกรรม (Industry Competitors)

คู่แข่งในอุตสาหกรรมในปัจจุบัน แบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ

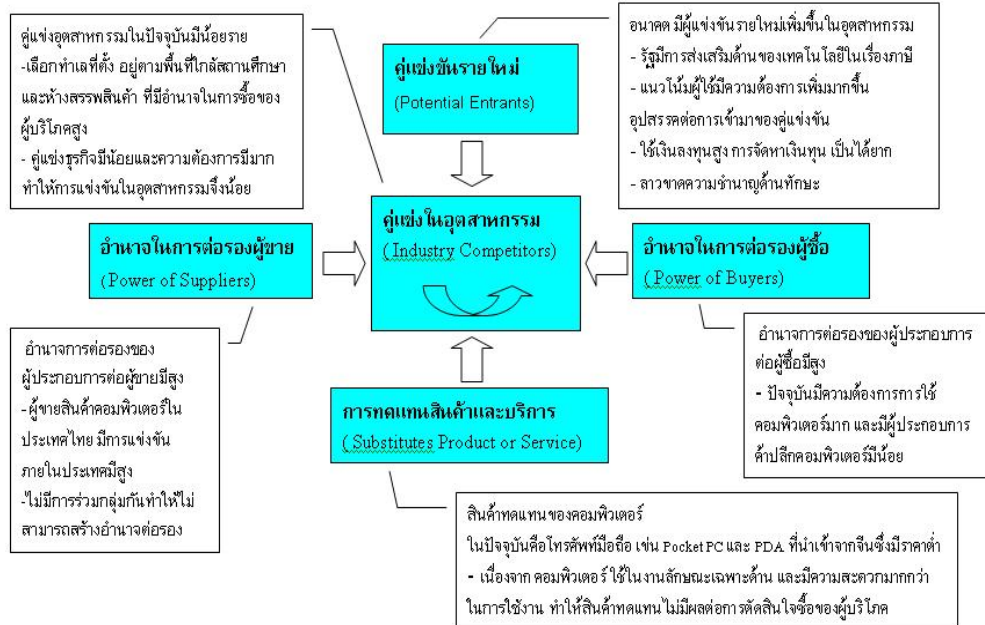
- ร้านจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาว ณ นครเวียงจันทน์จากการสำรวจร้านนั้นมีอยู่ประมาณ 15 ร้านกระจายตามพื้นที่ต่างๆทั่วเมือง จะเน้นทำเลที่ตั้งที่เป็นแหล่งชุมชน และสถานศึกษา เช่นในห้างสรรพสินค้าตลาดเข้ามีร้านจำหน่ายคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อยู่ 1 ร้าน และศูนย์ การค้าตลาดจีนใหม่มีร้านจำหน่ายคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อยู่ 1 ร้าน ในส่วนที่เหลือจะกระจายไปตามพื้นที่ต่างๆเน้นที่อยู่ใกล้สถานศึกษา มีจำนวน 4 ร้านที่มีการเปิดร้านจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในพื้นที่ใกล้เคียงกับสถานศึกษา

- ในส่วนของคู่แข่งชั้นในประเทศไทย ร้านจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในจังหวัดหนองคายมีร้านจำหน่ายคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์มากกว่า 20 ร้าน มีการกระจายอยู่ในเขตอำเภอเมือง และมีการแข่งขันกันเองค่อนข้างสูง

สำหรับพฤติกรรมกรรมการซื้อคอมพิวเตอร์ของลาวนั้นเนื่องจากราคาค้าปลีกคอมพิวเตอร์ในประเทศไทยและลาวมีความแตกต่างกันไม่มากทำให้ผู้บริโภคชาวลาส่วนใหญ่เลือกซื้อสินค้าภายในประเทศเองเพราะมีการรับประกันสินค้าเหมือนกันกับไทยและสะดวกในการที่จะรับบริการหลังการขาย

ดังนั้นเมื่อคู่แข่งชั้นภายในประเทศมีจำนวนน้อย และความต้องการในการใช้คอมพิวเตอร์ในปัจจุบันมีมากทำให้การแข่งขันในอุตสาหกรรมจึงไม่รุนแรง

สรุปแผนภาพการวิเคราะห์สภาวะการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมของธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาวโดยใช้ Five Forces Model

รูปที่ 7 สภาวะการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมของธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาว

ศักยภาพสำหรับผู้ประกอบการไทยในการเข้าสู่ธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาว

จากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจใน สปป.ลาว สำหรับธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ นำมา

วิเคราะห์ถึงศักยภาพในการประกอบธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ ของผู้ประกอบการไทย โดยพิจารณาถึงความได้เปรียบทางการแข่งขันตามทฤษฎี SWOT Analysis พบว่า

จุดแข็ง (Strengths)

- ความรู้ความชำนาญในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ ของคนไทยที่อยู่ในระดับสูง
- มีความสามารถในด้านเงินทุน และการจัดหาสินค้าคอมพิวเตอร์ สำหรับการดำเนินธุรกิจ
- ทศนคติที่มีต่อสินค้าไทย แม้ว่าสินค้าคอมพิวเตอร์จะเป็นสินค้านำเข้าไม่ได้มีการผลิตในประเทศไทยแต่ลาวมีความน่าเชื่อถือในด้านคุณภาพการให้บริการมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งอื่นๆ
- ภาษาและวัฒนธรรม มีความคล้ายคลึงสามารถสื่อสารเข้าใจกันได้สำหรับ คนไทย และคนลาว

<p>จุดอ่อน(Weakness)</p> <ul style="list-style-type: none">• ความชำนาญในขั้นตอนการดำเนินงานสำหรับการประกอบธุรกิจในสปป.ลาว• ต้นทุนการผลิตสูง แต่คู่แข่งในธุรกิจที่มีต้นทุนต่ำกว่า เช่น คู่แข่งประเทศจีน
<p>โอกาส (Opportunity)</p> <p>- ระดับมหภาค</p> <ul style="list-style-type: none">• มีสภาพเศรษฐกิจ ทั้งการค้าและการลงทุน ที่ดีเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆในภูมิภาค• รัฐบาลลาวมีนโยบายและกฎหมายส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนสำหรับนักลงทุนต่างชาติ อาทิเช่น การให้สิทธิพิเศษทางการค้า และการลดหย่อนภาษีสำหรับผู้ประกอบการต่างชาติ• รัฐบาลลาวมีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาในด้านของเทคโนโลยีภายในประเทศ• นครเวียงจันทน์เป็นเมืองหลวง ของสปป.ลาวที่มีความเจริญที่สุด เหมาะสำหรับการเข้าสู่ตลาด <p>- ระดับจุลภาค</p> <ul style="list-style-type: none">• การเข้ามาของคู่แข่งรายใหม่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และต้นทุนการดำเนินงานสูง• ความต้องการคอมพิวเตอร์ ใน สปป.ลาวมีเพิ่มสูงขึ้น• คู่แข่งขันในอุตสาหกรรมมีจำนวนน้อย ทำให้การแข่งขันไม่รุนแรง• อำนาจต่อรองสำหรับผู้ประกอบการในสปป.ลาวต่อผู้ซื้อ(End Use)และผู้ขาย(Supplier) ภายในธุรกิจมีสูง
<p>อุปสรรค (Threats)</p> <p>- ระดับมหภาค</p> <ul style="list-style-type: none">• ระบบสาธารณูปโภค ไม่เพียงพอ มีเฉพาะในพื้นที่เขตเมืองเท่านั้น• ขนาดตลาดมีจำกัดสำหรับสินค้าคอมพิวเตอร์ ประชาชนมีรายได้น้อยทำให้อำนาจการซื้อต่ำ• อุตสาหกรรมสนับสนุน คือ การบริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีราคาแพงเมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยของประชากรภายในประเทศ• กฎหมายการประกอบธุรกิจสงวนธุรกิจค้าปลีกไว้สำหรับประชาชนลาวเท่านั้น <p>- ระดับจุลภาค</p> <ul style="list-style-type: none">• สินค้าทดแทนที่มีคุณสมบัติการใช้งานได้เทียบเท่าคอมพิวเตอร์ที่มีต้นทุนต่ำจะเข้ามาในอนาคต• คู่แข่งขันรายใหม่ที่จะเข้ามาสู่ตลาดในอนาคตเนื่องจากผู้ประกอบการเล็งเห็นผลประโยชน์ในการสร้างผลตอบแทนที่ดี และมีการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการ หรือผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากขึ้น

ศักยภาพของธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์สำหรับผู้ประกอบการไทย จากการศึกษาจุดอ่อนจุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค โดยรวมแล้วมีความได้เปรียบทางด้านการแข่งขันเพียงพอสำหรับการเข้าสู่ธุรกิจนี้ ใน สปป.ลาว แต่ทั้งนี้ยังคงต้องพิจารณาแก้ไขจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่มีผลต่อธุรกิจด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการไทย สำหรับธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ใน สปป. ลาว

ในการลงทุนทำธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์ใน สปป. ลาว นั้นหากวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นความได้เปรียบสำคัญสำหรับผู้ประกอบการไว้ดังนี้

- ภาษาที่มีความคล้ายคลึงกันสื่อสารกันได้จึงง่ายต่อการเจรจาต่อรองทางธุรกิจ

- แม้สินค้าคอมพิวเตอร์ไม่ได้ผลิตหรือมีแหล่งกำเนิดสินค้าในประเทศไทย แต่ในเรื่องของความคิดทัศนคติของคนลาวที่มีต่อความน่าเชื่อถือในด้านคุณภาพการให้บริการ ทักษะความรู้ และการรับประกันสินค้า จึงมีความได้เปรียบกว่าคู่แข่ง

- ด้านความเชี่ยวชาญของไทยในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ที่มีประสบการณ์มาเป็นระยะเวลายาวนาน

- รัฐบาลลาวมีกฎหมายส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนสำหรับนักลงทุนต่างชาติ เป็น

เครื่องมือสร้างความเชื่อมั่นในการเข้าไปลงทุนทำธุรกิจ

- ความต้องการของผู้ใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลใน สปป.ลาวเพิ่มสูงขึ้นมีแนวโน้มที่ดีทางด้านการตลาด

- คู่แข่งขันภายใน สปป.ลาวที่มีจำนวนน้อยในปัจจุบัน ทำให้มีโอกาสทางการแข่งขันในการเข้าสู่ตลาดได้ง่าย

จากข้อได้เปรียบดังกล่าวทำให้ธุรกิจจำหน่ายคอมพิวเตอร์มีความน่าสนใจสำหรับนักลงทุนในประเทศไทยเข้าไปประกอบธุรกิจอย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจคอมพิวเตอร์ที่ต้องพิจารณาเพื่อประกอบการตัดสินใจก่อนการเข้าไปลงทุนควรพิจารณาถึง

- ข้อกำหนดกฎหมายซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก สำหรับประเด็นนี้ผู้ประกอบการสามารถอาศัยคนท้องถิ่นจดทะเบียนบริษัทให้เป็นเจ้าของทะเบียนนิติสาหกิจซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ตั้งแต่การหาคนที่ไว้เนื้อเชื่อใจได้ การจดทะเบียนสมรสกับชาวลาหรือการซื้อชื่อลูกจ้างที่เป็นชาวลาเป็นเจ้าของทะเบียนนิติสาหกิจ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าไปดำเนินธุรกิจค้าปลีกในประเทศลาวได้

- เรื่องของรายได้ประชากร และธุรกิจที่ช่วยสนับสนุนที่ในปัจจุบัน แม้ว่าราคาคอมพิวเตอร์สำหรับค้าปลีกในประเทศไทยและลาวใกล้เคียงกัน แต่รายได้เฉลี่ยของประชากร

ลาวต่ำ และธุรกิจสนับสนุน คือ การให้บริการ
เครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีราคาสูง ทำให้กลุ่มตลาด
เป้าหมายมีอย่างจำกัดเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้สูง
ภายในประเทศ แต่ในอนาคตจากการส่งเสริม
ของรัฐบาลในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีจะทำให้
การแข่งขันในเรื่องธุรกิจค้าปลีกคอมพิวเตอร์และ
การให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้น
ดังนั้นราคาของสินค้าและการให้บริการจะถูกลง
- ขั้นตอนการดำเนินงานและระเบียบของ
ภาครัฐที่มีความซับซ้อนนักลงทุนต่างชาติต้องมี
หลายขั้นตอน ดังนั้นก่อน จะตัดสินใจลงทุน
ประกอบธุรกิจควรศึกษาให้มีความรู้เพียงพอใน
ขั้นตอนปฏิบัติต่างๆก่อน หรือหาหุ้นส่วน

ภายในประเทศที่มีความรู้และเข้าใจในระเบียบ
ปฏิบัติ และสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ
ภายในประเทศเข้ามาร่วมมือกันในการดำเนิน
ธุรกิจ

ดังนั้นในมุมมองของผู้วิจัยธุรกิจ
จำหน่ายคอมพิวเตอร์ในสปป.ลาว นั้นถือได้ว่ามี
แนวโน้มที่ดี ถือเป็นตลาดใหม่ที่มีความเป็นไปได้
ในการทำธุรกิจที่นักลงทุนสามารถจะเข้าไป
ลงทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนที่คุ้มค่าให้กับการ
ลงทุนได้ ถ้านักลงทุนสามารถหาวิธีที่เหมาะสม
เพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นของ
ธุรกิจได้

ภาคผนวก ก

ตารางที่ 1 ภาวะเศรษฐกิจลาว ตั้งแต่ปี 2545-2552

รายการ	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551f	2552f
การขยายตัวของ GDP (%)	5.9	5.8	6.9	7.3	8.3	8.0	7.7	7.8
- ภาคอุตสาหกรรม (%)	10.1	11.5	12.5	16.0	12.0	14.0	-	-
- ภาคบริการ (%)	5.7	7.2	7.5	6.7	7.0	7.2	-	-
- ภาคเกษตรกรรม (%)	4.0	2.2	3.5	2.5	3.2	2.7	-	-
รายได้เฉลี่ยต่อคน ต่อปี (US\$)	326.7	376.0	431.5	478.1	572.1	-	-	-
อัตราเงินเฟ้อ (%)	10.6	15.6	10.6	7.2	6.8	4.5	5.0	6.0
ส่งออก (ล้าน US\$)	300.6	335.5	363.3	553.1	882.0	1,328.3	-	-
+, - %	-5.6	11.6	8.3	52.2	59.5	50.6	-	-
นำเข้า (ล้าน US\$)	446.9	462.1	712.7	882.0	1,059.5	1,041.5	-	-
+, - %	-12.4	3.4	54.2	23.8	20.1	-1.7	-	-
ดุลการค้า (ล้าน US\$)	-146.3	-126.6	-349.4	-328.9	-177.5	286.8	-	-
อัตราแลกเปลี่ยน (Kip/US\$)	10,654	10,397	10,380	10,757	9,654	9,504	-	-
อัตราแลกเปลี่ยน (Kip/฿)	248	266	265	264	271	281	-	-

ที่มา : ประมวลจากสถิติของ Asian Development Bank, International Financial Statistics, Bank of the Laos

PDR

หมายเหตุ: f คาดการณ์โดย Asian Development Bank

ภาคผนวก ข

ตารางที่ 2 ราคาค่าปลีกเครื่องคอมพิวเตอร์ในประเทศไทยเปรียบเทียบกับราคาค่าปลีกในประเทศลาว

เครื่องคอมพิวเตอร์ (แบรนด์/รุ่น)	ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์(บาท)		
	ค่าปลีกในประเทศไทย	ค่าปลีกในประเทศไทย+ภาษี นำเข้าในสปป.ลาว (20%)	ค่าปลีกในสปป. ลาว
HP Desktop G3670L	13,899	16,679	15,720
HP Desktop G3672L	14,970	17,964	17,400
HP Pavilion A6672L	19,784	23,740	21,840
HP Pavilion A6782L	24,278	29,133	26,376
HP Pavilion M9480D	41,719	50,062	45,832

ตารางที่ 3 ตารางค่าใช้จ่าย Broadband ADSL ของ สปป.ลาว

ระยะเวลา (เดือน)	ราคาในการให้บริการตามความเร็ว (บาท/เดือน)				
	128 kbps	256 kbps	512 kbps	1 Mbps	2 Mbps
1 เดือน	1,200	2,000	3,600	6,000	12,000
6 เดือน	1,000	1,800	3,400	5,600	11,200
1 ปี	800	1,600	3,200	5,200	10,400

ตารางที่ 4 ตารางค่าใช้จ่าย บัตรให้บริการอินเทอร์เน็ตแบบ Dial Up ของ สปป.ลาว

ระยะเวลา (ชั่วโมง)	ราคา (บาท)
6	80
17	200
40	400

ที่มา : บริษัท ลาวโทรคมนาคม จำกัด <http://www.laotel.com>

หมายเหตุ : ตารางที่ 3 และ 4 คิดที่อัตราแลกเปลี่ยน 1บาทเท่ากับ 250 กีบ

เอกสารอ้างอิง

- Department of Domestic and Foreign Investment (DDFI). Lao Investment Guide : Business Opportunities in Laos,<http://www.invest.laopdr.org/business%20guide.htm>, 2003.
- Department of Domestic and Foreign Investment (DDFI). Decree of The Presedent of The Lao Peoples Democratic Republic: Law on the Promotion of Foreign Investment, <http://www.invest.laopdr.org/investlaw04.pdf>,2004.
- ECONOMIC AND SOCIAL COMMISSION FOR ASIA AND THE PACIFIC, Traders' Manual for Least Developed Countries: Lao People's Democratic Republic.2005
- International Telecommunication Union, User Penetration Rates Worldwide and for Developed and Developing Regions, Between 1997 and 2007" (2007).<http://www.itu.int/ITU-D/ict/statistics/maps.html>
- International Telecommunication Union ,ICT Statistics 2008"(2008),.<http://www.itu.int/ITU-D/icteye/DisplayCountry.aspx?code=LAO>
- Attila Chikan, National and firm competitiveness: a general research model, Competitiveness Review: An International Business Journal ,Vol 18 No.1/2 2008, pp 20
- Eoin O'Malley and Colm O'Gorman , Competitive Advantage in the Irish Indigenous Software Industry and the Role of Inward Foreign Direct Investment, European Planning Studies, Vol 9 No.3 2001.
- Paul J. Curran, Competition in UK Higher Education : applying Porter's diamond model to Geography departments, Studies in Higher Education ,Vol 26 No.2 2001.

- Yiche Grace Chen and Pi-Feng Hsieh , A Service-based View of Porter's Model of Competitive Advantage, International Journal of Management, Vol 25 No.1 2008.
- Tao Wang and Ying Liu, Rebuilding of Diamond Model Based on Evolutionary Economics and Demonstration of Industrial Clusters in China ,Journal of Systems Science and Information, Vol 4 No.2 2006,pp 401-410.
- G. Hofstede, The Cultural Relative of Organizational Practices and Theories, Journal of International Business Studies, Fall 1983, pp.75-89
- Marie Gould, Sustainable Competitive Advantage , EBSCO Research Starters ,2008
- Michael A. Gold, Competitive market analysis of eastern redcedar, Forest Products Journal,Vol 55 No.12 2005
- Ramon Bruesseler. Economic Background Paper : The Lao Peoples Democratic Republic,เวียงจันทน์:สภาการค้า และอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย,2009
- Thailand Board of Investment (BOI) .
"ข้อมูลการลงทุนในกลุ่มประเทศ CLMV สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Lao Peoples Democratic Republic): นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน,"
http://www.boi.go.th/thai/clmv/2009_lao/2009_lao_6_6-1.html,2009.
- Department of Foreign Trade. " การค้าการลงทุนไทย-เวียดนาม : การลงทุนของต่างประเทศในลาว ",
<http://www.dft.Moc.go.th/level3.asp?level2=112>,2009.
- กรมส่งเสริมการค้าส่งออก. " สถิติทางการค้า (Thailand Trading Report) : รายละเอียดกลุ่มประเทศอาเซียน",
http://www2.ops3.moc.go.th/infor/thtrade/menu_gpctr.asp,2009.
- กรมส่งเสริมการค้าส่งออก."Country Profile สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว",
[http:// www.depthai.go.th](http://www.depthai.go.th),2550.
- รองศาสตราจารย์ จินตนา บุญบงการ, สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ, กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- ดร. สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ และคณะ ,ยุทธวิธีการแข่งขัน (Competitive Strategy), สำนักนโยบายและแผนงบประมาณ,2546.

ศุภมาศ พัทธ์ชัย(2537), "การลงทุนทางตรง
ของไทยในลาว", ปริญญาโทเศรษฐศาสตร์
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พรชัย สาเมือง(2540), "อุปสรรคการลงทุนของ
ไทยในภูมิภาคอินโดจีน", ปริญญาโทพัฒน
บริหารศาสตรบัณฑิต, สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์

ธรรมา เพชรวิชัย(2540), "ปัจจัยที่มีผลต่อการ
ลงทุนของต่างประเทศในสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว", ปริญญาโท
ปริญญาโทพัฒนบริหารศาสตรบัณฑิต
, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
สุรกิจ จุฑาทะ, "เส้นทางการค้า-การลงทุน 6
เหลี่ยมเศรษฐกิจ", กรุงเทพฯ : อินฟอรมีเดีย
บุ๊คส์, 2547

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย
The Causal Factors that Effect Empowering Rural Communities
in Lower Part of Northeastern Thailand

ปรีญา โสภณา *
Preeya Sopana
ชาตรี ศิริสวัสดิ์**
Chatri Siriswat
สิทธิศักดิ์ คำผา ***
Sitisak Khampa
สุวกิจ ศรีปัดถา ****
Suwakit Sripathar

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของบุคคล ครอบครัว กลุ่มองค์กรชุมชน กองทุนชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน และความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 3. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ขอบเขตการดำเนินการวิจัย แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจสภาพปัญหา เครื่องมือคือ

* นักศึกษาโครงการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนามิติภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

** อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

*** อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

**** อาจารย์พิเศษหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์พัฒนามิติภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง 387 หมู่บ้าน จำนวน 2,392 คน ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ มหาสารคาม สุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ ระยะที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาความเข้มแข็งหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติบรรยาย และโปรแกรม LISREL : 8.72 ในการวิเคราะห์ โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้นกำหนดตัวแปรศึกษาไว้ 6 ตัวแปร ระยะที่ 3 เป็นการปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วมของภาคีพัฒนาในการกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งของ หมู่บ้านชุมชน ชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ดำเนินการใน จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ มหาสารคาม สุรินทร์ และจังหวัด ศรีสะเกษ

ผลการวิจัยคือ

1 ระดับความเข้มแข็งของบุคคล, คริวเรือน, กลุ่มองค์กรชุมชน, เครือข่ายองค์กรชุมชน อยู่ ในระดับปานกลาง ส่วนกองทุนชุมชนและหมู่บ้านชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับมาก

2 ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เรียงตามลำดับของความสำคัญคือ 1) บุคคล 2) คริวเรือน 3) กองทุนชุมชน 4) กลุ่มองค์กรชุมชน 5) เครือข่ายองค์กรชุมชนโดยมีความสัมพันธ์ทางโครงสร้าง ดังนี้

2.1 บุคคลที่มีอิทธิพลทางตรงต่อกองทุนชุมชน, เครือข่ายองค์กรชุมชน

2.2 คริวเรือนมีอิทธิพลทางตรงกับกองทุนชุมชน, เครือข่ายองค์กรชุมชน

2.3 กลุ่มองค์กรชุมชนมีอิทธิพลทางตรงกับกองทุนชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน

2.4 บุคคล, คริวเรือน และกลุ่มองค์กรชุมชน ต่างมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อ ความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน โดยมีอิทธิพลทางตรงมากกว่าทางอ้อมทั้ง 3 ปัจจัย

3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง โดยภาคีพัฒนาร่วมกันกำหนดประกอบด้วย 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ คือยุทธศาสตร์การ พัฒนาบุคคล ยุทธศาสตร์การพัฒนาคริวเรือน ยุทธศาสตร์การพัฒนากองทุนชุมชน ยุทธศาสตร์การ พัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน ยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน และยุทธศาสตร์การพัฒนา หมู่บ้านชุมชนชนบท

คำสำคัญ : บุคคล คริวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน กองทุนชุมชน
หมู่บ้านชุมชน

ABSTRACT

The purpose of this research were : 1) to study the level of strengthen development, regarding to individuals, households, organizations, organizational networks, funds, and rural communities , 2) to study the causal effects and structure equation model for empowering rural communities 3) to formulate strategies development for rural communities lower part of Northeastern

Research methodology had 3 phases. First phase was quantitative studied to solve the problems of rural communities development. The research samples were 387 communities about 2,392 persons which were selected by simple random sampling technique in 5 provinces such as Nachornratchasima, Chaiyaphum, Mahasarakham, Surin, and Srisaket provinces. Second phase was statistical analyzed and formed up strategies development model then analyzed computer program which its descriptive statistic and reference statistic, and LISREL version 8.72 for analyzing linear structure relation model which 6 latent variables . The third phase was participatory action research; the rural strategies delopment model was participational commented by partnerships of rural communities development in the same areas.

The research results are as follows,

1 The level of strength factors regarding individuals, households, organizations and organizational networks were the 3rd of all 5 stepped measurement, but both of funds and rural communities were the 4th

2 The causal factors that effect strengthen rural communities in the lower part of Northeastern Thailand,were important ordinal follow as: 1) individuals , 2) households , 3) funds, 4)organizations, 5)organizational networks .The result of statistical structure equation model of factors relationship found that:

2.1 Individuals had direct effects both of funds and organizational networks.

2.2 Households had direct effects both of funds and organizational networks.

2.3 Organizations had direct effects both of funds and organizational networks.

2.4 Overall of individuals, households and organizational networks had both of direct and indirect effects that empowering rural communities, which its had direct effects more than indirect effects.

3 The strategies of rural communities development in the lower part of Northeastern commented by the rural developer participants, its composed of 6 component issues as 1) individual strategies development 2) household strategies development 3) fund strategies development 4) organization strategies development 5) organizational network strategies development 6) rural communities strategies development.

Key words: individuals, households, organizations, organizational networks, funds,
rural communities

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ศรีสะเกษ สุรินทร์ มหาสารคาม และจังหวัดชัยภูมิ มีหมู่บ้านรวมกันกว่า 11,950 หมู่บ้าน และมีจำนวนประชากรรวมกันกว่า 4,448,694 คน เป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของจำนวนหมู่บ้าน และจำนวนประชากรสูงกว่าส่วนอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากรายงานคณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) โดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยปี 2550 พบว่าหมู่บ้านทั้งหมดในประเทศไทย จำนวน 79,850 หมู่บ้าน มีปัญหาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนอยู่ 5 ประการ คือ 1) การเรียนรู้ของชุมชน 2) การได้รับความคุ้มครองทางสังคม 3) การมีส่วนร่วมของประชาชน 4) การรวมกลุ่มของประชาชน 5) การเข้าถึงแหล่งทุนของประชาชน ในจำนวน 79,850 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่มีปัญหาในภาคเหนือจำนวน 17,859 หมู่บ้าน ในภาคกลาง จำนวน 17,533 หมู่บ้าน และเป็นปัญหาในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึง 34,637 หมู่บ้าน ประกอบกับผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาของหมู่บ้านจาก ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน/ชุมชน (กชช. 2 ค) พบว่า **ปัญหาบุคคล** (Individual) ได้แก่ ปัญหา การฝึกอบรมอาชีพ ปัญหาการปฏิบัติศาสนกิจ คนมีความรู้เรื่องการใช้จ่ายและปัญหา

การมีส่วนร่วมในชุมชน **ปัญหาของครัวเรือน** ได้แก่ ขาดการใส่ใจคนในครัวเรือน ครัวเรือนขาดความอบอุ่น ปัญหาการติดสุรา ปัญหาหนี้สินระยะยาว ปัญหาครัวเรือนถูกรบกวนจากมลพิษ ปัญหาครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะต่ำ **ปัญหาของกลุ่ม/องค์กรชุมชน** ในหมู่บ้าน คือ ความอ่อนแอ ความไม่เข้มแข็งพึ่งตนเองไม่ได้ และ**ปัญหาของหมู่บ้านชุมชน** คือ ปัญหาการเรียนรู้ของชุมชน ปัญหาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ปัญหาการเข้าถึงแหล่งทุน ปัญหาความยากจน ปัญหาแรงงานรับจ้างไร้ทักษะถูกเอารัดเอาเปรียบ ปัญหาการได้รับความคุ้มครองทางสังคม ปัญหาการรวมกลุ่ม ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมและปัญหายาเสพติด ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความสำคัญของ บุคคล ครัวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน กองทุนชุมชน และหมู่บ้านชุมชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทยมีความเข้มแข็งหรือไม่ในระดับใด มีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่เป็นสาเหตุของความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทและยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทควรมีประเด็นยุทธศาสตร์พัฒนาอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของบุคคล ครัวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน กองทุน

ชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน และความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 3. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

สมมุติฐานการวิจัย

1. ความเข้มแข็งของบุคคล คริวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน กองทุนชุมชน และความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน

2. โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับโครงสร้างความสัมพันธ์ตามทฤษฎี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร เป็นการศึกษา บุคคล คริวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนและหมู่บ้านชุมชนชนบทในพื้นที่รวม 5 จังหวัด คือ นครราชสีมา ศรีสะเกษ สุรินทร์ มหาสารคาม และชัยภูมิ หมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างจำนวน 387 หมู่บ้าน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Structure Equation Model) วิเคราะห์ข้อมูล

ด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และ สถิติวิเคราะห์ LISREL version 8.72 ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดตัวอย่างตามเกณฑ์ของ Yamane (1973) จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 387 หมู่บ้าน เนื่องจากตัวแปรที่นำมาศึกษาเป็นตัวแปรต่อเนื่อง (Continuous variables)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง รวม 5 จังหวัด คือจังหวัดนครราชสีมา 121 หมู่บ้าน ศรีสะเกษ 82 หมู่บ้าน มหาสารคาม 63 หมู่บ้าน สุรินทร์ 68 หมู่บ้าน และชัยภูมิ 53 หมู่บ้าน รวมทั้งหมด 387 หมู่บ้าน

การกำหนดพื้นที่วิจัย มีการคัดเลือกพื้นที่แบบหลายช่วงชั้น (Multi - Stage Random Sampling) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 115) วิธีการ คือ

1) สุ่มพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ตัวแทน 5 จังหวัด คือ นครราชสีมา ศรีสะเกษ มหาสารคาม สุรินทร์ และชัยภูมิ

2) กำหนดสัดส่วนประชากรกลุ่มตัวอย่างจาก 5 จังหวัด

3) สุ่มอำเภอ จาก 5 จังหวัด และสุ่มจำนวนหมู่บ้านจากอำเภอที่สุ่มได้

ตัวแปรที่ศึกษา รวม 6 ตัวแปรเป็นการศึกษารูปแบบของความสัมพันธเชิงสาเหตุแบบเส้นตรง เป็นตัวแปรแฝงภายนอก จำนวน 3 ตัวแปร คือบุคคล คริวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน และเป็นตัวแปรแฝงภายในจำนวน 3 ตัวแปร คือ

เครือข่ายองค์กรชุมชน กองทุนชุมชน และหมู่บ้านชุมชน ตัวแปรสังเกต รวม 18 ตัวแปรคือ การเรียนรู้ของบุคคล เศรษฐกิจบุคคลและจริยธรรมบุคคล การเรียนรู้ของครัวเรือน เศรษฐกิจครัวเรือนและ จริยธรรมครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มองค์กรชุมชนและการพึ่งตนเองของกลุ่มองค์กรชุมชน ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายองค์กรชุมชน การบริหารจัดการเครือข่ายองค์กรชุมชนและความสัมพันธ์เครือข่ายกับองค์กรภายนอก โครงสร้างกองทุนชุมชน งานกองทุนชุมชน สมาชิกกองทุนชุมชน และ เทคโนโลยีกองทุนชุมชน การเรียนรู้ของชุมชน การบริหารจัดการชุมชนและ นวัตกรรมชุมชน

1. ขั้นตอนการวิจัย มี 3 ขั้นตอน คือ

ระยะที่ 1 วิจัยเชิงสำรวจสภาพปัญหา เครื่องมือคือแบบสอบถาม

ระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมา กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน

ระยะที่ 3 การมีส่วนร่วมกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านชุมชนของภาคีพัฒนา

วิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 คือ

1) เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถาม เป็นข้อมูลสนาม โดยผู้วิจัยขอความร่วมมือจาก นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด พัฒนาการ และ

ผู้ช่วยงานวิจัยภาคสนามที่มีประสบการณ์จาก จังหวัดนครราชสีมา ศรีสะเกษ มหาสารคาม สุรินทร์ และชัยภูมิ เก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้น จาก ประธานและผู้นำหมู่บ้านชุมชน สมาชิกหมู่บ้านชุมชน หัวหน้าครัวเรือน ประธาน กลุ่มองค์กรชุมชน ประธานเครือข่ายองค์กรชุมชน และ ประธานกองทุนชุมชนกลุ่ม คณะกรรมการชุมชน หมู่บ้านชุมชนละ 6 คน รวม 2,392 คนและรวบรวม ข้อมูล ทูติ ยภูมิ เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ ผลงานทางวิชาการ จากหนังสือ บทความ รายงาน การวิจัย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ ประกอบในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ครั้งนี้ และใช้อ้างอิงเขียนรายงานการวิจัย

2) การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS for Windows version 11.5 เพื่อหาค่าสถิติบรรยาย ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ความโด่งของข้อมูล ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร และค่าสถิติทดสอบคุณภาพ เครื่องมือด้วยการหาค่าความเที่ยงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

2.2) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 2.1 ด้วยโปรแกรม LISREL: 8.72 (LISREL Version 8.72: Joreskog & Sorbom ; 1996) ศึกษาโครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงเส้นของปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ด้วยวิธีการประมาณ

ค่าพารามิเตอร์โลกลีสูงสุด (Maximum likelihood : ML)

วิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลแนวทาง และกรอบการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากาชาตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 5 ประเด็นคือวิเคราะห์ พันธกิจ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมในอนาคต วิเคราะห์ SWOT องค์การ วิเคราะห์วิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และตัวชี้วัดร่วมกับสภาพปัญหาที่ค้นพบในการวิจัยระยะที่ 1 มา กำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 3 ภาควิชาพัฒนาประกอบด้วย ผู้แทนภาคราชการ ผู้แทนภาคประชาชน และผู้แทนสถานศึกษา ร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ผลการวิจัย

1 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือคือแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วนคือส่วนที่ 1 คือข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท (บุคคลครัวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน) ส่วนที่ 3 ข้อมูลองค์ประกอบของเครือข่ายองค์กรชุมชน กองทุนชุมชน และหมู่บ้านชุมชน ส่วนที่ 4 ปัญหาของหมู่บ้านชุมชน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยเทคนิค IOC มีค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง

มากกว่า 0.50 ถือว่าผ่านเกณฑ์ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (ค่าสัมประสิทธิ์ α) = 0.9796 (Cronbach and Alpha Coefficient)

2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรแบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment coefficient) พบว่าตัวแปรสังเกตทั้งหมด 18 ตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (linearity) และมีทิศทางเป็นบวกมีค่าความสัมพันธ์ ระหว่าง 0.375-0.785 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 ค่าความสัมพันธ์ไม่เกิน 1 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ระดับน้อย 1 คู่ นอกนั้นเป็นความสัมพันธ์ ระดับ ปานกลางและระดับมาก

ผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่าจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 67.70 บุคคลมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 55.56 ครัวเรือนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 62.53 องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 49.87 เครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 52.97 กองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมากและจำนวนหมู่บ้านชุมชนร้อยละ 51.94 มีความเข้มแข็งระดับมากและพบว่า จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 69.51 บุคคลมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจระดับปานกลาง และจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 57.62 บุคคล มีความเข้มแข็งด้านการเรียนรู้และจริยธรรมระดับปานกลาง ในจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 66.15 ครัวเรือนมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้าน

ร้อยละ 52.20 คริวเรือนมีความเข้มแข็งด้าน จริยธรรมระดับปานกลางและจำนวนหมู่บ้าน ร้อยละ 46.51 คริวเรือนมีความเข้มแข็งด้านการ เรียนรู้ระดับปานกลาง ในจำนวนหมู่บ้านร้อยละ 62.79 กลุ่มองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการ เปลี่ยนแปลงระดับปานกลางและจำนวนหมู่บ้าน ร้อยละ 58.66 กลุ่มองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็ง ด้านการพึ่งตนเองระดับปานกลาง ในจำนวน หมู่บ้านร้อยละ 56.07 เครือข่ายองค์กรชุมชนมี ความเข้มแข็งการบริหารจัดการระดับปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 55.04 เครือข่ายองค์กร ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านความสัมพันธ์ ภายนอกองค์กรระดับปานกลางและจำนวน หมู่บ้านร้อยละ 40.83 มีความเข้มแข็งด้าน ความสัมพันธ์ภายในองค์กรระดับปานกลาง ใน จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 55.81 กองทุนชุมชนมี ความเข้มแข็งด้านงานของกองทุนชุมชนระดับ ปานกลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 52.97 กองทุน ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านโครงสร้างระดับปาน กลาง จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 54 สมาชิก กองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมากและ จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 51.16 เทคโนโลยี กองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก ใน จำนวนหมู่บ้านร้อยละ 56.59 หมู่บ้านชุมชนมี ความเข้มแข็งด้านนวัตกรรมระดับปานกลาง และพบว่า บุคคล คริวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งระดับ ปานกลาง กองทุนชุมชนและหมู่บ้านชุมชนมี ความเข้มแข็งระดับมาก

ปัญหาเกิดขึ้นในหมู่บ้านชุมชน เรียงลำดับของการเกิดปัญหาคือ ปัญหากองทุน ชุมชนระดับปานกลางค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 2.68 ปัญหาปัจเจกบุคคลระดับปานกลางค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 2.53 ปัญหากลุ่มองค์กรชุมชนระดับ ปานกลางค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 2.48 ปัญหา เครือข่ายองค์กรชุมชนระดับน้อยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 2.29 และปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน ระดับน้อย ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 2.08

ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษา โครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงเส้นของปัจจัยที่มีผล ต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท พบว่า 1 การวัดโครงสร้างของตัวแปรแฝง ภายในและตัวแปรแฝงภายนอกมีค่าความเที่ยง ของตัวแปรแฝง: Pc มีค่ามากกว่า 0.60 และ ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้: Pv มีค่า มากกว่า 0.50 เป็นตามเกณฑ์ที่กำหนด(สุภมาส อังสุโชติและคณะ, 2551:25-26)

2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า

ตัวแปรแฝงภายนอก คือ 1. บุคคล (IND) มีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ การ เรียนรู้ของบุคคล (inle1) เศรษฐกิจบุคคล (ineco2) จริยธรรมบุคคล (ineth3) และการ พึ่งตนเองของกลุ่มองค์กรชุมชน (selfor7) มี น้ำหนักของตัวแปร 0.40, 0.39, 0.25, และ 0.24 ตามลำดับ โดยมี 1) การเรียนรู้ของบุคคล เป็นตัวแปรสังเกตที่มีน้ำหนักมากที่สุด 2) เศรษฐกิจบุคคล 3) จริยธรรมบุคคล และ 4) การ

พึ่งตนเองของกลุ่มองค์กรชุมชนซึ่งเป็นตัวแปร
สังเกตได้ที่เพิ่มขึ้นมาจากการปรับโมเดล

2.. คริวเรือน(HOU) มีตัวแปรสังเกต
ได้ 3 ตัวแปรคงเดิมตามกรอบสมมติฐานโมเดล
คือ การเรียนรู้ของคริวเรือน(hole4) เศรษฐกิจ
คริวเรือน(hoeco5) จริยธรรมคริวเรือน(hoeth6)
มีค่าน้ำหนักของตัวแปรคือ 0.40, 0.36, 0.35
ตามลำดับ โดยมี 1)การเรียนรู้ของคริวเรือนเป็น
ตัวแปรสังเกตที่มีน้ำหนักมากที่สุด 2) เศรษฐกิจ
คริวเรือน และ 3) จริยธรรมคริวเรือน

3. กลุ่มองค์กรชุมชน(ORG) มีตัวแปร
สังเกตได้ 2 ตัวแปรคงเดิมตามกรอบสมมติฐาน
โมเดลคือ การพึ่งตนเองของกลุ่มองค์กรชุมชน
(selfor7) และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มองค์กร
ชุมชน(exch8) มีค่าน้ำหนักของตัวแปร
0.22,0.35 ตามลำดับ โดยมี 1) การเปลี่ยนแปลง
ของกลุ่มองค์กรชุมชนเป็นตัวแปร สังเกตที่มี
น้ำหนักมากที่สุด 2) การพึ่งตนเองของกลุ่ม
องค์กรชุมชน

ตัวแปรภายในคือ

1) เครือข่ายองค์กรชุมชน(NET) มี
ตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปรคงเดิมตามกรอบ
สมมติฐานโมเดล คือ การสร้างความสัมพันธ์
ภายในเครือข่าย(inre1) การบริหารจัดการ
เครือข่าย(netw2) และการสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างเครือข่ายกับองค์กรภายนอก(outre3) มี
ค่าน้ำหนักของตัวแปร 0.45, 0.48, 0.47
ตามลำดับโดยมี 1) การบริหารจัดการเครือข่าย
เป็นตัวแปรสังเกตที่สำคัญที่สุด 2) การสร้าง

ความสัมพันธ์เครือข่ายกับองค์กรภายนอก 3)
การสร้างความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายองค์กร
ชุมชนตามลำดับ

2) กองทุนชุมชน(FUND) ตัวแปร
สังเกตได้เพิ่มเป็น 5 ตัวแปรเป็นผลจากการปรับ
โมเดล จากกรอบสมมติฐานเดิม มี 4 ตัวแปร คือ
โครงสร้างกองทุนชุมชน(struct4) งานกองทุน
ชุมชน(task5) สมาชิกกองทุนชุมชน(mem6)
เทคโนโลยีกองทุนชุมชน(techno7) และตัวแปร
สังเกตที่เพิ่มเป็นตัวที่ 5 คือ การบริหารจัดการ
ชุมชน(comma9) มีค่าน้ำหนักของตัวแปรคือ
0.37, 0.37, 0.29, 0.28และ 0.14 ตามลำดับ
โดยมี 1) โครงสร้างกองทุนชุมชนและงาน
กองทุนชุมชนเป็นตัวแปรสังเกตที่สำคัญที่สุด
2) สมาชิกกองทุนชุมชน 3) เทคโนโลยีกองทุน
ชุมชน 4)การบริหารจัดการชุมชน ตามลำดับ

3) ความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน
ชนบท (EMC) มีตัวแปรสังเกตได้เพิ่มขึ้นเป็น 5
ตัวแปร เป็นผลจากการปรับโมเดล จากเดิมมี 3
ตัวแปรคือ การเรียนรู้ของชุมชน(comle8) การ
บริหารจัดการชุมชน(comma9) และนวัตกรรม
ชุมชน(innova10) ตัวแปรสังเกตที่เพิ่มเป็นตัวที่
4 คือ เทคโนโลยีกองทุนชุมชน (techno7)
และเพิ่มตัวแปรสังเกตตัวที่ 5 คือ สมาชิก
กองทุนชุมชน(mem6) โดยมีค่าน้ำหนักตัวแปร
คือ0.37, 0.20, 0.41, 0.14 และ0.08 ตามลำดับ

การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์
ตามสมมติฐานของตัวแปรแฝงภายนอกและตัว
แปรแฝงภายใน พบว่า

1. สมมุติฐานของโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์พอใช้ได้ โดยมี RMSEA = 0.063 (ค่า RMSEA < 0.05 = เกณฑ์ดี (good fit), RMSEA 0.05-0.08 = พอใช้ได้ (not good fit), RMSEA 0.08-0.10 = ไม่ดี (Mediocre), RMSEA > 0.10 = ไม่ดี (poor fit) (:สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์และคณะ, 2551:212) โดยมีค่าสถิติ Chi-square = 267.92, df = 105, CN = 201.30, GFI = 0.94, AGFI = 0.88, PGFI = 0.57 และ P-value = 0.00000 (มีนัยสำคัญ) จากการที่ค่า RMSEA = 0.063 และค่า P-value = 0.00000 (มีนัยสำคัญ) สืบเนื่องจากเกิดปัญหาการแจกแจงปกติพหุตัวแปร (Multivariate Normality) มีความสูงของการกระจายข้อมูลแบบ Kurtosis และมีการแจกแจงแบบ Leptokurtic จะทำให้ค่า Chi-square มีโอกาสปฏิเสธสมมุติฐานศูนย์ได้ ทำให้ค่า P-value มีนัยสำคัญ (P-value = 0.00000) และมีกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่มีตัวแปรจำนวนมากทำให้องศาอิสระสูง (df = 105) ทำให้ค่า Chi-square สูง มีโอกาสที่แบบจำลองโครงสร้าง (Structure Model) เข้าได้ไม่ดีพอกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (สุชาติ ประสิทธิ์ รัฐสินธุ์ และคณะ, 2551:209)

2. ผลในการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง (Structure Model) ตามสมมุติฐาน เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ คือ ตัวแปรแฝงภายนอกประกอบด้วย บุคคล (IND) ครั้วเรือน (HOU) และกลุ่มองค์กรชุมชน (ORG) มีอิทธิพลทั้งทางตรง

และทางอ้อมกับตัวแปรแฝงภายใน คือ เครือข่ายองค์กรชุมชน (NET) กองทุนชุมชน (FUND) และหมู่บ้านชุมชน (EMC)

3. ค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก และ ตัวแปรแฝงภายใน วิเคราะห์ค่าอิทธิพลตามโครงสร้าง พบว่าบุคคล (IND) มีความเข้มแข็งระดับปานกลาง มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อหมู่บ้านชุมชนชนบท โดยมีอิทธิพลทางตรงสูงกว่าอิทธิพลทางอ้อมด้วยค่าอิทธิพลทางตรง 4.68 และมีอิทธิพลทางอ้อม - 2.39 ตามลำดับ และบุคคลมีค่าอิทธิพลต่อหมู่บ้านชุมชนสูงกว่าครั้วเรือน โดยครั้วเรือน (HOU) มีความเข้มแข็งระดับปานกลาง มีค่าอิทธิพลทางตรงกับหมู่บ้าน - 3.15 และมีค่าอิทธิพลทางอ้อมกับหมู่บ้าน 1.97 ครั้วเรือน (HOU) มีค่าอิทธิพลต่อหมู่บ้านชุมชนสูงกว่ากลุ่มองค์กรชุมชน (ORG) ซึ่งกลุ่มองค์กรชุมชน (ORG) มีความเข้มแข็งระดับปานกลาง มีค่าอิทธิพลทางตรงกับหมู่บ้านชุมชนชนบท - 0.37 และมีค่าอิทธิพลทางอ้อมกับหมู่บ้าน 0.17

ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้นำปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทไปกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาคความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 6 ประเด็น ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคบุคคล ยุทธศาสตร์การพัฒนาครั้วเรือน ยุทธศาสตร์การพัฒนาคกองทุนชุมชน ยุทธศาสตร์การพัฒนาคกลุ่มองค์กรชุมชน ยุทธศาสตร์การพัฒนาค

เครือข่ายองค์กรชุมชน และยุทธศาสตร์การ พัฒนาหมู่บ้านชุมชนชนบท แล้วนำสู่การวิพากษ์ ปรับแก้ประเด็นยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมร่วมกับ ภาคพัฒนาในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ สุรินทร์ มหาสารคามและจังหวัดศรีสะเกษ

อภิปรายผลการวิจัย

1) บุคคลมีความเข้มแข็งระดับปาน กลางมีอิทธิพลมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ต่อ กองทุนชุมชนและบุคคลมีอิทธิพลเป็นอันดับ 1 ต่อหมู่บ้านชุมชน โดยมีอิทธิพลทางตรงกับ กองทุนชุมชน(4.83) มีอิทธิพลทางตรงกับ หมู่บ้านชุมชน(4.68) บุคคลมีอิทธิพลทางอ้อม กับหมู่บ้านชุมชน(-2.39) และ บุคคลมีอิทธิพล ทางตรงกับเครือข่ายองค์กรชุมชน(2.71) สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องกองทุนชุมชนของ วิโรจน์ ปะวะโพตะโก(2538) สุวนิจ พิทักษ์ชาติ (2547) รัตนพันธ์ ศรีคล้าย(2546) เพ็ญพราว พิมสอน(2541) กรมการพัฒนาชุมชน(2549) และสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องเครือข่าย องค์กรชุมชนของปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543)สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย ขอนแก่น(2540) กรมการพัฒนาชุมชน(2549) เอกกมล อ่อนศรี(2544) ลินทร์ดารา ชัยน (2548) อุทัย ดุลยเกษม(2530) ขนิษฐา กาญจนรังษีพันธ์(2542) เสรี พงศ์พิศ(2536)และ กองทุนหมู่บ้าน(2545) สอดคล้องกับการศึกษา เรื่องชุมชนเข้มแข็งของสุรวุฒิ บัดไฮสง(2543) อุทัย ดุลยเกษมและอรศรี งามวิทยาพงศ์

(2540) ประเวศ วะสี(2542) ปรีศนา เบญจาทิ กุล(2549)และสอดคล้องกับแนวทางขจัดความ ยากจนขององค์การสหประชาชาติ (UNDP:2544)ที่มุ่งพัฒนาปัจเจกบุคคลให้มี ความเข้มแข็งเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ สังคม ทักษะประสบการณ์ สามารถวิเคราะห์หน้าสู่การ พัฒนาตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดสู่ บุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งร่วมงานกับ คนอื่นได้บนพื้นฐานจริยธรรมบุคคลที่สามารถ พึ่งตนเองได้ในที่สุดผลการวิจัยสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม(Social Learning) การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม(Perception Social Support Theory) แนวคิดการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์(Human Resources Development) แนวคิดการกล่อมเกลางาน สังคม(Social Learning) แนวคิดพุทธจริยธรรม (Ethics)ตามหลักพุทธศาสนาและแนวทางขจัด ความยากจนโดยพัฒนาปัจเจกบุคคลของ องค์กรสหประชาชาติ(UNDP,2544)

ครัวเรือน มีความเข้มแข็งระดับปาน กลาง มีอิทธิพลเป็นอันดับ 2 ต่อกองทุนชุมชน รองจากบุคคล โดยมีอิทธิพลทางตรงต่อกองทุน ชุมชน(-3.93) มีอิทธิพลทางตรงกับหมู่บ้าน ชุมชน(-3.15) มีอิทธิพลทางอ้อมกับหมู่บ้าน ชุมชน(1.97) และมีอิทธิพลทางตรงกับเครือข่าย องค์กรชุมชน(-2.07) สอดคล้องกับการศึกษา เรื่องครัวเรือนของกรมการพัฒนาชุมชน(2549) ศรีปริญญา ฐูประจ่าง(2544) วิเชียร ชิวพิมาย และคณะ(2533) ความเข้มแข็งของครัวเรือน

เกิดจากการพัฒนาครัวเรือนที่เป็นระบบ เริ่มต้นจากการเรียนรู้ของครัวเรือนตลอดเวลา สมาชิกครัวเรือนมีส่วนร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาหรือร่วมกันสร้างนวัตกรรมแก่ครัวเรือนและชุมชนด้วยจริยธรรมครัวเรือนและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง (Self Sufficient Economy) ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ และแนวคิดพุทธจริยธรรม (Ethics) ตามหลักพุทธศาสนา

กองทุนชุมชน มีความเข้มแข็งระดับมาก เป็นตัวแปรเหตุภายในที่ได้รับอิทธิพลจากบุคคล ครัวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชนผ่านกองทุนชุมชนทำให้หมู่บ้านชุมชนเข้มแข็งมีอิทธิพลเป็นอันดับที่ 3 ต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน มีตัวชี้วัดคือคือโครงสร้างกองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง งานของกองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง สมาชิกกองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก เทคโนโลยีกองทุนชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก และการบริหารจัดการชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมากสอดคล้องกับทฤษฎีกรมการพัฒนาชุมชน(2528)กองทุนชุมชนเป็นกิจกรรมที่สมาชิกในหมู่บ้านชุมชนร่วมกันดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนองค์กรชุมชนและหมู่บ้านชุมชนสอดคล้องกับรัตนพันธ์ ศรีคล้าย(2546)ศึกษาปัจจัยส่งเสริมความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนพบว่ากลุ่มออมทรัพย์สามารถแก้ปัญหาความ

ยากจนของคนในหมู่บ้านชุมชนทำให้หมู่บ้านชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้

กลุ่มองค์กรชุมชน มีความเข้มแข็งระดับปานกลางมีอิทธิพลเป็นอันดับที่ 4 ต่อหมู่บ้านชุมชนมีอิทธิพลต่อหมู่บ้านชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีอิทธิพลทางตรง (-0.37) และอิทธิพลทางอ้อม(0.17) มีอิทธิพลทางตรงต่อเครือข่ายองค์กรชุมชน(0.21) และมีอิทธิพลทางตรงกับกองทุนชุมชน (-0.20) สอดคล้องกับการศึกษาของกาญจนา แก้วเทพ (2540) อุทัย ดุลยเกษม(2530) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์(2540) วิเชียรแสงโชติ(2544) อนุชาติ พวงสำลีและอรทัย อาจอ่ำ (2541)ลีลาภรณ์ นาคกรรพและคณะ(2539) ความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชน เป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชน มีความสำคัญในการรวมปัจเจกบุคคลเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยความพึงพอใจ ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน องค์กรชุมชนที่เข้มแข็งเป็นองค์กรที่มีสังคมวัฒนธรรมของตนเอง มีการปฏิบัติด้วยตนเอง มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น**ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี**การพัฒนาองค์กรของ Harvey and Brown(1992) French and Bell,Jr.(1990) Bovee and others(1993) Steers(1997) Bartol and others(1998) กำหนดองค์ประกอบความเข้มแข็งขององค์กรประกอบด้วย 1) โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ (Structure) 2) ภารกิจขององค์กร (Task) 3) สมาชิกองค์กร

(Memberships) 4) วิธีดำเนินการที่เหมาะสม (Technology) และจากกรอบคิดการพึ่งตนเองของชุมชนในชนบท(TERMS) 5) ประการ คือ การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรการผลิต การพึ่งตนเองด้านจิตใจ และการพึ่งตนเองด้านวัฒนธรรม

เครือข่ายองค์กรชุมชน มีความเข้มแข็งระดับปานกลางมีอิทธิพลเป็นอันดับที่ 5 ต่อหมู่บ้านชุมชนเป็นอิทธิพลทางอ้อมต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน มีตัวชี้วัดคือ การบริหารจัดการเครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง ความสัมพันธ์เครือข่ายกับภายนอกองค์กรมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก จากผลการวิจัยเครือข่ายองค์กรชุมชนไม่ได้เป็นตัวแปรเหตุภายนอกที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีกรมการพัฒนาชุมชน(2549)ระบุว่า เครือข่ายองค์กรชุมชนทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มองค์กรชุมชนเป็นกระบวนการในการจัดระบบความสัมพันธ์บุคคลกลุ่มองค์กรชุมชนและหมู่บ้านชุมชนให้เกื้อกูลเชื่อมโยงกัน สร้างความสัมพันธ์สร้างพลังเครือข่ายเกิดพลังต่อรองรับผลประโยชน์ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างทักษะประสบการณ์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ของบุคคล กลุ่มองค์กรชุมชนและหมู่บ้านชุมชนส่งผลให้หมู่บ้านชุมชนเข้มแข็ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน พบว่า จำนวนของสมาชิกเครือข่าย การบริหารจัดการเครือข่ายกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย ทรัพยากรธรรมชาติและทุนขององค์กร ภูมิปัญญา และฐานความรู้ การขยายเครือข่าย และการแบ่งปันผลประโยชน์เป็นองค์ประกอบเครือข่ายองค์กรชุมชน สอดคล้องกับ เอกกมล อ่อนศรี (2544) วิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน พบว่า ความร่วมมือของสมาชิกเครือข่ายต้องมีแบบแผนสามารถบอกให้สมาชิกทราบได้ว่าระดับความร่วมมือต้องเป็นระดับใด ระดับช่วยคิด ระดับกำหนดพันธกิจ ระดับปฏิบัติ หรือระดับรับผลกระทบ มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย และการได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอก

หมู่บ้านชุมชน หมู่บ้านชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีความเข้มแข็งในระดับมาก ผลของการศึกษาวิจัยมี 5 ตัวชี้วัดเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักคืออนวัตกรรมการเรียนรู้ของชุมชน การบริหารจัดการชุมชน เทคโนโลยีกองทุนชุมชน และสมาชิกกองทุนชุมชน และค้นพบปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน 5 ตัวแปรคือ บุคคลครัวเรือน กองทุนชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน สอดคล้องกับแนวคิด

ทฤษฎีของ กลุ่ม Organizational and management Theory คือความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนกระจายอยู่ในทุกระดับขององค์กร (Keiffer, 1984) และ Rappaport (1984) ระบุว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาปัจเจกบุคคลทำให้เกิดแนวคิดเชิงบวกมีความเข้าใจในขีดความสามารถของตนเอง มีความเข้าใจในขีดความสามารถของตนเอง มีสัมพันธภาพกับสิ่งแวดล้อมมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมกับสังคม เป็นเรื่องการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มชุมชนหรือองค์กรสามารถจัดการกับชีวิตตนเองได้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งมีกระบวนการภายในของบุคคล องค์กร และชุมชนประกอบเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544 : 20-23)

สรุปผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

ในหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง บุคคลครัวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งระดับปานกลาง กองทุนชุมชนและหมู่บ้านชุมชนมีความเข้มแข็งระดับมาก

ความเข้มแข็งของบุคคล ครัวเรือน กลุ่มองค์กรชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน กองทุนชุมชน และความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนด โดย คำนวณน้ำหนักของตัวแปร

ที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทเรียงลำดับคือ อันดับที่ 1 บุคคลค่าน้ำหนัก 4.83 อันดับที่ 2 ครัวเรือน คำนวณน้ำหนัก 3.93 อันดับที่ 3 กองทุนชุมชน คำนวณน้ำหนัก 0.62 อันดับที่ 4 กลุ่มองค์กรชุมชน คำนวณน้ำหนัก 0.36 และอันดับที่ 5 เครือข่ายองค์กรชุมชน คำนวณน้ำหนัก 0.21

โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับโครงสร้างความสัมพันธ์ตามทฤษฎีในระดับดีพอใช้ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

ในการพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบท ควรพัฒนาทุกปัจจัยควบคู่กันไปด้วย สำหรับปัจจัยที่มีค่าน้ำหนักน้อย แต่เมื่อพิจารณาแล้วว่ามีผลสำคัญต่อการพัฒนาควรเน้นการพัฒนาปัจจัยนั้นเพิ่มมากขึ้น และ ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทเพิ่มเติมเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนปัจจุบันที่เป็นเพราะในการศึกษาค้างนี้ยังไม่ครอบคลุมทุกตัวแปรในหมู่บ้านชุมชนด้าน และควรได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทในภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้เพื่อประโยชน์ในการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาให้ครบทุกภาคต่อไป.

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. รายงานหมู่บ้านชนบท
ไทย. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ
อำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิต
ประชาชน (พชช.), 2550.
- . **กิจกรรมเครือข่าย**. กรุงเทพฯ :
บริษัท บพิตรการพิมพ์ จำกัด, 2544,
2549.
- กาญจนา แก้วเทพ. **ภาพรวมของการพัฒนา
องค์กรชุมชน**. ขอนแก่น :
สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น นักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย, 2540
- ชนัญญา กาญจนรังษิณนท์. **การสร้าง
เครือข่ายเพื่อการพัฒนาเรียบเรียง
Networking for Development ของ
Paul Starkey (1997)**. กรุงเทพฯ :
เอกสารกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
กรมการพัฒนาชุมชน, 2542.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. **กระบวนการ
และเทคนิคการทำงานของ
นักพัฒนา**. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.
- เพ็ญพราว พิมสอน. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์
กับความสำเร็จในการดำเนินงาน
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตใน
จังหวัดขอนแก่น**. ขอนแก่น :
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, 2541.
- รัตนพันธ์ ศรีคล้าย. **ปัจจัยส่งเสริมความ
เข้มแข็งของชุมชน : ศึกษากรณี
กลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปี้ยะ
อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา**.
เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.
- ลินทร์ดารา ชัยน. **ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหาร
จัดการกองทุนหมู่บ้านที่เหล็กหลวง
อำเภอแมริมจังหวัดเชียงใหม่**.
เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(เศรษฐศาสตร์การเมือง)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.
- ลีลาภรณ์ นาครทรรพ และคณะ. **แนวคิด
เกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต
และสังคมไทยระดับกลุ่ม/ชุมชนใน
การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต
และสังคมไทย**. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว.), 2539.

- วิเชียร ชิวพิมาย และคณะ. การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน : เทคนิคการดำเนินการแบบครบวงจร. ขอนแก่น : รายงานการวิจัย สนับสนุนโดยทุนวิจัยพัฒนาชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ทุน CIDA) สถาบันการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2533.
- วิเชียร แสงโชติ. การมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ที่มีผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรกรณีศึกษาสมาชิกสหพันธ์สหกรณ์จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น : วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. การประเมินผลโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง, 2540
- วิโรจน์ ปะวะโพตะโก. ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการพัฒนาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปราจีนบุรี. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญา หลักสูตร พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.
- สุรวุฒิ ปัดไธสง และคณะ. ความเข้มแข็งของชุมชน : จากปรากฏการณ์สู่ทฤษฎีฐานราก. กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบการสัมมนาองค์ความรู้ความเข้มแข็งของ ชุมชน, ม.ป.ท., 2543.
- สุนิจ พิทักษ์ชาติ. ปัจจัยด้านสมาชิกที่มีผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรการเงินชุมชน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ. ขอนแก่น : วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.
- เสรี พงศ์พิศ. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : รากฐานพัฒนา. กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 2 (หน้า 35 – 61, 467- 474), 2536.
- สุภมาส อังศุโชติและคณะ. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพฯ มิสชั่นมีเดีย, 2551.
- ศรีปริญญา ฐูประจ่าง. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างอำนาจความเข้มแข็งของชุมชนชนบทไทย. กรุงเทพฯ : รายงานการวิจัย กลุ่มงานวิจัยและพัฒนากรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2544.

- สถาบันการวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัย
 ขอนแก่น. **องค์กรชุมชน กลไกเพื่อ
 แก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม.**
 กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน
 การวิจัย, 2540.
- อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ
 (บรรณาธิการ). **การพัฒนาเครื่องชี้
 วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย.**
 กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน
 การวิจัย, 2541.
- อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์.
**ระบบการศึกษากับชุมชน กรอบ
 คิดและเสนอเพื่อการวิจัย.**
 กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุน
 สนับสนุนการวิจัย, 2540.
- อุทัย ดุลยเกษม. **เครือข่ายองค์กรชุมชนที่
 เข้มแข็ง.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,
 2530.
- เอกกมล อ่อนศรี. **ปัจจัยที่มีผลต่อการ
 พัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย
 องค์กรชุมชน.** กรุงเทพฯ :
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
 มหบัณฑิตเทคโนโลยีการบริหาร
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
 2544.
- Bovee, Courtland L. and orther.
Management. New York:
 McGraw-Hill, Inc, 1993.
- Bartol,K., Martin,D., Tein,M., and
 Matthews, G. **Management: A
 Pacific Rim Focus.** 2nd ed.
 Roseville NSW : McGraw – Hill,
 1998.
- Cronbach, L.J. **Essentials of Psychological
 Testing.** 5th ed. New York: Harper
 Collins, 1990.
- French W, L. and Bell C.H. Jr.
**Organization Development:
 Behavioral Science Interventions
 for Organization Improvement.**
 4th Ed. Englewood Cliffs, New
 Jersey: Prentice – hall, 1990
- Harvey, D.F. and Brown, D.R. An
**Experiential Approach to
 Organization Development.**
 Englewood Cliffs, New Jersey:
 Prentice – hall, 1992
- Joreskog, K. G and Sorbom, D. **LISREL 8:
 User's reference guide.** Chicago:
 Scientific Software, 1996.
- Katz, R. **Empowerment and Synergy:
 Expanding the community's
 healing resources.** Prevention in
 Human Service 3: 201 – 226, 1984.
- Kieffer, C. **Citizen Empowerment:
 Development perspective.**
 Prevention in Human Service. 3: 9
 -36, 1984.

- Rappaport, J. **Studies in Empowerment: Introduction to the Issue.** Prevention in Human Service 3: 1-7, 1984
- Yamane, Taro. **Statistics An Introductory Analysis 3th ed.** New York: Herper & Row, 1973
- Steers, R, M. **Organization Effectiveness : A Behavioral View.** Santa Monica, Calif : Goodyear Publishing, 1977.

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

<http://www.asia.tu.ac.th>

สำหรับผู้เขียน

การเตรียมต้นฉบับ

- 1) เรื่องที่จะส่งมาพิมพ์ต้องเป็นบทความวิจัยหรือบทความทางวิชาการเท่านั้นและไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
เขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้
- 2) บทความต้องมีส่วนประกอบดังนี้
 - 2.1) ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
 - 2.2) ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) คุณวุฒิสูงสุด และสถานที่ทำงานของผู้เขียนทุกคน
 - 2.3) บทคัดย่อ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ
 - 2.4) คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษอย่างละไม่เกิน 5 คำ
 - 2.5) เนื้อเรื่องบทความประกอบด้วยหัวข้อตามลำดับคือ บทนำ (ครอบคลุมความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง) วิธีการวิจัย ผลการวิจัย สรุป และวิจารณ์ผล
กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง ทั้งภายในและท้าย บทความ
 - 2.6) กรณีเนื้อเรื่องบทความตามข้อ 2.5) เป็นบทความวิจัยทางด้าน ประวัติศาสตร์ วรรณคดี และอื่นๆ ที่มี
เนื้อหาแตกต่างไปจากข้อ 2.5) ให้อยู่ดุลยพินิจของบรรณาธิการ ให้ยึดข้อกำหนดตามความจำเป็น
 - 2.7) ตารางและภาพประกอบ ควรเฉพาะที่จำเป็น และมีหมายเลขกำกับ ภาพจะต้องชัดเจนแสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่อง ภาพถ่ายควรเป็น ภาพขาว-ดำ ภาพสีใช้ในกรณีจำเป็น คำอธิบายภาพประกอบและตารางให้ใช้
ข้อความกะทัดรัด ชัดเจน
- 3) ต้นฉบับ พิมพ์ด้วย Word for windows version 2003 หรือต่ำกว่าความยาวไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ ขนาดเอ 4
พิมพ์หน้าเดียว เว้นระยะ 2 บรรทัด จัดพิมพ์ลงบนกระดาษจำนวน 2 ชุด พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล CD หรือ
Diskette มาที่ กองบรรณาธิการวารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121

4)การอ้างอิงเอกสาร

- 4.1) การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ให้วงเล็บชื่อผู้แต่ง (สำหรับคนไทย) ชื่อสกุลผู้แต่ง (สำหรับชาวต่างประเทศ) และปีพิมพ์ของเอกสารที่อ้างถึง ต่อท้ายข้อความที่ต้องการอ้างดังตัวอย่าง

.....(ฉัตรทิพย์และปรีชา, 2533)

.....(Little and Smith, 2006)

4.2) การอ้างอิงท้ายเรื่อง

4.2.1) อ้างหนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เพ็ชรี สุมิตร. 2516. ประวัติอารยธรรมญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

4.2.2) อ้างบทความวารสาร

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวารสาร. ฉบับที่: หมายเลขหน้า

Jones, Gawin W. 2006. The Thoroughgoing Urbanisation of East and Southeast Asia. AsiaPacitic Viewpoint. 38(3): 237-249

ใบสมัครสมาชิกวารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วันที่สมัคร.....

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ที่อยู่(สำหรับส่งวารสาร)เลขที่..... ถนน.....

แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์..... โทรศัพท์มือถือ..... โทรสาร.....

E-mail Address.....

ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในนามของ บุคคล ชื่อ.....

อาชีพหรือสถานศึกษา.....

องค์กร ชื่อ.....

ขอให้ส่งวารสารให้ตามที่อยู่ข้างต้นนี้

หมายเหตุ

1. โปรดส่งใบสมัครมาที่

บรรณาธิการวารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121

โทร (02)564-5000-3 โทรสาร (02)564-4777,(02)564-4888

ส่งจ่ายในนาม สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ใบเสร็จรับเงิน โปรดกรอกใบเสร็จรับเงินในนาม

ข้าพเจ้า/นิติบุคคล ชื่อ.....

โทรศัพท์..... โทรสาร.....

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

สถานที่ติดต่อ

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121 โทร. 02-564-5000-3

ค่าบำรุงการจัดส่งต่อปี

200 บาท(2 ฉบับ)

ฉบับละ 100 บาท

2. หากมีข้อเสนอแนะหรือข้อสงสัยประการใด โปรดแจ้ง

<http://www.asia.tu.ac.th>

E-mail: asia@tu.ac.th, ieas@tu.ac.th

Journal of East Asian Studies

Vol 13 No.2 September 2008 - February 2009

ISSN 0857-6033

Cambodia's Gateway in Textile and Clothing industry:
Opportunities and Challenges for Thai investors

Ampa Kaewkumkong, Tananat Roopsom

The People's Action Party: The way to One Dominant Party
in Singapore 1954-1968

Watunyu Jaiborisudhi

The (still) Developmental State:

Development of concept and future research agenda

Nithi Nuangjamnong

A Study of Business Environments Affecting Business In Laos PDR :

A Case Study of Computer Retailing Business

Naritchaphan Penpondee, Akaranant Kidsom, Siripak Siritho

The Causal Factors that Effect Empowering Rural Communities
in Lower Part of Northeastern Thailand

Preeya Sopana, Chatri Siriswat, Sitisak Khampa, Suwakit Sripathar

Institute of East Asian Studies
under the patronage of Her Royal Highness Princess Mahachakri Sirindhorn
Thammasat University